

L 10056

SÍK SÁNDOR

HIMNUSZOK
KÖNYVE

BUDAPEST

A SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT KIADÁSA

Sik Sándor

*

HIMNUSZOK KÖNYVE

Sik Sándor

HIMNUSZOK KÖNYVE

A KERESZTÉNY HIMNUSZKÖLTÉSZEK REMEKEI

LATINUL ÉS MAGYARUL

FORDITOTTA

SÍK SÁNDOR

BUDAPEST

A SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT KIADÁSA

A magyar piarista rendfőnök engedélyével.
Nihil obstat. Dr. Nicolaus Tóttössy, censor dioecesanus.
Nr. 8818/1943. Imprimatur. Strigonii, die 8. Nov. 1943.
Dr. Joannes Drahos, vicarius generalis.

Stephaneum nyomda Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.
Felelős: ifj. Kohl Ferenc.

BEVEZETÉS

A régi költészet tiszteletreméltó préselt virágai és melegházban csodált növényei mellett az Egyház latin himnuszköltészete olyan, mint egy eleven és örökzöld ősi fenyőrengteg. Élő ez a költészet kétféleképpen is. A mindennapi használat eleven életét éli a katolikus liturgiában, a mise, a zsoltó, a különböző szertartások máig meg nem szakadt gyakorlatában. És él, titokzatos, de nem kevésbé eleven életet a modern európai lírában. Mint Babits írja: „tudva vagy tudatlanul, mindannyian e jámbor középkori himnuszköltők örökösei vagyunk; formában, színben. érzésben, gondolatban egyformán tőlük függünk, és koldusok lennénk ő nélkülük.”

Miben áll ezeknek a himnuszoknak páratlan értéke? Kristályosan tiszta, kimért tökéleteségű, egyetemes érvényű formákban a legnagyobbat adják, ami a költészetnek egyáltalán hozzáférhető: a legnagyobb közösségi élményeken át a legnagyobb egyéni élményeket: azt, ami az emberben végtelen, örökkévaló, isteni. Édes testvére ez a költészet a másik legnagyobbak, a zsoldároknak. Amaz talán egy fokkal erőteljesebb, emez színesebb, melegebb, európaibb: egy fokkal jobban a mienk. Jobban a mienk formában is. Hiszen a születő európai nyelvek zenéje és hangsúlyviszonyai teremtették meg ritmikáját, a felnövő friss nemzetek észjárása, képzelete alakította ki belső formáit. A nagy

európai keresztény család közös gondolati és érzelmi kincse, élményi és ízlésbeli gazdagsága halmazódik fel benne, — de mindegyik nemzet belélehel a maga egyéni lelkének frissességét, nemzeti ízeinek édességét is.

Boldog büszkeséggel állapíthatjuk meg: a magyarországi latin himnuszköltészet eleven és nem másodrendű részese ennek a nagy költészetnek. Emlékeink legjava semmivel sem áll a nagy nyugati himnuszok legmagasabb szintje alatt, — bizonyosságul annak az egyre jobban igazolódó igazságnak, hogy a magyarság mostoha történelmi viszonyai ellenére is már a középkorban egyenrangú és méltó részese volt Európa szellemi életének.

Az ismert himnuszok száma nem jár messze a félmilliótól. Három ősforrás táplálja ezt a gazdag, szinte őserdőszerű tenyészetet. Nyelvet, hangot, ritmust, méltóságos magatartást a nagy római költészettől tanult. A himnuszköltészet atyját, Szent Ambrust, az utolsó rómainak is nevezték. A latin forma előkelő idomaiba korán beleömlött a provinciák fiatalabb népeinek lobogó fantáziája. Az ókori himnuszköltészet csúcán a hispániai Prudentius barokkosan tömött és majdnem romantikusan szertelen himnuszai állnak. Témával, megszentelt hagyománnyal, érzelmi mélységgel és bensőséggel a Biblia és az élő Egyház lelkivilága látta el ezt az új, beláthatatlan jövőjű költészetet. A harmadik, a legfrissebb, az el nem apadó forrás: a fiatal európai népek friss, nyers, gyermeki, de egyre fejlődő, finomodó, lelkiesedő szelleme.

A keresztény dalköltészet kezdetei a Szentírásig nyúlnak vissza. Forrásául a zsoltárok és canticumok nagyszerű költészete, első termékéül talán az Újszövetség néhány helye

tekinthető. A fejlődés első mozzanatait azonban homály fedi. Az első adatokat Szent Pál leveleiben olvassuk: két helyen is felszólítja a híveket, hogy dicsérjék az Urat, énekelvén és zengedezvén „zoltárokkal, himnuszokkal és lelki énekekkel”. (Ephes. 5. 18—19. és Coloss. 3. 16.) Hogy mit jelent pontosan és miben különbözik egymástól ez a három szó, nem dönthető el határozottan. Bizonyosnak látszik, hogy a kereszténység mindjárt kezdetben megteremtett valamiféle lírát. Annak az új gondolat- és érzésvilágnak, melyet megnyitott, szinte lehetetlen volt dalban nem törnie ki. A misztikus dogmák, az Istenségnek, a halhatatlanságnak, a megváltásnak nagy-szerű eszméi, a belső, egyéni lelki élet mindenek fölé helyezése: mind olyan motívumok, melyeknek előbb-utóbb meg kellett találniuk a lírai kifejezési formát. De énekeket követelt a keresztény községek liturgiája is. Már a II. század legelején tanuskodik e költészet meglétéről az ifjabb Plinius, majd Lucianus, a keresztény írók közül Justinus, utóbb Tertul-lianus és Eusebius; mindezek az adatok azonban homályosak és határozatlanok. A keresztény líra legelső termékei minden valószínű-ség szerint mérték nélkül, a latinnyelvű szent-írási költészet (a *Magnificat*, a *Benedictus*, a zoltárok és próféták) prózaritmusos formájában készültek, mint a *Te Deum*; a metrikus forma és a strófás szerkezet csak későbbi, a klasszikus költészet befolyásának tulajdonít-ható fejlemény.

A keleti egyházban korán feltűnnek e köl-tészet termékei. *Alexandriai Szent Kelemen* himnusza (Paedagogus c. munkája végén) még a II. század végéről való. A görög keresztény líra gyorsan fejlődött. *Methodius* éneke. a

III. század végéről, formában és nyelvben már a klasszikus görög költészet hatását tünteti fel. *Nazianzi Szent Gergely* és *Synesios* költészetében már egyesült a kereszténység és a görög szellem. *Nazianzi Szent Gergelynek* kortársa Szíria legnagyobb költője is: *Szent Efrém*, „a Szentlélek hárfája”.

Nyugaton természetesen szintén ki kellett fejlődnie a keresztény lírának, de itt kevésbé kedvező talajra talált. Már maga a művészileg kevésbé fogékony, inkább józan és gyakorlatias római szellem sem kedvezett neki. De mostohák voltak a viszonyok is. A kereszténység eleinte inkább az alsóbb néposztályok közt terjedt tömegesebben, akik nagyon messze álltak a felsőbb osztályok kifinomult görögös műveltségétől; az előkelőbbeket, műveltebbeket, finomabb ízlésűeket csak később kezdte nagyobb számban meghódítani. A kereszténység az első három században amúgy is csaknem szakadatlan üldözéseknek volt kitéve; ez, ha nem nyomta is el teljesen a keresztény költészetet, de a liturgia fényesebb kifejlődését mindenestre hátráltatta. De meg ismeretes, hogy kezdetben a római egyház nyelve is görög volt. A legrégebbi nyugati atyák mind görögül írtak, még *Tertullianus* is egyes műveit mindkét nyelven megírta; nem csodálható tehát, hogy a latin himnuszköltészet is csak később alakult ki, a jobb idők eljöttékor. Ez az idő a IV. századdal következett be.

Az akkor erőteljesebben meginduló keresztény lírára nagy munka várt: a keresztény és a római elem egyesítése. A kettő közdelme már a prózában is észrevehető. A lírában ennek a harmonizáló iránynak első képviselője, egyszersmind a nyugati egyház

hymnuszköltészetének is atyja, *Poitiers-i Szent Hilarius* (* 366.). „A hymnuszköltésben elsőnek virágzott” („hymnorum carmine floruit primus”) — mondja róla *Sevillai Isidorus*. Az ariánusok elleni küzdelmeiért számkivetve, keleti tartózkodása alatt, valószínűleg Phrygiában, a görög egyházban ismerte meg a hymnuszköltészetet, és hazatérte után hazájában is meg akarta honosítani. Könyvéből csak három hymnus maradt ránk, azokat is csak újabban fedezték fel, azok is töredékesek. De az irányt világosan jelzik. Tárgya az elsőnek az, aminek védelmében harcolta végig egész életét: a „Filius consubstantialis”, az Atyával egylényegű Fiú születése; a másíké a Megváltó halála, a harmadiké a sátán. A tartalom tehát nemcsak hogy teljesen keresztény, de egyenesen teológiai; nehéz dogmatikus kérdések elvont, tudós, igen kevésbé költői fejtegetése. A forma viszont teljesen a régi római költészet hagyományának keretei közt mozog: asklepiadeusok, senariusok, trochaikus tetrameterek. Az új irány mellett a kezdet nehézségei is jelentkeznek verselésében: technikája igen gyöngye; az első hymnus sorainak fele hibás, némelyik feltűnően rossz. Ez a gyenge külső forma az egyik oka annak, hogy *Hilarius* költészete hatástalanul hangzott el.

A nyugati hymnuszköltészet igazi megteremtője *Szent Ambrus* (340 kör.—397.). Már külső élete is alkalmassá teszi a keresztény és római művelődés összeolvasztására. A trieri praefectus praetorio fia igazi római szellemben nevelkedik, rétorikát tanul, jogtudóssá lesz és az állami szolgálatban consularis helytartóságig viszi. Mint hitujoncot választja a nép püspökké, és ő nagy buzgalommal merül a szent tudományokba. Népének igazi

atyja, nagy szónok, teológiai iratokat, leveleket és himnuszokat ír, az ortodoxia tüzes védője, a pogányságnak és az ariánizmusnak Itáliában legfélelmesebb ostora, és mind e sokoldalú tevékenysége mellett még politikai küldetésekre is jut ideje. Valóban a régi Róma férfiúi ideáljának megtestesítője! — A hagyomány élete nagy hitvédő küzdelmeivel hozza összeköttetésbe himnuszainak eredetét is, azzal a kitartó ellenállással, melyet a püspök a gyermek II. Valentinianus császár ariánus anyjának, Justinának erőszakoskodásaival szemben folytatott. A császárnő több sikertelen zaklatás után 386-ban katonaságot küldött ellene. Ambrus a bazilikába zárkózott híveivel; két napot és két éjszakát töltöttek itt. A fegyveresektől körülzárt istenházában készítette a hívek lelkesedésének ébrentartására az első himnuszokat. A milánói egyházból terjedt el a himnusz, Sevillai Isidorus tanúsága szerint, az egész nyugati egyházban. Hatásuk óriási volt. A nép annyira megszerette őket, hogy Ambrust ellenségei a népnek bűvös versekkel való elcsábításával vádolták. Szent Ágoston *Vallomásaiból* tudjuk, hogy rá is nagy hatással voltak ezek a himnuszok már keresztisége előtt is: gyakran mondogatta őket magában, nem egyszer könnyekre fakasztották, és anyja halála után bennük talált vigasztalást.

Nagy hatásuk bizonyosága az a körülmény is, hogy csakhamar a tartalomra és formára — ha értékre nem is mindig — hasonló himnuszok egész serege termett nyomukban (*hymni Ambrosiani*). A himnusznak úgyszólván kánonját szabta meg egy évezredre.

E himnuszok tartalmán meglátszik erede-

tük. Az üldözött, az istenházába menekülő hívők mélységes hite, szent komolysága szól belőlük. Szeretik a didaktikus vonatkozásokat, a szimbolikus célzásokat. Váltakozó, két karban való éneklésre készültek, azért formájuk is bizonyos párhuzamosságot, gondolati ritmust mutat. Mértékük a császárkor legnépszerűbb latin verse, a jambusi dimeter, mely a keresztény költészetnek ezentúl uralkodó formájává lett. Minden ambróziánus himnusz strófás természetű és strófáinak száma nyolc. A hiteles Szent Ambrus-féle himnuszok technikája gondos, a többiekben sokszor nagy formai botlásokat találunk. Hangjukban a római patricius komoly méltósága és a Krisztus szolgájának alázatos hite egyesül. Nyoma sincs itt a görögök szárnyaló képzeletének, áradó erejének: mindenütt nyugodt, komoly méltóság, fönséges egyszerűség, tömörség, harmónia és a nyelv tiszta latinsága.

Hatásra talán nem, de egész költői egyéniségét tekintve sokkal jelentősebb költő Szent Ambrusnál *Prudentius*. (348—410 kör.) Hispaniában született, valószínűleg keresztény szülőktől. Ő is a római ifjúság nevelésében részesült, végigjárta a rétoriskolát és jogot tanult. Életmódja is olyan volt, mint a római ifjúság megszokott életmódja. Ugyvédi gyakorlatot folytatott, majd állami szolgálatba lép, kétszer is helytartóságot visel és közpályáját a császár közvetlen környezetében végzi be. Ötvenhét éves korában váratlan fordulat állt be életében. Mint valami hirtelen reveláció tárul lelke elé életének hiúsága. „Mi hasznosat tettem ily hosszú idő alatt?” kérdi magától. Lemond a világról, magas tisztsegeiről, és életét a szent költészetnek szenteli, „hogy legalább szóval dicsérje Istent,

ha érdemeivel nem tudja." Élete végén megfordul Rómában, fölkeresi a mártírok sírjait, többet aztán nem tudunk róla. Élete, jelleme, műveltsége egészen római és egészen keresztény. Római hazafisága több helyen meghatóan nyilatkozik meg. Legfőbb vágya, hogy az egész állam megtérjen; leghőbb kérése: „Legyen hívővé Romulus, És higgyen immár Numa is."

E két szellem teljes egyéforrását mutatja nagyszabású és sokoldalú — szimbolikus, didaktikus, elbeszélő — költészete is. Ennek csak egy kis része — a Liber Cathemerinon — tartozik a líra körébe. Első himnuszai tartalmilag Szent Ambrus hatását mutatják; a jambusi dimeter gyakori használata is arra vall. De mennyire más mégis, mint Szent Ambrus! Egy nagy, önálló, a római irodalomban valóban szokatlanul hatalmas egyéniség nyilatkozik meg előttünk. Keresztény tartalom, a legművészibb klasszikus metrumoknak, a népies ritmikának, sőt önalkotta versszerzeteknek nagy változatossága, egy Horatiuséval vetekedő formaművészet. De Prudentius nemcsak keresztény és római: a délvidék fia; Hispániában született és ott töltötte élete nagy részét. A délvidéki ember nagy érzékenységet, izgékonytársát, fantáziáját, szenvedélyességét viszi bele költészetébe, egy minden eddigi római és keresztény költőtől különböző, új és gazdag költői szellemet. Valami eddig ismeretlen erő és színgazdagság van benne, a képzeletnek olyan — sokszor túlságig menő, a harmóniát is megbontó — csapongása, mely hallatlan az aurea mediocritas költészetében. A fenségre és a gyengédségre egyformán hangot talál. A ragyogó leírásokhoz épp oly jól ért, mint a kevés szóval sokat-

mondás művészetéhez. Szent Ambrus inkább római, Prudentius spanyol. Szent Ambrus bensőségebb, komolyabb, Prudentius lelkesebb, szenvedélyesebb. Szent Ambrus szigorú, komoly, Prudentius színesebb, ragyogóbb. Szent Ambrus kereszténysége inkább az értelemé, Prudentiusé a szívé, a fantáziáé. Prudentius a himnuszt kissé terjengőssé, kevésbé egyszerűvé, de egyszersmind szabadabbá, ragyogóbbá, lelkesebbé, egyénibbé, mindenestre művészibbé tette.

Szent Ambrus és Prudentius pályájához hasonlít a IV. század harmadik kiváló költőjének, *Szent Paulinus*-nak élete is. (353—431.) Előkelő, bordeauxi szenátori családból született és a leggondosabb római nevelésben részesült. Állami szolgálatba lépve, csakhamar Campania helytartójává lett, majd visszavonulva élt birtokán, igazi római „otium literarium”-nak. Nagy családi szerencsétlenségek érik; hosszú lelki küzdelem után művelt és gyengédlelkű, testvérként mellette élő feleségével, Therasiával együtt lemond a világról, kereszténnyé, majd pappá lesz, vagyonának nagy részét a szegényeknek osztja és Nolába vonul, ifjúkorától választott védőszentjének, Szent Félixnek sírjához, kinek ünnepét minden évben himnusszal ünnepli. Nemsokára püspökké választják és mint a keresztény élet mintaképét csodálják mindenfelé. Barátságban állt és levelezett Szent Ágostonnal és Szent Jeromossal. A legenda szerint élete végén egy szegény özvegy fia helyett adta magát a vandalok rabságába. — Költészetének tekintélyes részét a Szent Félixről írt 13 „születésnapos vers” alkotja. Nagyon érdekesek zsoltár-parafrazisai, melyekkel a keresztény költészet egy kedvelt

műágának lett első képviselője. De talán egész költészetében legkedvesebb, legköltőibb az a pár sor, amelyet feleségéhez írt (*Age, iam precor . . .*) Egyénisége még jobban megnyilatkozik költészetében, mint Prudentiusé. Egyszerűbb annál és közvetlenebb, nem áll mögötte ízlésben és formai művészetben sem, de egészben kisebbszerű költői egyéniség; világa szelíd lemondás, merengő reflexiók, bensőséges szeretet.

Az utolsó szorosan vett ókori himnusz-költő *Coelius Sedulius*, az V. század első feléből. Életéről nagyon keveset tudunk. Itáliában született, ifjúkorában valószínűleg világi tanulmányokat folytatott, később pappá lett. Sedulius tulajdonképpen nem is számítható a lírikusok közé. Főművén, az Úr csodáiról írt hexameteres *Carmen Paschale* öt könyvén kívül írt ugyan két himnuszt is, de ezek sem igazi lírai költemények. Az egyik egy distichonokban írt didaktikus-epikus vers az Ószövetség előképeiről,¹ a másik pedig Jézus Krisztus életét dolgozza^o fel jambikus dimeterekben. E hosszabb himnusznak két része is belekerült a Breviáriumba, az *A solis ortus cardine* és a *Hostis Herodes imple* kezdetű. — Sedulius sokat tanult előzőitől, különösen Szent Ambrustól, és nem mutatkozik méltatlan tanítványuknak. Főereje a formában van, ez bámulatos könnyedséggel folyik nála. Kifejezőmódját erős tömörség tünteti ki. Verstechnikájában különben erősen érezhető már a hangsúly benyomulása a metrikába, és

¹ Olyan ószövetségi alak, amely valamely újszövetségi alak jelképe, pl. a kenyeret és bort áldozó Melkizedek az utolsó vacsora Úr Jézusáé. Tele van ilyenekkel gyűjteményünkben Szent-viktóri Ádám húsvéti szekvenciája.

feltűnően sokszor használja a rimet, amely Szent Ambrusnál még csak elvétve csendült meg. Mindezek már mutatják az átmenetet a középkorhoz.

A keresztény ókorhoz számíthatjuk a himnuszköltészet szempontjából Európának a Karolingokig terjedő zavaros korszakát is. Ennek az időnek legjelentősebb költője, *Venantius Fortunatus*, Itáliában született a VI. század közepe táján. Ravennában jogot és szabad művészeteket tanult. Döntő jelentőségű életében megismerkedése Radegundával, I. Klotár frank király özvegyével és gyámleányával, Ágnessel, a poitiers-i kolostor fejedelménőjével. Hatásuk alatt már idős korában pappá, majd Poitiers püspökévé lesz. Versei közt útleírások, elégiák, dicsőítő versek, költői levelek, sírfeliratok váltakoznak. Számos himnuszt írt az egyházi év ünnepeire, ezek azonban jórészt elvesztek. Összesen hat himnuszt ismerjük, de közülük két remekmű — a *Vexilla regis* és a *Pange lingua* — maig díszé a nagypénteki liturgiának.

A latin himnuszköltészet első hőskorának utolsó nagy neve *Nagy Szent Gergely*. (540—604.) Előkelő szenátori családból származott: a római jogot és az egyházatyákat tanulmányozta és korán prefektus lett. Atyja halála után palotáját bencés kolostorrá alakítja; gyors egymásutánban pap, pápai meghatalmazott, apát, végül 590-ben pápa lesz. Gergely, a liturgia első nagy szervezője, az egyházi ének reformátora („gregorián” ének), az egyházi hagyományokban egy sereg himnusz szerzőjeként él. Szerzősége azonban nem bizonyítható, mert az adatok nagyon is későiek. Minthogy azonban a neki tulajdonított himnuszok — a breviáriumban ma is

élnék — meglehetősen rokonok egymással, nem láttuk szükségesnek a szerzőség megjelölésében eltérni a hagyománytól. Ezek a himnuszok különben rövidségükben is „a világoosságnak, gyengédségnek és nagyságnak utánozhatatlan egységét mutatják.” (Wolters.)

A VII. századig nyúlik vissza az *írországi* himnuszköltészet. Többnyire hosszabb, néha terjengős költemények ezek. Nevezetes köztük legrégebb ismeretes eucharisztikus himnuszunk, a *Sancti venite* kezdetű. — Az írekével nagyjában egykorú, de számban és értékben jelentősebb az u. n. *mozarab* himnuszköltészet, az arabok közt lakó spanyolországi gót keresztényeké. Kb. 200 darabját ismerjük. Nagy részük nemes értelemben vett alkalmi líra: ünnepi eseményekre, az élet különböző szükségleteire (királykoronázásra, lakodalomra, aratási ünnepre, a háború idejére: *Tristes nunc populi*). E költészet vezéralakja Sevillai Isidorus. — A VII. századi angol egyház nagy történetírója, a *tiszteletreméltó Béda* (Beda Venerabilis, 672—735.) is szerzett himnuszokat. Ezeket bizonyos józanság és formai kiszámítottság jellemzi. Ilyen a *Prima Creator saeculi* kezdetű himnusz a teremtés Hatnapjáról és a hat Világkorszakról.

A római kultúra hanyatlása után új idomokat ölt az új népek ajkán a himnusz is. Fiatalos ügyetlenség, kedves dadogás szóial meg a régi formákban, a görög mérték ízeiben kedves félszegséggel, de a X. századtól egyre zengőbb tisztasággal helyezkedik el a születő újlatin nyelvekből belopódzó hangsúly-elv és a sorok végén egyre gyakrabban, egyre tudatosabban csendül fel az édes új csilingelés, a rím, hogy aztán a középkor delelőjén varázslatos gazdagságig kifejlődve uralkodóvá

legyen az európai költészetben. Az új köntösben új lélek is énekel: az a lélek, amely a román székesegyházakban kapja meg lelünköt. Az ókori himnusz egyszerű, alázatos, méltóságos és józan hangja után most erősebben fölbúg a mélységek visszhangja. A szellem feszültsége, ég és föld, lélek és test ellentétei, harcai hullámszanak a mélyben, de a formák még egyensúlyt tartanak és darabos erővel tornyosulnak egymás fölé, nyugodtan, ünnepélyesen.

Nagy Károly körében három jeles himnusz-költőt is találunk. A legnagyobb köztük Pál, a diakonus (Paulus Diaconus, 730—799.), a longobárdok híres történetírója. A montecassinói bencés kolostor tagja, de több mint egy évtizedet töltött a császári udvarban is. Kevés himnuszát ismerjük; remeke a *Keresztelő Szent Jánosról* szóló. — A másik kettő: az umbriai Alkuin († 804.), az ember méltóságáról szóló kis dal költője, és a gót Szent Teodulf, orleansi püspök ((† 821), a *Gloria, laus et honor* kezdetű virágvasárnapi himnusz szerzője; ezt a legenda szerint az angersi kolostor börtönében rögtönözte, mikor a körmenet, Nagy Károllyal, elvonult ablaka alatt. Alkuin tanítványa volt Rabanus Maurus (776—856). A fuldai apátság, majd a mainzi püspökség előkelő egyházi hivatalait viselte, de legboldogabb akkor volt, amikor teljes visszavonultságban a tudományoknak és a költészetnek szentelhette idejét. Himnuszai közül a *Veni Creator Spiritus* kezdetű a bensőség remeke; a liturgiában ma is használatos.

Külön kört alkotnak a *sztgalleni* himnusz-szerző szerzetesek. A legnevezetesebb köztük a boldog Notker, akit — beszédhibája miatt —

Dadogónak (Balbulus) hívtak. († 912.) Jelentősége azért nagy, mert ő az első képviselője a középkorban virágzó szekvencia-költészetnek. Hogy a liturgikus dallamok éneklését megkönnyítse, saját költésű szövegekkel látta el őket. Így folyton változó formájú, prózaritmusú művek keletkeztek, amelyeknek két-két — ugyanazon dallamra énekelt — szakasza mindig megfelel egymásnak. Ilyen *Sancti spiritus assit nobis gratia* kezdetű pünkösdi szekvenciája. — Szentgalleni apát volt az *ifjabbik Hartmann* is († 925.), az Evangéliumról szóló himnusz szerzője. A burgundi *Wipo* († 1048 után), II. Konrád és III. Henrik császár udvari káplánja, több világi mű szerzője, írta a *Victimae paschali* kezdetű, a húsvéti liturgiában ma is használatos szekvenciát. Ez a Notker-féle kezdetleges szekvenciaformának továbbfejlődését mutatja: itt már szabályosan csendül meg a rím. A *béna Hermann* (Hermannus Contractus, 1013—1054.) a reichenauai kolostor grófi családból származó szerzetese. Nyomorék felsőteste nem akadályozta meg abban, hogy közkedvelt tanár, csodált zeneszerző és sokoldalú író ne legyen. Ő írta a középkor első világkrónikáját. Mária-antifonái: a *Salve Regina* és az *Alma Redemptoris Mater* máig használatosak a liturgiában.

A XI. század nagy himnuszköltője Itáliában *Damiáni Szent Péter* (1006—1072). Szegény születésű kamalduli szerzetes, több fontos egyházi hivatal és pápai diplomáciai megbízatás betöltője, utóbb ostiai bíborosérsek, élete végén félreeső kolostorába vonult világmegvető remete. Sok himnusza maradt ránk, főleg Mária-énekek és az utolsó dolgokról szóló költemények. Ilyen a *halálról* és a *menny-*

országról szóló himnusz. Formai tökéletességben nem éri el a gótikus kor nagy költőit (a csengő rímek helyett a tompább asszonáncot használja), de érzelmi melege, gazdagsága, színpompája a legnagyobbak közé emeli. — A XI. századból származik valószínűleg a *Veni Sancte Spiritus* kezdetű pünkösti himnusz is, amelyet a hagyomány II. Róbert francia királynak tulajdonít. (971—1031.)

A gótika korában viharosabbá válik a lélek harca, ujjongóbbá a feltörő győzelem, megrendítőbb hangon szól a bűnbánat és a múlandóság érzelme. Nagyobb a mélység a lélek ellentétei közt, ragyogóbbak, vagy sötétebbek a színek, szenvedélyes szimbolika, lobogó képgazdagság, omló, merész rímzuhatagok, lendületesebb szerkesztés, teljesebb idomok jellemzik a kor legnagyobbjainak költészetét.

A középkori himnuszköltészet nagy virágkorát a lavardini születésű *Hildebert* (Hildebertus Cenomannensis, 1056—1135.) tours-i érsek nyitja meg. Nevét a középkor himnuszköltészetének egyik leghatalmasabb alkotása tette halhatatlanná: az *Alpha et Omega Deus*... kezdetű Sentháromság-himnusz. A legnehezebb teológiai fogalmak csengő rímekbe és mélyértelmű szójátékok sorába öltöztetve jelennek itt meg, de érezzük a hívő és küzdő emberlélek mélységeit is. — Hildebert viszontagságos életében sokat harcolt egyházmegyéjéért a kor hatalmas hűbéruraival, angol fogságot is szenvedett, háromszor járt Rómában. Kevés hiteles himnuszt ismerjük, de ezek a latinnyelvű költészet remekei közé tartoznak. Körülötte egész kis himnuszköltői kör csoportosul

(Marbod, Baudré, Canterbury-i Reginald), akik újra a szigorú latin időmértékes formákban írják műveiket.

A középkor *Szent Bernátot*, a nagy clunyi apátot tekintette a legnagyobb himnuszköltőnek; neki tulajdonították az ismert és szeretett himnuszok egész seregét. A kritika kimutatta, hogy Szent Bernát — néhány jelentéktelen vértanú-éneken kívül — nem írt költeményeket. Egészen a legújabb időkig az ő neve alatt emlegették a *Jesu dulcis memoria* kezdetű remek „ujjongást”, mely azonban — kétszótagos jambusi rímeinek tanúsága szerint — valószínűleg csak a XIII. században keletkezett. — Egy másik, Szent Bernátnak tulajdonított híres himnusz szerzője: *Morlasi Bernát* (élt 1140 körül). Róla csak annyit tudunk, hogy a híres clunyi kolostor szerzetese volt. Egy rimes hexameterekben írt költeménye van a világ megvetéséről. Tőle való az a *Mariale* c. himnuszszorozat is, melynek egyik része az *Omni die dic Mariae* kezdetű Mária-ének. Ennek az éneknek tekintélyét mutatja, hogy sokszor Szent Bernátnak, Szent Anzelmnek (vagy Szent Kázmér lengyel királynak) tulajdonították. Jeles költő volt Szent Bernát nagy teológiai ellenfele. *Abejard* (1079—1142.), a középkor egyik legérdekesebb alakja: harcos filozófus, romantikus szerelmes, és nem utolsó sorban termékeny himnuszköltő, aki egy egész himnáriumot hagyott ránk. Műveinek értéke nem áll arányban számukkal, de vannak köztük igen sikerültek is. Mint a Szent Gildas-i apátság feje halt meg.

A középkori himnuszköltészet csúcsát *Szentviktori Ádám-ban* éri el. (1130—1192.) Életéről jóformán csak annyit tudunk, hogy a híres

párizsi ágostonrendi Szent Viktor-apátság tagja volt, valószínűleg kortársa Szentviktori Hugónak és Rikárdnak, a misztikus teológia jeles művelőinek (a „három nagy viktorinus”); ő maga is nevezetes biblia-tudós. (Ennek a kolostornak volt apátja Ádám idejében az a Geoffroy de Breteuil, aki a legrégebbi magyar versnek, a löweni Máriasisiralomnak eredetijét írta.) Köteményeiben fölényes teológiai tudás egyesül áradó érzelmi gazdagsággal, csillogó színekkel, zengő zeneiséggel és teljes formai tökélyvel, nem egyszer virtuózitással. Tőle származik a szekvencia újabb, mértékes, rímes formája (ilyen a *Stabat Mater* is). Költői erejével körülbelül olyan helyet foglal el a középkori himnuszköltészetben, mint az ókoriban Prudentius, hatása viszont Szent Ambrus költészet-történeti helyzetére emlékeztet. Egy lelkes kutató (Neale) nem habozik őt „nemcsak a középkor, hanem minden idők legnagyobb latin költőjének” nevezni.

A XIII. században külön csoportba foglalhatjuk a *kolduló rendek* himnuszköltőit. Ilyen mindenekelőtt a „doctor angelicus”, *Aquinói Szent Tamás* (1225—1274.), minden idők egyik legnagyobb teológusa és filozófusa. A pápa megbízásából ő szerkesztette az úrnapi ünnep miséjét és zsolozsmáját; ennek a megbízásnak köszönhetjük az Oltáriszentségről írt himnuszeit. Legmélyebben azonban talán a magányos áhítatra készült *Adoro te ragad meg.* — Kortársa, és vele sok tekintetben rokon egvénség, *Szent Bonaventura* (Johannes Fidanza, 1221—1274.), többek közt a szent keresztről szóló himnusz szerzője. Bonaventura nagy tekintélye magyarázza, hogy — mint Szent Bernátnak — neki is számos más-

írta himnuszt tulajdonított a középkor. Az ő tanítványa *Peccham János* (1240—1292.) Canterbury-i érsek: *Fülemile* c. nagy költeménye egyes részleteiben olyan bájos és zengetes, hogy egy pillanatra sem érzik hosszadalmasnak. A tanító és erkölcsi célzat teljesen felolvad az átélés melegében. *Celenói Tamás* (1190—1230), Assisi Szent Ferenc életírója sem méltatlan társa a most felsoroltaknak; nevét egy nem egészen biztosan tőle származó költemény, az utolsó ítéletről szóló híres *Dies irae* — a gyászmise szekvenciája — tette halhatatlanná. „Hármas rímei, mint hármas kalapácsütés reszkettetik meg a lélek legmélyét.” (Guericke.) Szellemben, formában, értékben édes testvére a ferences költőknek a kolduló rendek harcos ellenfele, a jeles teológus és szónok, *Philippe de Grève* (1165—1236). Mint a párizsi egyház kancellárja, kora egyházi életének és tudományának nevezetes alakja volt. Költeményeinek — anyanyelvén is ír — tárgyai a legváltozatosabbak, de a himnuszköltészet terén is néhány remeket alkotott. (*Cum sit omnis caro foenum.*) — Nagy népszerűsége tett szert *Löweni Arnulf* († 1250.) villersi cisztercita apátnak a kereszten függő Jézus tagjaihoz írt himnuszszorozata. Kódexeinkben is megtalálható, (*Szent Bernát himnusza a fölfeszített Krisztushoz* címen szokás emlegetni.) A Szent Archoz szóló rész német fordítására írta J. S. Bach híres „O Haupt voll mit Wunden”-ját.

Az utolsó nagy középkori himnuszköltő *Jacopone da Todi* (1240—1306). Olasz nemesi családból származott, jogot végzett és világi, nagyúri életet élt, de fiatal felesége megrázó körülmények között bekövetkezett

halálának hatására a Ferencrendbe lépett, mint laikus fráter. VIII. Bonifác pápa évekig börtönben tartotta. Itt sem szűnik meg írni olasznyelvű (Laudi) és latin költeményeit. Himnuszai az istenszeretet mámorától lán-golnak; méltán híres Mária-énekei (mint a két *Stabat Mater*) a gyengédség remekei. Érdekesek erkölcsi célzatú himnuszai is: a szegénységről, a múlandóságról.

A XIV. századtól kezdve a himnuszsköltészet lassú hanyatlásnak indul, nem ugyan számban, nem is mintha egyes kitűnő alkotások nem születnének, de egészben véve kevés az új hang, gyengül a formaérzék, lazul a szerkesztés, hanyagabb a verselés. Ennek a kornak legjava természetéhez tartoznak *Kempis Tamás* (1380—1471) magánájtatosságra írt himnuszai. A legklasszikusabb aszketikai könyvnek, a *Krisztus követésé-nek* szerzője himnuszsköltőnek is jelentős, ha nem is mérkőzhetik a korábbi nagyokkal.

A XIV. századtól meginduló humanista költészet csak lassan és módjával veszi fel műfajai közé a himnuszt. A humanista költészet azonban egészen más jellegű, mint az igazi himnuszsköltés. Emez, ha átvesz is klasszikus formákat és szólásokat, sőt ha itt-ott mitológiai fordulatokat is alkalmaz (az eget Olympusnak, a napot Phoebusnak mondja, sőt III. Ince himnuszában Szűz Máriát Bellonához hasonlítja), sokkal eredetibb, saját ihletésű, hatalmas keresztény lelkeségből áradó művészet, míg a humanista költő mindig erősen függ a klasszikusoktól, hiszen elvszerűen, művészi becsvágyból utánozza ókori mintáit. Azért, noha a humanista vallásos lírának jelentős költői vannak (Sarbievszky,

Balde), műveiket nem tekinthetjük a himnusz-költészetéhez tartozónak.

Maga az egyházi himnusz-költés nagyjából lezárul a Trienti Zsinattal. Ennek intézkedései egységesítik a liturgiát, új liturgikus költészetre nincs többé szükség, csak mikor nagyritkán új ünnepet vezetnek be. Ilyenkor Rómában készülnek még liturgikus himnuszok, de ezek halvány másai csak a régi remekeknek. Olykor ezek közt is akad persze szerencsésebb ihletből született; ezekből hozunk néhány példát. A Jézus Szent Szívéről írt himnuszok például igazi meleg ihletről tanuskodnak. XIII. Leó pápa Szent Család-himnuszai egyenesen a himnusz-költészet hőskorára emlékeztetnek.

*

Különös megilletődéssel olvassuk a magyar eredetű himnuszokat. Vannak köztük olyanok, amelyeket bizvást írhatott volna francia vagy olasz szerző is, mint a *Veni Jesu, veni amor* kezdetű úrjöveti himnuszt vagy a *Florens Jesse regula* kezdetű Mária-éneket: ott is a himnusz-világköltés javához tartoznának. Másokon félreismerhetetlenül megérezzük a magyar ízt. A *Gaude Virgo gloriosa Mater Christi* kezdetű Mária-ének egyenesen a magyarok Nagyasszonyához fordul, strófáiban a török hódoltság vérpáras levegője csap meg. A *Coelo rores pluunt flores* késő-gótikus rímcsilingelése egyes strófákban a magyar betlehemesjáték parasztosan meghitt környezetét idézi. A *Szent Istvánról* szóló zsoltosma pedig valósággal a magyar Szent Istvánt állítja elénk, egyszerre a legendák „kegyes király”-át és a lovasnomád ősök igaz fiát, a harcos „erős királyt” —

olyan tökéletes és egész képet, aminőt szépirodalmunknak azóta sem sikerült rajzolnia erről a szent, örök-magyar szimbolumról. Koronája e költészetnek — a karácsonyi ének mellett — a Pázmánynak tulajdonított *O gloriosa* kezdetű Mária-himnusz; páratlanul melegen csillogó színei, a „lángoló” gótikára emlékeztető rím-áradása (Babits a Balassastrófa zamatát érzi benne) valóban az egész himnusz-világköltészet kivételes remekei közé emelik.

*

Mint minden élő költészetnek, természetesen a himnuszköltésnek is megvannak saját törvényei, formái, *műfajai*. A műfajok itt is történetileg alakultak ki; elsősorban létrejöttük körülményei, célzata, az élő használat igényei szabták meg őket. Az ambrusi himnusz születésének ismertetett története egyszer s mindenkorra eldöntötte, hogy a himnusz valójában az egyházi közösségnek szóló, az együttérző, együttimádkozó közösség érzelmeit kifejező ének. Ez a rendeltetés eleve kizárni látszik az egyéniség erősebb érvényesülését, a személyes áhitat határozottabb színeit. Csakugyan, ennek az ezeréves költészetnek egyes darabjai — az óriási időbeli különbségek és szerzőiknek kor, faj és szülőföld szerint való nagy tarkasága mellett is — annyira rokonok, hogy a felületesebb olvasó néha szinte egy költő műveinek gondolhatná őket, — legfeljebb ugyanannak a költőnek más-más életkorából és fejlődési korszakából. Ezt a családi jelleget nemcsak a közös nyelv biztosítja, hanem a hagyományos, aránylag kevés nagy motívumra szorítókozó témakör, az e mögött rejlő egységes egyházi műveltség, gondolatvilág és történeti anyag (Biblia,

szentek élete) is. Ihletőjük az a néhány nagy
ős-elemi alapérzelem, amely az emberiség-
nek Istenhez való viszonyát jellemzi és amely
tulajdonképen minden vallásos költészet örök-
egy mondanivalója. Ezért aki a vers hétköz-
napi értelemben vett „tartalmán” nem tud
túljutni, valószínűleg egyhangúnak fogja ta-
lálni ezt a költészetet, — amint valószínűleg
sok nagyon-nagy költőt is annak talál. Aki
azonban rokonlélekkel, a himnuszokban meg-
szólaló nagy vallási élmények valamelyes
megtapasztalásával, vagy az igazi esztétikai
átélés adományával, a szavak, szólások, szí-
nek és dallamok ízeinek érzékével — hát még
aki mind a kettővel együtt! — adja át magát
ennek a költészetnek, az megérzi bennük
nemcsak a nagy örökemberit, hanem a nagy
egyéni és művészi mondanivalók gazdagsá-
gát is.

Meg fogja érezni mindezt a himnuszoknak
abban az óriási tömegében is, amely min-
denestül közösségi használatra készült: a *li-
turgikus himnuszokban*. Ezeket főleg a bre-
viárium és a breviáriumhoz készült éne-
keskönyvek, az ú. n. antiphonariumok tartal-
mazzák. A középkori nyelvhasználat elsősor-
ban ezeket nevezte himnuszoknak. A breviá-
rium a papok napi-zsolozsmájának könyve;
a századok folyamán kialakult érdekes és
kötött kompozícióba foglalt részleteit a nap
meghatározott óráiban olvasták, recitálták,
illetőleg énekelték (és mondják, éneklük ma
is) a szerzetesi közösségek és egyes más
egyházi testületek. Minden egyes ilyen ön-
álló részben — az ú. n. órákban — zsol-
tári, szentírási szövegeket, szentatyákból vett
elmélkedéseket, történeti olvasmányokat és
imádságokat és egy-egy himnuszt tartalmaz.

Igy vannak himnuszai a *matutinumnak* és *nocturnumnak* (éjjeli zsolozsma), a *laudesnek* (dícséret), a *nappali órának* (*prima, tertia, sexta, nona* — első, harmadik, hatodik és kilencedik óra — a mi időszámításunk szerint hat, kilenc, tizenkettő és délután három órára előírt imádság), a *vesperásnak* (vecsernye) és a *completoriumnak* (záróimádság, régi magyar szóval *kompléta*). Ennek a breviáriumi költészetnek formailag is megvan a maga hagyománya: az ambrusi forma, a nyolc szótagos jambusi sorokból (dimeter jambicus) álló négysoros strófa, aminőt legnagyobb számban tartalmaz ez a könyv is; de szép számmal akadnak köztük sapphói (Pál diákonus himnusza Keresztelő Szent Jánosról: *Ut queant laxis resonare fibris*) asklepiadesi (XI. Kelemen himnusza Sz. Józsefről: *Te Joseph celebrent agmina caelitem*), trochaikus trimeterben írt himnuszok is (rendesen két sorban, egy nyolc és egy hét szótagos sorban írva: ősök Prudentiusnak Minden Hórára írt himnusza: *Corde natus ex parentis Ante mundi exordium*). A későbbi középkorban egész officiumokat írtak versben (csak a zsolnárok és a bibliai, vagy szentatyákból vett olvasmányszövegek maradtak prózában); ezeket *historia rhythmicá*-nak nevezték; szemelvényeink közt ilyen a *Szent István királyról* szóló Magyarország verses zsolozsma.

Jóval kisebb a *misekönyvnek* (*missale*) és énekes párjának, a *gradualénak* himnuszanyaga. A mise szövegében a Szentírásból vett *olvasmány* (*lectio*) után következett a himnusz, azért nevezték *sequentia*-nak (következő). A *sequentia* — a szűkebb értelemben vett himnusz mellett ennek az egész költészetnek legfőbb, leggazdagabban kifejlődött

műfaja — a fejlődés során két egymástól nagyon különböző, jellegzetes formát fejlesztett. Mindkettőnek formai alapelve a szigorú párhuzamosság: minthogy két egymást változó kar énekelte, két-két strófa azonos daltamra készült, tehát ritmussor és szótagszám tekintetében szigorúan megfelelt egymásnak. A régebbi sequentia-forma a Dadogó Notker nevéhez fűződik; valójában prózai sorokból áll, amelyekbe az ének miatt szigorúan kiszabott szótagszám és két-két strófa tökéletes egybevágósága visz bele sajtószerű, jellegzetes ritmunst (példája Notker Pütkösdi sequentiája: *Sancti Spiritus Assit nobis gratia*). Később ez a ritmikus próza is fölveszi a rímet (ilyen Wipo Húsvéti sequentiája: *Victimae paschali*). A későbbi sequentiaforma a trochaikus trimeterből fejlődött ki; annak első, nyolcszótagos sorát megismételték és páros rímmel látták el. Így jött létre az a hat soros rímes strófa, amelyet a gótikus korszak nagy költői (Szentviktori Ádám, Aquinói Szent Tamás és mások) utóbb már hármas, sőt négyes rímekkel olyan káprázatos formaművészettel dolgoztak ki. Ennek a sequentiaformának nagy példái gyűjteményünkben a *Stabat Mater*, a *Lauda Sion* és Szentviktori Ádám *Ave virgo singularisa*. A liturgia újabb fejlődése igen lecsökkentette a használatos sequentiák egykori nagy számát: a mai misekönyvben már csak öt van: Húsvétkor a *Victimae Paschali*, Pütkösdkor a *Veni Sancte*, Úrnapján a *Lauda Sion*, a gyászmisében a *Dies irae* és a Fájdalmas Szűz ünnepén a *Stabat mater* (a XII. és XIII. században egymásik misekönyv hetvenet-nyolcvanot is tartalmazott). A misekönyv költészetéhez tartoznak a körmenetekre készült énekek is,

amilyen Venantius Fortunatus *Vexilla regis*-e és *Pange lingua*-ja, vagy Teodulf *Gloria laus et honor* kezdetű distichonos virágvasárnapi himnusza.

A liturgián kívüli himnuszköltészet számában, mennyiségben szinte beláthatatlan gazdagságú. Ha liturgikus himnusz sokezer maradt ránk, az egyéni himnuszok számát százakkal mérhetjük. Egy ezeréves lelki kultúra gazdag virágzása ez, amelynek éppen úgy megvannak — sokszor névtelen — klasszikusai, mint a világi költészetnek, de éppen úgy megvannak kedves kezdői, ügyetlen dilettánsai, fáradt epigonjai és lelketlen utánczói is. Ezek a nem-liturgikus himnuszok voltaképpen verses imádságok és elmélkedések; az egyéni áhítat szülöttei, azért jobban magukon is hordozzák az egyéniség külön színeit. Minthogy nem készültek éneklésre, formáik is szabadabbak, változatosabbak. A klasszikus görög formáktól a népies ízű, hangsúlyos dalstrófáig, a puritán ambrusi jambustól a lángoló gótika bonyolult szerkezeteiig, barokkos rímáradásáig és kiötvözött leoninusaiig (rímes hexameter és pentameter) megtalálunk ebben a költészetben minden formai motívumot, amelyből a modern európai líra táplálkozik. Vannak köztük hagyományosan kialakult műfajok, mint a *hóraénekek*, amelyek a zsoltosma egyes részleteire, óráira adnak egy-egy strófát, vagy strófacsoportot (ilyen a *Patris sapientia* kezdetű himnusz), — a *glossák*, amelyek egy-egy szent szöveg, pl. a Miatyánk, vagy az Udvözlégység egyes szavait írják körül, vagy fejtik ki, — a *psalteriumok*, amelyek a százötven zsoltárnak megfelelőleg százötven strófából, a *Rosariumok*, melyek a rózsafüzér ötven Ave

Mariajához igazodva ötven strófából állnak stb. Az eredetileg magánhasználatra készült énekeket, ha utóbb a liturgiában is felhasználták, *cantió*nak (ének), a zsolozsmába, vagy a miseszövegbe utóbb betoldott rövid költői részeket *tropus*nak hívják.

*

Az anyag kiválasztásában háromféle szempont vezetett. Az első és döntő az irodalmi, illetőleg esztétikai cél volt: amennyire lehetett, az óriási anyag legjavából iparkodtam választani; csak olyan szövegeket akartam adni, amelyek a maguk nemében tökéletes alkotások. E törekvéssel megpróbáltam összekötni a történeti szempontot is: a kiválasztásban és csoportosításban szerettem volna megéreztetni egyrészt ennek az ezeréves költészetnek *fejlődését*, másrészt *gazdagságát*, belső változatosságát is megsejtetni. De nem mondhattam le arról sem, hogy megmutassam a himnuszköltészet ma is élő eleven arcát is, azért jórészt felvettem az *élő liturgia* (a mai misekönyv és breviárium) himnuszkinccsét is. Ez a harmadik szempont itt-ott némi megalkuvást parancsolt az esztétikai követelménnyel szemben — a breviáriumi himnuszok remekei között néhány igénytelenebb szépségű darab is meghúzódik —, de azt hiszem, szerencsésen egészíti ki a gyűjtemény történeti szemléltető értékét. Ez a hármasszempont magyarázza, hogy néhány olyan darab is szerepel szemelvényeim között, amelyeket a himnuszgyűjtemények nem szoktak fölvenni, amelyek nem számíthatók a tulajdonképeni himnuszköltészethez, de tárgyuk, vagy szerzőjük révén mégis belső rokonságban vannak vele. Ilyen pl. gyűjteményünk

egyik remeke, Nolai Szent Paulinusnak feleségéhez intézett üdvözlő verse, amely tiszta egyéni líra, de gondolköre és érzelmi világa nem különbözik a himnuszétól. Alkuin verse az ember méltóságáról egy egyéni tartalmú levél részlete, Peccham János *Fülemiléje* már csak terjedelménél fogva sem sorolható a himnuszok közé (a gyűjtemények rendszerint csak egy-egy kis részletét hozzák), de nemcsak himnikus részei és elmélkedései, hanem az egész bájosan tudakos koncepció olyan sajátosan remek és oly jellemző a franciskánus-kor költészetére, hogy nélküle csonkának érezném a gyűjteményt. Egészen elűt a himnusz méltóság stílusától a Bolondok Unnepe *Szamár-énekének* félreérthetetlenül népies csengésű hangja, de viszont ez meg rendeltetésénél fogva a szó szoros értelmében liturgikus jellegűnek tekinthető. Ezt sem hagyhattam ki: ez a hang is hozzá tartozik a középkor egyházi költészetéhez. Ezek és hasonlóak talán azokat is ráeszméltethetik az egyházi költészet élő gazdagságára, akik a breviáriumi himnuszok látszólag egyszínű áhítatát egyhangúnak éreznék.

A történeti szempont megkövetelte az időrendi csoportosítást. A latin szövegeket jórészt Dreves alapvető nagy művéből vettem (Guido Maria Dreves S. J. — Clemens Blume S. J.: *Analecta Hymnica Medii Aevi*. Lipcse. 1896-tól, eddig ötven kötet), illetőleg ennek két-kötetes rövidebb kiadásából (*Ein Jahrtausend lateinischer Hymnendichtung*, Lipcse, 1909). Munka közben állandóan forgattam Dreves pompás kis népszerű könyvét (*Die Kirche der Lateiner in ihren Liedern*, Kempen és München, 1908), F. J. Mone háromkötetes gyűjteményét. (*Lateinische Hymnen des Mit-*

telalters, Freiburg im Breisgrau, 1853—55), Phillimore kis antológiáját (*The Hundred Best Latin Hymns*, London, 1926), Richard Zoosmann szép kétnyelvű gyűjteményét (*Laudate Dominum. Lobet den Herrn*, München, 1928) és a George-körhöz tartozó Friedrich Wolters remek német antológiáját (*Hymnen und Sequenzen*, Berlin, 1922).

A magyarországi himnuszokat részben Dankó alapvető gyűjteményéből vettem (*Josephus Dankó: Vetus Hymnarium ecclesiasticum Hungariae*, Bp., 1893), részben a XVII. századi énekgyűjteményekből; az egyes lelőhelyekre a jegyzetekben utalok.

*

A *magyar himnuszfordítás* tekintélyes *multra* tekinthet vissza. A legrégebb ismert magyarnyelvű költemény, a Löweni Mária-siralom, a szabad átköltésnek ez a remekműve, egy XII. századi latin himnusz fordítása. Kódexirodalmunk egyik legjelentősebb lírai darabja, az ú. n. Szent Bernát himnusza a felfeszített Jézushoz, Löweni Arnulfnak gyűjteményünkben is képviselt himnuszeit foglalja magyar versekbe. A breviáriumi himnuszok legnagyobb részét megtaláljuk kódexeinkben. Lírai költészetünknek Balassa Bálintig legszebb darabja, az *Idvezlégy kegyelmes Szent László király* kezdetű himnusz, irodalomtörténészeink többsége szerint szintén fordítás; latin változatát csak azért nem vettem föl fordításaim közé, mert meggyőződésem szerint a kettő közül a magyar az eredeti és a latin a fordítás.¹ A régi magyar énekes-

¹L. értekezésemet: A középkori Szent László-himnusz eredetiségének kérdéséhez, Szegedi Füzetek, 1935.

könyvek — elsősorban természetesen a katolikusok, de imitt-amott a protestánsok is — szebbnél-szebb himnuszfordításokat tartalmaznak. Az újabb fordítói művészet Faludi egy-két himnuszával kezdődik; néhány ma is ismert éneket alkotott himnuszokból Tárkányi Béla, Mindszenty Gedeonnál pedig már mai értelemben vett remekeket is találunk. A magyar himnuszfordítás klasszikus főműve Babits Mihály *Amor sanctus*-a. (*Amor sanctus*, Szent szeretet könyve, Középkori himnuszok latinul és magyarul, Bp. 1933.) Napjainkban is sűrűn olvasunk szép fordításokat Horváth Bélától, Geréb Lászlótól, Sárközi Györgytől, Szedő Dénestől (*Philomena*, Régi ferences himnuszok, Bp. 1942.), Szirmai Józsefnétől (*A breviárium himnuszai*, latin-magyar szöveggel).

Magam harmincöt évvel ezelőtt kezdtem foglalkozni a himnuszokkal. Első tanulmányomat az ókori keresztény-latin líráról 1910-ben írtam a *Religió*-ba. Első himnuszfordításaim is ekkor készültek. Harminc évvel ezelőtt a java himnuszokból 15—20, néhány évvel utóbb vagy 40 fordításom állt készen, egy részük (a *Dies irae*, a *Stabat Mater*, a *Vexilla regis*, a *Lauda Sion*, az *Adoro te devote*, a *Te Deum*, a *Jam lucis orto sidere*, a *Veni Creator Spiritus*, a *Victimae paschali*) még a tízes években megjelent versesköteteimben, imádáságoskönyveimben, utóbb a *Szent* vagy *Uramban*, mások (Adamus a *S. Victore Mária-éneke*, Hildebertus *Szenháromság-éneke*, Damiani Szent Péter *Mennyország-himnusza*, Aquinói Szent Tamás *Pange lingua*-ja s több Prudentius-himnusz) különböző folyóiratokban. Mindezek hamarosan belekerültek számos egyházi kiadványba is. A gyűjtemény lassan gyarapodott,

amint éppen ihlet vagy alkalom hozta. Mikor 1933-ban Babits Mihály *Amor Sanctusa* megjelent, a gyönyörű könyv, a nagy költő és a jóbarát iránti kegyeletből egy évtizedre félretettem ezt a munkát — az *Amor Sanctus* anyagának fele volt meg az enyéim közt — és csak az idei nyáron mélyedtem bele újra, kiadóm felszólítására. Tettem ezt annál is szívesebben, mert a himnuszok az első fordítások óta szívbeli ügyemmé lettek, és mert úgy éreztem, hogy — a zsoltárfordítások és a *Szent vagy Uram* után — még „ez egy munkámmal igazán tartoztam“.

*

A fordítás alapjául a leghitelesebb szöveget iparkodtam választani, a változatok közül természetesen a tartalmilag és formailag legtermékenyebbet; kihagyásokat, rövidítéseket csak ott engedtem meg magamnak, ahol a hagyomány, a liturgikus használat adott rá jogot. De még ahol ilyen kiszakított breviáriumi részleteket hoztam is — mint Prudentius és Sedulius nagyobb költeményeiből — megpróbáltam a költő arányainak megéreztetésére egy-egy egészét is adni.

A fordításban természetesen minél nagyobb tartalmi hűségre törekedtem. Ha valahol, a szigorúan teológiai tartalmú himnuszoknál kötelezi ez a fordítót. Itt egy-egy szónak nem egyszer súlyos dogmatikai jelentősége van, és egy árnyalati különbség tökéletesen meghamisíthatja az értelmet. Az olyan szövegekben, mint a *Lauda Sion*, vagy Hildebert *Alfa és Omega-éneke*, a kifejezéseknek szinte matematikai szabatossággal kell visszaadniok az egyetlen lehetséges terminust, ha nem akar-

nak egészen mást mondani, mint az eredeti. A szorosán vett dogmatikai igényen kívül van itt a kifejezéseknek — ha szabad Arany János epikai hitele mintájára ezt a szót használni — bizonyos *liturgikus hitele* is. A *turris eburnea*-t pl. nem lehet másként fordítani mint elefántcsont torony-nyal (Babits elefántcsontbástyát mond), mert minden katolikus ember fülében ott cseng a litánia formulája. A verbumot olykor visszaadhatom szó-val, de a legfőbbször *igé*-vel kell fordítani, csak így idézi föl azt az egész teológiai kozmoszt, amely a vers tulajdonképeni tartalma. A *spiritus* néha *lélek*, vagy *szellem*, de sokszor csak *Szentlélek* lehet, különben nincs a versnek értelme.

Ez a néhány utalás talán megéretteti a művészi himnuszfordítás legnagyobb nehézségét, a stílusbeli színezet visszaadását. Szabályokba nem foglalható, sőt legtöbbször határozottan meg sem fogalmazható finomságokról van itt szó. Annál is inkább, mert a századokon át visszatérő azonos formák, (pl. az ambrusi himnusz) és a hagyományosan kötelező fordulatok nagyon megnehezítik az egyes írók és egyes himnuszok egyéni ízeinek megérettetését. Pedig a fordítás csak ezen a ponton válik művészetté. Meg tudja-e éreztetni, hogy pl. a *Szent Gervasiusról* és *Protasiusról* szóló himnuszt olyan ember írta, aki látta a leírt csodákat és ezt a friss élményizgalmat lehelte bele a versbe, — hogy az *Alia* és *Omega-ének* költője a borotva-élesre kidolgozott teológiai tételeken keresztül is a nagy misztikus elragadtatást fejezi ki, — hogy az *Omni die dic Mariae*, vagy az *O gloriosa, o speciosa* kezdetű énekek írója nemcsak Szűz Mária csodálatos szépsé-

gétől, hanem a rimek csilingelésétől is mámoros volt: ezek tulajdonképpen a himnuszfordítás legfőbb problémái. Megéreztetni az ambrusi himnusz római méltóságát és erejét, az ír áldozási ének puritán egyszerűségét, Beda Venerabilis himnuszának kissé tudákos szárazsága mellett is bensőséges melegét, a *Fülemile* franciskánus báját, Szentviktori Ádám *Húsvéti sequentiájának* biblikus ihletét, a *Szamárének* kicsapongó népi jókedvét, a *Szent István-zsolozsmának* a hagyományos jámbor formák közül is kiütköző „rebellis” magyar hangját: ez teszi a műfordítást filológiai tudósmunkán és pepeselő stílusgyakorlaton túl költészetté, csak ez hozhat létre eredetivel egyenrangú alkotást.

És itt a XX. századi nagy líra iskoláján átment mai költőt kettős veszedelem fenyegeti. Az egyik, hogy modernebb lesz az eredetnél, új, XX. századi ízeket visz bele az eredetibe, és ezáltal, ha jó irányban is, de akaratán kívül hamisításba téved. Amikor Babits a tengert „korállal teli gögnek” mondja, vagy Szűz Máriát „viola-fuvalom”-nak nevezi, remek szépségeket alkot, — de az eredeti csak annyit mond, hogy „a tenger a korállal dicsekszik” és Szűz Mária „illatos ibolya”. A másik veszedelem az ellenkező véglet: a tudatos archaizálás. Kosztolányi Szent Imre-himnuszaiban pl. ezt az elvet követi és így ír: „Vigadj, szülő Pannonia, Mert dűcső az te fiad, Nincs az virtusának híja, S az mennyben öröm riad”. Nyilván abból indul ki, hogy középkori versekről van szó, tehát középkori ízt kell adni a nyelvnek is. Csak-hogy e versek latin nyelve nem primitív archaikus beszéd, hanem egy századokon át éretté, sőt túlérretté fejlett költészet tökéletes

nyelve, — és kinek jutna eszébe Racine-t a kortárs Zrínyi nyelvén fordítani?

Csak egy pont van, ahol maga a magyar nyelv szelleme parancsol rá a fordítóra némi árnyalati változást, — nem hiszem, hogy az eredetinek kárára. Nyelvünk u. i. természeténél fogva valamivel konkrétebb, testiesebb, mint az elvont teológiai-filozófiai használatban bizonyos fokig meghalványodott középkori latinság. Amikor tehát a liber scriptust kézzel írt könyvvel, a stola sordida-t szennyes ingünkkel fordítom, ha a *Veni Sancté*-ban az *In labore requies, In aestu temperies, In fletu solatium*-ot így adom vissza: *Fáradottnak könnyülés, Tikkadónak enyhülés, Sírónak vigasztalás*, — úgy gondolom, hogy a nagy magyar líra hagyományát követem, de az eredeti szöveg stílusegységét sem hamisítom meg.

Ami a *versformát* illeti, természetesen azt az elvet követtem, hogy mindent az eredeti versben kell fordítani, és pedig sort sorral. Az első elvtől egyetlen egyszer tértem el: Nolai Paulinus feleségéhez írt distichonainak néhány soros bevezetője anakreoni formában van írva: a fordítás megtartja a szótagszámot, de az eredeti jambikus menetet trochaikusra fordítja; mikor több, mint harminc évvel ezelőtt lefordítottam, így szólt meg bennem, így szerettem meg ezt a kis remeket, és nem tudtam elszánni magam, hogy megváltoztassam. A sort-sorral fordítás elvétől is egyszer tértem el. A magyarországi Magdolna-himnuszban egy helyen a nagyon is laza kötésű nyolc sort négy tömörebb magyar sorba vontam, így a magyar himnusz egy strófával rövidebb lett az eredetinel.

Egyszer-kétszer a magyar gondolat ritmusa

azt kívánta, hogy megváltoztassam a sorok rendjét; a *Splendor paternae gloriae* kezdetű Szent Ambrus-féle himnusz negyedik strófájából pl. a *dentes retundat invidi* (törje meg a kaján fogát) a harmadikba illett bele jobban; viszont ebből a versszakból meg a *culpa lubrica* (a bésikamló bűn) a negyedikbe kívánkozott.

A legtöbb művészi problémát a *rímelés* elvi megoldása vetette föl. Az ambrusi himnusz eredetileg rímtelen, később fokozatosan veszi fel a rímet, hol párosan, hol keresztben, hol csoportosan. A legtöbb himnuszban pontosan követni törekedtem az eredetit ebben is, — egészen odáig, hogy tiszta rímet tiszta rímmel, asszonáncot asszonánccal adjak vissza. Legrégebbi fordításaim idején azonban még úgy éreztem, hogy a magyar (ül jobban szereti a rímes strófákat, azért nem egy régi himnuszt is rímesen fordítottam. Ezeket most nem láttam szükségesnek újra fordítani, rímtelenül, annál is inkább, mert imádságos- és énekeskönyvek elterjesztették már a régi rímes formát.

A ritmikai megoldásnak nem egyszer az volt a főnehézsége, hogy a fordítás ne akarjon jobb lenni az eredetinel: Szent Hilarius kezdetleges, döcögő asklepiadeusait ne simítsa ki túlságosan, az *Ave Maris stella* népies félasszonáncait ne helyettesítse modern rímmel, stb. Ebben is megpróbáltam lehetőleg követni az eredetit, mint ahogy alliterációkat, középrímeket, belső asszonáncokat, szójátékokat is lehetőség szerint hasonlókkal adtam vissza, vagy ahol a magyar szó természete ezt lehetetlenné tette, a himnusz, illetőleg a strófa más alkalmas helyén pótoltam.

Minden műfordítás folytonos megalkuvást

kíván; a művészi probléma legtöbbször az: hol, milyen áron és minek javára alkuszik meg a fordító. Számomra a legfőbb szempont a költemény eredetiként ható szépsége, a nyelv zeneisége és az eredetinek belső stílusegysége volt. Főleg a belső stílusnak, a költemény e lelkének visszaadása izgatott legjobban, ez okozta a legtöbb nehézséget, ennek keresése adta a legtöbb gyönyörűséget. Sikerült-e megéreztetni Ambrosius és Prudentius dimeter jambicusának egyéni külön színeit; Nolai Paulinus — az Ausonius-tanítvány — klasszikus distichonainak és a virágvasárnapi himnusz koraközépkori distichonainak kétféleségét; a 900 körül született alkaikusok, asklepiadeusok és XIII. Leó, vagy XI. Kelemen humanista izű latin strófáinak két különböző ízlésvilágát; vagy Nolai Paulinus zsoldárfordításának hármass stílusrétegét, (a zsoldári elemet, a horatiusi hangot, és ezeken túl az egyéni dallamot); — ítélje meg az olvasó; a fordítás művészi értéke az ilyen lemérhetetlen mozzanatokon fordul.

*

Grande carmen istud est, — felelte Szent Ambrus, mikor megvádolták, hogy himnuszai-val megbűvölte a népet. A játékos mondatnak kettős értelme van: nagy vers ez, — nagy varázsige! Igaz, mindkét értelemben. A nagy költészet szól a himnuszokból és nagy bűvölet: a Lélek bűvös lehellete. Vajha minden olvasó annyi szépséget és felemelkedést, annyi vigaszt és lelki erőt nyerne belőlük a nehéz időkben, mint a fordító!

I.

AZ ÓKERESZTÉNY NYUGAT
LÍRÁJÁBÓL

Sanctus Nicetas a Remesiana

(335—414)

TE DEUM.

Te Deum laudamus,
Te Dominum confitemur.

Te aeternum Patrem
Omnis terra veneratur.

Tibi omnes angeli,
Tibi coeli et universae potestates,

Tibi Cherubim ac Seraphim
Incessabili voce proclamant:

Sanctus, sanctus, sanctus
Dominus Deus Sabaoth!

Pleni sunt coeli et terra
Maiestatis gloriae tuae.

Te gloriosus
Apostolorum chorus,

Te prophetarum
Laudabilis numerus,

Te martyrum candidatus
Laudat exercitus.

Te per orbem terrarum
Sancta confitetur Ecclesia.

Szent Nikétász

Téged Isten dicsérünk.

Téged Isten dicsérünk,
Téged Ūrnak ismerünk.

Téged, örök Atyaisten,
Mindegész föld áld és tisztel.

Téged minden szép angyalok,
Kerubok és szeráf-karok,

Egek és minden hatalmak
Szüntelenül magasztalnak.

Szent vagy, szent vagy,
Erösséges szent Isten vagy.

Nagyságoddal telve ég, föld,
Dicsóséged mindent bétölt.

Téged dicsér, egek Ura,
Apostolok boldog kara.

Dicséretes nagy próféták
Súlyos ajka hirdet és áld.

Jeles mártír-seregek
Magasztalnak tégedet.

Vall tégedet világszerte
Szentegyházad ezerszerte,

Patrem
Immensae maiestatis.

Venerandum tuum verum
Et unicum Filium.

Sanctum quoque
Paraclitum Spiritum.

Tu rex gloriae Christe,
Tu patris sempiternus es filius.

Tu ad liberandum suscepturus hominem
Non horruisti virginis uterum,

Tu devicto mortis aculeo,
Aperuisti credentibus regna caelorum.

Tu ad dexteram Dei sedes
In gloria Patris.

Iudex
Crederis esse venturus.

Te ergo quaesumus, tuis famulis subveni,
Quos pretioso sanguine redemisti.

Aeterna fac cum sanctis tuis
In gloria numerari.

Salvum fac populum tuum, Domine
Et benedic hereditati tuae.

Et rege eos
Et extolle illos usque in aeternum

Per singulos dies
Benedicimus te,

Téged,
S mérhetetlen nagy fölséged,

S azt ki hozzánk tőled jött le,
Atya igaz Egyszülöttje,

S áldjuk veled
Vigasztaló Szentlekedet.

Krisztus, Isten egyszülöttje,
Király vagy te mindörökre.

Mentésünkre közénk szálltál,
Szüzi méhet nem útáltál.

Halál mérgét megtiportad,
Mennyországot megnyitottad.

Isten jobbján ülsz most széket,
Atyádéval egy fölséged.

Onnan leszel eljövendő
Mindeneket ítélendő.

Téged azért, Uram, kérünk,
Mi Megváltónk, maradj vélünk.

Szenteidhez végy fel égbe,
Az örökös dicsőségbe.

Szabadítsd meg, Uram, néped,
Áldd meg a te örökséged.

Te kormányozd, te vigasztald,
Mindörökké felmagasztald.

Mind imádunk téged,
Szent nevedet áldja néped,

Et laudamus nomen tuum in saeculum
Et in saeculum saeculi.

Dignare Domine die isto
Sine peccato nos custodire.

Miserere nostri, Domine,
Miserere nostri!

Fiat misericordia tua Domine super nos,
Quemadmodum speravimus in te.

In te, Domine, speravi,
Non confundar in aeternum.

Mindegy nap és örökké,
Mindöröktől mindörökké.

Büntől e nap őrizz minket
És bocsásd meg vétkeinket.

Irgalmazz, Uram, irgalmazz.
Híveidhez légy irgalmas.

Kegyes szemed legyen rajtunk,
Tebenned van bizodalunk.

Te vagy Uram én reményem,
Ne hagyj soha szégyent érnem.

Sanctus Hilarius Pictaviensis

(† 366)

Hymnus de Trinitate sive de Consubstantiali Verbo.

Ante saecula qui manens
Semperque nate, semper ut est Pater,
Namque te sine quomodo
Dici, ni Pater est, quod Pater sit potest?

Bis nobis genite Deus,
Christe, dum innato nasceris a Deo,
Vel dum corporeum et Deum
Mundo te genuit Virgo puerpera.

Credens te populus rogat
Hymnorum resonans, mitis ut audias.
Voces, quas tibi concinit
Aetas omnigena, sancte, gregis tui.

Dum te fida rogat, sibi
Clemens ut maneat, plebs tui nominis,
In te, innascibilem Deum,
Orat, quod maneat alter in altero.

Extra quam capere potest
Mens humana, manet Filius in Patre,
Rursum quem penes sit Pater,
Dignus qui genitus Filius in Deum.

Felix, qui potuit fide
Res tantas penitus credulus assequi,
Ut incorporeo ex Deo
Profectus fuerit progenitus Dei.

Poitiers-i Szent Hilárius

(† 366)

Himnusz a Szentháromságról.

Avagy az Eglyényegű Igéről.

Élő minden idők előtt,
Kezdetől született s mint az Atyád, örök!
Mert hogy hordana ily nevet,
Kezdetől ha Fiú nincs, kinek Atyja ő?

Két ízben születél nekünk,
Krisztus: először szült a születetlen Úr
Istenül, — azután a Szűz
Testben földre hozott, Istenül-emberül.

Téged vár a hívő sereg,
Himnusz hangjaival, halld kegyesen szavát
Nyájad ifja-öregje mind
Hozzád esdekel és zengve fohászkodik.

Híven hordja e nép neved,
Istentől született Isten, imája egy:
Benned vágyna maradni ő
S hogy Te benne maradj, vágygal esenkedik.

Meg nem értheti emberész:
Atyjában a Fiú benne hogyan lehet,
S ismét: hogy lehet az Atya
A méltó Fiúban benne, ki egy vele.

Boldog, akit erős hite
Úgy átjár, hogy elér ekkora titkokat
És felfogja hitével ezt:
A test nélküli Úr egy fia testbe szállt.

Grande loquimur, et Deum
Verum ut Genitor, quidquid inest sibi
Aeternae decus gloriae,
Totum in Unigenitum ediderit Deum.

Hinc Unus merito bonus
Ipsum, quod Deus est, extra invidiam sui
Gigni vellet in alterum
Transformans se, ut est, vivam in imaginem.

Istis vera patet Dei
Virtus, cum dederit omnia, non tamen
Ipsis, quae dederit, caret,
Cuncta, quae sua sunt, cum dederit, habens

Kara progenies Dei,
Cognatum cui sit omne decus Patris,
Nil naturae eguit dari,
Sed natum simul est, quidquid erat Dei.

Lumen fulsit a lumine
Deusque verus substitit ex Deo
Vero, non aliud habens
Ortus Unigena quam innascibilis Pater.

Mirum hoc opus est Dei,
Aeternus ut incorruptibilis Deus,
Ortu qui careat, quia
Sit sempiterna virtus, quod est Deus.

Non natis quibus (est) in bonis
Ex sese placidus gigneret in Deum,
Ac sic in Unigena Deo
Hoc ipsud ortu, quod genitum est, caret.

O felix duum unitas!
Alter quod cum sit mixtus in altero,
Unum sic faciunt duo,
Sit in duobus cum, est quod in altero.

Nagy szót énekel énekünk:
Isten minden örök fénye sugárzatát,
Mindent egy Fia részeül
Egyben általadott, ami csak isteni.

Isten, ő maga, egyedül
Jó, önzéstelenül adja magát oda,
Onnön isteni lényegét,
Élő mása gyanánt szülve meg a Fiút.

Igy látszik meg az isteni
Egyetlen hatalom: mindeneket megad,
Még sincs nélküle semminek,
Megtart mindeneket, amiket általad.

Isten drága Szülötte így:
Kezdetől az Atya fénye ragyog vele,
Semmi jóban hiánya nincs,
Minden véleszülött, ami az Istené.

Fény ő az Atya fényiből,
Isten, egy igaz Úr, Isten az egy igaz
Úrból, egy ez az Egyszülött
Mindenben veled, ő nem-született Atya.

Isten műve minő csoda:
Isten léte örök s meg se fogyatkozik,
Nincsen kezdete, vége nincs,
Mert múlhatlan erő isteni lényege.

Nem-lett jókkal így gazdagon
Lényéből kegyesen szülte Fiát az Úr,
Igy az isteni Egyszülött
Ép, mert így született: nincs kora, kezdete.

Boldog kettesen-egy Valól
Egy a másik ölen teljesen elmerül.
Egyé kettejük így leszen,
Egyikben ami van, megvan a másban is.

Patri sed genitus paret
Omnemque ad nutum attonitus manet,
Et scire non est arduum,
Quid velit se sequi, quem penes est Pater.

Quanta est genitus in bona!
Nam constitutus in cunctorum exordia,
Condens qui primum saecula
Aeternum in motum tempora protulit.

Rebus anterior Deus
Cunctis, nam per eum omnia facta sunt.
Esset cum nihilum modo,
Mundum corporeo condidit in statu.

Sed nos littera non sinit,
Per quam te genitum concinimus Deum,
Gesta, quae tua sunt, loqui
Carmenque natum, iam qui eras Deus.

Engedelmesen a Fiú
Intést lesve teszi Atyja akaratát.
Nincsen tudni előtte gát,
Mit vár tennie az, mert hiszen egy vele.

Nagy dolgokra született Fiú!
Mindennek, mi csak él, kezdete tőle van.
Ő hoz létre világokat,
Ő alkotta meg a nem pihenő időt.

Minden dolgok előtt való
Isten: mindenek ő általa lettenek.
Nem volt semmire még, mikor
Testből gyúrt a világ létinek alkatot.

Am a gyenge betű kevés
Téged zengeni meg, isteni Egyszülött,
Nem lőn áldani tetteid
Méltó emberi dal, Isten, örök való.

Sanctus Ambrosius

(c. 340—397)

Ad galli cantum.

Aeterne rerum Conditor,
Noctem diemque qui regis
Et temporum das tempora,
Ut alleves fastidium,

Praeco diei iam sonat,
Noctis profundae pervigil,
Nocturna lux viantibus
A nocte noctem segregans.

Hoc excitatus Lucifer
Solvit polum caligine,
Hoc omnis errorum cohors
Viam nocendi deserit.

Hoc nauta vires colligit
Pontique mitescunt freta,
Hoc ipsa petra Ecclesiae
Canente culpam diluit.

Surgamus ergo strenue,
Gallus iacentes excitat
Et somnolentos increpat,
Gallus negantes arguit.

Gallo canente spes redit,
Aegrus salus refunditur,
Mucro latronis conditur,
Lapsis fides revertitur.

Szent Ambrus

(340 kör.—397)

Himnusz kakasszóra.

Világ teremtő mestere,
Ki úr vagy éjen és napon,
Időt idővel váltogatsz,
S nincs műveidben unalom:

Szól már a napnak hirnöke,
Ki éber őr mély éjen át,
S az utazónak éji fény,
Mert minden órát megkiált.

A Hajnalcsillag kél szaván,
Égről borút elúz tova,
Elhagyja ártó útait
Az éji kóborlók hada.

Hangján hajós erőre kap,
A tengerárra csend borul,
S az Egyház sziklaszál feje
Bűnét siratni elvonul.

Hát talpra keljünk könnyedén,
Kakas henyélőt kelteget,
Ásítózóra rákiált,
Húzódzókat feddeget.

Kakas szaván remény fakad,
S a szenvedőnek enyhület.
Elrejti törét a lator,
S az elbukott nyer új hitet.

Iesu, labantes respice
Et nos videndo corrige;
Si respicis, labes cadunt,
Fletuque culpa solvitur.

Tu lux refulge sensibus,
Mentisque somnum discute;
Te nostra vox primum sonet,
Et vota solvamus tibi.

In Aurora.

Splendor paternae gloriae,
De luce lucem proferens,
Lux lucis, et fons luminis,
Diem dies illuminans,

Verusque sol illabere,
Micans nitore perpeti,
Iubarque Sancti Spiritus
Infunde nostris sensibus.

Votis vocemus et Patrem,
Patrem perennis gloriae,
Patrem potentis gratiae,
Culpam releget lubricam.

Confirmet actus strenuos,
Dentes retundat invidi,
Causas secundet asperos,
Donet gerendi gratiam.

Mentem gubernet et regat,
Casto, fideli corpore;
Fides calore ferveat,
Fraudis venena nesciat.

Ó Jézus, a bukóra nézz,
Térítsen meg tekinteted.
Ha ránk tekintesz, hull a bűn,
S elmossa könny a vétkeket.

Ó fényesség, ragyogj belénk,
A lélek álmát megszakaszdi!
Első szavunk tiéd legyen,
S amit fogadtunk, álljuk azt.

Hajnali himnusz.

Atyaisten dicsfénye te,
Fényből lett fény tündöklete,
Fény fénye, nappal napja vagy,
Forrás, melyből világ fakad.

Igaz nap, kelj egünkre már,
Ragyogj reánk, örök sugár,
És tündököld szívünkbe szét
A Szentlélek sugártüzét.

Szóval szólítjuk az Atyát,
A múlhatatlan menny urát,
A hathatós malaszt urát,
Törje meg a Kaján fogát.

Rontsa meg elszánt, tiszta tett
A bésikamló bűnöket.
Hadd váltson áldás sorscsapást,
Igaz út adjon újulást.

Uralkodjék a lelkeken.
A test szeplőtlen s hú legyen.
Melegen égjen tiszta hit.
Ne tudjuk álság mérgeit.

Christusque nobis sit cibus,
Potusque noster sit fides;
Laeti bibamus sobriam
Ebrietatem Spiritus.

Laetus dies hic transeat,
Pudor sit ut diluculum,
Fides velut meridies,
Crepusculum mens nesciat.

Aurora cursus provehit,
Aurora totus prodeat
In Patre totus Filius
Et totus in Verbo Pater.

Hymnus Vespertinus.

Deus, Creator omnium
Polique Rector, vestiens
Diem decoro lumine,
Noctem soporis gratia:

Artus solutos ut quies
Reddat laboris usui,
Mentesque fessas allevet
Luctusque solvat anxios.

Grates peracto iam die
Et noctis exortu preces
Votis, reos ut adiuves,
Hymnum canentes solvimus.

Te cordis ima concinant,
Te vox canora concrepet,
Te diligat castus amor,
Te mens adoret sobria:

Krisztus legyen ma ételünk,
Legyen ital a hit nekünk,
Szürcsöljük szent öröm borát,
A lélek józan mámorát.

Igy boldogan a nap megyen.
Hajnal a szemérem legyen,
A hit legyen a déli nap,
S ne érje lelkünk alkonyat.

Hajnal legyen egész napunk,
És teljes legyen hajnalunk:
Az Atyában egész Fia
S Igében az egész Atya.

Esti himnusz.

Isten, világot alkotó,
Világ sarkait forгатó,
Ki napnak ékes fényruhát,
Éjnek kegyelmes álmot adsz:

Pihenéstől a lanka test
Munkára nyerjen új erőt,
A frissült lélek vessen el
Búbánatot s aggályokat.

Hálát mondunk a tűnt napért,
Imát, mikor leszáll az éj.
Bűnösöket hogy megsegíts,
Vedd fogadalmas himnuszunk.

Áldjon lelkünk legbelseje,
Zengjen a szó, a dallamos,
Téged szeressen tiszta szív,
Téged a józan értelem.

Ut cum profunda clauserit
Diem caligo noctium,
Fides tenebras nesciat
Et nox fide reluceat.

Dormire mentem ne sinas,
Dormire culpa noverit
Castos fides refrigerans
Somni vaporem temperet,

Exuta sensu lubrico
Te cordis alta somnient,
Ne hostis invidi dolo
Pavor quietos suscitet.

Christum rogemus et Patrem,
Christi Patrisque Spiritum,
Unum potens per omnia
Fove precantes Trinitas.

Hymnus de adventu Domini.

Intende, qui regis Israel,
Super Cherubim qui sedes,
Appare, Ephrem coram, excita
Potentiam tuam et veni.

Veni Redemptor gentium,
Ostende partum virginis,
Miretur omne saeculum:
Talis partus decet Deum.

Non ex virili semine,
Sed mystico spiramine
Verbum Dei factum est caro,
Fructusque ventris floruit.

Hogy amikor az éjsötét
Elfátyolozza a napot,
Hitünk ne érjen éjszakát
S minden ködön ragyogjon át.

Aludni lelkünket ne tórd,
Aludni csak a bűnt bocsásd,
Frissítse a tisztát a hit,
S az álom gőzét verje el.

Az érzékek síkos ködét
Lerázva rólad álmodunk:
Nem árt az álnok ellen így,
S nem költi álmunk rettegés.

Krisztust imádjuk s az Atyát
És kettejük Lelkét velük:
Egy Háromság, egy hatalom,
Fogadd imánk kegyelmesen!

Adventi himnusz.

Figyelmezz, Izrael Ura,
Ki ülsz a Kerubok felett,
Jelenj meg Efraim előtt,
Jöjj, támaszd fel hatalmadat!

Nemzetek Megváltója, jöjj,
Szűznek szülötte, jöjj közénk,
Ámuljanak a századok:
Istenhez illő születés!

Nem férfiú magva hozott,
Titkos lehellet ad nekünk:
Isten Igéje testbe vált,
S a szúzi méh virága vagy.

Alvus tumescit virginis,
Claustra pudoris permanent,
Vexilla virtutum micant
Versatur in templo Deus.

Procedens e thalamo suo,
Pudoris aula regia,
Geminae gigas substantiae
Alacris ut currat viam.

Egressus eius a Patre,
Regressus eius ad Patrem,
Excursus usque ad inferos,
Recursus ad sedem Dei.

Aequalis aeterno Patri
Carnis tropaeo accingere,
Infirma nostri corporis
Virtute firmans perpetim.

Praesepe iam fulget tuum
Lumenque nox spirat novum,
Quod nulla nox interpolet
Fideque iugi luceat.

Ad Tertiam.

Nunc, Sancte nobis Spiritus,
Unum Patri cum Filio,
Dignare prorsus ingeri,
Nostro refusus pectori.

Os, lingua, mens, sensus, vigor
Confessionem personent,
Flammescat igne caritas,
Accendat ardor proximos.

Kelyhe gyümölcsöt bontogat
Szemérme bár bontatlan áll.
Erénye tisztán tündököl:
Isten járja e templomot.

Szemérme mint királyi ház:
E nászteremből lép elő,
Mint kettős lényű óriás,
S vígan repes az út elé.

Kijösz Atyádnak mélyiről,
Bemégy Atyádnak mélyire.
Leszállasz mind a poklokig,
Felszállasz Isten székeig.

Ki az Atyának mása vagy,
Oltst testet, győzelmed jelét.
Testünket, a gyámoltalant,
Tegye acélossá erőd.

Már fénylik Jézus jászola,
Új fényt lehel az éjszaka.
Ezt immár meg ne rontsa éj,
Nem-szűnő láng legyen a hit.

A harmadik órára.

Most szállj le Szentlélek reánk,
Atyával és Fiúval egy,
Ömöld el szívünk teljesen
S maradj bennünk kegyelmesen.

Száj, szív, érzék, ész, lendület,
Visszhangozzon hitvallomást,
Lánggal égjen a szeretet
S lobogjon át mindenkire.

Praesta, Pater piissime,
Patrique compar Unice,
Cum Spiritu Paraclito,
Regnans per omne saeculum.

Ad Sextam.

Rector potens, verax Deus,
Qui temperas rerum vices,
Splendore mane illuminas,
Et ignibus meridiem:

Exstingue flammam litium,
Aufer calorem noxium,
Confer salutem corporum,
Veramque pacem cordium.

Praesta, Pater piissime,
Patrique compar Unice,
Cum Spiritu Paraclito,
Regnans per omne saeculum.

Ad Nonam.

Rerum Deus tenax vigor,
Immotus in te permanens,
Lucis diurnae tempora
Successibus determinans:

Largire lumen vespere,
Quo vita nusquam decadat,
Sed praemium mortis sacrae
Perennis instet gloria.

Engedd meg ezt, kegyes Atya,
S Atyának mása, egy Fia,
S te Szentlélek, vigasztaló,
Mindörökön uralkodó.

A hatodik órára.

Igaz Isten, hatalmas Úr,
Ki az időket forgatod,
A reggelt felragyogtatod
És lángoltatod a delet:

Oltsd el perpatvarok tüzét,
Vidd el a rossz hévségeket,
Egészséggel a testeket,
Békével áldd a szíveket!

Engedd meg ezt, kegyes Atya,
S Atyának mása, egy Fia.
S te Szentlélek, vigasztaló,
Mindörökön uralkodó.

A kilencedik órára.

Mindent hordozó őserő,
Isten, magad nem mozduló,
Aki az egy nap idejét
Órák rendjébe rendezed:

Hints este is útunkra fényt,
El ne hervadjon életünk,
Adj jó halál jutalmaúl
Örök dicsőséget nekünk.

Praesta, Pater piissime,
Patrique compar Unice,
Cum Spiritu Paraclito,
Regnans per omne saeculum.

Hymnus in festo Sanctae Agnetis.

Agnes, beatæ virginis,
Natalis est, quo spiritum
Coelo refudit debitum
Pio sacrata sanguine.

Matura martyrio fuit,
Matura nondum nuptiis;
Nutabat in viris fides,
Cedebat et fessus senex.

Metu parentes territi
Clastrum pudoris auxerant,
Solvit fores custodiae
Fides teneri nescia.

Prodire quis nuptum putet,
Sic laeta vultu ducitur,
Novas viro ferens opes
Dotata censu sanguinis.

Aras nefandi numinis
Adolere taedis cogitur,
Respondet: haud tales faces
Sumpserunt Christi virgines.

Hic ignis exstinguit fidem,
Haec flamma lumen eripit,
Hic, hic ferite, ut profluo
Cruore restinguam focos.

Engedd meg ezt, kegyes Atya,
S Atyának mása, egy Fia,
S te Szentlélek, vigasztaló,
Mindörökön uralkodó.

Szent Ágnes ünnepére.

Ágnes, a boldog szűzleány
Születésének napja van.
Az égnek adta vissza ma
Vérben megszentelt életét.

Nőnek a nászra zsenge még,
Megért a mártírságra már,
Ingott a férfiak hite,
S a fáradt agg is engedett.

Szorosabbra zárják riadt
Szülők szemérme zárait.
Nem ismer megbúvást a hit:
Kitárja őrző ajtait.

Vezetik: arca oly derült,
Azt vélnéd, menyegzőre megy,
Új nászi kincseket hoz ő,
Vérét viszi mint hozományt.

Bálvány-oltárhoz cipelik,
Gyujtson fáklyával illatot.
„Nem ily fáklyákkal — feleli —
Járnak a Krisztus szűzei.“

Gonosz tűz ez: hitet kiolt,
Istentelen láng: fényt rabol.
Omló vérrel hadd oltom el!
Itt vagyok, ide sujtsatok!

Percussa quam pompam tulit!
Nam veste se totam tegens
Curam pudoris praestitit,
Ne quis relectam cerneret.

In morte vivebat pudor,
Vultumque texerat manu,
Terram genu flexo petit
Lapsu verecundo cadens.

In Inventione Ss. Gervasii et Protasii Martyrum.

Grates tibi, Jesu, novas
Novi repertor muneris
Protasio, Gervasio,
Martyribus inventis cano.

Piae latebant hostiae,
Sed non latebat fons sacer;
Latere sanguis non potest,
Qui clamat ad Deum Patrem.

Coelo refulgens gratia
Artus revelavit sacros;
Nequimus esse martyres,
Sed invenimus martyres.

Hic quis requirat testium
Voces, ubi factum est fides?
Sanatus impos mentium
Opus fatetur martyrum.

Caecus recepto lumine
Mortis sacrae meritum probat
Severus est nomen viro,
Usus minister publici.

Hogyan hajolt a bárd alá!
Szorosra vonta köntösét.
Ott is csak az volt gondja még:
Ne lássa szem lepletlenül.

Szemérme holtában is élt!
Arcát takarta két keze.
Térdhajtva síklott földre le:
Estében is szemérmesen!

Szent Gervasius és Protasius vértanúk tetemének feltalálására.

Új háladalt mondok neked,
Jézus, ki új kegyelmet adsz:
Protasius, Gervasius,
Két mártír feltaláltatott.

A két szent áldozat rejtve volt:
A szent forrás nem rejtezett,
A szent vér nem rejtezhetik,
Amely az Istenhez kiált.

Égből sugárzó kegyelem
Szent tagjaikat felfodé.
Mártírokká nem lehetünk,
De föllelünk mártírokat.

Ki várná itt tanúk szavát,
Ahol a tény teszen hitet!
A meggyógyult lélekbeteg
Vallja a mártírok művét.

Vallja a vak, ki újra lát,
Dicső haláluk érdemét.
Neve Severus, ismeri
Szolgálatáról a világ.

Ut martyrum vestem attigit
Et ora tersit nubila,
Lumen refulsit illico,
Fugitque pulsa caecitas.

Soluta turba vinculis,
Spiris draconum libera,
Emissa totis urbibus,
Domum redit cum gratia.

Vetusta saecula vidimus,
Iactata semicinctia,
Tactuque et umbra corporum
Aegris salutem redditam.

In festis plurimorum Martyrum.

Aeterna Christi munera
Et Martyrum victorias,
Laudes ferentes debitas,
Laetis canamus mentibus.

Ecclesiarum principes,
Belli triumphales duces,
Caelestis aulae milites
Et vera mundi lumina.

Terrore victo saeculi,
Poenisque spretis corporis,
Mortis sacrae compendio
Vitam beatam possident.

Traduntur igni Martyres
Et bestiarum dentibus,
Armata saevit unguis
Tortoris insani manus.

Amint ködült arcához ért
A mártíroknak köntöse,
Feltündökölt tüstént a fény
És menekült a vak homály.

A néptömeg, nagy városok
Özönlött népe hazatér,
Kegyelemben megszabadult
A kígyó-ölelés közül.

Megújultak az ősidők,
Láttuk a lengő öveget,
S a meggyógyultakat, kiket
Szent tetemek árnyéka ért.

Szent vértanúk ünnepére.

Krisztus örök kegyelmeit,
A mártírok győzelmeit,
A tartozó dicséretet
Vidám lélekkel zengjük el.

Ők az Egyházak Elsei
Győzelmes harc vezérei,
Mennyei udvar nagyjai,
Világnak ők igaz világ.

Világ félelmén győztek ők,
A testi kínzást megvetők,
S a szent halál jutalmaúl
A boldog élet már övék.

Vadak foga elé vetik,
S máglyára a mártírokat,
Őrjöngő hóhérok keze
Fogókkal tépi húsukat.

Nudata pendent viscera,
Sanguis sacratus funditur,
Sed permanent immobiles
Vitae perennis gratia.

Devota Sanctorum fides,
Invicta spes credentium,
Perfecta Christi caritas
Mundi triumphat principem.

In his Paterna gloria,
In his exsultat Filius,
In his voluntas Spiritus,
Caelum repletur gaudio.

Te nunc Redemptor quaesumus,
Ut Martyrum consortio
Jungas precantes servulos
In sempiterna saecula.

In festis Sanctarum Virginum.

Jesu, corona Virginum,
Quem Mater illa concipit,
Quae sola Virgo parturit:
Haec vota clemens accipe.

Qui pascis inter lilia,
Septus choreis Virginum,
Sponsus decorus gloria,
Sponsisque reddens praemia.

Quocumque pergis, Virgines
Sequuntur atque laudibus
Post te canentes cursitant,
Hymnosque dulces personant.

Megmeztelenül belsejük,
Patakban foly a drága vér,
De rendületlenül állnak ők:
Öröklét ád erőt nekik.

A szentek ájtatos hite,
Rendíthetlen hívő remény
S Krisztus szerelme: általok
Világ zsarnokát megtöri.

Bennük az Atya fénye él,
Bennük triumfál a Fiú.
Bennük a Lélek ereje.
Az ég örömmel árad el.

Kérünk, Megváltó, tégedet,
Emeld a vértanúk közé
Könyörgő kis szolgálodat
Mind az örök időkön át.

A szent szűzek ünnepére.

Jézus, szűzek koszoruja,
Kit amaz édes Anya szül,
Ki maga szül szeplőtlenül,
Fogadd imánkat kegyesen.

Liliom közt pásztorkodol,
Körötted táncos szűzi kar.
Ó ékességes Vőlegény,
Jegyeseid jutalma vagy.

Amerre jársz, követnek ők
És el nem hallgat énekük,
Szökdelve járnak nyomodon
És édes himnusz ajkukon.

Te deprecamur largius,
Nostris adauge sensibus,
Nescire prorsus omnia
Corruptionis vulnera.

Laus, honor, virtus, gloria
Deo Patri et Filio,
Sancto simul Paraclito
In saeculorum saecula.

Kérünk, forróbban, mint előbb,
Érzékeinknek adj erőt,
Maradjon tőlünk idegen,
Mit véték ront az emberen.

Áldás, dicsőség, tisztelet
Atya és Fiú teneked,
És neked is, Vigasztaló,
Most és örök időkön át.

Hymni Ambrosiani

Ad primam.

Iam lucis orto sidere
Deum precemur supplices,
Ut in diurnis actibus
Nos servet a nocentibus.

Linguam refrenans temperet,
Ne litis horror insonet;
Visum fovendo contegat,
Ne vanitates hauriat.

Sint pura cordis intima,
Absistat et vecordia:
Carnis terat superbiam
Potus cibique parcitas.

Ut cum dies abscesserit,
Noctemque sors reduxerit,
Mundi per abstinentiam
Ipsi canamus gloriam.

Deo Patri sit gloria,
Eiusque soli Filio,
Cum Spiritu Paraclito,
Nunc et per omne saeculum.

Ambróziánus himnuszok

Első Hórára.

Már kél a fénynek csillaga:
Esengve kérjük az Urat,
Járjon ma mindenütt velünk,
Ne rontsa ártás életünk.

Nyelvünket fogja fékre ma:
Ne szóljon rút percek szava.
Szemünket védőn óvja meg:
A hívságot ne lássa meg.

Lakjék szívünkben tisztaság,
Távozzék minden dőreség.
A testnek dőlyfét törje meg
Étel- s italban hősi fék.

Hogy majd a nap ha távozott,
S az óra újra éjt hozott,
Lemondásunk szent éneke
Legyen az Úr dicsérete.

Dicsérjük az örök Atyát,
Dicsérjük egyszülött Fiát
S a Lelket, a Vigasztalót,
Most és örök időkön át.

Ad Matutinum Feria secunda.

Somno reffectis artubus
Spreto cubili surgimus.
Nobis, Pater, canentibus
Adesse te deposcimus.

Te lingua primum concinat,
Te mentis ardor ambiat,
Ut actuum sequentium
Tu, Sancte, sis exordium.

Cedant tenebrae lumini,
Et nox diurno sideri,
Ut culpa, quam nox intulit,
Lucis labascat munere.

Precamur iidem supplices,
Noxas ut omnes amputes,
Et ore te canentium
Lauderis in perpetuum.

Praesta, Pater piissime,
Patrique compar Unice,
Cum Spiritu Paraclito,
Regnans per omne saeculum.

Ad Matutinum Feria tertia.

Consors Paterni luminis,
Lux ipse lucis, et dies,
Noctem canendo rumpimus,
Assisteulantibus.

Aufer tenebras mentium,
Fuga catervas daemonum,
Expelle somnolentiam,
Ne pigritantes obruat.

Éjjeli zsolozsmára (hétfőre).

Frissült tagokkal ébredünk,
Már ágyat, álmat megvetünk.
Atyánk, eléd száll énekünk,
Könyörgünk, légy e nap velünk!

A nyelv első dala te légy,
Lobogjon a lelkünk feléd,
Hogy tetteink e máai nap
Ó Szent, veled induljanak.

Fénytől fusson az éjszaka,
Győzzön a nappal csillaga,
S a bűnt, amit az éj hozott,
A fény kegyelme rontsa el.

Esdünk azért is tégedet,
Verj el minden veszélyeket,
Hogy így hűséges ajkakon
Dicsértessél mindenkoron.

Engedd meg azt, kegyes Atya,
S Atyának mása, egy Fia,
S te Szentlélek, Vigasztaló:
Mindörökön uralkodó.

Éjjeli zsolozsmára (keddre).

Világosság, Atyáddal egy,
Te fénynek fénye, napvilág:
Az éjt megtöri énekünk,
Jelenj meg köztünk, sürgetünk.

Lélekről úzd el a ködöt,
Fussanak minden ördögök.
Az álmoságot verjed el,
Meg ne üljön a lomhaság.

Sic, Christe, nobis omnibus
Indulgeas credentibus,
Ut prosit exorantibus,
Quod praecinentes psallimus.

Praesta, Pater piissime,
Patrique compar Unice,
Cum Spiritu Paraclito,
Regnans per omne saeculum.

Ad Matutinum Feria quarta.

Rerum Creator optime,
Rectorque noster, aspice,
Nos a quiete noxia
Mersos sopore libera.

Te, Sancte Christe, poscimus,
Ignosce tu criminibus,
Ad confitendum surgimus,
Morasque noctis rumpimus.

Mentes manusque tollimus,
Propheta sicut noctibus
Nobis gerendum praecipit,
Paulusque gestis censuit.

Vides malum, quod gessimus,
Occulta nostra pandimus,
Preces gementes fundimus,
Dimitte, quod peccavimus.

Praesta, Pater piissime,
Patrique compar Unice,
Cum Spiritu Paraclito,
Regnans per omne saeculum.

Igy irgalmazz Krisztus nekünk,
Hisz mindnyájan benned hiszünk.
Hogy üdvösségünkké legyen,
Mít zeng hajnali énekünk.

Engedd meg ezt, kegyes Atya,
S Atyának mása, egy Fia,
S te Szentlélek, Vigasztaló:
Mindörökön uralkodó.

Éjjeli zsolozsmára (szerdára).

Világszerző jóságos Úr,
Vesd ránk szemed kalauzúll!
Mely lomhaságban tespedez,
Ébreszd fel alvó népedet.

Szentséges Krisztus, légy velünk,
Felejtsd el annyi sok bününk,
Már vallomásra fölkelünk,
Éjt s álmot immár megtörünk.,

Fölnyujtjuk szívünk és kezünk;
Próféta rendelé nekünk
Igy tennünk éjnek évadán,
És tettekkel példázza Pál.

Te rosszaságunk ismered,
Föltárjuk titkaink neked.
Imát öntünk és könnyeket,
Bocsásd meg mind a bünöket.

Engedd meg ezt, kegyes Atya,
S Atyának mása, egy Fia,
S te Szentlélek, Vigasztaló:
Mindörökön uralkodó.

Ad Laudes.

**Aurora iam spargit polum,
Terris dies illabitur,
Lucis resultat spiculum:
Discedat omne lubricum.**

**Phantasma noctis decadat,
Mentis reatus subruat;
Quidquid tenebris horridum,
Nox attulit culpae, cadat.**

**Et mane illud ultimum,
Quod praestolamur cernui,
In lucem nobis effluat,
Dum hoc canore concrepat.**

**Deo Patri sit gloria,
Eiusque soli Filio,
Cum Spiritu Paraclito,
Et nunc et in perpetuum.**

Dícséretre.

A sarkon már hajnal remeg,
A nappal jár a földeken.
Fény nyílai tündöklenek,
Fussanak a kísértetek!

Az éjnek réme hulljon el,
Lélek-szorongás múljon el.
Mind, mit az éj homálya szült,
Bűn és borzalom, haljon el.

S amaz utolsó reggelen,
Melyért virrasztásunk eseng,
Űmöljön egykor fényre majd,
Miért ma énekünk sohajt.

Dícsérjük az örök Atyát,
Dícsérjük egyszülött Fiát,
S a Lelket, a Vigasztalót
Most és örök időkön át.

Aurelius Prudentius Clemens

(348—c. 410.)

Hymnus Matutinus.

Nox, et tenebrae, et nubila
Confusa mundi et turbida,
Lux intrat, albescit polus,
Christus venit! Discedite!

Caligo terrae scinditur
Percussa solis spiculo,
Rebusque iam color redit
Vultu nitentis sideris.

Sic nostra mox obscuritas
Fraudisque pectus conscium
Ruptis resectum nubibus
Regnante pallescet Deo.

Tunc non licebit claudere
Quod quisque fuscum cogitat,
Sed mane clarescent novo
Secreta mentis prodita.

Fur ante lucem squalido
Impune peccat tempore,
Sed lux dolis contraria
Latere furtum non sinit.

Versuta fraus et callida
Amat tenebris obtegi,
Aptamque noctem turpibus
Adulter occultus fovet.

Prudentius himnuszai

(348—410 kör.)

Hajnali himnusz.

Éj és homály és fellegek,
Ködös, kavargó torlatok:
Kél már a fény, fehér az ég,
Krisztus közelg, távozzatok!

A föld homálya megtörik,
Dárdáit szórja már a fény.
A tárgyak színe visszatér
Ő tündöklő tekintetén.

Lelkünkben így sápadjon el
Álságos minden bűnhomály,
Felhőink felszakadjanak,
Isten legyen bennünk király.

Takarni többé nem szabad,
Kiben mi ködlő gondolat.
Az új reggel ragyogja be
A lelki megtárt titkokat.

Hajnal előtt, szennyes időn,
A tolvaj bizton vétkezett,
De feltár minden csalt a fény,
És nem tűr bújni bűnöket.

Fortélyos, álnok cselszövés
Az éj homályán megvonul,
Éjt vár a házasságtörő
Szennyének meghitt társaul.

Sol ecce surgit igneus,
Piget, pudescit, poenitet
Nec teste quisquam lumine
Peccare constanter potest.

Quis mane sumptis nequiter
Non erubescit poculis,
Cum fit libido temperans
Castumque nugator sapit.

Nunc, nunc severum vivitur,
Nunc nemo tentat ludicrum,
Inepta nunc omnes sua
Vultu colorant serio.

Haec hora cunctis utilis,
Quae quisque quod studet, gerat:
Miles, togatus, navita,
Opifex, arator, institor.

Illum forensis gloria,
Hunc triste raptat classicum,
Mercator hinc ac rusticus
Avara suspirant luca.

At nos lucelli ac foenoris,
Fandique prorsus nescii
Nec arte fortes bellica,
Te Christe solum novimus.

Te mente pura et simplici,
Te voce, te cantu pio
Rogare curvato genu
Flendo et canendo quaesumus.

His nos lucratur quaestibus,
Hac arte tantum vivimus:
Haec inchoamus munera,
Cum sol resurgens emicat.

De ime, tűzben kél a nap,
Piros szemérmét kelteget.
Ha lát a nap tanú szeme,
Bűnözni bátran nem lehet.

Ily reggelen ki nem pírul,
Ha serlegek közt aljasul?
Most elcsitul a szenvedély,
S a tisztaság sejtelve kél.

Most, most az élet szent, komoly,
Nem ismer pajzán élceket,
Most minden tisztos arcot ölt,
Ki balgaságot kergetett.

Mindenre hasznos óra ez.
Minden szabott dolgára jó,
Kalmár, polgár, harcos, hajós,
Kézműves és szántóvető.

A fórum híre vonja ezt,
Amazt keserves kürt szava,
A gazda és kereskedő
Sívár haszonra fut tova.

De minekünk nem kell a kincs,
Nem áll az ékes szó nekünk,
A harc mívéhez nem tudunk:
Krisztus, csak téged ismerünk.

Szép tiszta szívvel, egyszerűn
Hozzád emelni énekünk,
Térden dalolni könny között:
Ez egyetlen vágyunk nekünk.

Mi ezzel úzunk üzletet,
Ezt míveljük művészetül,
Csak ezzel gyűjtünk kincseket,
Ha a kelő nap ránk derül.

Intende nostris sensibus,
Vitamque totam dispice,
Sunt multa fucis illita,
Quae luce purgentur tua.

Durare nos tales iube,
Quales remotis sordibus
Nitere pridem iusseras,
Jordanae tinctos flumine.

Quodcumque nox mundi dehinc
Infecit atris nubibus,
Tu rex eoi sideris
Vultu sereno illumina.

Tu sancte, qui taetram picem
Candore tingis lacteo,
Ebenoque crystallum facis,
Delicta terge livida.

Sub nocte Jacob caerulea
Luctator audax angeli
Eousque dum lux surget,
Sudaret impar proelium.

Sed cum iubar claresceret,
Lapsante claudus poplite
Femurque victus debile,
Culpaevigorem perdidit.

Nutabat inguen saucium,
Quae corporis pars vilior.
Longeque sub cordis loco
Diram fovet libidinem.

Haec nos docent imagines
Hominem tenebris obsitum,
Si forte non cedat Deo
Vires rebelles perdere.

Érzékeink és életünk
Hadd járja át tekinteted.
Sok ott az álfény és a szenny:
Fényességed tisztítsa meg.

Parancsold: legyünk ezután
Minden szennyektől szabadok,
Mint azok, kiket egykoron
A Jordán-víz lemosdatott.

Kiket még elsodor az éj,
Fekete rút felhőibe,
Szelíd arcod ragyogja be,
Te hajnalcsillagos király!

Szent, ki előtt ocsmány szurok
Tündöklő tejjé változik,
S ében kristállyá: eltöröld
A bűn halálos kékeit.

Megküzdölődött vakmerőn
Jákob fekete éjszakán
Az angyallal, s pitymallatig
Izzadt nem hozzá mért csatán,

De hogy a fény feltündökölt,
Erőtlen térde megrogyott,
Combjába állt a gyengeség
S a bűnnek tüze kialudt.

Sebes lágyéka megtörött,
Ez a legalja testi rész,
Mely messze lenn a szív alatt
Megrontó vágyakat becéz.

E képek minket intenek:
Ember, akit a köd elért,
Ha Istennek meg nem hajol,
Elveszti pártos erejét.

Erit tamen beatior,
Intemperans membrum cui
Luctando claudum et tabidum
Dies oborta invenerit.

Tandem facessat coecitas
Quae nosmet in praeceps diu
Errore traxit devio.
Lux ecce surgit aurea.

Haec lux serenum conferat,
Purosque nos praestet sibi;
Nihil loquamur subdolum,
Volvamus obscurum nihil.

Sic tota decurrat dies,
Ne lingua mendax, ne manus
Oculive peccent lubrici,
Ne noxa corpus inquinet.

Speculator adstat desuper,
Qui nos diebus omnibus
Actusque nostros prospicit
A luce prima in vesperum.

Hic testis, hic est arbiter,
Hic intuetur quidquid est,
Humana quod mens concipit,
Hunc nemo fallit iudicem.

Ad galli cantum.

Ales diei nuntius
Lucem propinquam praecinit;
Nos excitator mentium
Iam Christus ad vitam vocat.

De boldogabb lesz, hogyha küzd,
És lázadó testtagjait
A hajnali napsugarak
Harctól megsorvadtan lelik.

Enyésszen már a vak homály,
Mely minket eddig oly soká
Nyaktörő útvesztőkbe csalt.
Im ébred az arany sugár!

Hozza el újra a derűt
E fény, és tisztává tegyen,
Némuljon el, ami csalárd
És forrongó és nemtelen.

Ugy fusson el végig e nap,
Hogy nyelv nem ejt hazug ígét,
A testet bűn nem szennyezi,
Kéz és sóvárgó szem se vét.

Látó virraszt fejünk felett:
Amit teszünk, vigyázza mind,
Néz és vigyáz minden napon,
Hajnalsugártól estelig.

Ez a tanú, ez a bíró,
Lát mindent, ami létező,
Amit az emberszív fogan:
Csalhatatlan ítélkező.

Kakasszóra.

A nappal szárnyas hírnöke
Jelenti már, hogy jó a fény.
A lelkek ébresztője már,
Krisztus, bennünket élni hív.

Auferte, clamat, lectulos,
Aegro sopore desides!
Castique, recti ac sobrii
Vigilate: iam sum proximus.

Iesum ciamus vocibus,
Flentes, precantes, sobrii:
Intenta supplicatio
Dormire cor mundum vetat.

Tu, Christe, somnum discute,
Tu rumpe noctis vincula,
Tu solve peccatum vetus,
Novumque lumen ingere.

Deo Patri sit gloria,
Eiusque soli Filio,
Cum Spiritu Paraclito,
Nunc, et per omne saeculum.

In exsequiis defunctorum

Iam moesta quiesce querela,
Lacrymas suspendite matres;
Nullus sua pignora plangat,
Mors haec reparatio vitae est.

Quidnam sibi saxa cavata,
Quid pulchra volunt monumenta,
Res quod nisi creditur illis
Non mortua, sed data somno.

Nam quod requiescere corpus
Vacuum sine mente videmus,
Spatium breve restat ut alti
Repetat collegia sensus.

„Bontsátok el az ágyakat,
Hol beteg álom üldözött,
Józanon, tisztán, éberen
Virrasszatok — közel vagyok.“

Jézust kiáltuk hangosan,
Sírók, könyörgők, éberek,
Imádkozzunk: szunnyadni már
A tisztult szív nem érkezik.

Krisztus, te verd álmunkat el,
Törd meg az éj bilincseit,
Te oldozd fel a régi bűnt,
S új fényességet önts belénk.

Dícsérjük az örök Atyát,
Dícsérjük egyszülött Fiát
S a Lelket, a Vigasztalót,
Most és örök időkön át.

Temetési himnusz.

Szúnjél szomorú panasz immár,
Ti anyák, hagyjátok a könnyet,
Sarjáért senki se sírjon:
Az élet ujúl e halálban.

Mit akarnak a vájtólú sziklák?
Mit a síron a pompa, az emlék?
Azt mondja: a test amit elvett,
Nem halt meg, — aludni pihent el.

Mert imhol az óra közelget,
Hogy a lelkeveszett suta rom-test
Fölserken s meglesi újra
Érzékei egykori társát.

Venient cito saecula, cum iam
Socius calor ossa revisat,
Animataque sanguine vivo
Habitacula pristina gestet.

Quae pigra cadavera pridem
Tumulis putrefacta iacebant,
Volucres rapiuntur in auras
Animas comitata priores.

Sic semina sicca virescunt
Iam mortua, iamque sepulta,
Quae reddita cespite ab imo
Veteres meditantur aristas.

Nunc suscipe terra fovendum
Gremioque hunc concipe molli,
Hominis tibi membra sequestro,
Generosa et fragmina credo.

Animae fuit haec domus olim,
Factoris ab ore creatae;
Fervens habitavit in istis
Sapientia principe Christo.

Tu depositum tege corpus;
Non immemor ille requiret
Sua munera fictor et auctor
Propriique aenigmata vultus.

Veniant modo tempora iusta,
Quum spem Deus impleat omnem,
Reddas patefacta necesse est
Qualem tibi trado figuram.

Jó, jó sebesen amaz óra:
Friss vérben lüktet a lélek,
Átjárja meleggel a csontot
És fölveszi régi ruháját.

A test, amely oszlik, enyész most,
Tehetetlen sír-pora hulla:
Szárnyon száll majd a magasba
Amaz egykori lelket ölelvén.

Igy zöldül a búzamag újra,
Mit holtan a földbe temettek;
Fölsarjad a hantok öléről,
Álmával a régi kalásznak.

S most föld, te fogadd be öledbe,
Kebeleddel lágyan öleld át.
Amit itt véssz: tiszteletes rom,
Embernek szent maradéka.

Léleknek volt ez a háza,
A teremtő ajka lehéé,
Bölcsesség lángja tüzelte:
Krisztus fejedelmi ígéje.

Vedd hát s te takard el e testet,
Mert gondol rá a Teremtő
S keze művét visszakívánja,
Onarca titokteli mását.

Mert eljön a teljes időnap,
Amikor betelend a reménység:
Akkor szíved újra kitarul,
S amit őrzöl, fölkel a szentség.

De Agno Dei.

Sperne, Camoena, leves hederas,
Cingere tempora queis solita es,
Sertaque mystica dactylico
Texere docta liga strophio
Laude Dei redimita comas.

Ecce, venit nova progenies
Aethere proditus alter homo,
Non luteus, velut ille prius,
Sed Deus ipse gerens hominem
Corporeisque carens vitiis.

Quae feritas modo non trepidat,
Territa de grege candidulo?
Impavidas lupus inter oves
Tristis obambulat et rapidum
Sanguinis immemor os cohibet.

Agnus enim vice mirifica,
Ecce, leonibus imperitat,
Exagitansque truces aquilas
Per vaga nubila perque Notos
Sidere lapsa columba fugat.

Tu mihi, Christe, columba potens,
Sanguine pasta cui cedit avis,
Tu niveus per ovile tuum
Agnus hiare lupum prohibes
Sub iuga tigridis ora premens.

Edite corpore virgineo
Te, crucifer bone, mane novo,
Solis et orbita cum media est,
Te quoque luce sub occidua
Nostra, Deus, canet harmonia.

Az Isten Bárányáról.

Dobd el Camoena a könnyü babért,
Fúzz a fejedre ma friss koszorút:
Daktilusok gyakorolt ütemén
Misztikus éneket Isten előtt, —
Ez koronázza ma fürteidet.

Ime közelget az új ivadék,
Száll a magasból új ember alá.
Ez nem az első, nem por-edény:
Emberi testben az Úr maga jó,
Emberi test, de nem emberi bűn.

Hol van a hős, akit el nem ijeszt
Hószínű köntösöd, új bari-nyáj:
Nem-remegő juhok akla körül
Kullog a farkas, alázva, sunyin,
S éh foga, körme felejtí a vért.

Im az oroszán — új csoda ez! —
Retteg a Bárány arca előtt.
És a kegyetlen ölé keselyűt
Tétova fellegek útjain át
Űzi a csillagok este Galamb.

Krisztus a győztes, a büszke Galamb,
Messze kerülik a vészmadarak.
Krisztus a Bárány, ő veri el
Farkasok éhét akla elől,
Tigris agyára is ő vet igát.

Téged, ó Szúzi-ölon-született,
Téged ó drága Keresztviselő:
Hajnali pír ha ragyogna reánk,
Déli verő avagy alkonyi fény,
Áldva dicsérjen örökre dalunk.

Ex Hymno omnis horae.

Corde natus ex parentis
Ante mundi exordium,
A et O cognominatus,
Ipse fons et clausula
Omnium, quae sunt, fuerunt,
Quaeque post futura sunt.

O beatus ortus ille,
Virgo cum puerpera
Edidit nostram salutem
Feta sancto spiritu,
Et puer, redemptor orbis,
Os sacratum protulit.

Psallat altitudo caeli,
Psallant omnes angeli,
Quidquid est virtutis usquam,
Psallat in laudem Dei,
Nulla linguarum silescat,
Vox et omnis consonet.

Ecce, quem vates vetustis
Concinebant saeculis,
Quem prophetarum fideles
Paginae sponderant,
Emicat, promissus olim,
Cuncta collaudent eum.

Te senes et te iuventus,
Parvulorum te chorus,
Turba matrum virginumque,
Simplices puellulae,
Voce concordēs pudicis
Perstrepent concentibus.

A „Minden órára való himnusz“-ból.

Anyja szive szülte őt a
Teremtett világ előtt,
Mindeneknek: ami most van,
Volt, s mi még csak eljövend,
Ő a kezdet, ő a vég is,
Alfa és az ómega.

Ó, valóban boldog óra,
Amidőn a Szűzanya,
Szentlélektől áldva lévén,
Udvösségünk szülte meg,
És a gyermek Üdvözítő
Édes arca megjelent.

Zengje mind az ég magassa,
Zengjék minden angyalok,
Zengje minden, ami zenghet,
Istenünk dicséretét,
Nyelv ne álljon egy se némán,
Minden ajk zengjen velünk.

Im kit messze századokban
Látnokok daloltanak,
Kit hűséges prófétáknak
Hirdetének könyvei,
Itt ragyog a rég megígért,
Énekelje minden Őt!

Téged aggok, téged ifjak,
Téged a kicsik kara,
Téged az anyák csapatja,
Egyszerű lánykák, szüzek,
Szent szemérem szózatával,
Egy ajakkal áldjanak.

In festo Ss. Innocentium.

I. Ad Matutinum.

Audit tyrannus anxius
Adesse regum Principem,
Qui nomen Israel regat,
Teneatque David regiam.

Exclamat amens nuntio:
Successor instat, pellimur!
Satelles, i, ferrum rape,
Perfunde cunas sanguine.

Quid proficit tantum nefas?
Quid crimen Herodem iuvat?
Unus tot inter funera
Impune Christus tollitur.

Gloria tibi, Domine,
Qui natus es de Virgine,
Cum Patre et Sancto Spiritu,
In sempiterna saecula!

II. Ad Laudes.

Salvete, flores Martyrum,
Quos lucis ipso in lumine
Christi insecutor sustulit,
Ceum turbo nascentes rosas.

Vos prima Christi victima,
Grex immolatorum tener.
Aram ante ipsam simplices
Palma et coronis luditis

O barbarum spectaculum!
Vix interemptor invenit
Locum minutis artubus,
Quo plaga descendat patens.

Aprószentek ünnepére.

I. Hajnali zsolozsmára.

Hallja a zsarnok és remeg:
A királyok királya jó.
Ő lesz úr Izrael fölött
És ül majd Dávid trónusán.

Eszefogyottan felüvölt:
„Küszöbön az utód, elűz!
Csatlós, eredj, acélt ragadj,
A bölcsőket vérrel füröszd!”

Mihaszna ennyi szörnyőség,
Heródes, mit segít a bűn?
Viszik a pusztulás közül
Az egy Krisztust sértetlenül!

Dicsőség teneked, Urunk,
Kinek a Szűz szülőanyád,
Atyának s Szentléleknek is
Most és örök időkön át.

II. Dícséretre.

Ó virágocska vértanúk,
Kiket a fénynek küszöbén
A Krisztus-üldöző letört,
Mint fészlő rózsát a szelek.

Ti vagytok első áldozat
A Krisztus báránykáiból.
Oltár előtt, ártatlanok,
Füzér-pálmákkal játszottok.

Ó, milyen barbár látomány!
Alig talál a gyilkoló
Helyet a csöpp testrészeken,
Hol elérhetne sebnylás.

Cunae redundant sanguine,
Sed in Deum frustra furit;
Unum petit tot mortibus,
Mortes tot unus effugit.

Inter coevi sanguinis
Fluenta solus integer;
Ferrum, quod orbabat nurus,
Partus fefellit Virginis.

Sic dira Pharaonis mali
Edicta quondam fugerat,
Christi figuram praeferens
Moses, receptor civium.

Matres, querelis parcite!
Quid rapta fletis pignora?
Agnum salutis obsidem
Denso sequenter agmine.

Gloria tibi, Domine,
Qui natus es de Virgine,
Cum Patre et Sancto Spiritu
In sempiterna saecula.

In Epiphania Domini.

O sola magnarum urbium
Maior Bethlem, cui contigit
Ducem salutis caelitus
Incorporatum gignere:

Quem stella, quae solis rotam
Vincit decore, ac lumine,
Venisse terris nuntiat
Cum carne terrestri Deum.

A bölcsőkből omlik a vér.
Ám Isten ellen dőre düh:
Egyet keres ezer halál,
Ezer halált egy elkerül.

A kisedvértnek árja közt
Bántatlan él egyetlenegy.
Mely oly sok anyát megrabolt,
A Szűzet elvété a kard.

Igy menekült meg egykoron
Az ádáz Fáraó elől
Mózes, a népszabadító,
A Krisztus képét hordozó.

Anyák immár ne sírjatok
Elragadott drágátokért.
Ők már a Barányt környezik,
Udvösségünknek kezesét.

Dicsőség teneked Urunk,
Kinek a Szűz szülőanyád,
Atyának s Szentléleknek is
Most és örök időkön át.

Vízkeresztii himnusz.

Ó te páratlan Betlehem,
Nagy városok közt legnagyobb:
Meggzűlni néked adatott
Testben az üdvösség Urát,

Kiról a csillag hirdeti
(Tündöklőbb, mint a napkorong):
A földön megjelent az Úr
És földi testbe öltözött.

Videre postquam illum Magi,
Eoa promunt munera,
Stratique votis offerunt
Thus, myrrham et aurum regium.

Regem Deumque annuntiant
Thesaurus et fragrans odor
Thuris Sabaei, ac myrrheus
Pulvis sepulcrum praedocet.

Gloria tibi, Domine,
Qui apparuisti hodie,
Cum Patre et Sancto Spiritu
In sempiterna saecula.

In festo Transfigurationis Domini.

Quicumque Christum quaeritis,
Oculos in altum tollite;
Illic licebit visere
Signum perennis gloriae.

Illustre quiddam cernimus,
Quod nesciat finem pati,
Sublime, celsum, interminum,
Antiquius caelo et chao.

Hic ille Rex est gentium,
Populique Rex Iudaici,
Promissus Abrahae patri
Eiusque in aevum semini.

Hunc est Prophetis testibus,
Iisdemque signatoribus,
Testator et Pater iubet
Audire nos et credere.

Látták fényét a Mágusok
S hozzák keletnek kincseit,
Leborulván ajánlanak
Tömjént, mirrát és aranyat.

Királyt jelent a kincsarany,
Istennek szól a szabai
Tömjénnek fűszerillata,
A mirrapor sírról beszél.

Dicsőség teneked Urunk,
Ki megjelentél e napon;
Atyának s Szentléleknek is,
Most és örök időkön át.

Urunk színeváltozása ünnepére.

Mindnyájan Krisztus-keresők,
Emeljétek föl szemetek:
A magasságban megjelen
Örök dicsőség nagy Jele.

Nagy dolgot szemlél ott szemünk,
Magasságost, felségeset,
Nem ismer véget, változást,
Égnél, kaosznál ősiebb.

A nemzetek Királya ez,
S a zsidó nép Királya is,
Ki Ábrahám atyánknak és
Utódainak ígértetett.

Imhol bizonysgot teszen
Az Atya róla s rendelést,
És Proféták tanúk reá:
Hogy higgyük és hallgassuk Őt.

**Gloria tibi, Domine,
Qui apparuisti hodie,
Cum Patre et Sancto Spiritu
In sempiterna saecula.**

Áldunk Jézus, ki a kicsik
Előtt jelented meg magad,
S az Atyát és Szentlelket is
Most és örök időkön át.

Sanctus Paulinus Nolanus

(353—431)

Psalmus I.

Beatus ille, qui procul vitam suam
Ab impiorum segregavit coetibus
Et in via peccantium non manserit
Nec in cathedra pestilenti sederit,
Sed corde toto fixus in legem Dei
Praecepta vitae nocte volvit et die
Mentemque castis institutis excolit.
Erit ille ut arbor, quae propinqua flumini
Humore ripae nutriente pascitur
Suoque fructum plena reddet tempore
Et fronde nunquam defluente pervirens
Stabit perenni vividum lignum coma.

Non haec iniquos prosequetur gloria,
Sed, ut favillam pulveris ventus rapit,
Sic ira iniquos verret a vultu Dei.

Idcirco tali dividuntur ordine
Hominum per orbem dissipatorum greges,
Ut iudicandi non resurgant impii,
Qui denegarunt debitum cultum Deo,
Sed puniendi; namque crimen evidens
Non indigebit quaestione detegi,
Quoniam imminentem praeferent mortis notam
Signum salutis non gerentes frontibus.
Peccator autem non et impius tamen —
Quae magna turba est — non resurget gloriae,
Verum resurget deputanda examini.

Nolai Szent Paulinus

(353—431)

Az I. zsoltár.

Boldog, ki távol elrekeszti életét
A gonoszok istentelen hordáitól.
És meg nem áll a bűnösöknek útjain
S nem fog a dögvész székében ülőhelyet,
Egész szívével Isten törvényének él,
Elméli éj-nap az élet parancsait
S lelkét a tiszta törvények nevelgetik.
Olyan lesz, mint a fa, mely a közel folyó
Partjának hízik táplálékony nedvein
S gazdag gyümölcsöt ad a maga idején,
Eleven lombja soha el nem hulldogál,
Élő fatörzse örökzöld fürtökben áll.

Nem illeti ez a dicsőség a gonoszt.
De mint a pornak hamuját rabló szelek,
Isten arcától a harag sodorja el.

Azért oly renddel választatnak kétfelé
Az emberek földszerte széledt nyájai,
Hogy ítéletre föl nem támad a gonosz,
Ki megtagadta Isten illető dicsét.
De vár reá a büntetés; nyilván való
És nem szorul már vallatásra ott a bűn,
Mert a halálnak nyilvánságos bélyegét,
Nem üdvösség jelét hordozza homlokán.
Ám, aki vétkes, mégis nem istentelen,
(Nagy sokaság ez!) azt nem várja glória,
Hanem feltámad és a vizsgálatra áll.

Nec enim sedere cum piis iudex potest
Causas suorum redditurus actuum
Varieque gestis aut probandus aut reus.

Sine lege passim legis ignari cadent,
In lege lapsus lege iudicabitur.
Opus per omne curret ignis arbiter;
Quod non cremarit flamma, sed probaverit,
Illud perenni praemio pensabitur.
Qui concremanda gesserit, damnum feret,
Sed ipse salvus evolabit ignibus;
Tamen subusti corporis signis miser
Vitam tenebit, non tenebit gloriam,
Quia carne victus, mente non versus tamen
Etsi negavit debitam legi fidem
Per multa saepe devolutus crimina,
Tamen fidei nomen aeternum gerens
Nunquam salutis exsulabit finibus.

Idcirco cuncti nunc in isto saeculo,
Dum currit aetas et dies aevi patet,
Rectas agamus semitas firmo pede
Nec deferamus lubrico latae viae.
Praestat per artum dimicantem tramitem
Laboriosis introire nisibus.
Vias bonorum laetus agnoscit Deus,
At impiorum pronum iter delebitur.

Versus prosperi ad coniugem suam.

Age, iam precor, mearum
Comes irremota rerum,
Trepidam brevemque vitam
Domino Deo dicemus.
Celeri vides rotatu
Rapidos dies meare,
Fragilisque membra mundi

Nem ülhet széket bíró módra, mint a jók,
Ki tetteiről még maga is számot ad,
S azok szerint elvárja még ítéletét.

Törvénytágadó, törvény nélkül elbukik,
Törvény ítéli a törvény botlottjait.
A bíró tűz lobogja át a tetteket;
Amit a tűz nem éget el, de helybehágy,
Örök dicsőség drága díja illeti.
Kárt vall, kiben a tűz elérhető talál,
De önmaga épen kiszáll a tűz közül;
Ám míg szegény testén a tűzi sebhelyek,
Vár rá az élet, nem vár rá a glória.
Akin győzött a hús, de lelke ép maradt:
Bár megtagadta a törvény vállalt hitét
S végighempergett mindenféle bűnökön,
De homlokán ragyog a hit örök neve,
Sohasem lesz az üdv honából száműzött.

Azért kik még e földön járjuk életünk,
S amíg előttünk a jövő napja még,
Kemény lábbal járjunk igaz ösvényeken
S a széles útnak el ne csússzunk síkosán;
Keskeny dülőkön küzdölődni kinnal át,
Erőlködéssel, izzadtsággal: többet ér.
Kedvvel szemléli Isten a jók ösvényét,
A gonosz útja elhanyaglik s elveszen.

Köszöntő vers feleségéhez.

Jöszte kérlek, életemnek
Válthatatlan sorsosa,
Ezt a röpke életet
Jöjj, ajánljuk Istenünknek!
Nézd keringve gyors iramban
Száll a fürge nap tova:
Minden e múltó világon

Minui, perire, labi.
Fluit omne quod tenemus
Neque fluxa habent recursum,
Cupidas vagasque mentes
Specie trahunt inani.
Ubi nunc imago rerum est?
Ubi sunt opes potentum?
Quibus occupare captas
Animas fuit voluptas?

Undique bella fremunt, omnes furor excitat,
[armis
Incumbunt reges regibus innumeris.
Impia confuso saevit discordia mundo,
Pax abiit terris; utima quaeque vides.
Et si concluso superessent tempora saeclo
Aut posset longos mundus habere dies,
Nos tamen occasum nostrum observare
[deceret,
Et finem vitae quemque videre suae.
Nam mihi quid prodest, quod longo flumina
[cursu
Semper inexhaustis prona feruntur aquis,
Multa quod annosae vicerunt saecula silvae
Quodque suis durant florea rura locis?
Ista manent, nostri sed non mansere parentes,
Exigui vitam temporis hospes ego.
Non haec ergo sumus nequicquam in saecula
[nati
Quae pereunt nobis et quibus occidimus,
Sed vitam aeternam vita ut mereamur in ista
Et subeat requies longa labore brevi.
Et tamen iste labor sit forte rebellibus asper,
Ac rigidas leges efferat corda putent;

Romlik, omlik, hull, enyészik.
Minden, minden elfolyik,
És ha elfolyt, vissza nem tér.
Haj, hiú árny csalja lelkünk
Fönn-esengő vágyait.
Hova tűntek mind a dolgok?
Hova kincsek és hatalmak,
Mikben a leláncolt lélek
Gyönyörűségét találta?...

Fegyverek árja zuhog, mindenkit hajszol az
[ádáz

Gyűlölet, összedühöng fegyveres anyyi
[király

Tombol a durva viszály istentelenül a világon,
Békesség tovaszállt; láthatod, eljön a vég.
Am a betelt évszáz ha talán várhatna jö-
[vendőt,

S biztatná netalán hosszú napok sora még:
Illő látni nekünk még akkor is esni napunkat;
Észbe fogadja kiki élete alkonyatát.

Mert mi haszon minekünk, hogy a messze fo-
[lyóknak örökké

Új vizek áradatát görgeti medre tova,
Vagy hogy a múltáson diadalt vesz a százados
[erdő,

S régi helyén kivirúl mindig a tarka mező?
Szüntelen élnek ezek, de nem élnek atyáim,
[anyáim.

Csak vendég vagyok én, kurta időre sza-
[bott.

Hát nem e földi világ számára vagyunk szü-
[letettek,

Mely tovatűnendő és vele halni sorunk.
Itt e kis életben örököst kell nyerni magunk-
[nak,

Kurta vesződéséért jó meg a nagy pihenés.

Non autem haec gravis est mansueto sarcina
[dorso

Nec laedit blandum mitia colla iugum.

Qui credunt sacros verum cecinisse prophetas
Et qui non dubitant verba manere Dei,

Qui Christum passum poenas crucis, ultima
[mortis

In toto celsi patris honore vident,

Quique ipsum multa cum maiestate tremen-
[dum

Expectant pingui lampade pervigiles:

Non illos fallax cepit sapientia mundi,
Nec curas steriles inseruere polis,

Imperia et fasces, indocti munera vulgi,
Quasque orbis scelerum semina fecit opes,

Calcarunt sancta caelum ambitione petentes
Suffragiis Christi et plausibus angelicis.

Nec labor hos durus vincit nec blanda volup-
[tas.

Quaerere nil cupiunt, perdere nil metuunt...

Factus sum Christi corporis, ille mei.

Me gessit moriens, me victa morte resurgens
Et secum ad patrem me super astra tulit.

Quidnam igitur tanta pro spe tolerare recu-
[sem?

Aut quid erit quod me separet a Domino?

In nobis nihil audemus, sed fidimus in te.
Quos pugnare iubes, et superare facis.

Spes igitur mea sola Deus, quem credere vita
[est,

Qui patriae civem me dedit alterius.

Mégis a rúgódó szívnek tán zordon e törvény,
Tán nehezelli a vad ösztön a földi sanyart.
Könnyü teher pedig ez, ha szelíd hát ölti

[magára,

S béketűrő nyakakat nem tör az édes iga.
Mert aki hittel hisz proféták jósi dalában,
S kételye nincsen, hogy Isten igéje megáll,
Atyja magas jobbján aki győzön látja a

[Krisztust

Kínja, keresztje után, és leteperve halált,
És ki kövér méccsel virrasztván várja az
[Úrnak

Nagy fölségében rettenetes jövetét:
Azt nem fonja be semmi csalóka világi

[okosság,

Meddő gondok közt nem fut a földsarokig.
Ostoba nép álmát: fascest és harci hatalmat,
És mit a föld táplál, kincset (a bűnre csirát!)
Lába alá tapod az, nem néz szent vágya csak

[egyre,

Krisztus fogja kezét, s tapsol az angyali kar.
Meg nem győzi kemény fáradság, lágy gyö-
[nyörűség,

Szerzeni mit sem akar, veszteni mit se

[remeg...

Krisztus testének lettem a részese én.
Értem gyötrődött, értem kelt sírja öléből
S felvitt Atyja elé, túlhan a csillagokon.
Mit vonakodnám hát eltűrni e drága remény-
[ben?

Istentől ezután már mi rekesztene ell
Nem magamért merek én, Benned van a biza-
[kodásom,

Harcra te szólítasz, győzni te gyámolítasz.
Istenben bizom én egyedül; neki hinni: az
[élet,

Ő polgárrá tett jobb haza népe között.

Tu modo, fida comes, mecum isti accingere
[pugnae,
Quam Deus infirmo praebeuit auxilium.
Sollicita elatum cohibe, solare dolentem,
Exemplum vitae simus uterque piae.
Custos esto tui custodis, mutua redde;
Erige labentem, surge levantis ope,
Ut caro non eadem tantum, sed mens quoque
[nobis
Una sit atque duos spiritus unus alet.

Én hú társam, jöjj, öveződjünk együtt a
[harcra,
Gyámolomúl téged hisz nekem Isten adott.
Búmban vigasztalj, csigass, ha a góg szele
[elkap:
Jámbor példa legyünk egyik a másik előtt.
Kézben a kéz: légy gondviselődnek a gond-
[viselője,
Fogd fel az ingadozót, kelj, ha emelne
[karom.
Hogy ne csupán testünk, hanem egy legyen
[abban a lelkünk
És egyazon Szellem lángja az életerőnk.

Caelius Sedulius

(c. 450)

Hymnus de Vita Christi.

A solis ortus cardine
Adusque terrae limitem
Christum canamus principem,
Natum Maria virgine.

Beatus auctor saeculi
Servile corpus induit,
Ut carne carnem liberans
Non perderet, quod condidit.

Clausae parentis viscera
Caelestis intrat gratia,
Venter puellae baiulat
Secreta, quae non noverat.

Domus pudici pectoris
Templum repente fit Dei,
Intacta nesciens virum
Verbo creavit filium.

Enixa est puerpera,
Quem Gabriel praedixerat,
Quem matris alvo gestiens
Clausus Iohannes senserat.

Feno iacere pertulit,
Praesepe non abhorruit
Parvoque lacte pastus est,
Per quem nec ales esurit.

Sedulus

(450 kör.)

Himnusz Krisztus életéről.

Naptámadat mesgyéitől
A föld végső határaig
Krisztust daloljuk, a Királyt,
Szűz Máriának egy Fiát.

A boldog Úr, az Alkotó,
Magára szolgatestet ölt:
A húst a hús hadd mentse meg,
S ne vesszen el, kit alkotott.

A Szűzanyának belsején
Megszáll az égi kegyelem.
Hord a Leány szíve alatt
Soha nem ismert titkokat.

Szemérmes szíve hajloka
Immár az Isten temploma.
Ki sosem ismert férfiút,
Angyal-igén fogant fiút.

A Szűz megszülte Gyermekeit,
Kit Gábor angyal megígért,
Kit János érzett boldogan
Már anyja méhe rejtékén.

Hitvány jászolba fektetik,
Szénától sem húzódozik,
Ki a madárnak enni ad:
Egy csöppnyi tejjel jóllakik.

Gaudet chorus caelestium,
Et angeli canunt Deum,
Palamque fit pastoribus
Pastor creatorque omnium.

Hostis Herodes impie,
Christum venire quid times?
Non eripit mortalia,
Qui regna dat caelestia.

Ibant magi, qua venerant,
Stellam sequentes praeviam,
Lumen requirunt lumine,
Deum fatentur munere.

Katerva matrum personat
Collisa deflens pignora,
Quorum tyrannus milia
Christo sacravit victimam.

Lavacra puri gurgitis
Caelestis agnus attigit,
Peccata qui mundi tulit
Nos abluendo sustulit.

Miraculis dedit fidem
Habere se Deum patrem,
Infirma sanans corpora
Et suscitans cadavera.

Novum genus potentiae!
Aquae rubescunt hydriae,
Vinumque iussa fundere
Mutavit unda originem.

Orat salutem servulo
Nixus genu centurio,
Credientis ardor plurimus
Extinxit ignes februm.

Újjong az égiek kara,
Unneplik zengő angyalok,
S a pásztoroknak felragyog
A mindeneknek Pásztora.

Gonosz Heródes, mit remegsz,
Hogy Isten úgy jó, mint király?
Mulandó jót el nem ragad,
Ki mennyországot osztogat.

Vonulnak már a Mágusok,
A csillag jár útjuk előtt.
A fény nyomán a Fényt lesik,
Istent vallanak kincseik.

Zokognak a szegény anyák
Megölt szemfények fölött.
Ezerével áldozta meg
A zsarnok őket Krisztusért.

A tiszta víz hullámai
Az égi Bárányt illetik.
Melyekben részessége nincs:
Mírólunk mossa bűneink.

A hitnek csodajelel ad:
Az Isten vallja meg Fiát.
Gyógyít nehéz kórságokat,
Életre hív halottakat.

Imhol hatalma új jele:
Piroslik a vödrök vize,
Parancsszaván csordul a bor,
S a vízhullám új arcot ölt.

Kér térde-hajtva gyógyulást
Szolgájának a százados.
Hitének lángja oly heves;
A láz tüzet eloltja ez.

**Petrus per undas ambulat,
Christi levatus dextera,
Natura quam negaverat,
Fides paravit semitam.**

**Quarta die iam foetidus
Vitam recepit Lazarus
Mortisque liber vinculis
Factus superstes est sibi.**

**Rivos cruoris torridi
Contacta vestis obstruit,
Fletu rigante supplicis
Arent fluenta sanguinis.**

**Solutus omni corpore
Iussus repente surgere
Suis vicissim gressibus
Aeger vehebat lectulum.**

**Tunc ille Iudas carnifex
Ausus magistrum tradere
Pacem ferebat osculo,
Quam non habebat pectore.**

**Verax datur fallacibus
Pium flagellat impius,
Crucique fixus innocens
Coniunctus est latronibus.**

**Xeromurram post sabbatum
Quaedam vehebant compares,
Quas allocutus angelus
Vivum sepulcro non tegi.**

**Ymnis, venite, dulcibus
Omnes canamus subditum
Christi triumpho tartarum,
Qui nos redemit venditus.**

Jár Péter a hullámokon,
Fenntartja Krisztus jobbkeze.
Mít a természet megtagadt:
Készít a hit neki utat.

Kinek már hullabúze kél,
Lázár, negyednap újra él.
Halál láncáról szabadúl
És önönmagát éli túl.

Megállít kór-buzogta vért
Az érintett köntösszegély.
Az esdő asszony könnyei
A vér patakját eltömik.

A bénatestű nagybeteg
Hallja: „Kelj fel, mondom neked”
Ágyát azonnal felveszi
És lábon, épen elviszi.

Júdás, a hóhér áruló
Jó Mesterét eladni már:
Csókkal köszönt békét reá,
Békét, mely tőle messze jár.

Jámborra vet kezét gonosz,
Igazat álnok ostoroz,
Ártatlanságot megfeszít
Vétek, s latrok közé soroz.

Illatokkal hajnal felé
Egynémi jámbor asszonyok
Jőnek s hallják angyal szavát:
„Élőt a sírbolt nem takar!”

Daloljunk édes dalokat,
Krisztusnak győztes éneket,
Ki poklot láb alá szegett.
Mégváltott, kit eladtanak.

Zelum draconis invidi
Et os leonis pessimi
Calcavit unicus Dei
Seseque caelis reddidit.

De Beata Maria.

Salve, sancta Parens, enixa puerpera Regem,
Qui caelum terramque tenet per saecula,

[cuius

Numen et aeterno complectens omnia gyro
Imperium sine fine manet; quae ventre beato
Gaudia matris habens cum virginitatis honore,
Nec primam similem visa es nec habere

[sequentem,

Sola sine exemplo placuisti femina Christo.

Az álnok kígyónak fejét,
Gonosz oroszlán erejét
Az Isten fia megtöré
Aztán a mennybe visszatért.

Szűz Mária köszöntése.

Szent Anya, üdvözlégy, a Királyt szüled

[a világra,
Azt, aki országol mennyben és földön örökké
S általölel mindent szent fölségének öröklő
Abroncsával, s nincs idejének vége, határa.
Szűzek dísze tiéd, együtt anyaság örömevel,
Nincs, nem volt, nem lesz soha hozzád senki
[hasonló.

Szűz egyedül te magad vagy tetsző asszony
[az Úrnak.

Venantius Fortunatus

(Saec. VI.)

De Sancta Cruce.

Vexilla regis prodeunt,
Fulget crucis mysterium,
Qua vita mortem pertulit
Et morte vitam protulit.

Quae vulnerata lanceae
Mucrone diro, criminum
Ut nos lavaret sordibus,
Manavit unda et sanguine,

Impleta sunt, quae concinit
David fideli carmine
Dicens nationibus:
Regnavit a ligno Deus.

Arbor decora et fulgida,
Ornata regis purpura,
Electa digno stipite
Tam sancta membra tangere!

Beata, cuius brachiis
Pretium pendit saeculi,
Statera facta corporis
Tulitque praedam tartari.

O crux, ave, spes unica,
Hoc passionis tempore
Piis adauge gratiam
Reisque dele crimina.

Venantius Fortunatus

(VI. század)

A szent keresztről.

Királyi zászló jár elől,
Keresztfá titka tündököl,
Melyen az élet halni szállt
S megtörte holta a halált.

Kegyetlen lándzsa verte át
Gonosz vasával oldalát.
S mely szennyet, vétket eltörölt:
Belőle víz és vér ömölt.

Az ősi jóslat itt betelt,
Mit a hű Dávid énekelt:
„Az Úr — halljátok, nemzetek! —
Kereszten trónol köztetek“.

Rajtad tündöklük, drága fa,
Királyi vérnek bíbora.
Ő választott jeles faág,
Ki szent testét karoltad át!

Világ bűnének zálogát
Te hordoztad, te boldog ág.
Az ellenség gonosz fejét
Megváltónk rajtad zúzta szét.

Kereszt, üdvözlégy, egy remény,
A szenvedés ez ünnepén.
Kérünk, kegyelmet adj nekünk,
Add vétkünkért vezeklenünk.

Te, fons salutis, Trinitas,
Collaudet omnis spiritus;
Quibus crucis victoriam
Largiris, adde praemium.

Feria Sexta in Parasceve.

- 1 Pange, lingua, gloriosi
Lauream certaminis
Et super Crucis tropaeo
Dic triumphum nobilem,
Qualiter Redemptor orbis
Immolatus vicerit.
- 2 De parentis protoplasti
Fraude factor condolens,
Quando pomi noxialis
Morsu in mortem corrui,
Ipse lignum tunc notavit
Damna ligni ut solveret.
- 3 Hoc opus nostrae salutis
Ordo depoposcerat,
Multiformis proditoris
Ars ut artem falleret,
Et medelam ferret inde
Hostis unde laeserat.
- 4 Quando venit ergo sacri
Plenitudo temporis,
Missus est ab arce Patris
Natus orbis Conditor
Atque ventre virginali
Carne amictus prodiit.
- 5 Vagit infans inter arcta
Conditus praesepia,
Membra pannis involuta

Szentháromság, dicsérjenek,
Udvösség kútja, mindenek.
Legyen győzelmünk, add meg ezt,
A diadalmas szent kereszt.

Nagypénteki himnusz.

Győzedelmes harc babérját
Boldog ajkam énekeld.
Unnepeld a szent keresztet,
Mint nemes győzelmi jelt,
S a feláldozott Királyt, ki
Sír öléből győzni kelt.

Ezt a fát az ősszülőknek
Alkotónk jelölte meg,
Mert halált a végzetes fa
Almájával ettenek:
Azt akarta, fának átkát
Fának titka törje meg.

Ezt a dolgot megváltásunk
Rendje-módja rendelé:
Igy az álnok árulónak
Csel zavarja meg cselét,
S honnan a seb mérge áradt,
Onnan kapja gyógyszerét.

Igy, mikor a szent időnek
Teljessége már betölt,
Földre szállott Atyja mellől
A teremtő Egyszülött
És a szűzi méh ölében
Embertestbe öltözött

Sirdogál a kisdéd Jézus,
Szűk a jászolágy neki.
Gyenge testét édesanyja

Virgo Mater alligat,
Et Dei pedes manusque
Stricta cingit fascia.

6 Lustra sex qui iam peregit,
Tempus implens corporis
Sponte libera Redemptor,
Passioni deditus,
Agnus in Crucis levatur,
Immolandus stipite.

7 Felle potus ecce languet,
Sputa, clavi, lancea
Mite corpus perforarunt,
Unda manat et cruor,
Terra, pontus, astra, mundus
Quo lavantur flumine.

8 Crux fidelis, inter omnes
Arbor una nobilis,
Nulla talem silva profert
Fronde, flore, germine:
Dulce ferrum, dulce lignum
Dulce pondus sustinet,

9 Flecte ramos arbor alta,
Tensa laxa viscera
Et rigor lentescat ille,
Quem dedit nativitas,
Et superni membra Regis
Tende miti stipite.

10 Sola digna tu fuisti
Ferre mundi victimam,
Atque portum praeparare
Arca mundo naufrago,
Quam sacer cruor perunxit
Fusus agni corpore.

Rongy közé kötözgeti,
És az Isten keze-lábát
Pólyagöngyöleg fedi.

Hatszor öt év hogy lemúltott,
S betöltötte idejét:
Adta magát szenvedésre
Önnön akaratakép,
És a Bárányt áldozatul
Keresztfára emelék.

Epe már meglankasztotta,
Tüskék, szegek, lándzsa már
Gyenge testét általverték:
Víz folyt onnan s vérsugár.
Földet, eget, tengereket
Tisztára mos ez az ár.

Hú keresztfa, nincsen még egy
Ily nemes fa, sem bokor,
Ilyen lombot, ily virágot
Erdő nem terem sehol.
Édes törzsök, édes ág te,
Édes terhet hordozol.

Hajtsd meg ágaid, szikár fa,
Könnyíts merev törzseden.
Puhasággal végy erőt a
Szigorú természetén:
Tagjait a nagy királynak
Ugy karold szelídeden.

Csak te voltál hordni méltó
Udvösségünk zálogát,
Rajtad ért, szent bárka, révet
A hajótörött világ,
Mert a Bárány drága vére
Rólad permetez reánk.

Sempiterna sit beatæ
Trinitati gloria,
Aequa Patri Filioque,
Par decus Paraclito,
Unius trinique nomen
Laudet universitas.

**In honorem Immaculatae Beatæ Mariæ
Virginis.**

O gloriosa virginum,
Sublimis inter sidera,
Qui te creavit, parvulum
Lactante nutris ubere.

Quod Heva tristis abstulit,
Tu reddis almo germine;
Intrent ut astra flebiles,
Coeli recludis cardines.

Tu Regis alti ianua,
Et aula lucis fulgida;
Vitam datam per Virginem,
Gentes redemptæ, plaudite.

Jesu, tibi sit gloria,
Qui natus es de Virgine,
Cum Patre et almo Spiritu
In sempiterna sæcula.

De Beata Maria Virgine.

Quem terra, pontus, sidera
Colunt, adorant, prædicant,
Trinam regentem machinam
Clastrum Mariæ bajulat.

A Boldog Szentháromságnak
Mindörökké tisztelet,
Atyát, Fiut, Vigasztalót
Egyformán dicsérjétek,
Ama Háromságos-Egynek
Nevét áldják mindenek.

A Szeplőtelen Szűzhöz.

Ó szűzek legdicsőbbike,
Szép csillagok legszebbike,
Ki alkotód, a Kisdedet,
Kebled tejével éteted.

Mit a bús Éva elragadt,
Megadja mind kegyes Fiad,
Hogy leljünk, árvák, új utat,
Kezed az égbe fölmutat.

Ó nagy király nyílt ajtaja!
Fénynek tündöklő udvara!
E Szűz ad nektek életet:
Ujjongjatok ti nemzetek!

Dícsőség teneked Urunk,
Kinek a Szűz szülőanyád,
Atya s kegyes Lélek, neked,
Most és örök időkön át.

A boldogságos Szűz Máriáról.

Kit tenger, föld és csillagok:
Áld és imád és prédikál,
A hármass mindenség Ura
Mária rejtekébe száll.

Cui luna, sol et omnia
Deserviunt per tempora,
Perfusa caeli gratia
Gestant puellae viscera.

Beata Mater munere,
Cuius supernus Artifex,
Mundum pugillo continens,
Ventris sub arca clausus est.

Beata coeli nuntio,
Fecunda sancto Spiritu,
Desideratus gentibus
Cuius per alvum fusus est.

Jesu, tibi sit gloria,
Qui natus es de Virgine,
Cum Patre et almo Spiritu
In sempiterna saecula.

Kinek nap, hold és mindenek
Szolgálnak ezredek során:
Kegyelemtől eláradt
Szíve alatt hordja a Lány.

Ó boldog égi híradás:
Kinek ama nagy Alkotó
Méhébe vonja meg magát,
A mindenséget átfogó.

Ó boldog, égi hívás:
A Szentlélek mívelt csodát,
Hogy akiért a nemzetek
Sóhajtanak: szívébe szállt.

Dicsőség teneked Urunk,
Kinek a Szűz szülőanyád,
Atya, s kegyes Lélek, neked,
Most és örök időkön át.

Anonymus auctor

(Saec. V.)

De caritate, ad Mandatum.

Congregavit nos in unum Christi amor,
Exsulemus et in ipso iucundemur,
Timeamus et amemus Deum vivum
Et ex corde diligamus nos sincero.

Ubi caritas et amor, Deus ibi est.

Qui non habet caritatem, nihil habet,
Sed in tenebris et umbra mortis manet;
Nos alterutrum amemus et in die,
Sicut decet, ambulemus lucis filii.

Ubi caritas et amor, Deus ibi est.

Caritas est summum bonum et amplum donum,
In qua pendet totus ordo praeceptorum,
Per quam vetus atque nova lex impletur,
Quae ad caeli celsa mittit se repletos.

Ubi caritas et amor, Deus ibi est.

Nam ut caritas coniungit et absentes,
Sic discordia disiungit et praesentes,
Unum omnes indivise sentiamus
Nec ut simul adgregati dividamur.

Ubi caritas et amor, Deus ibi est.

Simul ergo cum in unum cogregamur,
Ne nos mente dividamus, caveamus;
Cessent iurgia maligna, cessent lites,
Vere in medio sic nostri Christus erit.

Ubi caritas et amor, Deus ibi est.

Ismeretlen szerző

(V. század.)

A szeretet himnusza. (A nagycsütörtöki lábmosásra.)

Minket itt Krisztus szerelme összegyűjtött.
Orvendezzünk és Őbenne vigadozzunk.
Féljük azért s szeressük az örök Istent
És egymást is megszeressük tiszta szívből.
Hol szeretet s irgalom van, ott az Isten.

Akiben szeretet nincsen: semmi sincsen.
Ködben ül az s árnyékában a halálnak.
Mi tehát szeressük egymást, s nappal járjunk,
Világosság fiaihoz amint illik.
Hol szeretet s irgalom van, ott az Isten.

Szeretet a legnagyobb jó, legnagyobb kincs
A parancsok teljessége mind ezen függ,
A szeretet tölt be új és régi törvényt.
Magas mennybe a szeretőt elsegíti.
Hol szeretet s irgalom van, ott az Isten.

Szeretet távollevőket egybefűzi,
Civódás együttvalókat széjjelűzi.
Mindnyájan hát oszthatatlan egyet értsünk.
Viszálykodás meg ne ossza közösségünk,
Hol szeretet s irgalom van, ott az Isten.

Most, hogy ilyen egyességben összegyűltünk.
Visszavonás meg ne férjen, résen álljunk,
Veszekedés, pörlekedés elcsituljon,
Igy igazán Krisztus léssen közepettünk,
Hol szeretet s irgalom van, ott az Isten.

Clamat Dominus et dicit clara voce:
Ubi fuerint in unum cogregati
Meum propter nomen simul tres vel duo.
Et in medio eorum ego ero.

Ubi caritas et amor, Deus ibi est.

Haec per coccum priscae legis figuratur,
Qui bis rubeo colore tingebatur,
Quia caritas praeceptis in duobus
Constat, quis Deus amatur atque homo.

Ubi caritas et amor, Deus ibi est.

Ardua et arta via ducit sursum,
Ampla est atque devexa, quae deorsum,
Sed perennem dat fraternus amor vitam,
Et perpetuam malignis lis dat poenam.

Ubi caritas et amor, Deus ibi est.

Tota ergo mente Deum diligamus,
Et illius nil amori praeponamus,
Inde proximos in Deo ut nos ipsos,
Diligamus propter Deum inimicos.

Ubi caritas et amor, Deus ibi est.

Unanimiter excelsum imploremus,
Ut det pacem clemens nostris in diebus,
Iungant fidei speique opus bonum,
Ut consortium captemus supernorum.

Ubi caritas et amor, Deus ibi est.

Gloriam aeterno regi decantemus
Et pro vita dominorum exoremus,
Multos ut cum ipsis annos gaudeamus,
Propter quorum hic amore congregamur.

Ubi caritas et amor, Deus ibi est.

Szól az Úr és tiszta szóval ezt kiáltja:
Mindenütt, ahol csak egybegyülekeznek
Hárman avagy ketten is az én nevemben,
Bizony mondom, én leszek ott közepettük.
Hol szeretet s irgalom van, ott az Isten.

Példakép a régi törvény bíbor inge,
Amely kétszer mártatott meg karmazsinban.
Mert a szeretet parancsa kettőt rendel:
Istent is törvény szeretni, és az embert.
Hol szeretet s irgalom van, ott az Isten.

Meredek és szoros ösvény visz magasba
Széles út és lejtés út a mélybe húzó.
A testvéri szeretetnek menny a része,
A vizsálynak örökös a büntetése.
Hol szeretet s irgalom van, ott az Isten.

Teljes szívből hát az Istent úgy szeressük,
Semmit, semmit nála jobban ne keressünk.
Aztán Istenért szeressük, mint magunkat,
Még ha ellenség is, felebarátunkat.
Hol szeretet s irgalom van, ott az Isten.

Könyörögjük egy lélekkel a Felséget,
Adjon nekünk napjainkban békességet.
Hogy a hitnek szolgálhassunk és reménynek
S részesei lehessünk a magas égnek.
Hol szeretet s irgalom van, ott az Isten.

Zengjük az örök Királynak dicsőségét,
S imádkozzunk urainknak életéért.
Hogy sokáig éljünk együtt és örüljünk,
Akik itt most szeretetben összegyűltünk.
Hol szeretet s irgalom van, ott az Isten.

Sanctus Gregorius Magnus

(540—604.)

Aude benigne Conditor.*

Audi, benigne Conditor,
Nostras preces cum fletibus,
In hoc sacro ieiunio
Fusas quadragenario.

Scrutator alme cordium,
Infirma tu scis virium;
Ad te reversis exhibe
Remissionis gratiam.

Multum quidem peccavimus,
Sed parce confitentibus;
Ad laudem tui nominis
Confer medelam languidis.

Sic corpus extra conteri
Dona per abstinentiam,
Ieiunet ut mens sobria
A labe prorsus criminum.

Praesta, beata Trinitas,
Concede, simplex Unitas,
Ut fructuosa sint tuis
Ieiuniorum munera.

* In Quadragesima ad Vesperas.

Nagy Szent Gergely

(540—604.)

Halld meg, jóságos Alkotó.*

Halld meg, jóságos Alkotó
Könyörgésünk síró szavát,
Mellyel hozzád fohászodunk
E negyven napos böjtön át.

A szívek vizsgálója vagy,
Gyengéinket jól ismered:
Kik hozzád térnek, add nekik
A bocsánat kegyelmeit.

Bűnünk tenger, de kegyesen
Vedd, aki vallomást teszen,
Nevednek dicsőségeért
Adj a betegnek enyhülést.

Engedd, hogy testünk törje meg
Az üdvös megtartóztatás,
Hogy immár a böjtös szívek
Bűnt többé ne éhezzenek.

Boldog Háromság, tedd meg ezt,
Egyszerű Egység, add meg ezt,
Hogy hozzon bő gyümölcsöket
Tieidnek a böjtölés.

* Böjti vecsernye-himnusz.

Ex more docti mystico.*

Ex more docti mystico
Servemus hoc ieiunium,
Deno dierum circulo
Ducto quater notissimo.

Lex et Prophetæ primitus
Hoc prætulerunt, postmodum
Christus sacravit, omnium
Rex atque Factor temporum.

Utamur ergo parcius
Verbis, cibis et potibus,
Somno, iocis, et arctius
Perstemus in custodia.

Vitemus autem pessima,
Quæ subruunt mentes vagas,
Nullumque demus callidi
Hostis locum tyrannidi.

Dicamus omnes cernui,
Clamemus atque singuli,
Ploremus ante iudicem,
Flectamus iram vindicem.

Nostris malis offendimus
Tuam Deus clementiam,
Effunde nobis desuper,
Remissor, indulgentiam.

Memento, quod sumus tui,
Licet caduci, plasmatis,
Ne des honorem nominis
Tui, precamur, alteri.

* In Quadragesima ad Matutinum.

Titokzatos szokás szerint.*

Titokzatos szokás szerint
Tartsuk meg ezt a böjtidőt,
Míg teljes lesz az ismerős
Négyszerre tíz nap útköre.

Törvény és próféták szava
Irtá elő e szent időt,
De Krisztusunk szentelte meg,
Idők Királya s Kútfeje.

Legyen hát köztünk kevesebb
A szó, az étel és ital.
Alvás, vígság kurtább legyen
És szorosabb a fegyelem.

Kerüljük el a sok veszélyt,
Mely szabados lélekre les,
S a zsarnokságot, mit nekünk
Készít fortélyos ellenünk.

Hogy meghajlítsa bosszuló
Haragját a kemény bíró,
Könnyezve kérjék ajkaink
S kiáltsuk leborulva mind:

Mi bűneinkkel, Istenünk,
Meggértettük jószágodat,
De öntsd ki ránk kegyelmesen
Elengedő irgalmadat.

Emlékezzél: mi a tied,
Esendő műveid vagyunk,
Kérünk, ne hagyd, hogy általunk
Kárt valljon szentséges neved.

* A böjti matutinum himnusza.

Laxa malum quod fecimus,
Auge bonum quod poscimus,
Placere quo tandem tibi
Possimus hinc et perpetim.

Praesta beata Trinitas,
Concede simplex Unitas,
Ut fructuosa sint tuis
Ieiuniorum munera.

Lucis Creator optime.*

Lucis Creator optime,
Lucem dierum proferens,
Primordiis lucis novae
Mundi parans originem:

Qui mane iunctum vesperi
Diem vocari praecipis,
Illabitur tetrum chaos,
Audi preces cum fletibus.

Ne mens gravata crimine,
Vitae sit exsul munere,
Dum nil perenne cogitat,
Seseque culpis illigat.

Caeleste pulsat ostium
Vitale tollat praemium:
Vitemus omne noxium,
Purgemus omne pessimum.

Praesta, Pater piissime,
Patrique compar Unice,
Cum Spiritu Paraclito,
Regnans per omne saeculum.

* Dominica ad Vesperas.

Oldd el bűneink kötelét,
S a jót, mit kérünk, megtetézd,
Hogy végre és örökre már
Meglelhessük tetszésedet.

Boldog Háromság, tedd meg ezt,
Egyszerű Egység, add meg ezt,
Hogy hozzon bő gyümölcsöket
Tiéidnek a böjtölés.

Fényalkotó kegyelmes Úr.*

Fényalkotó kegyelmes Úr,
Ki megformáltad a napot
S az első fény kelésekor
Világnak adtál kezdetet,

Ki reggel-estét egybekötsz
S nappal nevével hivatod:
A rút kaosz szakad reánk,
Hallgasd meg felsíró imánk.

Ne hagyd a bűn-tört lelket el,
Az életet ne játssza el,
Ha minden örököt feled
S vétkek vesztőin tévelyeg.

Menny kapuját zörgesse meg,
Élet javát hadd nyerje meg,
Kerüljük el a szirteket,
Mossunk le minden szennyeket.

Engedd meg azt, kegyes Atya,
S Atyának mása, egy Fia,
S te Szentlélek, Vigasztaló,
Mindörökön uralkodó.

* Vasárnapi vecsernyére.

Immense caeli Conditor.*

Immense caeli Conditor,
Qui, mixta ne confunderent,
Aquae fluenta dividens
Caelum dedisti limitem:

Firmans locum caelestibus
Simulque terrae rivulis,
Ut unda flammam temperet,
Terrae solum ne dissipent.

Infunde nunc, piissime,
Donum perennis gratiae,
Fraudis novae ne casibus
Nos error atterat vetus.

Lucem fides adaugeat,
Sic luminis iubar ferat,
Haec vana cuncta proterat,
Hanc falsa nulla comprimant.

Praesta, Pater piissime,
Patrique compar Unice
Cum Spiritu Paraclito
Regnans per omne saeculum.

* Feria Secunda, ad Vesperas.

Telluris ingens Conditor.*

Telluris ingens Conditor,
Mundi solum qui separans
Pulsis aquae molestiis
Terram dedisti immobilem:

* Feria Tertia, ad Vesperas.

Ég mérhetetlen Mestere.*

Ég mérhetetlen Mestere,
Ki megosztád a vizeket,
S hogy egybe ne zúduljanak,
Határu adtad az eget:

Kitűzted az ég vizei
S a földi patakok helyét:
Fékezze víz a lángokat,
A föld ne száradhasson el.

Kegyelmes, áraszd most belénk
El nem fogyó malasztodat,
Hogy meg ne rontsa népedet
Új álnoksággal régi bűn.

Fényeskedjék jobban hitünk,
Lobogtasson fáklját nekünk.
Minden hívságot rontson el,
S hamisság meg ne férje azt.

Engedd meg ezt, kegyes Atya,
S Atyának mása, egy Fia,
S te Szentlélek, Vigasztaló:
Mindörökön uralkodó.

* Hétfői vecsernyére.

Földnek Teremtő Istene.*

Földnek teremtő Istene,
Ki a roppant vizek alól
Kivontad a világtalajt
S megállítottad földedet,

* Kedd-i vecsernyére.

Ut germen aptum proferens
Fulvis decora floribus
Fecunda fructu sisteret,
Pastumque gratum redderet:

Mentis perustae vulnera
Munda virore gratiae;
Ut facta fletu diluat,
Motusque pravos atterat.

Jussis tuis obtemperet,
Nullis malis approximet:
Bonis repleti gaudeat,
Et mortis ictum nesciat.

Praesta, Pater piissime,
Patrique compar Unice,
Cum Spiritu Paraclito,
Regnans per omne saeculum.

Coeli Deus sanctissime.*

Coeli Deus sanctissime,
Qui lucidas mundi plagas
Candore pingis igneo,
Augens decoro lumine:

Quarto die, qui flammeam
Dum solis accendis rotam,
Lunae ministras ordinem,
Vagosque cursus siderum:

Ut noctibus, vel lumini
Diremptionis terminum,
Primordiis et mensium
Signum dares notissimum:

* Feria Quarta, ad Vesperas.

Hoz immár hasznos magvakat,
Virágok ékét ölti fel,
Gyümölcsökkel termékenyül,
Élőknek édes étkeül.

A megpörzsölt lélek sebét
Hadd olajozza kegyelem,
Tisztítsa könny a tetteket
S a vétkes vágyat törje meg.

Fogadjuk meg parancsodat.
Messze kerüljünk rosszakat,
Jóval töltözzön a kebel,
S halál kezét kerülje el.

Engedd meg ezt, kegyes Atya,
S Atyának mása, egy Fia,
S te Szentlélek, Vigasztaló,
Míndörökön uralkodó.

Egek Szentséges Istene.*

Egek szentséges Istene,
Ki tűzsugárral színezed
A föld világos tájait
S szépségül fényt lehelsz reá,

Ki felgyujtod negyed napon
A lángos napkorong tűzét,
S törvényes utat írsz a hold
S a kóbor csillagok elé,

Hogy napvilágot s éjszakát
Törvény mesgyéje messe szét,
És biztos jel hirdesse ki
A hónapoknak kezdetét:

* Szerdai vecsernyére.

Expelle noctem cordium,
Absterge sordes mentium,
Resolve culpae vinculum,
Everte moles criminum.

Praesta, Pater piissime,
Patrique compar Unice,
Cum Spiritu Paraclito,
Regnans per omne saeculum.

Magnae Deus potentiae.*

Magnae Deus potentiae,
Qui fertili natos aqua
Partim relinquis gurgiti,
Partim levas in aëra:

Demersa lymphis imprimens,
Subvecta caelis erigens:
Ut stirpe ab una prodita,
Diversa repleant loca:

Largire cunctis servulis,
Quos mundat unda sanguinis,
Nescire lapsus criminum,
Nec ferre mortis taedium.

Ut culpa nullum deprimat,
Nullum efferat iactantia;
Elisa mens ne concidat,
Elata mens ne corruat.

Praesta, Pater piissime,
Patrique compar Unice,
Cum Spiritu Paraclito,
Regnans per omne saeculum.

* Feria Quinta, ad Vesperas.

Üzd el a szívek éjjelét,
Mosd le a lélek szennyesét,
Vedd le a vétek kötelét
S a bűntudat malomkövét.

Engedd meg ezt, kegyes Atya,
S Atyának mása, egy Fia,
S te Szentlélek, Vigasztaló,
Mindörökön uralkodó.

Ó nagyhatalmas Istenünk.*

Ó nagyhatalmas Istenünk,
Ki a vizek szülötteit
Vagy az örvénynek lennhagyod,
Vagy a magasba emeled,

Ezek az árban ússzanak,
Azok fennen szárnyaljanak,
Hogy egy törzs népe töltsön el
Különböző országokat:

Kis szolgálidhoz légy kegyes,
Akikre véred permetez,
Ne ismerjék meg a bukást,
Sem a halálos borzadást.

Senkit ne zúzzon el a bűn,
Senkit ne fújjon fel a gőg,
El ne zuhanjon a bukó,
Le ne törjön fuvalkodó.

Engedd meg ezt, kegyes Atya,
S Atyának mása, egy Fia,
S te Szentlélek, Vigasztaló,
Mindörökön uralkodó.

* Csütörtöki vecsernyére.

Hominis superne Conditor.*

Hominis superne Conditor,
Qui cuncta solus ordinans,
Humum iubes producere
Reptantis et ferae genus:

Et magna rerum corpora,
Dictu iubentis vivida,
Per temporum certas vices
Obtemperare servulis:

Repelle, quod cupidinis
Ciente vi nos impetit,
Aut moribus se suggerit,
Aut actibus se inserit.

Da gaudiorum praemia,
Da gratiarum munera;
Dissolve litis vincula,
Adstringe pacis foedera.

Praesta, Pater piissime,
Patrique compar Unice,
Cum Spiritu Paraclito
Regnans per omne saeculum.

* Eredetileg az első sor: *Plasmator hominis Deus.* — Feria Sexta ad Vesperas.

Creator alme siderum.*

Creator alme siderum,
Aeterna lux credentium,
Iesu, Redemptor omnium,
Intende votis supplicum.

* In adventu ad Vesperas.

Nagyságos emberalkotó.*

Nagyságos emberalkotó,
Egyetlen törvény-rendelő;
Parancsolsz, s vadakat terem
És csúszómászó fajt a föld.

A lomhatestű tárgyakat
Megéleszti parancsszavad,
Hogy tartsanak rendet, szabályt
És szolgálják szolgálodat.

Üzd el a szennyes szenvedélyt,
Ha megrohanja népedet:
Az erkölcsöt ne bontsa meg,
A tetteket ne rontsa meg.

Add meg boldog jutalmadat,
Ajándékos malasztokat,
Vágd el a perpatvarokat,
Szójj békét s barátságokat.

Engedd meg ezt kegyes Atya,
S Atyának mása, egy Fia,
S te Szentlélek, Vigasztaló,
Mindörökön uralkodó.

* Pénteki vecsernyére.

Ki csillagokat alkotál.*

Ki csillagokat alkotál,
Örökkévaló fénysugár,
Világmegváltó Jézusunk,
Hallgasd meg esengő szavunk.

* Adventi vecsernyére.

Qui, daemonis ne fraudibus
Periret orbis, impetu
Amoris actus, languidi
Mundi medela factus es.

Commune qui mundi nefas
Ut expiares, ad crucem
E Virginis sacrario
Intacta prodis victima.

Cuius potestas gloriae,
Nomenque cum primum sonat,
Et caelites et inferi
Tremante curvantur genu.

Te deprecamur ultimae
Magnum diei Iudicem:
Armis supernae gratiae
Defende nos ab hostibus.

Virtus, honor, laus, gloria
Deo Patri cum Filio,
Sancto simul Paraclito
In saeculorum saecula.

Primo dierum omnium.*

Primo dierum omnium,
Quo mundus exstat conditus,
Vel quo resurgens Conditor
Nos morte victa liberat:

Pulsis procul torporibus,
Surgamus omnes ocius,
Et nocte quaeramus Deum,
Prophetam sicut novimus.

* Dominica ad Matutinum in hieme.

Hogy el ne ölje ördögi
Ármány a földet, lobogó
Szerelmedben magad vagy a
Veszett világnak orvosa.

Világ köz bűnét hogy leródd,
A keresztfáért elhagyod
Ó szeplőtelen áldozat
A Szűz ölének templomát.

Dicsőséged hatalma ez:
Neved legelső hallatán
Mennyeiek, pokoliak
Térdreszketőn meghajlanak.

Nagy Bíró a végső napon,
Esengve kérünk, hadd legyen
Ellenségünktől védelem
Magas malasztod fegyvere.

Dicsőség, áldás, tisztelet
Az Atyának és Fiunak,
S a Vigasztalónak velük,
Most és örök időkön át.

A minden napok elsején.

A minden napok elsején,
Min a világ alkottatott,
S amelyen a Föltámadott
Legyőzte értünk a halált:

Fürgébben serkenjünk ma fel,
Az álom gőzét úzzuk el,
Istent keressük éjszaka,
Ez a Próféta szózata.

* Vasárnapi Matutinumra; téli időben.

Nostras preces ut audiat,
Suamque dextram porrigat
Et expiatis sordibus
Reddat polorum sedibus.

Ut, quique sacratissimo
Huius diei tempore
Horis quietis psallimus,
Donis beatis muneret.

Iam nunc, paterna claritas,
Te postulamus affatim,
Absint faces libidinis
Et omnis actus noxius.

Ne foeda sit vel lubrica
Compago nostri corporis,
Ob cuius ignes ignibus
Avernus urat acrius.

Mundi Redemptor, quaesumus,
Tu probra nostra diluas,
Vitae perennis commoda
Nobis benigne conferas.

Quo carnis actu exsules
Effecti ipsi caelibes,
Ut praestolemur cernui,
Melos canamus gloriae.

Praesta, Pater piissime,
Patrique compar Unice,
Cum Spiritu Paraclito
Regnans per omne saeculum.

Hogy hallja meg esdő imánk,
És jobbkezét terjessze ránk,
Hogy szennyeinktől szabadon
Hívjon magához egykoron.

Kik a nyugvás óráiban,
A napnak legszentebb szakán,
Zsolozsmaszóval áldjuk Öt:
Boldog kegyelmét nyerjük el.

Tehozzád, ó Atyai Fény,
Imádkozunk, hogy messze űzd
A szenvedély sötét tüzét
És mindent, ami ártana.

Testünk házát ne rongssa szenny,
Sem a sikamló ösztönök,
Ne lobbanjon e lángokon
Még lángolóbbra a Pokol.

Kérünk, Megváltónk, tégedet,
Mosd el híveid szégyenét
És kegyesen add meg nekik
Az örök élet édesét.

Ha majd a testből távozunk,
A számkivettetés után,
Hadd zengjük akkor boldogan
A dicsérő melódiát.

Engedd meg ezt, kegyes Atya,
S Atyának mása, egy Fia,
S te Szentlélek, Vigasztaló,
Míndörökön uralkodó.

Tu Trinitatis Unitas.*

Tu Trinitatis Unitas,
Orbem potenter quae regis,
Attende laudis canticum,
Quod excubantes psallimus.

Ortus refulget Lucifer
Sparsamque lucem nuntiat,
Cadit caligo noctium,
Lux Sancta nos illuminet.

Nam lectulo consurgimus
Noctis quieto tempore,
Ut flagitemus omnium
A te medelam vulnerum.

Quo fraude quidquid daemonum
In noctibus deliquimus,
Abstergat illud caelitus
Tuae potestas gloriae

Ne corpus astet sordidum,
Nec torpor instet cordium,
Nec criminis contagio
Tepescat ardor spiritus.

Ob hoc, Redemptor, quaesumus:
Reple tuo nos lumine,
Per quod dierum circulis
Nullis ruamus actibus.

Praesta, Pater piissime,
Patrique compar Unice,
Cum Spiritu Paraclito,
Regnans per omne saeculum.

* Feria Sexta, ad Matutinum.

Ó Háromság Egysége te.*

Ó Háromság Egysége te,
Ki mindenben uralkodol,
Halld meg az áldó éneket,
Mit virrasztván zengünk neked.

Ébred a hajnal csillaga,
S a felkelő fényt hirdeti,
Az éjszakák homálya hull.
Ragyogjon ránk a Tiszta Fény.

Immár az ágyból fölkelünk
Éjszaka békés idején,
Hogy tőled kérjünk tisztulást,
Minden sebünkre gyógyulást.

Ha vétkeztünk az éjszakán,
Mégfervén ördögök csele:
A mennyekből hadd mossa le
Dicsősége hatalma azt.

Hogy testünk szenny ne ülje meg,
Ne tompaság a szíveket,
És meg ne hűtse bűnragály
A szellem szárnyaló tüzét.

Kérünk azért, Udvözítő,
Hogy fényességed töltsön el,
Ragyogja be napunk a fény,
S botlás ne érje lépteink.

Engedd meg ezt, kegyes Atya,
S Atyának mása, egy Fia,
S te Szentlélek, Vigasztaló,
Mindörökön uralkodó.

* Pénteki Matutinumra.

Te lucis ante terminum.*

Te lucis ante terminum,
Rerum Creator, poscimus,
Ut pro tua clementia
Sis praesul et custodia.

Procul recedant somnia
Et noctium phantasmata;
Hostemque nostrum comprime,
Ne polluantur corpora.

Praesta, Pater piissime,
Patrique compar Unice,
Cum Spiritu Paraclito
Regnans per omne saeculum.

* Ad Completorium.

Iam sol recedit igneus.*

Iam sol recedit igneus,
Tu, lux perennis, Unitas,
Nostris beata Trinitas,
Infunde amorem cordibus!

Te mane laudum carmine,
Te deprecamur vespere;
Digneris, ut te supplices
Laudemus inter caelites.

Patri simulque Filio,
Tibique, Sancte Spiritus,
Sicut fuit, sit iugiter
Saeculum per omne gloria.

* Sabbato ad Vesperas.

A napvilág leáldozott.*

A napvilág leáldozott;
Kérünk, Teremtőnk tégedet,
Maradj velünk kegyelmesen,
Őrizzed, óvjad népedet.

A rossz álmok távozzanak,
És minden éji képzelet.
Ellenségünket űzzed el,
Hogy testünket ne rontsa meg.

Engedd meg ezt, kegyes Atya,
S Atyának mása, egy Fia,
S te Szentlélek, Vigasztaló,
Mindörökkön uralkodó.

* Completoriumra.

Száll a tüzes nap lefelé.*

Száll a tüzes nap lefelé,
Szívünkben, örök Napvilág,
Boldog Egység és Háromság,
Gyujtsd fel a szeretet tüzét.

Téged dicsér reggel dalunk,
Este is eléd járulunk.
Engedj áldanunk Tégedet,
A mennyeiek közepett.

Az Atyának és Fiúnak,
S Szentlélekisten, neked is,
Miképen volt, mindenkoron
És mindörökké glória!

* Szombati vecsernyére.

Nox atra rerum contegit.*

Nox atra rerum contegit
Terrae colores omnium:
Nos confitentes poscimus
Te, iuste iudex cordium:

Ut auferas piacula,
Sordesque mentis abluas:
Donesque, Christe, gratiam,
Ut arceantur crimina.

Mens ecce torpet impia,
Quam culpa mordet noxia;
Obscura gestit tollere,
Et te, Redemptor, quaerere.

Repelle tu caliginem
Intrinsecus quam maxime:
Ut in beato gaudeat
Se collocari lumine.

Praesta, Pater piissime,
Patrique compar Unice,
Cum Spiritu Paraclito,
Regnans per omne saeculum.

* Feria Quinta ad Matutinum.

Rex gloriose Martyrum.*

Rex gloriose Martyrum,
Corona confitentium,
Qui respuentes terrea
Perducis ad caelestia.

* In festis plurimorum Martyrum, ad Vesperas
et Laudes.

Fekete éjszaka fedez.*

Fekete éjszaka fedez
A földön minden színeket.
Szívek igaz bírása te,
Mi vallomást teszünk neked.

Engesztelésünk elfogadd,
És mosd le lelkünk szennyesét,
Kegyelmet adj, Krisztus, nekünk,
Távol legyen tőlünk a bűn.

Im elszorítja a szívet,
Mardosó lelkiismeret.
Az éjt lerázni szomjaz ő,
S téged keres, Udvözítő.

Belsejéből Te úzzed el,
És mindenestül, a homályt,
Hogy vigadozva nyerje meg
A fénynek boldog otthonát.

Engedd meg ezt, kegyes Atya,
S Atyának mása, egy Fia,
S te Szentlélek, Vigasztaló,
Mindörökön uralkodó.

* Csütörtöki Matutinumra.

Mártírok királyi Ura.*

Mártírok királyi Ura,
Hitvallóid koszoruja:
A földi jót ki megveti,
Mennyeieket adsz neki.

* Több szent vértanú Vecsernyéjére és Dícséretére.

Aurem benignam protinus
Appone nostris vocibus;
Trophaea sacra pangimus,
Ignosce quod deliquimus.

Tu vincis in Martyribus,
Parcendo confessoribus,
Tu vince nostra crimina,
Donando indulgentiam.

Deo Patri sit gloria,
Eiusque soli Filio
Cum Spiritu Paraclito,
Et nunc, et in perpetuum.

Kérünk, hamar hallgassa meg
Imánkat jóságos füled.
Szent diadalt ünnepelünk;
Mit vétkeztünk, nézd el nekünk.

Te vagy a győző egymagad,
Mártírok ereje te vagy,
Te győzd le bennünk, ami bűn,
Engedj nekünk bocsánatot.

Dícsérjük az örök Atyát,
Dícsérjük egyszülött Fiát,
S a Leiket, a Vigasztalót,
Most és örök időkön át.

Anonymi auctores

(Saec. IV—VIII.)

Jesu Redemptor omnium.*

Jesu, Redemptor omnium,
Quem lucis ante originem
Parem Paternae gloriae
Pater supremus edidit.

Tu lumen et splendor Patris
Tu spes perennis omnium,
Intende quas fundunt preces
Tui per orbem servuli.

Memento, rerum Conditor,
Nostri quod olim corporis,
Sacrata ab alvo Virginis
Nascendo, formam sumpseris.

Testatur hoc praesens dies,
Currrens per anni circulum,
Quod solus e sinu Patris
Mundi salus adveneris.

Hunc astra, tellus, aequora,
Hunc omne, quod coelo subest,
Salutis Auctorem novae
Novo salutat cantico.

* Eredetileg: Christe Redemptor omnium. In
Nativitate Domini, ad Vesperas.

Ismeretlen szerzők

(a IV—VIII. századból.)

Világmegváltó Jézusunk.*

Világmegváltó Jézusunk,
Akit a kelő fény előtt,
Mint felségének felesét,
A mindenható Atya szült:

Atyának fényessége Te,
Mindennek örökös remény,
Hallgasd meg e világ szerént
Könyörgő kis szolgálodat!

Emlékezzél meg, Alkotó,
Hogy hozzánk jöttél egykoron,
A Szűz méhének szenthelyén
Testünk formáját fölvevén.

Bizonyság rá e mái nap,
Ha megkerül az év körén:
Hogy Atyád kebléből kiszállsz,
Világ egyetlen üdve te.

Csillagok, föld és tengerek,
Minden, mi él az ég alatt,
Új énekkel köszönti fel
Új üdvösségünk kútfejét.

* Karácsonyi Vecsernyére.

Et nos, beata quos sacri
Rigavit unda sanguinis
Natalis ob diem tui
Hymni tributum solvimus.

Jesu, tibi sit gloria,
Qui natus es de Virgine,
Cum Patre et almo Spiritu,
In sempiterna saecula.

Aeterna caeli gloria.*

Aeterna caeli gloria,
Beata spes mortalium,
Summi Tonantis Unice,
Castaeque proles Virginis:

Da dexteram surgentibus,
Exsurgat et mens sobria,
Flagrans et in laudem Dei
Grates rependat debitas.

Ortus refulget Lucifer,
Praeitque solem nuntius,
Cadunt tenebrae noctium:
Lux sancta nos illuminet.

Manensque nostris sensibus,
Noctem repellat saeculi,
Omni que fine temporis
Purgata servet pectora.

Quaesita iam primum fides
In corde radices agat:
Secunda spes congaudeat,
Qua maior exstat caritas.

* Feria Sexta, ad Laudes.

Mi is, kiket a drága Vér
Boldog hulláma megmosott,
Születésnapod ünnepén
Himnuszt hozunk ajándokul.

Glória neked Jézusunk,
Kinek a Szűz szülőanyád,
Atya, s kegyes Lélek, neked,
Most és örök időkön át.

Égnek örökös Glória.*

Égnek örökös Glória,
Halandóknak boldog remény,
A Mennydörgő Egyetlene,
A tiszta Szűznek Gyermeke,

Nyújtsd a kelőnek jobbodat,
Keljen fel józanúl a szív,
S Istennek zengje lángolón
A hála köteles dalát.

Ébred a Hajnal csillaga,
S a felkelő fényt hirdeti,
Az éjszakák homálya hull:
Szentséges fényed töltsön el.

Maradjon is bennünk a fény,
Világnak éjét úzze el,
És az időknek végeig
Szívünket tisztán tartsa meg.

Hitünknek élő magva már
Ágazzon bennünk gyökeret,
Vele viruljon a remény
S a legnagyobb, a szeretet.

* Pénteki Dícséretre.

Deo Patri sit gloria,
Eiusque soli Filio,
Cum Spiritu Paraclito
Nunc et per omne saeculum.

Verbum supernum prodiens.*

Verbum supernum prodiens
E Patris aeterni sinu,
Qui natus orbi subvenis
Labente cursu temporis:

Illumina nunc pectora,
Tuoque amore concrema;
Ut cor caduca deserens
Coeli voluptas impleat.

Ut, cum tribunal Iudicis
Damnabit igni noxios,
Et vox amica debitum
Vocabit ad coelum pios;

Non esca flammaram nigros
Volvamur inter turbines,
Vultu Dei sed compotes
Coeli fruamur gaudiis.

Patri simulque Filio,
Tibique, Sancte Spiritus,
Sicut fuit, sit iugiter
Saeculum per omne gloria.

* In adventu ad Matutinum.

Dicsérjük az örök Atyát,
Dicsérjük egyszülött Fiát,
S a Lelket, a Vigasztalót,
Most és örök időkön át.

Fölséges Ige, ki Atyád.*

Fölséges Ige, ki Atyád
Örök kebléből kelsz elő,
Idők teljében testbe szállsz,
S világ ügyét felvállalod:

Ragyogd be most a lelkeket,
S lobbantsd fel bennük tüzedet,
Szív az esendőt hagyja el,
S a menny szépsége töltse be.

Ha majd a nagy Bírói Szék
Tűzbe küldi a rosszakat
S a jókat a baráti hang
Szolgált egükbe hívja meg:

Ne nyeljen akkor minket el
A lángoló setét özön,
Hanem az Isten Arca és
A boldog ég legyen miénk.

Atyaistennek glória,
S Fiú és Szentlélek neked
Miképen volt és szüntelen
Most és örök időkön át.

* Ebben az alakban a XIV. századból. Adventi Matutinumra.

En clara vox redarguit.*

En clara vox redarguit,
Obscura quaeque personans:
„Procul fugentur somnia,
Ab alto Jesus promicat.

Mens iam resurget torpida,
Non amplius iacens humi;
Sidus refulget iam novum,
Ut tollat omne noxium!"

En agnus ad nos mittitur,
Laxare gratis debitum,
Omnes simul cum lacrimis
Precemur indulgentiam.

Ut, cum secundo fulserit
Metuque mundum cinxerit,
Non pro reatu puniat,
Sed nos pius tunc protegat.

Virtus, honor, laus, gloria
Deo Patri cum Filio,
Sancto simul Paraclito
In saeculorum saecula.

* In adventu ad Laudes.

O Sol salutis, intimis.*

O Sol salutis, intimis,
Iesu, refulge mentibus,
Dum nocte pulsa gratior
Orbi dies renascitur.

* In Quadragesima ad Laudes.

Im harsan feddő égi szó.*

Im harsan feddő égi szó,
Szívek homályán átható:
Távozzatok, káprázatok,
Magasból Jézus ránk ragyog.

Már kábult lélek talpra kelj,
Tespedve többé ne heverj.
Új csillag fénye tündököl,
Fut minden bűn e fény elől.

A Bárány im közénkbe jó,
Felold minden bilincset ő.
Minden szemek könnyezzenek,
Bocsánatért úgy esdjenek.

Ha fénylik újra majd az Úr,
Vad félelem ha ránk borúl:
Ne bosszulónk legyen s biránk,
Védő kezét terjessze ránk.

Dicsérjük, áldjuk hangosan
Az Atyaistent s egy Fiát
S a Vigasztaló Lelket is,
Most és örök időkön át.

* Adventi Dicséretre.

Udvösség napja, Jézusunk.*

Udvösség napja, Jézusunk,
Ragyogj fel szívünk rejtekén,
Fut már az éj, a földkerekek
Színére új, szebb nap derül.

* Nagyböjti Dicséretre.

Dans tempus acceptabile,
Da lacrimarum rivulis
Lavare cordis victimam,
Quam laeta adurat caritas.

Quo fonte manavit nefas,
Fluent perennes lacrimae,
Si virga paenitentiae
Cordis rigorem conterat.

Dies venit, dies tua,
In qua reflorent omnia;
Laetemur et nos in viam
Tua reducti dextera.

Te prona mundi machina,
Clemens, adoret Trinitas,
Et nos novi per gratiam
Novum canamus canticum.

Summae Deus clementiae.*

Summae Deus clementiae,
Mundique factor machinae,
Unus potentialiter,
Trinusque personaliter:

Nostro pius cum canticis
Fletus benigne suscipe,
Quo corde puro sordibus
Te perfruamur largius.

Lumbos jecurque morbidum
Adure igni congruo,
Accincti ut sint perpetim,
Luxu remoto pessimo.

* Sabbato ad Matutinum tempore hiemali.

Adtál kívánatos időt:
Hadd mossa könnyek kútfeje
Tiszta áldozatul szívünk
S gyullassza vidám szeretet.

Honnét a bűn forrása folyt,
Örök a könnyek kútfeje,
Ha a bűnbánat vesszeje
Kérges szívünket megtöri.

Jó már a nap, a Te napod,
Hogy minden újra felvirít.
Akkor mi is örvendezünk,
Kiket jobbod jó útra vitt.

Kegyes Háromság, térden áld
Téged a világ-gépezet.
Kegyelmedben megújulók,
Mondjunk mi is új éneket.

Kegyes Jóságnak Istene.*

Kegyes jóságnak Istene,
Világ gépének Mestere,
Lényegben, hatalomban egy
Személyedben három személy:

Fogadd kegyesen énekünk,
És könnyeink jóságosan,
Hogy tiszta szívvel, szennytelen
Élvezzünk téged igazán.

Beteg májunk, ágyékaink
Égesse ki üdvös tüzed,
Óvezkedjünk föl éberen,
A gonosz vágy távozzon el.

* A szombati Matutinum himnusza téli időben

Ut quique horas noctium
Nunc concinendo rumpimus,
Donis beatæ patriæ
Ditemur omnes affatim.

Praesta, Pater piissime,
Patrique compar Unice,
Cum Spiritu Paraclito,
Regnans per omne saeculum.

Iam Christus astra ascenderat.*

Iam Christus astra ascenderat,
Reversus unde venerat,
Promissum Patris munere
Sanctum daturus Spiritum.

Solemnis urgebat dies,
Quo mystico septemplici
Orbis volutus septies
Signat beata tempora.

Dum hora cunctis tertia
Repente mundus intonat,
Orantibus Apostolis
Deum venisse nuntiat.

De Patris ergo lumine
Decorus ignis almus est,
Qui fida Christi pectora
Calore verbi compleat.

Impleta gaudent viscera,
Afflata Sancto Spiritu,
Voces diversas intonant,
Fantur Dei magnalia.

* Dominica Pentecostes ad Matutinum.

Hogy most, mikor az éjszakát
Karénekünk kettétöri,
Boldog hazánk javaiból
Gazdagodjunk bőségesen.

Engedd meg ezt, kegyes Atya,
S Atyának mása, egy Fia
S te Szentlélek, Vigasztaló,
Mindörökön uralkodó.

Már Krisztus mennybe költözött.*

Már Krisztus mennybe költözött,
Ahonnan egykor földre jött.
Hogy az Atya ajándokát
Küldje: a Szentleket nekünk.

Sürgette már az ünnep-est:
Titokzatos hetes-körén
Hétszer fordult a földkerekek,
S jelezte már e szent időt.

Hogy harmadórán hirtelen
Megdördül a világ felett,
Hirdetvén az imádkozó
Apostoloknak: jó az Úr!

Az Atya fényéből való
Szépségével a drága Tűz
Átjárja Krisztus híveit,
Hozván az Ige melegét.

Ujjongnak a betölt szívek
A Szentléleknek ihletén,
Sokféle nyelven hirdetik
Az Istennek nagytetteit.

* Pünkösdvasárnapi Hajnali-zsolozsmára.

Ex omni gente cogniti,
Graecis, Latinis, Barbaris,
Cunctisque admirantibus,
Linguis loquuntur omnium.

Iudea tunc incredula,
Vesana torvo spiritu,
Madere musto ebrios
Alumnos Christi concrepat.

Sed editis miraculis
Occurrit et docet Petrus,
Falsam profari perfidos,
Ioële teste comprobans.

Gloria Patri Domino,
Natoque, qui a mortuis
Surrexit, ac Paraclito,
In saeculorum saecula.

Coelestis urbs Jerusalem.*

Coelestis urbs Jerusalem,
Beata pacis visio,
Quae celsa de viventibus
Saxis ad astra tolleris,
Sponsaeque ritu cingeris
Mille Angelorum millibus!

O sorte nupta prospera,
Dotata Patris gloria,
Respersa sponsi gratia,
Regina formosissima,
Christo iugata Principi,
Coelo corusca civitas.

* In dedicatione Ecclesiae ad Vesperas et ad
Matutinum.

Minden nép érti szavukat,
Görög, barbár és római,
S mind egyformán álmélkodik,
Mindnyájuk nyelvén szólnak ők.

Ám a hitetlen Izrael,
Rossz szellemtől vakítva meg,
Zajongja: musttól mámoros
A Krisztust hirdető sereg!

De szembeszáll Péter velük,
Csodatettekkel bizonyít
S Joelt idézi mint tanút,
Minő hamis a rágalom.

Az Úr Atyának tisztelet
S Fiának, ki feltámadott,
S a Vigasztalónak velük,
Most és örök időkön át.

Ég városa, Jeruzsalem.*

Ég városa, Jeruzsalem,
Ó boldog béke-látomás!
Falaid eleven kövek,
Úgy nősz a csillagok közé.
És mint menyasszonyt, angyalok
Ezerszer ezre leng körül.

Ó boldogságos szép ara,
Jegykincsed égi glória,
S a Vőlegény kegyelmei.
Ó szépséges királyi nő,
Kit választott Krisztus király,
Mennynek tündöklő városa!

* Templomszentelés napján, Vecsernyére és
Hajnali-zsolozsmára.

Hic margaritis emicant
Patentque cunctis ostia,
Virtute namque praevia
Mortalis illuc ducitur,
Amore Christi percitus
Tormenta quisquis sustinet.

Scalpri salubris ictibus
Et tunsione plurima,
Fabri polita malleo
Haec saxa molem construunt,
Aptisque iuncta nexibus
Locantur in fastigio.

Decus Parenti debitum
Sit usquequaque altissimo,
Natoque Patris unico
Et inclyto Paraclito,
Cui laus, potestas, gloria
Aeterna sit per saecula.

Alto ex Olympi vertice.*

Alto ex Olympi vertice
Summi Parentis Filius,
Ceum monte desectus lapis
Terras in imas decidens,
Domus supernae et infimae
Utrumque iunxit angulum.

Sed illa sedes caelitum
Semper resultat laudibus;
Deumque Trinum et Unicum
Iugi canore praedicat;
Illi canentes iungimur
Almae Sionis aemuli.

* In dedicatione Ecclesiae ad Laudes.

Igazgyöngyökkel tündököl
És tárva ott minden kapu:
Minden halandót befogad,
Ki Krisztus nyomdokán haladt,
Vagy Krisztusa szerelmeért
Bátran viselt gyötrelmeket.

A véső üdvös éle járt
És csattogott a kalapács,
Az épület minden kővén:
Mester keze formálta ki
S helyezte el bölcs rend szerint
A felséges homlokzaton.

Köteles hódolat legyen
Az Atyának mindszüntelen,
Az Egyszülöttnek tisztelet,
S a Szentléleknek is vele
Glória, áldás, hatalom,
Miképen volt, mindenkoron.

Olymp magas tetőről.*

Olymp magas tetőről
A Nagy Szülőnek egy Fia,
Mint elszakított sziklakő,
A föld színére hullt alá:
A felső s alsó háznak így
Egyenlőképen sarkköve.

Ám fenn az égi csarnokok
Dicsérettől visszhangosak.
Örök dalokkal hirdetik
A hármasegy Isten dicsét.
Versengve zengjük övelük
A szép Sion zsoltárait!

* Templomszentelés napján, Dicséretre.

Haec templa, Rex caelestium,
Imple benigno lumine;
Huc, o rogatus, adveni
Plebisque vota suscipe
Et nostra corda iugiter
Perfunde coeli gratia.

Hic impetrent fidelium
Voces precesque supplicum
Domus beatae munera
Partisque donis gaudeant,
Donec soluti corpore
Sedes beatas impleant.

Decus Parenti debitum
Sit usquequaque altissimo,
Natoque Patris unico
Et inclyto Paraclito,
Cui laus, potestas, gloria
Aeterna sit per saecula.

Quid Tyranne, quid minaris?

Quid Tyranne, quid minaris?
Quid usquam poenarum est,
Quidquid tandem machinaris,
Hoc amanti parum est.
Dulce mihi cruciari,
Parva vis doloris est:
„Malo mori quam foedari“,
Maior vis amoris est.

Para rogos, quamvis truces,
Et quidquid flagrorum est,
Adde ferrum, adde cruces,
Nil adhuc amanti est.

Mennyek királya, töltse bé
Jóságos fény e templomot.
Jelenj meg itt, ó jöjj, hívunk,
Néped imáit elfogadd,
És szíveinket szüntelen
Mennyek malasztja öntse el.

Érjék el esdő híveid,
Kik itt hozzád könyörgenek
A Boldog Ház jutalmait,
S a nyert jókon örüljenek,
Míg egykor majd testetlenül
Bírják a Boldog Székeket.

Köteles hódolat legyen
Az Atyának mindszüntelen,
Az Egyszülöttnek tisztelet,
S a Szentléleknek is vele
Glória, áldás, hatalom,
Miképen volt, mindenkoron.

Zsarnok mit fenyegetőzől!

Zsarnok, mit fenyegetőzől?
Milyen kín van hátra még?
Bármilyen rosszra készülődöl:
Szeretőnek semmiség.
Édesek a szenvedések,
Nem ijeszt a gyötrelmem:
Halál inkább, mint a vétek —
Erősebb a szerelem!

Hozz keresztet, rakd a máglyát
S rá ami csak éghető,
Hóhér hadd emelje bárdját,
Mit bánja a szerető!

Dulce mihi cruciari,
Parva vis doloris est:
„Malo mori quam foedari“,
Maior vis amoris est.

Nimis blandus dolor ille,
Una mors quam brevis est!
Cruciatus amo mille,
Omnis poena levis est.
Dulce mihi sauciari,
Parva vis doloris est:
„Malo mori quam foedari“,
Maior vis amoris est.

Édesek a szenvedések,
Nem ijeszt a gyötrelem:
Halál inkább, mint a véték —
Erősebb a szerelem!

Az a kínzás édességes,
Egy és kurta a halál.
Szívem ezer kínra éhez,
Könnyű minden, ami fáj.
Édesek a szenvedések,
Nem ijeszt a gyötrelem:
Halál inkább, mint a véték —
Erősebb a szerelem!

II.

A KÖZÉPKOR HIMNUSZ-
KÖLTÉSZETÉBŐL

Beda Venerabilis

(672—735)

De operibus VI Dierum et de VI Aetatibus.

Prima creator saeculi
Die tenebras effugans
Aquis adhuc absconditum
Lampavit orbem lumine.
Lucis beata gaudiis
Mundi replevit incolas
Aetate mox altissimus
Prima creator saeculi.

Locatur inter caerula
Die secunda maximus
Poli globus, divisaque est
Utrisque lympa labilis.
Primo secundae tempore
Aetatis arca mystica
Hinc inde concurrentia
Locatur inter caerula.

Lucente saeculi tertia
Die fluens sub aethere
Abyssus alta subsidet
Virensque paret arida.
Electa proles Abrahae
De perfidorum fluctibus
Aetate florens claruit
Lucente saeculi tertia.

A tiszteletreméltó Béda

(672—735)

A Hat Nap és a Hat Világkorszak.

Legelsején az Alkotó
Minden napoknak: a vizek
Takarta földről a homályt
Fénnyel lámpázva verte el.
A fényességes napvilág
Örömeivel a földlakót
Boldoggá tette a korok
Legelsején az Alkotó.

Kék ár felett szilárdan áll
A második napon az ég
Hatalmas gömbje, s kétfelé
Folynak a nyugtalan habok.
A második kor idején
Épül a titkos bárka-ház,
Mely a föl és alá folyó
Kék ár felett szilárdan áll.

Midőn eljő a harmadik
Nap: a sugáros ég alól
Leülnek az alsó vizek,
S a termő száraz felvirul.
Hullámsírban a gonoszok,
S Ábrahám választott neme
Virágozik, a korok közül
Midőn eljő a harmadik.

Quarta iubar sublimium
Die emicabat siderum,
Solo poloque fulgida
Lucis daturam gratiam.
Hebraea gens Davidico
Regno refulsit inclita
Aetate pandens actuum
Quarta iubar sublimium.

Novum genus progignitur
Quinta die de limpidis
Nascens aquis natantium
Volantiumque sub polo.
Aetate quinta in Chaldea
Poenam luente Iudea
Fidelium de perfidis
Novum genus progignitur.

Sexta creatus est homo
Die, creatoris sui
Imaginem qui praeferens
Semper beatus viveret.
Summus creator omnium,
Per quem creatus est homo,
Aetate filius Dei
Sexta creatus est homo.

Post facta celsa conditor
Die quiescens septima
Eam vocari in saecula
Et esse iussit sabbatum.
Aetas quietis septima
Bene defunctos excipit,
Qua sabbatizat cum suis
Post facta celsa conditor.

Hintvén felséges sugarát
A fénynek ég-re-földre szét,
Negyed napon a csillagok
Kegyelmes fénye felragyog.
Negyed koron, Dávid alatt,
A zsidó nép feltündökölt,
Nagy tetteinek szanaszét
Hintvén felséges sugarát.

Új nemzetség kap életet
Ötöd napon: a tisztuló
Vizek között úszó halak,
S az ég alatt a szárnyasok.
Ötöd korszakban Chaldea
Földjén bűnhödvén Judea,
A gonoszok helyett hívő
Új nemzetség kap életet.

Megszületett az ember is,
Hatod napon, az Alkotó
Képét hordozza homlokán,
S örök boldogság vár reá.
Ki mindeneket alkotott,
Aki az embert alkotá,
Isten fia: hatod koron
Megszületett mint ember is.

Nagy dolgai után az Úr
Hetedik napon megpihent.
E nap, örökre rendelé:
Szombat legyen és nyugovás.
Az Úrban elhűnyókra vár
A békeség heted kora,
S örökre szombatol velük
Nagy dolgai után az Úr.

Anonymus ex Hibernia

(Sæc. VIII—IX.)

Versus ad Eucharistiam sumendam.

Sancti, venite, Christi corpus sumite
Sanctum bibentes, quo redempti, sanguinem.

Salvati Christi corpore et sanguine,
A quo refecti laudes dicamus Deo.

Hoc sacramento corporis et sanguinis
Omnes exuti ab inferni faucibus.

Dator salutis, Christus, filius Dei,
Mundum salvavit per crucem et sanguinem

Pro universis immolatus Dominus
Ipse sacerdos exstitit et hostia.

Lege praeceptum immolari hostias,
Qua adumbrantur divina mysteria.

Lucis indultor et salvator omnium
Praeclaram sanctis largitus est gratiam.

Ascendant omnes pura mente creduli,
Sumant aeternam salutis custodiam.

Sanctorum custos, rector quoque Dominus,
Vitam perennem largitur credentibus.

Ismeretlen ír költő

(VIII—IX. sz.)

Áldozási ének.

Szentek, Krisztusnak testét venni jöjjetek,
Igyátok vérét, melyen megváltattatok.

Mi üdvözítőnk Krisztus teste s vére volt,
Hát új erővel énekeljük az Urat.

Ez a nagy szentség, ez a test és ez a vér
Pokol torkából mindnyájunkat visszavett.

Udvünk szerzője Krisztus, az Isten Fia:
Kereszttel s vérrel váltattott meg a világ.

Feláldozta magát az Úr mindenkiért,
Ő maga lett pap s maga lett az áldozat.

Törvény parancsa volt a véres áldozat,
Isteni titkok halovány árnyékaként.

Fénynek szerzője, Megváltó, mindenkié,
Szenteknek bőséges malasztot juttatott.

Mindnyájan, hívek, tiszta szívvel jöjjetek,
Vegyétek örök üdvösségetek zálogát.

Szentek őrzője és királya, ad az Úr
A híveknek örökkévaló életet.

Caelestem panem dat esurientibus,
De fonte vivo praebet sitientibus.

Alpha et Omega, ipse Christus Dominus,
Venit venturus iudicare homines.

Az éhezőknek mennyei kenyeret ád,
A szomjazókat élő vízzel tartja jól.

Mi Urunk Krisztus: alfa és az ómega,
Ki embereket ítélendő eljövend.

Anonymus Auctor

(Saec. VIII.)

De bello imminente.

Tristes nunc populi,
Christe Redemptor,
Pacem suppliciter
Cerne rogantes,
Threnos et gemitus,
Cerne dolorem,
Maestis auxilium
Desuper offer.

Dira namque fremens,
En, furor atrox
Gentis finitimae
Arva minatur,
Saeve barbarico
Murmure nostra
Vastari, perimens
Ut lupus agnum.

Defensor quis erit,
Ni prius ipse
Succurras miserans,
Auctor Olympi?
Humano generi
Crimina parcas,
Affectis veniam
Dones amare.

Abram praesidio
Perculit olim

Ismeretlen gót költő

(VIII. sz.)

Háborús veszedelemben.

Nézz ránk Udvöztőnk,
Sírnak a népek.
Békét esd a világ,
Vesd szemedet ránk,
Könnyét, sóhajait
Halld kegyelemmel,
Fájdalmára segélyt,
Küldj a magasból.

Mert ránkront a harag
Durva-kegyetlen.
Barbár harci zshivaj
Zúg fenyegetve.
Rossz-szomszéd betörő
Árva határunk
Elpusztítani ront —
Farkas a bárányt.

Védelmezni ki fog,
Hogyha Uram, te
Rajtunk nem könyörölsz,
Atyja Olympnak?
Irgalmazz a bűnös
Emberi nemnek,
Bűnbánókhöz Uram
Légy kegyelemmel.

Ábrám egykoron öt
Nagy fejedelmet

Reges quinque tuo,
Conditor aevi,
Haud multis pueris
Nempe parentem
Prostratis reducens
Hostibus atris.

Moyses gelidi
Aequora ponti
Confidens populum
Torrida carpens
Deduxit refluens
Undaque hostem
Extemplo rapiens
Occulit omnem.

Trecentisque viris
Amalecitas
Deiecit Gedeon
Iussus adire,
Oppressum populum
Vindice ferro
Liberavit ope
Fretus opima.

Hoc tu cunctipotens,
Omnia solus,
In cuius manibus
Sunt universa,
In te nostra salus,
Gloria in te,
Occidis iterum
Vivificasque.

Maior quippe tua
Gratia, Iesu,
Quam sit flagitii
Copia nostri,

Harcon összetiport:
Pajzsa Te voltál.
Néhány szolgálégény
Volt csak a népe,
Mégis rab rokonát
Megszabadítá.

Mózes tornyosodó
Tengerek árján
Népét átvezeté,
Bízva Tebenned.
És a visszafutó
Víznek özönje
Mind ő elleneit
Sírba temette.

Háromszáz katonát
Vitt csak a harcba
S megsujtá Gedeon
Amalek népét:
Tőled várt csak erőt,
S bosszu-vasával
Megmentette honát
Elnyomatástól.

Ó Minden-tehető,
Harcok erőse!
Intéző kezeden
Fordul a minden.
Benned van csak az üdv
És a dicsőség,
Tőled jó a halál,
S élet is újra.

Dúsabb, Krisztus Urunk,
A te kegyelmed,
Mint a minket ölő
Vétek özönje.

Contritos nec enim
Maestaque corda
Clemens vel humiles
Spernere nosti.

Salva ergo tua
Morte redemptos,
Salva suppliciter
Pacta petentes,
Disrumpe frameas,
Spicula frange,
Confringe clipeos
Bella volentum.

Iam caelum gemitus,
Scandat amarus,
Iam nubes penetret
Vox lacrimarum,
Votum, contritio
Plebis anhela;
Salvator placidus,
Iam miserere.

Bűnbánót soha még
És töredelmest
S szívében szomorút
Meg nem utáltál.

Mentsd meg hát, akiket
Drága haláloed
Meváltott, s akik ím
Esdik a békét.
Törj el nyílhegyeket,
Rontsd el a dárdát,
És ki hadra uszít,
Zúzd el a pajzsát.

Szállj immár egekig,
Keserű sóhaj!
Nyiss már fellegeket,
Könnyek imája!
Istent hívj lihegő,
Megtöretett nép!
Békés Udvözítő,
Légy kegyelemmel!

Paulus Diaconus

(c. 720—800.)

Ave maris stella.

Ave, maris stella,
Dei mater alma,
Atque semper Virgo,
Felix coeli porta.

Sumens illud Ave
Gabrielis ore,
Funda nos in pace,
Mutans Hevae nomen.

Solve vincla reis,
Profer lumen caecis,
Mala nostra pelle,
Bona cuncta posce.

Monstra te esse matrem,
Sumat per te preces,
Qui pro nobis natus,
Tulit esse tuus.

Virgo singularis,
Inter omnes mitis,
Nos culpis solutos,
Mites fac et castos.

Vitam praesta puram,
Iter para tutum,
Ut videntes Jesum,
Semper collaetemur.

Pál Diákonus

(720 kör.—800.)

Tengernek Csillaga.

Tengernek Csillaga,
Isten édes Anyja,
Áve makulátlan
Mennyei szép Porta!

Gábrriel arkangyal
Ávéval köszöntött:
Légy Te nekünk béke,
Éva helyett áve.

Oldd a bűnös láncát,
Gyűjts a vaknak fáklyát.
Űzd rólunk a rosszat,
Esdj le minden jókat.

Mutasd meg: Anyánk vagy,
Hallgasson meg érted,
Aki értünk ember
Jó szívvel lőn benned.

Szűzek legszebb Szűze,
Szelidségnek tükre,
Bűntől szabadokká
Tégy szeliddé, jókká.

Tisztaságban éljünk,
Biztos úton járjunk,
Hogy Jézussal egykor
Együtt vígadozzunk.

Sit laus Deo Patri,
Summo Christo decus,
Spiritu Sancto,
Tribus honor unus.

In Nativitate S. Ioannis Baptistae

Ut queant laxis resonare fibris
Mira gestorum famuli tuorum,
Solve polluti labii reatum,
Sancte Ioannes.

Nuntius celso veniens Olympo
Te patri magnum fore nasciturum,
Nomen et vitae seriem gerendae
Ordine promit.

Ille promissi dubius superni
Perdidit promptae modulus loquelae,
Sed reformasti genitus peremptae
Organa vocis.

Ventris obstruso positus cubili
Senserat regem thalamo manentem;
Hinc parens nati meritis uterque
Abdita pandit.

Antra deserti teneris sub annis
Civium turmas fugiens petisti,
Ne levi saltem maculare vitam
Famine posses.

Praebuit hirtum tegumen camelus
Artubus sacris, strophium bidentes,
Cui latex haustum, sociata pastum
Mella locustis.

Atyának dicsőség,
Krisztusnak tisztesség,
Szentlélek Istennek
Egy áldás adassék.

Keresztelő Szent Jánosról.

Hogy könnyült szívvel csoda tetteidnek
Zenghessék híret szabadult szolgálid,
Oldd meg, Szent János, kötelét a bűntől
Szennyes ajaknak.

Im, magas küldött jön alá Olympról,
Hirdetvén nagy hírt figyelő atyádnak,
Sorban elmondván neved és jövődő
Életed útját.

Ő kételkedvén a magas beszéden:
Fürge nyelvének felakadt folyása.
Úgy nyeré meg majd születő fiától
Hangja zenéjét.

Érzéd már a mély anyaméh sötétjén
Ágyasházában megülő királyod.
A Fiú titkát szava két anyának
Hirdeti fennen.

Gyenge korban már, tömeget kerülvén,
Barlangok, puszták zugait szeretted:
Meg ne férkezne kisikolt igének
Szennye sem ajkad.

Tagjaid borzas teveszőr takarta,
Kétfogú berbécs övezett kötéllel,
Kortyot víz kínált, eledelt a sáska,
Erdei mézzel.

Ceteri tantum cecinere vatam
Corde praesago iubar affuturum,
Tu quidem mundi scelus auferentem
 Indice prodis.

Non fuit vasti spatium per orbis
Sanctior quisquam genitus Ioanne,
Qui nefas saeculi meruit lavantem
 Tingere lymphis.

O nimis felix meritique celsi
Nesciens labem nivei pudoris,
Praepotens Martyr nemorumque cultor,
 Maxime vatam!

Serta ter denis alios coronant
Aucta crementis, duplicata quosdam,
Trina centeno cumulata fructu
 Te, sacer, ornant.

Nunc potens nostri meritis opimis,
Pectoris duros lapides repelle,
Asperum planans iter et reflexos
 Dirige calles.

Ut pius mundi Sator et Redemptor
Mentibus pulsa livione puris
Rite dignetur veniens sacratos
 Ponere gressus.

Laudibus cives celebrant superni
Te, Deus simplex pariterque trine,
Supplices ac nos veniam precamur
 Parce redemptis.

Szóval ígéré valamennyi látó
A kelendő Fényt: te megérted újjal
A szelíd Bárányt, ki a rossz világnak
Elveszi bűnét.

Nincs e bűnbenholt sivatag világon
Jánosnál szentebb anyaszült halandó;
Választott ő lón, ki megöntse vízzel
Bűn lemosóját.

Ó nagyon boldog, magasult erényű,
Foltot kin nem lát a havas szemérem,
Páratlan mártír, sivatag lakója,
Látnokok atyja!

Van kit harmincas fonatú fűzérrel,
Mást kétszer többel koronáz erénye:
Százszor hajt hármaskoronád tenéked
Drága gyümölcsöt.

Szívünkről, ó szent, magas érdemeddel
Hengerítsd el most a kövek keményét,
Utat egyengess, igazítsd előre
A kanyar ösvényt.

Hogy világszerző kegyes Udvözítőnk
Kedvvel nézzen ránk, bűneink kiégvén,
És méltóztassék kegyesen beszállni
Tiszta szívünkbe.

Téged a mennyég dala ünnepeljen,
Hármas-egy Isten, minekünk bocsáss meg,
Meváltott néped könyörög tehozzád:
Légy kegyelemmel!

Alcuinus Flaccus

(c. 730—804.)

Hymnus ad Deum. (De dignitate hominis.)

Te homo laudet,
Alme creator,
Pectore, mente
Pacis amore,
Non modo parva
Pars quia mundi est.

Sed tibi, sancte,
Solutus imago
Magna, creator,
Mentis in arce,
Pectore puro
Dum pie vivit.

O Deus et lux,
Laus tua semper
Pectora et ora
Compleat, ut te
Semper amemus,
Sanctus, ubique.

Alkuin

(730 kör.—804.)

Ének Istenhez. (Az ember méltóságáról.)

Aldjon az ember,
Drága Teremtő,
Szívbeli szóval,
Béke dalával,
Mert a világon
Nem kicsi pont ő.

Nincsen a földön
Semmi hasonló:
Mert a Te képed
Egymaga hordja
Lelke lakában,
Tiszta szívében.

Isteni fenség,
Fény Ura: áldás
Töltse be szívünk,
Ulje meg ajkunk,
Szent te, szeressünk
Minden időben!

Sanctus Theodulphus

(†821)

Dominica in Palmis ad Processionem.

Gloria, laus et honor tibi sit Rex Christe,
[Redemptor,
Cui puerile decus prompsit Hosanna
[pium.

Israel es tu Rex, Davidis et inclyta Proles,
Nomine qui in domini rex benedicte
[venis.

Coetus in excelsis te laudat coelicus omnis
Et mortalis homo, cuncta creata simul.

Plebs Hebraea tibi cum palmis obvia venit,
Cum prece, voto, hymnis adsumus ecce
[tibi.

Hi tibi passuro solvebant munia laudis,
Nos tibi regnanti pangimus ecce melos.

Hi placuere tibi, placeat devotio nostra.
Rex bone, rex clemens, cui bona cuncta
[placent.

Szent Teodulf

(†821)

Virágvasárnapi himnusz.

Hódolat és áldás néked, Krisztus, mi
[királyunk.
Néked a gyermeki nép zengte ma zsenge
[dalát.

Áldott égi király, Istennek jössz te nevében,
Izrael édes ura, Dávid igaz gyökere.

Téged a mennyekiek boldog kara áld a
[magasban,
Áld a szegény ember, áld vele mind,
[ami él.

Pálmafaágakkal te eléd kivonult a zsidó nép:
Dallal, hű szívvel ímhol elédbe jövünk.

Ők kínod küszöbén adták meg a tiszteletes
[dalt:
Mennyei fényedben áld a mi boldog
[imánk.

Azt kedvvel nézted: jó szívvel nézz le
[miránk is,
Hisz teneked Jóság, kedves a jóakarát.

Rabanus Maurus

(776—856)

In festo Pentecostes.

Veni Creator Spiritus,
Mentes tuorum visita,
Imple superna gratia,
Quae tu creasti pectora.

Qui diceris Paraclitus,
Altissimi donum Dei,
Fons vivus, ignis, caritas,
Et spiritalis unctio.

Tu septiformis munere,
Digitus paternae dexteræ,
Tu rite promissum Patris,
Sermone ditans guttura.

Accende lumen sensibus,
Infunde amorem cordibus,
Infirma nostri corporis
Virtute firmans perpeti.

Hostem repellas longius
Pacemque dones protinus:
Ductore sic te praevio
Vitemus omne noxium.

Per te sciamus, da, Patrem,
Noscamus atque Filium
Teque utriusque Spiritum
Credamus omni tempore.

Rabanus Maurus

(776—856)

Pünkösdi himnusz.

Ó Alkotó Lélek, jövel
És szívünk, lelkünk töltsed el.
Te alkotád a szíveket,
Hozd nekik bő kegyelmedet.

Kit úgy hívunk, Vigasztaló,
Kit ád nekünk az Alkotó,
Te élő forrás, égi láng,
Szent kenet, égből szállj le ránk.

Te hét ajándok kútfeje,
Atyánk kegyelmes jobbkeze,
Az Úr erős ígérete,
Sugalmas ajkak ihlete.

Gyűjtsd meg szemünknek fényedet,
És szállj szívünkbe, Szeretet!
Ha testünk gyarló, s lankadunk,
Légy mindig éber gyámolunk.

Űzd messze tőlünk ellenünk,
Szent békességed add nekünk.
Te járj, vezér, utunk előtt,
Veszélytől védjen szent erőd.

Add, ismerjük meg az Atyát,
Te általad, és egy Fiát:
És kettejüknek lelke, Te,
Örökre légy lelkünk hite.

Deo Patri sit gloria,
Et Filio, qui a mortuis
Surrexit, ac Paraclito,
In saeculorum saecula.

In festo Omnium Sanctorum, ad Laudes

Salutis aeternae dator
Jesu redemptis subveni:
Virgo parens clementiae
Dona salutem servulis.

Vos Angelorum millia,
Patrumque cetus, agmina
Canora Vatum: vos reis
Precamini indulgentiam.

Baptista Christi praevious,
Summique Caeli Claviger,
Cum ceteris Apostolis
Nexus resolvent criminum.

Cohors triumphans Martyrum,
Almus Sacerdotum chorus,
Et virginalis castitas,
Nostros reatus abluant.

Quicumque in alta siderum
Regnatis aula Principes,
Favete votis supplicum,
Qui dona caeli flagitant.

Virtus, honor, laus, gloria,
Deo Patri cum Filio,
Sancto simul Paraclito,
In saeculorum saecula.

Az Istent áldjuk: jó Atyát,
S ki felkelt sírból, szent Fiát,
S a Lelket, szívünk vigaszát,
Most és örök időkön át.

Mindenszentek himnusza.

Udvösségszerző Jézusunk,
Segítsd a megváltottakat.
Irgalom anyja, Szüzanya,
Népednek üdvösséget adj.

Ti, Angyaloknak ezrei,
Atyák serege, Látnokok
Ihlett csapatja: esdjetek
A bűnösnek bocsánatot.

Keresztelő Krisztus-követ,
S te mennyei Kulchordozó,
S Apostolok, oldjátok el
Mi bűneink bilincseit.

Mártírok, győztes hadsereg,
Jámbor papok kegyes kara.
Szüzesség tiszta kórusa;
Mossák le vétünk szennyeit.

Mindnyájan, kik a csillagos
Trónszékeken tündöklők:
Fogadjátok jóságosan
Malasztért esdeklő imánk.

Áldás, dicsőség, tisztelet
Az Atyának és Fiúnak,
S a Vigasztalónak velük
Most és örök időkön át.

**In festis plurimorum Martyrum
ad Vesperas.**

Sanctorum meritis inclyta gaudia
Pangamus, socii, gestaque fortia,
Nam gliscit animus promere cantibus
Victorum genus optimum.

Hic sunt quos retinens mundus inhorruit,
Ipsam nam sterili flore peraridum
Sprevere penitus, teque secuti sunt,
Rex Christe bone caelitem.

Hi pro te furias atque ferocia
Calcarunt hominum, saevaque verbera,
Cessit his lacerans fortiter ungula,
Nec carpsit penetralia.

Caeduntur gladiis more bidentium,
Non murmur resonat, non querimonia,
Sed corde tacito mens bene conscia
Conservat patientiam.

Quae vox, quae poterit lingua retexere,
Quae tu Martyribus munera praeparas?
Rubri nam fluido sanguine laureis
Ditantur bene fulgidis.

Te summa Deitas, unaque, poscimus,
Ut culpas abluas, noxia subtrahas.
Des pacem famulis, nos quoque gloriam
Per cuncta tibi saecula.

Himnusz a szent vértanukról.

Társak, zengje szavunk szentek erényeit,
Ő nagy tetteiken hangos öröm dalát.
Lángol, sürget a szív dallani győztesek
Legszebb, legragyogóbb nemét.

Balgán visszariadt tőlük a vak világ,
Ám megvetve aszott-lombu, gyümölcstelen,
Sívár lelke szavát, mentek utánad ök,
Jézus, mennyei jó király.

Érted gyűlöletet, vad gonoszok dühét,
Ádáz ostorokat porba tiportak ök.
Horgaskarmu acél tépni kifárad itt;
Meg nem férheti lelküket.

Bárány-zsenge gyanánt, kard öli testüket,
Nem kél semmi moraj, nincs panasz ajkukon
Szívük tiszta; nyugodt s állhatatos marad
Minden rettenetek között.

Nincs szó, nincs ajak elzengeni azt, amit
Nékik tartogatol égi jutalmukúl;
Bíbor vért csepegő homlokuk elfödi
Tündöklő, koszorús babér.

Isten, legmagasabb és egyedülvaló,
Kérünk, mosd le bűnünk, s nézd el a büntetést,
Hozz ránk békeidőt, hogy soros évekig
Zengjük néked a glóriát.

Notcerus Balbulus

(830—912)

Sequentia in die Pentecostes.

1. Sancti Spiritus
Assit nobis gratia.
 - 2a. Quae corda nostra
Sibi faciat
Habitaculum.
 - 2b. Expulsis inde
Cunctis vitiis
Spiritalibus.
- 3a. Spiritus alme,
Illustrator hominum,
- 3b. Horridas nostrae
Mentis purga tenebras.
 - 4a. Amator sancte sensatorum
Semper cogitatum,
 - 4b. Infunde unctionem tuam
Clemens nostris sensibus.
- 5a. Tu Purificator
Omnium flagitiorum,
Spiritus,

A Dadogó Notker

(830—912)

Pünkösdi szekvencia.

1. Szentlélek Isten,
Kegyelmeddel szállj le ránk.

2a. Tegye szívünket
Önnön magának
Hajlékává.

2b. Uzze el onnan
Szellem és lélek
Minden bűnét.

3a. Ó kegyes Szentlélek,
Lelkünk napvilága te.

3b. Söpörd el szívünkből
A hatalmas ködöket.

4a. Értelmes gondolatoknak
Szentséges szerelmese.

4b. Öntsed el érzékeinkbe
Olajodat kegyesen.

5a. Minden gonoszság
Tisztogatója,
Szentlélek.

5b. Purifica nostri
Oculum interioris
Hominis

6a. Ut videri
Supremus genitor
Possit a nobis.

6b. Mundi cordis
Quem soli cernere
Possunt oculi.

7a. Prophetas tu inspirasti,
Ut praeconia Christi
Praecinuissent inclita.

7b. Apostolos confortasti,
Uti tropaeum Christi
Per totum mundum veherent.

8a. Quando machinam
Per verbum suum
Fecit Deus
Caeli, terrae, marium.

8b. Tu super aquas
Facturus eas
Numen tuum
Expandisti, Spiritus.

9a. Tu animabus
Vivificandis
Aguas fecundas,

9b. Tu aspirando
Das spirituales
Esse homines.

- 5b. Tisztítsd meg bennünk
Szemét a belső
Embernek.
- 6a. Hogy megtisztulván,
Megláthassuk
Felséges Atyánkat.
- 6b. Kit senki más, csak
Tiszta szívű
Ember szeme láthat.
- 7a. Te ihlettel prófétákat,
Hogy a Krisztus nagyságának,
Elzenghessék dicséretét.
- 7b. Apostolok tüze lettél,
Hogy a Krisztus győzedelmét
A nagyvilágra szétvigyék.
- 8a. Mikor az Isten
Igéje által
Ég, föld, tenger
Gépezetét alkotá.
- 8b. Őlelni őket
Istenségeddel,
Ott lebegtél
Lélek, a vizek fölött.
- 9a. Te hogy a lélek
Újjá szülessék.
Rá vizet ontasz.
- 9b. Teszed az embert
Fuvallatoddal
Lelki emberré.

- 10a. Tu divisum
Per linguas
Mundum et ritus
Adunasti, Domine.
- 10b. Idololatrios
Ad cultum
Dei revocas,
Magistrorum optime.
- 11a. Ergo nos supplicantes tibi
Exaudi propitius,
Sancte Spiritus,
- 11b. Sine quo preces omnes cassae
Creduntur et indignae
Dei auribus.
- 12a. Tu, qui omnium
Saeculorum sanctos
Tui numinis
Docuisti instinctu
Amplectendo, Spiritus,
- 12b. Ipse, hodie
Apostolos Christi
Donans munere
Insolito et cunctis
Inaudito saeculis,
13. Hunc diem gloriosum
Fecisti.

- 10a. Te a soknyelvű
Sokszabású
Szétszórt világot
Egyesítéd, mi Urunk.
- 10b. Bálványimádót
Visszahívsz az
Igaz Istenhez,
Ó legelső Doktorunk.
- 11a. Azért könyörgő imádságunkat
Hallgasd meg jóságosan
Kegyes Szentlélek.
- 11b. Kegyelmed nélkül minden imádság
Hasztalan és méltatlan
Isten fülének.
- 12a. Te aki minden
Századok szentjeit
Átalölelted
És sugallatoddal
Tanítottad, Lélek,
- 12b. Te ma a Krisztus
Apostolaira
Sohasem ismert
És sohasem hallott
Ajándékuul szálltál,
13. Dicsőségessé avattad
Ezt a napot.

Hartmannus junior

(860—925)

Hymnus de evangelio.

Sacrata libri dogmata
Portantur Evangelici,
Cunctis stupenda gentibus
Et praeferenda laudibus.

Mundemus omnes corpora
Sensuque cordis simplici
Purgantes conscientiam
Verba pensemus mystica.

Vultus declini pariter
Clausa tenentes stomata
Stemus intentis auribus,
Ut decet, ante Dominum.

Nec sat videtur sonitus
Auditu solo capere,
Ni cor purgatum teneat
Factisque iussa compleat.

Sic mandat ipse maximus
Magister, summi filius,
Sensus nostrorum pectorum
Arvis diversis comparans.

Sunt, ait, rura plurima,
Quis semen frugis spargitur,
Censu sed multum dispari
Reddunt accepta foenora.

Az ifjabb Hartmann

(860—925)

Az Evangéliumról.

Imhol a szentséges tanok,
Az Evangélium könyveit!
Ámúljanak a nemzetek
És róluk áldást zengjenek.

Megtisztult test fogadja be
És tiszta lelkiismeret,
Szívünk egyszerűségiben
A titokzatos szavakat.

Hajoljon föld felé a fő,
Zárva legyen szónak a száj,
Figyelmezzen éber fülünk;
Igy illik ez az Úr előtt.

Nem is elég hallgatni csak
Az üdvösséges hangokat,
Ha nem fogadja tiszta szív
S nem teljesíti tett a szót.

A Mester ad parancsot így,
A fölséges Isten Fia,
Mikor szívünkről mondja el
A Magvető hasonlatát.

Mező, úgymond, sokféle van,
Amelybe jó mag vettetik,
De jaj, nagyon különböző
Vetés után az aratás:

Quaedam saxorum stramine
Replentur nimis pessimo,
Frugemque necat maximus
Ardor solaris luminis.

Quaedam siccato germine
Replentur spinis horridis,
Viarum strata plurimis
Officiunt seminibus.

Ast qui felices fertili
Glebas fecundat germine,
Illum laetantem cumulat
Fructus laboris centuplex.

Sic voluntatis integrae
Perfecta nitent opera,
Terraque cordis optimi
Centenum refert numerum.

Az egyik mag kövek közé,
Kegyetlen kősziklára hull,
És gyümölcsét a napsugár
Gyilkos heve aszalja el.

Más mag szűrő tövisbozót
Pusztító sűrűjébe jut.
Fölemészt újra másokat
Az útfelek kemény köve.

Am amely dús csiráival
Szerencsés röögöt érhetett,
Az boldogan hajt gyökeret
És százszoros gyümölcsöt ad.

Igy hajt sugárzó tetteket
A ki-nem-kezdet akarat.
Igaz szív földje így terem
Igaz gyümölcsöt, százszorost.

Wipo

(990—1050)

Sequentia paschalis.

Victimae paschali
Laudes immolent Christiani.

Agnus redemit oves,
Christus innocens Patri reconciliavit pecca-
[tores.

Mors et vita duello conflixere mirando;
Dux vitae mortuus regnat vivus.

Dic nobis Maria,
Quid vidisti in via?

Sepulcrum Christi viventis
Et gloriam vidi resurgentis.

Angelicos testes,
Sudarium et vestes.

Surrexit Christus spes mea,
Praecedit vos in Galileam.

Scimus Christum surrexisse a mortuis vere;
Tu nobis victor Rex miserere.

Wipo

(990—1050)

Húsvéti szekvencia.

A húsvéti Barányt
Keresztények örvendezve áldják.

Juhait megváltotta a Barány,
Krisztus az Atyát megbékítette ártatlan vére
[árán.

Osszecsapott a halál meg az élet csodafélel-
[mes viadallal:
Él az életnek vezére, ki meghalt, uralkodik
[örök diadallal.

Mondd el nekünk, Mária,
Mit adatott szemednek látnia?

Láttam az élő Krisztus sírja helyét,
És a Fölkentnek dicsősége teljét.

Láttam az angyali követeket,
A szemfedőket, a lepleket.

Föltámadt Krisztus, az én reménységem:
Galileába elöttetek mégyen.

Föltámadt Krisztus halottaiból! Tudjuk: föl-
[támadt valósággal
Légy te mihozzánk, győzelmes Király, irgal-
[massággal.

Anonymi auctores saec. IX—X.

Tristes erant Apostoli.*

Tristes erant Apostoli
De Christi acerbo funere,
Quem morte crudelissima
Servi damnarant impii.

Sermone verax Angelus
Mulieribus praedixerat:
„Mox ore Christus gaudium
Gregi feret fidelium“.

Ad anxios Apostolos
Currunt statim dum nuntiae,
Illae micantis obvia
Christi tenent vestigia.

Galileae ad alta montium
Se conferunt Apostoli,
Iesuque, voti compotes,
Almo beantur lumine.

Ut sis perenne mentibus
Paschale, Iesu, gaudium:
A morte dira criminum
Vitae renatos libera.

* In festis SS. Apostolorum, ad Vesperas et Matutinum, tempore Paschali.

Ismeretlen szerzőjű himnuszok a IX—X. századból

Búsultak az Apostolok.*

Búsultak az apostolok,
Mert Krisztus meghalt keserűn,
Gonosz szolgák mondtak reá
Istentelen ítéletet.

Igazmondó angyal szavát
Hallják a jámbor asszonyok:
„A hívő nyájhoz már közel
Krisztus az öröm hírivel.”

A rettegő apostolok
Elé viszik a drága hirt,
Ám útjukon ragyogva már
Előttük Krisztus lába jár.

Galilea hegyeire
Sietnek az apostolok
S betelik vágyuk: boldogok
Jézus kegyes fényében ők.

Hogy mindörökké megmaradj,
Húsvéti örömmel nekünk,
Mentsd meg a bűnhalál elől,
Kiket az élet újra szült.

* A szent Apostolok ünnepeinek Vecsernyéjére
és Matutinumára, húsvéti időben.

Deo Patri sit gloria
Et Filio, qui a mortuis
Surrexit, ac Paraclito
In sempiterna saecula.

Rex sempiternae Caelitum.*

Rex sempiternae Caelitum,
Rerum Creator omnium,
Aequalis ante saecula
Semper Parenti Filius:

Nascente qui mundo faber,
Imaginem vultus tui
Tradens Adamo, nobilem
Limo iugasti spiritum.

Cum livor et fraus daemonis
Foedasset humanum genus,
Tu carne amictus perditam
Formam reformas artifex.

Qui, natus olim ex Virgine,
Nunc e sepulcro nasceris,
Tecumque nos a mortuis
Iubes sepultos surgere.

Qui, Pastor aeternus, gregem
Aqua lavas baptismatis:
Haec est lavacrum mentium,
Haec est sepulcrum criminum.

Nobis diu qui debitae
Redemptor affixus Cruci,
Nostrae dedisti prodigus
Pretium salutis sanguinem.

* Dominica Resurrectionis ad Matutinum. .

Atyaistennek tisztelet
S Fiának, ki feltámadott
S a Vigasztalónak velük
Most és örök időkön át.

Ó mennyei örök Király.*

Ó mennyei örök Király,
Ki mindeneket alkotál,
Minden idők eleitől
Atyáddal egyenlő Fiú:

Mikor a világ született,
Teremtő mester, arcodat
Ádámnak adtad, s a nemes
Szellemet sárba foglalád.

Midőn ádáz ördögi csel
Az emberfajt beszennyezé,
Testet öltvén, az elveszett
Formát újonnan alkotád.

Egykor a Szűztől születél,
Most sírből születel nekünk,
És mi is felkelünk veled
Sírunkból, úgy parancsolod.

Örök Pásztor te, nyájadat
Kereszt vizével mosdatod:
Ez a léleknek fürdeje,
Ez a bűn temetőhelye.

Adósságunkat hogy leródd,
Hosszan függtéél kereszteden
S hullattad értünk pazarúl
Udvünknek árát, véredet.

* Hajnali zsoltosmára, húsvéti időben.

Ut sis perenne mentibus
Paschale, Iesu, gaudium,
A morte dira criminum
Vitae renatos libera.

Deo Patri sit gloria
Et Filio, qui a mortuis
Surrexit, ac Paraclito
In sempiterna saecula.

Aurora caelum purpurat.*

Aurora caelum purpurat,
Aether resultat laudibus,
Mundus triumphans iubilat,
Horrens Avernus infremit;

Rex ille dum fortissimus
De mortis inferno specu
Patrum senatum liberum
Educit ad vitae iubar.

Cuius sepulcrum plurimo
Custode signabat lapis,
Victor triumphat et suo
Mortem sepulcro funerat.

„Sat funeri, sat lacrimae,
Sat est datum doloribus:
Surrexit exstinctor necis“,
Clamat coruscans Angelus.

Ut sis perenne mentibus
Paschale, Iesu, gaudium,
A morte dira criminum
Vitae renatos libera.

* Dominica Resurrectionis ad Laudes.

Hogy mindörökké megmaradj
Húsvéti örömul nekünk,
Mentsd meg a bűnhalál elől
Kiket az élet újraszült.

Atyaistennek tisztelet
S Fiának, ki feltámadott,
S a Vigasztalónak velük
Most és örök időkön át.

Hajnalbíborban ég a menny*

Hajnalbíborban eg a menny,
Énektől visszhangos a lég,
Ujjong a győzelmes világ,
Uvölt a rettegő Pokol:

Midőn amaz erős Király
Halálsetét tárnáiból
Az atyákat élet szabad
Verőfényére hozza fel.

Síriját nehéz kő zárta el,
Őrizte zsoldos őrsereg,
De fölkelt győzedelmesen
És eltemette a halált.

„Elég a gyász, elég a könny,
Feledve már a fájdalom,
Feltámadt a halál-törő!” —
A fényes angyal így kiált.

Hogy mindörökké megmaradj,
Húsvéti örömul nekünk,
Mentsd meg a bűnhalál elől,
Kiket az élet újraszült.

* A húsvétvasárnapi Dicséretre.

Deo Patri sit gloria
Et Filio, qui a mortuis
Surrexit, ac Paraclito
Im sempiterna saecula.

Paschale mundo gaudium.*

Paschale mundo gaudium
Sol nuntiat formosior,
Cum luce fulgentem nova
Iesum vident Apostoli.

In carne Christi vulnera
Micare tamquam sidera
Mirantur, et quidquid vident,
Testes fideles praedicant.

Rex, Christe, clementissime,
Tu corda nostra posside,
Ut lingua grates debitas
Tuo rependat nomini.

Ut sis perenne mentibus
Paschale, Iesu, gaudium,
A morte dira criminum
Vitae renatos libera.

Gloria tibi Domine,
Qui surrexisti a mortuis,
Cum Patre et Sancto Spiritu
In sempiterna saecula.

* In festis Apostolorum tempore Paschali, ad
Laudes.

Atyaistennek tisztelet
S Fiának, ki feltámadott
S a Vigasztalónak velük,
Most és örök időkön át.

Földszerte húsvét örömét.*

Földszerte húsvét örömét
Szépségesebb nap hirdeti:
Új fényben látják fényleni
Ma Jézust az Apostolok.

Krisztus testén a sebhelyek
Csillag módjára fénylenek.
Csodálják, húséges tanúk,
És hangos szóval hirdetik.

Krisztus, király, jóságos Úr,
Vedd szíveinket birtokul.
Nyelvünk nevednek rója le
Köteles hálaénekét.

Hogy mindörökké megmaradj
Húsvéti örömul nekünk,
Mentsd meg a bűnhalál elől,
Kiket az élet újraszült.

Dicsőség teneked, Urunk,
Ki holtodból feltámadál,
Atyának s Szentléleknek is,
Most és örök időkön át.

* Szent Apostolok ünnepein, Dícséretre, húsvéti időben.

Exsultet orbis gaudiis.*

Exsultet orbis gaudiis,
Caelum resultet laudibus;
Apostolorum gloriam
Tellus et astra concinunt.

Vos saeculi iusti iudices
Et vera mundi lumina,
Votis precamur cordium,
Audite preces supplicum.

Qui templa caeli clauditis
Serasque verbo solvitis,
Nos a peccatis omnibus
Solvite iussu, quaesumus.

Quorum praecepto subditur
Salus et languor omnium,
Sanate aegros moribus,
Augete nos virtutibus,

Ut cum iudex advenerit
Christus in fine saeculi,
Nos sempiterni gaudii
Concedat esse compotes.

Deo Patri sit gloria,
Eiusque soli Filio,
Cum Spiritu Paraclito
Et nunc et in perpetuum.

In festis Apostolorum ad Vesperas.

Örömtől hangos a világ.*

Örömtől hangos a világ,
Énektől visszhangos a menny,
Apostolok dicséretét
Zengi a föld s a csillagok.

Ó századok bírái ti,
Világ igaz szövétneki,
Szívünknek óhajtása kér:
Halljátok meg esdő imánk.

Kiknek szavára záratik
S táruul a mennynek temploma:
Nyissátok meg, esedezünk,
Mi bűneinknek zárait.

Érzi erős parancsotok
Kórság, egészség egyaránt:
Kór lelkünknek írt adjatok,
Erényeinknek új erőt.

Hogy majd ha Krisztus visszatér
Az idők végén és ítél:
Engedje hogy részünk legyen
Az örökkévaló öröm.

Az Atyának és Fiunak
És neked, Szentlélek, velük
Miképen kezdetben vala,
Örökös dicsőség legyen.

* Az Apostolok Vecsernyéjének himnusza.

Ad regias Agni dapes.*

Ad regias Agni dapes,
Stolis amicti candidis,
Post transitum Maris Rubri
Christo canamus Principi,

Divina cuius caritas
Sacrum propinat sanguinem,
Almique membra corporis
Amor sacerdos immolat.

Sparsum cruorem postibus
Vastator horret Angelus,
Fugitque divisum mare,
Merguntur hostes fluctibus.

Iam Pascha nostrum Christus est,
Paschalis idem victima
Et pura puris mentibus
Sinceritatis azyma.

O vera caeli victima,
Subiecta cui sunt Tartara,
Soluta mortis vincula,
Recepta vitae praemia.

Victor subactis inferis
Trophaea Christus explicat,
Caeloque aperto subditum
Regem tenebrarum trahit.

Ut sis perenne mentibus
Paschale, Iesu, gaudium:
A morte dira criminum
Vitae renatos libera.

* Dominica Resurrectionis ad Vesperas.

Uljük körül fehérben.*

Uljük körül fehérben a
Bárány királyi asztalát
S túl már a Vörös Tengeren
Krisztust dalolja énekünk,

A fejedelmet: irgalom
Áldozta szent vérét nekünk,
Az áldozópap Szeretet
Drága testének tagjait.

A vérrel hintett kaputól
A rontó angyal elriad.
A tengervíz kettéhasad,
S árján az ellen elmerül.

Már Krisztus lett Húsvét nekünk,
Ő a húsvéti áldozat.
Tiszta szíveknek tisztaság:
Kováasztalan kenyérfalat.

Ó igaz égi áldozat!
Leigázta a poklokat,
Széttört halálos láncokat,
És az életnek visszaad.

A poklokon győzelmesen
Már Krisztus zászlót bontogat.
Már újra feltárult az ég,
S a sötétség királya fut.

Hogy mindörökké megmaradj
Húsvéti örömul nekünk,
Mentsd meg a bünhalál elől
Kiket az élet újraszült.

* Húsvéti Vecsernyére.

Deo Patri sit gloria
Et Filio, qui a mortuis
Surrexit, ac Paraclito
In sempiterna saecula.

Virginis Proles opifexque Matris.*

Virginis proles opifexque Matris,
Virgo quem gessit peperitque virgo,
Virginis partos canimus decora
Morte triumphos.¹

Haec enim palmae duplicis beata
Sorte, dum gestit fragilem domare
Corporis sexum, domuit cruentum
Caede tyrannum.

Unde nec mortem nec amica mortis
Mille poenarum genera expavescens
Sanguine fuso meruit serenum
Scandere coelum.

Huius oratu, Deus alme, nobis
Debitas poenas scelerum remitte,
Ut tibi puro resonemus alnum
Pectore carmen.

Sit decus Patri genitaeque Proli
Et tibi compar utriusque virtus
Spiritus semper, Deus unus omni
Temporis aevo.

* In festis Virginum Martyrum ad Matutinum.

¹ Pro Virgine non Martyre: Virginis festum
canimus beatal, Accipe votum.

Atyaistennek tisztelet
S Fiának, ki feltámadott
S a Vigasztalónak velük
Most és örök időkön át.

Jézus, a Szűznek fia s alkotója.*

Jézus, a Szűznek fia s alkotója,
Szűz hordott méhén, a világra ő szült:
Szűznek zengjük most a nehéz halálon
Nyert diadalmát.¹

Mert e szűz kettős diadallal ékes:
Gyenge nőtestét hogy igába törte,
Avval zúzá szét a kegyetlen gyilkos
Zsarnok igáját.

Sem halált nem félt, se halál barátit:
Hóhér kínzások ezer új iszonyát,
S vérét hullatván a szelíd egeknek
Szállt örömébe.

Ő imájáért, kegyes Isten, engedd
El bűnünk zsoldját, amit érdemeltünk,
Hogy visszhangozzék a kitisztult szívből
Ájtatos ének.

Áldás, dicséret legyen az Atyának,
Egyszülöttének s vele Szentléleknek,
Háromságban- egy örök Istenünknek,
Minden időben.

* Vértanú szűzek ünnepén, Hajnali-zsolozsmára.

¹ Másik változat, ha nem vértanú: Egy boldog
szűznek üli néped napját, Halljad imánkat!

Memento rerum Conditor.*

Memento, rerum Conditor,
Nostri quod olim corporis
Sacrata ab alvo Virginis
Nascendo formam sumpseris.

Maria, Mater gratiae,
Dulcis Parens clementiae,
Tu nos ab hoste protege
Et hora mortis suscipe.

Iesu, tibi sit gloria,
Qui natus es de Virgine,
Cum Patre et almo Spiritu
In sempiterna saecula.

* In festis Beatae Mariae Virginis ad Completorium.

Iste Confessor Domini.*

Iste Confessor Domini sacratus,
Festa plebs cuius celebrat per orbem,
Hodie laetus meruit secreta
Scandere coeli.

Qui pius, prudens, humilis, pudicus,
Sobrius, castus fuit et quietus,
Vita dum praesens vegetavit eius
Corporis artus.

Ad sacrum cuius tumulum frequenter
Membra languentum modo sanitati;
Quodlibet morbo fuerint gravata,
Restituuntur.

* In festis Confessoris ad Vesperas et ad Matutinum.

Emlékezzél meg, Alkotó.*

Emlékezzél meg, Alkotó,
Hogy egykor szűztől születél
S szentséges méhe rejtekén
Testünk formáját felvevéd.

Kegyelmek Anyja, Mária,
Irgalom édes Asszonya,
Légy ellenségtől gyámolunk
S állj mellettünk, ha meghalunk.

Dicsőség Jézus teneked,
Kinek a Szűz szülőanyád
Atya s Szentlélek áldva légy,
Most és örök időkön át.

* Mária-ünnepek completoriumára.

Im, a hitvalló.*

Im a hitvalló, kit a föld határán
Minden hívő nép szeret és magasztal,
E nap lőn méltó a magas mennyeknek
Szállni honába.

Jámbor, józan volt, okos és szemérmes.
Útja szeplőtlen, csupa szent alázat,
Míg embertestét eleven tüzével
Lakta a lélek.

Istentől immár, magas érdeméért,
Sok szegény testnek, kit igaz betegség.
Épségét, a kór erejét letörve,
Visszakönyörgé.

* Szent hitvalló ünnepén, Vecsernyére és Hajnali zsoltosmára.

Unde nunc noster chorus in honorem
Ipsius, hymnum canit hunc libenter,
Ut piis eius meritis iuvenmur
Omne per aevum.

Sit salus illi, decus atque virtus,
Qui supra coeli residens cacumen,
Totius mundi machinam gubernat
Trinus et unus.

Jesu corona celsior.*

Jesu, corona celsior
Et veritas sublimior,
Qui confitenti servulo
Reddis perenne praemium,

Da supplicanti coetui
Obtentu huius optimi
Remissionem criminum
Rumpendo nexum vinculi.

Anni recurso tempore
Dies reluxit lumine,
Quo sanctus hic de corpore
Migravit inter sidera.

Hic vana terra gaudia
Et luculenta praedia
Polluta sorde deputans
Ovans tenet coelestia.

Te, Christe, rex piissime,
Hic confitendo iugiter
Calcavit hostem fortiter
Superbum ac satellitem.

* In festis Confessoris, ad Laudes.

Most azért pálmát emelünk előtte
S érdemét illő karimába zengjük;
Égi szószólónk legyen így imája
Minden időben.

Hódolat néked, öröm és imádás,
Aki mennyekben ragyogó király vagy,
Úr és kormányzó az egész világon
Hármas is, egy is.

Jézus, felséges korona.*

Jézus, felséges korona,
Felsőbb igazság oszlopa,
Ki bűnbánó szolgálodat
Örök jóval jutalmazod,

Halld meg közbenjáró szavát
E szent embernek s add nekünk
Mi bűneink bocsánatát,
Nyakunkon törd el az igát.

Kerengvén évek és napok,
Ez ünnep újra felragyog,
Hogy lerázzván testét e szent,
A csillagokhoz költözött.

Por és hiúság volt neki
A föld és minden élvei,
A szennyes földi jó helyett
Övé immár a mennyei.

Téged Krisztus, kegyes Király,
Téged vallott ő szüntelen,
Az ördögöt s gonosz cselét
Hős módra szegte láb alá.

* Hitvalló ünnepén, Dicséretre.

Virtute clarus et fide
Confessione sedulus
Ieiuna membra deferens
Dapes supernas obtinet.

Proinde te, piissime,
Precamur omnes supplices,
Ut huius almi gratia
Nobis remittas debita.

Deo Patri sit gloria,
Eiusque soli Filio,
Sancto simul Paraclito
Nunc et per omne saeculum.

Decora lux aeternitatis.*

Decora lux aeternitatis auream
Diem beatis irrigavit ignibus,
Apostolorum quae coronat Principes,
Reisque in astra liberam pandit viam.

Mundi magister atque caeli ianitor,
Romae parentes arbitrique gentium;
Per ensis ille, hic per crucis victor necem
Vitae senatum laureati possident.

O Roma felix, quae duorum Principum
Es consecrata glorioso sanguine.
Horum cruore purpurata ceteras
Excellis orbis una pulchritudines.

Sit Trinitati sempiterna gloria,
Honor, potestas atque iubilatio
In unitate, quae gubernat omnia
Per universa aeternitatis saecula.

* In festo SS. Petri et Pauli Apostolorum ad
Vesperas.

Fénylik hite s erényei,
Égett a hitet vallani,
Bőjtdezett testtel boldogan
Ul most az égi lakomán.

Hozzád azért, kegyelmes Úr,
Könyörgő néped esdekel:
E drága szentnek kedveért
Adósságunk engedjed el.

Atyaistennek glória,
Áldassék egyszülött Fia,
Áldassék a Szentlélek is,
Most és örök időkön át.

Az öröklétnek fényessége önti el.*

Az öröklétnek fényessége önti el
Boldogságos tüzekkel ez arany napot,
Ma nyert a két apostol-első koronát
S a bűnösök a csillagokba nyílt utat.

Mennynek portása, föld tanítómestere,
Róma szülői, nemzetek bírái ők,
Karddal s kereszttel a halálon győztesek.
Ulík immár az öröklét szenátusát.

Ó boldog Róma, melyet két fejedelem
Avat ma szentté drágalátos vérivel.
Több vagy e vérnek bíborában egymagad
A földkerekség minden szépségeinél.

A Háromságnak örök dicsőség legyen
És tisztelet és ujjongás és hatalom,
Az Egységben, ki mindenben kormánykodik,
Az öröklétnek minden századain át.

* Szent Péter és Pál Vecsernyéjére.

Beate Pastor Petre.*

Beate pastor Petre, clemens accipe
Voces precantum, criminumque vincula
Verbo resolve, cui potestas tradita,
Aperire terris caelum, apertum claudere.

Egregie Doctor Paule, mores instrue
Et nostra tecum pectora in caelum trahe,
Velata dum meridiem cernat fides
Et solis instar sola regnet caritas.

Sit Trinitati sempiterna gloria,
Honor, potestas atque iubilatio
In unitate, quae gubernat omnia
Per universa aeternitatis saecula.

* In festo SS. Petri et Pauli Apostolorum ad
Laudes.

Deus, tuorum militum.*

Deus, tuorum militum
Sors et corona, praemium,
Laudes canentes Martyris,
Absolve nexu criminis.

Hic nempe mundi gaudia
Et blandimenta noxia
Caduca rite deputans
Pervenit ad caelestia.

Poenas cucurrit fortiter,
Et sustulit viriliter;
Pro te effundens sanguinem:
Aeterna dona possidet.

* In festis unius Martyris ad Vesperas et ad
Matutinum.

Ó boldog Pásztor, Péter.*

Ó boldog pásztor, Péter, hallgasd kegyesen
Esdő imánkat, és igéd oldozza fel
Bűnünk bilincset, hisz tenéked adatott
A hatalom: megnyitni s zárni mennyeket.

Ó drága doktor, Pál, neveld erkölcsünk
És vond magaddal lelkeinket ég felé,
Hol fátyolos hitünk egykor délszínre jut,
És napja egy és papja egy: a szeretet.

A Háromságnak örök dicsőség legyen
És tisztelet és ujjongás és hatalom,
Az Egységben, ki mindenben kormánykodik,
Az öröklétnek minden századain át.

* Péter és Pál Dicséretére.

Isten, jutalma, otthona.*

Isten, jutalma, otthona
Katonáidnak s korona:
Kik áldjuk mártírod nevét,
Oldd meg bűneink kötelét.

Látta világ örömeit,
Ártó hízelkedéseit,
Tudta: epével teljeselek,
S égre irányá lépteit.

Megállta a gyötrelmeket,
Férfiú-mód vitézkedett.
Vérét ontotta Istenért:
Jutalma örökkévaló.

* Vértanú Vecsernyéjére és Hajnali zsoltosmájára.

Ob hoc precatu supplici
Te poscimus, Piissime,
In hoc triumpho Martyris
Dimitte noxam servulis.

Laus et perennis gloria
Deo Patri et Filio,
Sancto simul Paraclito
In sempiterna saecula.

Placare Christe servulis.*

Placare, Christe servulis,
Quibus Patris clementiam
Tuae ad tribunal gratiae
Patrona Virgo postulat.

Et vos beata per novem
Distincta gyros agmina;
Antiqua cum praesentibus,
Futura damna pellite.

Apostoli cum Vatibus
Apud severum Iudicem
Veris reorum fletibus
Exposcite indulgentiam.

Vos purpurati Martyres,
Vos candidati praemio
Confessionis, exsules
Vocate nos in patriam.

Chorea casta Virginum,
Et quos eremus incolas
Transmisit astris, Caelitum
Locate nos in sedibus.

* In festo Omnium Sanctorum, ad Vesperas.

Azért, ó legkegyelmesebb,
Könyörgünk alázatosan:
Ezen a győzelmes napon
Könyörülj rossz szolgálidon.

Dicsérjük az örök Atyát,
Dicsérjük egyszülött Fiát,
S a Lelket, a Vigasztalót,
Most és örök időkön át.

Kis szolgálidnak megbocsáss.*

Kis szolgálidnak megbocsáss,
Ó Krisztus, akikért a Szűz
Nagyasszony esd irgalmazást
A kegyelem Széke előtt.

S te boldog mennyei sereg,
Választottak kilenc köre,
Üzzétek el a mult idők,
Jelen s jövő veszélyeit!

Próféták és Apostolok,
Kérjétek a kemény Bírót,
A bűnöshöz legyen kegyes,
Szívből jövő sírásaért.

Bíborral ékes mártírok,
S hitvallomással győztesek,
Bennünket, száműzötteket
Igaz hazánkba hívjatok.

Szűzeknek tiszta kórusa,
S kik a pusztákból szálltatok
A csillagokhoz: ég felé
Mutassatok nekünk utat.

* Mindszentek Vecsernyéjére.

Auferte gentem perfidam
Credientium de finibus;
Ut unus omnes unicum
Ovile nos Pastor regat.

Deo Patri sit gloria,
Natoque Patris unico,
Sancto simul Paraclito
In sempiterna saecula.

Nocte surgentes vigilemus omnes.*

Nocte surgentes vigilemus omnes,
Semper in psalmis meditemur atque
Voce concordi Domino canamus
Dulciter hymnos.

Ut pio Regi pariter canentes,
Cum suis Sanctis mereamur aulam
Ingredi caeli, simul et beatam
Ducere vitam.

Praestet hoc nobis Deitas beata
Patris ac Nati pariterque Sancti
Spiritus, cuius resonat per omnem
Gloria mundum.

* Dominica ad Matutinum, in aestate.

Hagyják el a hitetlenek
A hívő nép határait,
Hogy egyetlen Pásztor legyen,
S mind egyetlen akol legyünk.

Atyaistennek glória,
És egyszülött Fiának is,
Vigasztaló Léleknek is,
Most és örök időkön át.

Éjjel serkenvén, közösen virrasszunk.*

Éjjel serkenvén közösen virrasszunk,
Elgondolkozzunk örökös zsolozsmán,
Egyszívvel zengjünk mi Urunknak édes
Szívbeli himnuszt.

Igy zsolozsmázván a kegyes Királynak
Érdemelhessünk amaz égi udvar
Népe közt osztályt, legyen így a részünk
Élet örökké.

Adja meg mindezt kegyesen minékünk
Boldog Istenség, Atya és Szülötte
És a Szentlélek, akinek dicsétől
Harsog a minden.

* Vasárnapi Hajnali zsolozsmára, nyári időben.

Beata nobis gaudia.*

Beata nobis gaudia
Anni reduxit orbita,
Cum Spiritus Paraclitus
Effulsit in discipulos.

Ignis vibrante lumine
Linguae figuram detulit,
Verbis ut essent proflui
Et caritate fervidi.

Linguis loquuntur omnium,
Turbae pavent gentilium,
Musto madere deputant,
Quos Spiritus repleverat.

Patrata sunt haec mystice
Paschae peracto tempore,
Sacro dierum numero,
Quo lege fit remissio.

Te nunc, Deus piissime,
Vultu precamur cernuo,
Illapsa nobis caelitus.
Largire dona Spiritus.

Dudum sacrata pectora
Tua replesti gratia;
Dimitte nostra crimina
Et da quietia tempora.

Gloria Patri Domino,
Natoque, qui a mortuis
Surrexit, ac Paraclito,
In saeculorum saecula.

* Dominica Pentecostes ad Laudes.

Meghozta boldog örömünk.*

Meghozta boldog örömünk
A forgó esztendő megint:
A Lélek, a Vigasztaló
Megszállt a tanítványokon.

Lobogó fényességű láng
Tüzes nyelvekké alakult:
Igéik hogy lobogjanak
S szeretettől lángoljanak.

Minden nyelveken szólanak.
A pogányok borzonganak,
Azt vélik: musttól részegek
Kiket a Lélek tölte meg.

Történt e titkos adomány
A szent húsvét-idő után,
Mikor törvény szerint ülék
Az engesztelés ünnepét.

Meghajtott fővel esdenek
Jóságos Isten, híveid:
Áraszd ránk égből gazdagon
A Lélek ajándékait.

Szívünket már megszenteléd,
Töltsd most kegyelmedet belénk.
Bocsásd meg minden bűneink
S tedd békéssé esztendeink.

Atyaistennek tisztelet
S Fiának, ki feltámadott
S a Vigasztalónak velük
Most és örök időkön át.

* Pünkösdvasárnapi Dicséretre.

Invicte Martyr.*

Invicte Martyr, unicum
Patris secutus Filium,
Victis triumphas hostibus,
Victor fruens caelestibus.

Tui precatus munere
Nostrum reatum dilue,
Arcens mali contagium,
Vitae repellens taedium.

Soluta sunt iam vincula
Tui sacrati corporis,
Nos solve vinclis saeculi,
Dono superni Numinis.

Deo Patri sit gloria,
Eiusque soli Filio
Cum Spiritu Paraclito
Nunc et per omne saeculum.

* In festis unius Martyris, ad Laudes.

Ó győzhetlen vértanú.*

Ó győzhetetlen vértanú,
Követted Isten egy Fiát
S az ellenségen győztesen
Égi triumfust élvezel:

Imádságodnak ereje
Bűneink mocskát mossa le,
Úzd el a rossz fertőzetét,
S az életunalom kódét.

Meg vannak immár oldva mind
Szentséges tested láncai:
Rólunk a földi láncokat
Az Úr kegyelme oldja le.

Atyaistennek glória,
Áldassék egyszülött Fia,
És velük a Vigasztaló,
Most és örök időkön át.

* Vértanú Dicséretére.

Sanctus Petrus Damiani

(1006---1072).

Rhythmus de die mortis.

Gravi me terrore pulsas,
Vitae dies ultima,
Moeret cor, solvuntur renes,
Laesa tremunt viscera,
Tuam speciem dum sibi
Mens depingit anxia.

Quis enim pavendum illud
Explicet spectaculum,
Quum dimenso vitae cursu
Carnis aegra nexibus
Anima luctatur solvi
Propinquans ad exitum.

Perit sensus, lingua riget,
Resolvuntur oculi,
Pectus palpitat, anhelat
Raucum guttur hominis,
Stupent membra, pallent ora,
Decor abit corporis.

Ecce! diversorum partes
Confluunt spirituum:
Hic angelicae virtutes,
Illic turba daemonum;
Illi propius accedunt,
Quos invitat meritum.

Damiáni Szent Péter

(1006—1072).

A halálról.

Életemnek végső napja,
Rád gondolni borzalom.
Szívem-vesém felsirallik.
Reszket mindenik tagom,
Hogyha képedet szorongó
Lelkemben lerajzolom.

Ama szörnyű színjátékot
Méltókép ki mondja el:
Hogy az élet véghatárán
Teste bilincseivel
Bontakozni küzd a lélek,
Mert a vég immár közel!

Minden érzék tönkre mégyen:
Néma nyelv és vak szemek,
Elszorult mell, rekedt gége
Levegő után liheg,
Merev tagok, sápadt orcák, —
Minden szépség odalett.

Ime jönnek seregestül
Mindenféle szellemek:
Itt az angyali erények,
Ott az ördögi sereg,
Kiknek éltél életedben,
Azok férnek közelebb.

Praesto sunt et cogitatus,
Verba, cursus, opera;
Et prae oculis nolentis
Glomerantur omnia:
Illuc tendat, huc se vertat,
Coram videt posita.

Torquet ipsa reum suum
Mordax conscientia,
Plorat, acta corrigendi
Defluxisse tempora,
Plena luctu caret fructu
Sera poenitentia.

Falsa tunc dulcedo carnis
In amarum vertitur,
Quando brevem voluptatem
Perpes poena sequitur,
Iam quod magnum credebatur
Nil fuisse cernitur.

Atsi mens in summae lucis
Gloriam extollitur,
Aspernatur lutum carnis
Quo mersa provolvitur,
Et ut carcerati nexu
Laetabunda solvitur.

Quaeso, Christe, rex invicte,
Tu succurre misero:
Sub extrema mortis hora
Quum iussus abiero,
Nullum in me ius tyranno
Praebeat impio.

Cadat princeps tenebrarum,
Cadat pars tartarea;
Pastor ovem iam redemptam

Gondolatok, szavak, tettek
Mind reád özönlének,
Hivatlanul seregelnék,
Gomolyognak körülöd.
Erre fordulsz, arra fordulsz:
Mást se nézhet már szemed.

Marja lelked a szorongó
Lelkiismeret szava,
Sírva sír, hogy javulatlan
Folyt el éveid sora.
Kár a könny itt: meg nem könnyít
Késő penitencia.

Testnek csalfa édessége
Most keserre változik,
Most a kurta kéj nyomában
Kínlődés következik,
Amit egykor nagynak néztél,
Semminek mutatkozik.

Ám kit ama fennső fénynek
Glóriája vesz körül,
Megveti a test sarát az,
Amely így rá nehezül.
S mint ki rab volt, börtönéből
Örvendezve menekül.

Győzhetetlen én királyom,
Krisztus, ments meg engemet
Ama végső pillanatban,
Amikor majd elmegyek.
Tedd, hogy a kegyetlen zsarnok
Meg ne férje lelkemet.

Félre, sötétség királya,
Félre pokolfajzatok!
Megváltott báránynak, lelkem,

Tunc reduc ad patriam,
Ubi te videndi causa
Perfruar in saecula.

Rhythmus de gloria et gaudiis paradisi.

Ad perennis vitae fontem
Mens sitivit arida;
Claustra carnis praesto frangi
Clausa quaerit anima,
Gliscit, ambit, eluctatur
Exsul frui patria.

Dum pressuris ac aerumnis
Se gemit obnoxiam,
Quam amisit, dum deliquit,
Contemplatur gloriam,
Praesens malum auget boni
Perditi memoriam.

Nam quis promat summae pacis
Quanta sit laetitia?
Ubi vivis margaritis
Surgunt aedificia,
Auro celsa micant tecta,
Radiant sublimia.

Solis gemmis pretiosis
Haec structura nectitur,
Auro mundo tanquam vitro
Urbis via sternitur;
Abest limus, deest fimus,
Lues nulla cernitur.

Hiems horrens, aestas torrens
Illic nunquam saeviunt,
Flos perpetuus rosarum,

Jön már érted Pásztorod,
S odavisz, hol édes arcát
Mindörökké láthatod.

A mennyország himnusza.

Orok élet kútfejére
Asszú lelkünk szomjazik,
Össze vágya törni teste
Börtönének burkait.
Számúzóttan őshonáért
Szenved, sír, sóhajtozik.

Keserű szorongatás közt,
Fájdalom közt görnyed itt,
Forr magában, hánytorgatja
Bűn-eladta kincseit,
Régi jajjal, új sóhajjal
Kettős kinnal gyötretik.

Mert ki tudná eldalolni
Ama Békesség Honát,
Ahol élő drágagyöngyből
Épülnek a paloták
S aranytetők verik vissza
Az aranyló napsugárt.

Drágaságos ékkövekkel
Ékesültek házai,
Általtetsző szinarannyal
Kövezettek utai.
Sárnak ottan. rothadásnak
Még nevét sem hallani.

Tél dühének, nyár hevének
Híre ismeretlen ott.
Ott a rózsa hervadatlan,

Ver agit perpetuum;
Candent lilia, rubescit
Crocus, sudat balsamum.

Virent prata, vernant sata,
Rivi mellis influunt,
Pigmentorum spirat odor,
Liquor et aromatum,
Pendent poma floridorum
Non lapsura nemorum.

Non alternat luna vices,
Sol vel cursus siderum,
Agnus est felicitatis urbis
Lumen innociduum,
Nox et tempus desunt ei,
Diem fert continuum.

Nam et sancti quique velut
Sol praeclarus rutilant;
Post triumphum coronati
Mutue coniubilant,
Et prostrati pugnas hostis
Iam securi numerant.

Omni labe defaecati
Carnis bella nesciunt,
Caro facta spiritalis
Et mens una sentiunt,
Pace multa perfruentes
Scandalum non perferunt.

Mutabilibus exuti
Repetunt originem,
Et praesentem veritatis
Contemplantur speciem,
Hinc vitalem vivi fontis
Hauriunt dulcedinem.

És örök tavasz ragyog,
Sáfrány virul liliommal,
Balzsam-verejték csorog.

Ifjak, zöldek rétek, földek,
Mézpatakok ömlenek,
Fűszeres a szél fuvalma,
Csordul drága szép kenet,
Berkek árnyán túl nem érő
Aranyalmák csüngenek.

Holdnak ott nincs változása,
Csillag és nap nem ujúl:
Egyetlen nap ott a Bárány,
És az el nem alkonyúl.
Éjt nem lát e boldog ország,
Napja nem homályosul.

Ott a szentek: minden együk
Mint a szép nap, úgy ragyog,
Győzelmesen, koszorúsan,
Egymás fényén boldogok,
Számlálgatják örvendezve
Sok megharcolt harcukat.

Gyengeségek ott lehulltak,
Test törvénye megtörött,
Frigyet ott a lelkivé lett
Test a szellemmel kötött,
Híre sincs botránkozásnak,
És a békesség örök.

Szabadultan bontakoznak
A Kezdehez szárnyaik,
Szemtől szembe az igazság
Arca tündököl nekik,
Élő forrás életontó
Édességét szürcsölik.

Inde statum semper idem
Existendi capiunt,
Clari, vividi, iucundi
Nullis patent casibus,
Absunt morbi semper sanis,
Senectus iuvenibus.

Hinc perenne tenent esse,
Nam transire transiit,
Inde virent, vigent, florent,
Corruptela corruiit,
Immortalitatis vigor
Mortis ius absorbit.

Qui scientem cuncta sciunt,
Quid nescire hi queunt?
Nam et pectoris arcana
Penetrant alterutrum;
Unum volunt, unum nolunt,
Unitas est mentium.

Licet cuiquam sit diversum
Pro labore meritum,
Caritas hoc facit suum
Quod amat in altero:
Proprium sic singulorum
Fit commune omnium.

Ubi corpus illic iure
Congregantur aquilae,
Quo cum angelis et sanctae
Recreantur animae,
Uno pane vivunt cives
Utriusque patriae.

Avidi et semper pleni
Habent quod desiderant,
Non satietas fastidit,

Innen van, hogy állapotjuk
Mindig boldog, mindig egy.
Vidámságuk, frissességük
Változás nem őrli meg:
Ifjak, szépek. frissek, épek,
Nincs ott agg és nincs beteg.

Elmúlt az elmulás ott,
Múlhatatlan ott a lét.
Rothadást a rothadatlan
Friss virágzás tépte szét,
Halhatatlanság nyelé el
A halálnak erejét.

Mit ne látna, aki látja
A mindentlátó Urat!
Egymás szíve rejtekében
Olvassák a titkokat.
Mindben egy a szív, a lélek,
Mindig egy az akarat.

Bár különböző az érdem,
És a jutalom sem egy,
Szívesen megosztja minddel
A magáét mindenegy,
Minden egyes örömének
Igy örülnek mindenek.

Hol tetem van, törvény szerint
Odagyúlnek a sasok;
Boldogságuk együtt élük
Szentek és az angyalok
Mind a két ország lakói
Egy kenyéren laknak ott.

Jóllakottan, mégis éhen
Lakomáik élvezik.
Éhség kínja ismeretlen,

Neque fames cruciat;
Inhiantes semper edunt
Et edentes inhiant.

Novas semper harmonias
Vox meloda concrepat,
Et in iubilum prolata
Mulcent aures organa,
Digna per quem sunt victores
Regi dant praeconia.

Felix coeli quae praesentem
Regem cernit anima,
Et sub sede spectat alta
Orbis volvi machinam,
Solem, lunam et globosa
Cum planetis sidera.

Christe, palma bellatorum,
Hoc in municipium
Introduc me post solutum
Militare cingulum,
Fac consortem donativi
Beatorum civium.

Praebes vires in infesto
Laboranti proelio,
Nec quietem post certamen
Deneges emerito,
Teque merear potiri
Sine fine praemio!

A csömört nem ismerik:
Egyre töltöz ott az éhes
S mindig újra éhezik.

Hangos ajkuk mindig új-új
Boldogságos dalt terem,
Száll a zengő hárfahúrok
Édes hangja szüntelen:
A Királyt ők egyre áldják,
Akitől a győzelem.

Boldog, aki látja szemben
Égnek-földnek Istenét,
És a kerengő világra
A magasságból lenéz,
Nézi napnak, nézi holdnak,
Csillagoknak ösvenyét.

Harc után ha majd megoldom
Katonai övemet,
Harcosok pálmája, Krisztus,
Hívj e honba engemet,
És a boldogok díjából
Engedd bírni részemet.

Adj erőt a küzdelemre,
Amíg áll az ütközet,
És kiszolgált harcosodnak
Készen tartsd a nyughelyet,
S bérül engedj érdemelnem
Mindörökre Tégedet.

Hermannus Contractus

(1013—1054).

Antiphona de Beata Maria Virgine.

Alma Redemptoris mater, quae pervia coeli
Porta manes et stella maris, succurre cadenti,
Surgere qui curat, populo, tu quae genuisti
Natura mirante tuum Sanctum Genitorem.
Virgo prius ac posterius, Gabrielis ab ore
Sumens illud „Ave“, peccatorum miserere.

A Béna Hermann

(1013—1054).

Antifóna a Boldogságos Szűz Máriáról.

Megváltónk kegyes anyja, kitárt szép meny-
[nyei ajtó,
Csillag a tengereken, jöjj, vár a szegény el-
[esett nép,
Hogy fölkelni segéld, te, ki szülted szent
[csoda-módon
Tennen örök Szülőd, te, ki Gábrriel ajkai
[által
Vetted a boldog Avét, szűz mindig, előbb is,
[utóbb is,
Égi királyasszony, könyörülj meg minden
[esetten!

Hildeburtus Cenomannensis

(1056—1133)

Hymnus de Trinitate.

Alpha et O, magne Deus,
Heli, Heli, Deus meus,
Cuius virtus totum posse,
Cuius sensus totum nosse,
Cuius esse summum bonum,
Cuius opus, quidquid bonum.
Super cuncta, subter cuncta,
Extra cuncta, intra cuncta:
Intra cuncta non inclusus,
Extra cuncta non exclusus,
Super cuncta nec elatus,
Subter cuncta nec substratus;
Super totus praesidendo,
Subter totus sustinendo,
Extra totus complectendo,
Intra totus es implendo.
Intra nusquam coartaris,
Extra nusquam dilataris,
Super nullo sustentaris,
Subter nullo fatigaris,
Mundum movens non moveris,
Locum tenens non teneris,
Tempus mutans non mutaris,
Vaga firmans non vagaris,
Vis externa vel necesse
Non alternant tuum esse.
Heri nostrum, cras et pridem
Semper tibi nunc et idem,
Tuum, Deus, hodiernum

Lavardini Hildebert

(1056—1133)

A Szentháromságról.

Alfa és Ómega, Isten,
Éli, Éli, Uramisten!
Nincs erődnek lehetetlen,
Értelmednek ismeretlen.
Létezésed: legfőbb jóság,
A te mived: minden jóság.
Fent is fenn vagy, lent is lenn vagy,
Kívül-belül mindenben vagy.
Mindenben, be mégse zárva,
Mindenen kül, ki nem zárva.
Minden fölött, nem kivonva,
Minden alatt, nem lenyomva.
Fölül: minden felett trónolsz,
Alul: mindent erőd hordoz.
Kint: a mindent átöleled,
Bent: a minden színig veled.
Belül: soha beszorítva,
Kívül: ki nem tágasítva.
Fölül: nem tart semmi téged,
Alul: nincsen nehezéked.
Ingót állatsz ingatatlan,
Mozgatsz mindent mozdulatlan.
Tér be nem fog, úr a teren,
Időt mülatsz időtelen.
Külső erők, avagy kények
Sem változás meg nem férnek.
Hajdan, majdan, holnap, tegnap:
Te előtted örök-egy nap.
A Te mád és a Te mostod

Indivisum, sempiternum.
In hoc totum praevidisti,
Totum simul perfecisti
Ad exemplar summae mentis
Formam praestans elementis.

Nate Patri coequalis,
Patri consubstantialis,
Patris splendor et figura,
Factor factus creatura,
Carnem nostram induisti,
Causam nostram suscepisti,
Sempiternus temporalis,
Moriturus immortalis,
Verus homo, verus Deus,
Impermixtus Homo-deus.
Non conversus hic in carnem
Nec minutus propter carnem,
Hic assumptus est in Deum,
Non consumptus propter Deum,
Patri compar deitate,
Minor carnis veritate.
Deus pater tantum Dei,
Virgo mater sed et Dei.
In tam nova ligatura
Sic utraque stat natura,
Ut conservet, quidquid erat,
Facta quiddam, quod non erat.
Noster iste mediator,
Iste noster legislator,
Circumcisis, baptizatus,
Crucifixus, tumulatus,
Obdormivit et descendit,
Resurrexit et ascendit,
Sic ad caelos elevatus
Iudicabit iudicatus.
Paraclitus increatus,
Neque factus neque natus,

Örökös és meg nem osztott.
Látsz előre mindent ebben
S valósítasz azon egyben.
Mintájára temagadnak
Formát adsz az ósanyagnak.

Egy Atyának Egyszülöttje,
Egy-természet, egy-örök te,
Atyád fénye-mása fényed:
A teremtő teremtmény lett.
Testet öltél, embertestet,
Embersorsunk felkerested.
Időt tűr a változatlan,
Halandó a halhatatlan.
Igaz ember, igaz Isten:
Egy személyben Ember-Isten.
Isten itt, hogy testtel társult,
Nem csekélyült, meg se másult,
S bár a testet Isten hordja,
El nem olvadt test-mivolta.
Isten, egy az ős Atyával,
Kisebb nála teste által.
Mint Istennek, Isten Atyja,
Ám a szűz is Isten anyja.
Csodálatos új kötés ez:
Megmarad a két természet,
Nem bomolnak, nem vegyülnek,
Mégis újjá egyesülnek.
Közbenjárónk és vezérünk,
S törvényhozónk lett minékünk.
Megmetélték, keresztelték,
Keresztfára felemelték.
Sirt feküdt, poklokra szállott,
S feltámadt, mint írva állott.
És Atyjához mennybe ment ő,
Ítéletre eljövendő.

Teremtetlen Vigasztaló,
Nem született, nem-lelt való!

Patri consors genitoque
Sic procedit ab utroque,
Ne sit minor potestate
Vel discretus qualitate.
Quanti illi, tantus iste,
Quales illi, talis iste,
Ex quo illi, ex tunc iste.
Pater alter, sed gignendo,
Natus alter, sed nascendo,
Flamen ab his procedendo,
Tres sunt unum subsistendo.
Quisque trium plenus Deus,
Non tres tamen di, sed Deus.
In hoc Deo, Deo vero,
Tres et unum assevero,
Dans usiae unitatem
Et personis trinitatem.
In personis nulla prior,
Nulla minor, nulla maior.
Unaquaeque semper ipsa
Sic est constans atque fixa,
Ut nec in se varietur
Nec in ullam transmutetur.

Haec est fides orthodoxa,
Non hic error sive noxa,
Sicut dico, sic et credo
Nec in partem pravam cedo
Inde venit, bone Deus,
Ne desperem, quamvis reus.
Reus mortis non despero,
Sed in morte vitam quaero.
Quo te placem, nil praetendo
Nisi fidem, quam defendo.
Fidem vides; hac implo-ro,
Leva fascem, qua laboro,
Per hoc sacrum cataplasma
Convalescat aegrum plasma.

Atya, Fiú közös mása,
Kettejüktől származása.
Minőségben, hatalomban
Kettejükkel egy soron van.
Mint a kettő, annyi ő is,
Mint a kettő, olyan ő is,
Mettől azok, attól ő is.
Nemzeni: az Atya része,
A Fiúé: születése,
Kettejüktől jó a Lélek:
Hármuk élte csak egy élet.
Igaz Isten mind a három,
És az Isten mégse három.
Egy Istenben így imádok
Egységet és háromságot.
Mindháromban egy a lényeg.
Három szól csak a személynek.
Elsőbbség személyt nem illet:
Egy se nagyobb, egy se kisebb.
Maguk mindig mind a hárman
Állandóan és szilárdan.

Ez az igaz keresztény hit;
Kétely nincs, se tévedés itt.
Híszem, vallom, míg csak élek,
Soha ettől el nem térek.
Ebből fakad reménységem,
Hogy nem öl meg annyi vétkem.
Bár halálba húz a bűnöm,
Reménykedni mégse szünöm.
Nem ajánl más semmi engem:
Egy reményem én hitemben.
Hítem, Uram, megtekintsed,
Bűnöm terhét könnyebbítsd meg,
Irgalmadnak szent tapasszán,
Gyógyuljon meg beteg masszám.

Extra portam iam delatum,
Iam foetentem, tumultatum
Vitta ligat, lapis urget,
Sed, si iubes, hic resurget.
Iube, lapis revolvetur,
Iube, vita dirumpetur,
Exiturus nescit moras,
Postquam clamas: Exi foras!

In hoc sale mea ratis
Infestatur a piratis,
Hinc assultus, inde fluctus,
Hinc et inde mors et luctus.
Sed tu, bone nauta, veni,
Prome ventus, mare leni,
Fac, absedant hi piratae,
Duc ad portum salva rate.

Infecunda mea ficus,
Cuius ramus ramus siccus.
Incidetur, incendetur,
Si promulgas, quae meretur.
Sed hoc anno dimittatur,
Stercoretur, fodiatur,
Quodsi necdum respondebit,
Flens hoc loquor, tunc ardebit.

Vetus hostis in me furit,
Aquis mersat, flammis urit,
Inde languens et afflictus
Tibi soli sum relictus.
Ut hic hostis evanescat,
Ut infirmus convalescat,
Tu virtutem ieiunandi
Des infirmo, des orandi.
Per haec duo Christo teste.
Liberabor ab hac peste.
Ab hac peste solve mentem

Már meghaltam, már kivittek,
Rothadok, már eltemettek,
Kő borít, halotti hantok,
Am Te hívj s feltámadandok.
Kő, ha szólasz, félre fordul,
Gyolcs és pólya hull a holtrul,
És kiszáll, kit síri ház zár,
Mihelyt mondd: Jőjj, ki Lázár!

Tenger az, melyen hajózik,
Vadásznak rám a kalózik.
Ott a rablók, itt a hullám,
Itt is, ott is vész tolul rám.
Jó kormányos, nézz bajomra,
Intsd a tengert nyugalomra,
Minden rablót hessegess el,
Kikötődbe te vezess el.

Fügefám, jaj, meddő fajta,
Eleven gally nincsen rajta.
Bárdra jutni s égetésre,
Nem más lenne szolgált része.
Csak egy évet, kérlek, engedj,
S trágyát, kapát rossz tövemnek,
És ha termést nem hoz mégsem,
(Sírva mondom) akkor égjen!

Tüzel rám a régi Sátán,
Tűznek lángján, vizek hátán,
Csüggedek már, ellankadtam,
Egyedül csak rád maradtam.
Ellenség hogy elszéledjen,
Én sebem hogy behegedjen:
Adjad, Uram, erejét meg
Imádságnak, bőjtölésnek.
Ez a kettő, Krisztus mondja,
Ellenségem összerontja.
E pestistől szabadíts meg,

Fac devotum paenitentem,
Da timorem, quo proiecto
De salute nil coniecto.
Da spem, fidem, caritatem,
Da discretam pietatem,
Da contemptum terrenorum,
Appetitum supernorum.

Totum, Deus, in te spero,
Deus, ex te totum quaero,
Tu laus mea, meum bonum,
Mea cuncta tuum donum.
Tu solamen in labore,
Medicamen in languore,
Tu in luctu mea lyra,
Tu lenimen es in ira,
Tu in arto liberator,
Tu in lapsu relevator,
Metum praestans in provectu,
Spem conservans in defectu,
Si quis laedit, tu rependis,
Si minatur, tu defendis,
Quod est anceps, tu dissolvis,
Quod legendum, tu involvis.

Tu intrare me non sinas
Infernales officinas,
Ubi maeror, ubi metus,
Ubi foetor, ubi fletus,
Ubi probra deteguntur,
Ubi rei confunduntur,
Ubi tortor semper caedens,
Ubi vermis semper edens,
Ubi totum hoc perenne,
Quia perpes mors Gehennae.

Me receptet Sion illa,
Sion, David urbs tranquilla.

Bűnbánatra bátoríts meg.
Félelmedet add meg nekem
— Nincs e nélkül üdvösségem —,
Hitet, reményt, szeretetet,
Jámborságot, jótetteket,
Földi dolgok megvetését,
Mennyeiek szeretését.

Te vagy, Uram, reménységem,
Amit várok, tőled kérem.
Minden javam, minden kincsem,
Te vagy, másom semmim sincsen.
Fájdalmamban te vagy vígasz,
Nyavalyámban te gyógyítasz,
Nyugtatsz, mikor haragom van,
Lant vagy nekem bánatomban.
Szorosságból szabadítóm,
Elestemből felállítóm,
Te adsz hitet csüggedetlen,
Udvös félést jó sikerben.
Sértenek: Te védelem vagy,
Bántanak: Te énvelem vagy.
Ami kétes, Te megfejtéd,
Ami arra való, rejtéd.

Óvj meg onnan irgalomból,
Hol a poklok kínja tombol,
Hol sírás van jajgatással,
Szörnyű fogcsikorgatással.
Tárva ott a bűn örökre,
Szégyen száll a bűnösökre.
Örök-éhes ott a féreg,
El nem áll a gyötrő méreg,
Nincs könnyülés soha többé,
Áll a pokol mindörökké.

Én rám vár a béke honja,
Dávid vára, szent Sionja,

Cuius faber auctor lucis,
Cuius portae lignum crucis,
Cuius claves lingua Petri,
Cuius cives semper laeti,
Cuius muri lapis vivus,
Cuius custos rex festivus.
In hac urbe lux sollennis,
Ver aeternum, pax perennis,
In hac odor implens caelos,
In hac festum semper melos.
Non est ibi corruptela,
Non defectus nec querela,
Non minuti, non deformes,
Omnes Christo sunt conformes.

Urbs caelestis, urbs beata,
Super petram collocata,
Urbs in portu satis tuto,
De longinquo te saluto.
Te saluto, te suspiro,
Te affecto, te requiro.
Quantum tui gratulentur,
Quam festive conviventur,
Quis affectus eos stringat,
Aut quae gemma muros pingat,
Quis chalcedon, quis iacynthus,
Norunt illi, qui sunt intus.
In plateis huius urbis
Sociatus piis turbis
Cum Moyse et Elia
Pium cantem Alleluia.

Mit a fény szerzője alkot,
Melynek fia mindig boldog.
Keresztfa a kapu rajta,
És a kulcsa: Péter ajka.
Eleven kő ott a bástya,
Falait Krisztus vigyázza.
Örök ott a napnak éke,
Örök tavasz, örök béke.
Édes illat száll az égnek,
Örökös az örömének.
Ott a romlás tehetetlen,
Minden panasz ismeretlen,
Ott a kornak nincs múlása,
Ott mindenki Krisztus mása.

Égi város, boldog otthon
Amaz örök sziklaormon,
Biztonságos szent öböl te,
Légy távolról üdvözölve.
Üdvözöllek, óhajtozlak,
Epedezlek, sóhajtozlak,
Színig telve minden szív ott.
Testvér-asztal lakni hív ott.
Arany, ezüst mennyi sok van!
Milyen bőség jáspisokban.
Drágagyöngy köve a falnak,
Tudják akik bévül vannak.
Óh, csak oda elkerüljek,
Szentek közé elvegyüljek
S Mózes, Illés szava mellett
Alleluját énekeljek.

Bernardus Morlacensis

(c. 1140)

De Mariali.

Omni die
Dic Mariae
Mea laudes anima!
Eius festa,
Eius gesta
Cole devotissima.

Contemplare
Et mirare
Eius celsitudinem:
Dic felicem
Genitricem,
Dic beatam Virginem!

Ipsam cole,
Ut de mole
Criminum te liberet;
Hanc appella,
Ne procella
Vitiorum superet.

Haec persona
Nobis bona
Contulit caelestia;
Haec regina
Nos divina
Illustravit gratia.

Lingua mea,
Dic tropaea

Morlasi Bernát

(1140 kör.)

A Marialéből.

Este, reggel
Énekekkel
Áldd szívem Szűz Máriát!
Szent nevére,
Unnepére
Áhitattal mondj imát.

Azt idézzed,
Egyre nézzed,
Milyen nagyra tétetett.
Zengve tiszteld,
Ki az Isten
Boldogságos Anyja lett.

Kérd buzogva,
Hogy ledobja
Vétkeid malomkövét,
Mert malasztja
Lelohasztja
A bűn szélvész-erejét.

Ég a földre
Tőle küld le
Mindent, ami kegyelem.
E királynő
Lábnymán nő
Ami jó van ideleenn.

Zengjen, ajkam,
Lankadatlan

Virginis puerperæ,
Quae inflictum
Maledictum
Miro transfert germine.

Sine fine
Dic Reginae
Mundi laudum cantica;
Eius dona
Semper sona,
Semper illa praedica.

Omnes mei
Sensus ei
Personate gloriam:
Frequentate
Tam beatæ
Virginis memoriam.

Nullus certe
Tam disertæ
Exstat eloquentiæ,
Qui condignos
Promat hymnos
Eius excellentiæ.

Omnes laudent,
Unde gaudent,
Matrem Dei Virginem:
Nullus fingat,
Quod attingat
Eius celsitudinem.

Sed necesse,
Quod prodesse
Piis constat mentibus,
Ut intendam,
Ut impendam
Me ipsius laudibus.

A győzelmi hódolat,
A szent Szűzé,
Ki elűzé
Magzatával átkodat.

Az Urnőnek
Hangos ének
Áradozzon végtelen.
Sok kegyelmét
Ajkad, elméd
Számlálgassa szüntelen.

Öt dicsérjék
Minden érzék,
Gondolat s emlékezet.
Igy daloltok
Ama boldog
Szűznek illő éneket.

Ám ha ennél
Többre mennél
S bírnád ékes szó hevét,
Azt ne véld tán,
Hogy te méltán
Zengheted magas nevét.

Minden áldja
Vigassága
Szerzőjét, a Szűzanyát,
Csak ne vélje,
Hogy elérje
Méltósága magasát.

Ám szükséges,
Udvösséges
Szívet-lelket tenni rá:
Kiki kellőn,
Tőle tellőn
Magasztalja Máriát.

Quamvis sciam,
Quod Mariam
Nemo digne praedicet;
Tamen vanus,
Et insanus
Est, qui illam reticet.

Cuius vita
Erudita
Disciplina coelica
Argumenta
Et figmenta
Destruxit haeretica.

Huius mores,
Tamquam flores
Exornant Ecclesiam;
Actiones
Et sermones
Miram praestant gratiam;

Evae crimen
Nobis limen
Paradisi clauserat;
Haec dum credit,
Et obedit,
Coeli claustra reserat.

Propter Evam
Homo saevam
Accepit sententiam;
Per Mariam
Habet viam,
Quae ducit ad Patriam

Haec amanda
Et laudanda
Cunctis specialiter;

Tudott tény ez:
Szűk-szegényes,
Amit róla mondhatunk,
Mégis balga,
Ki itt hallgat
S nem dicséri Asszonyunk.

Életébül
Torony épül,
Bölcseséggel fényleni,
S eltöretnek
Az eretnek
Koholmányok törei.

Tisztasága,
Szép virága
Az Egyházra díszterem.
Mind a kettő:
Amiket tőn,
S amiket szólt: kegyelem.

Éva tette
Eltemette
Paradicsom ajtaját.
Ez töré fel
Nagy hitével
S készségével rajt a zárt.

Éva este
Ránk szerezte
A kemény szentenciát.
Haza utat
Égbe mutat:
Csak kövessük Máriát.

Hát szeressük,
Hát kövessük
Kiváltságosképen Öt,

Venerari,
Praedicari
Illam decet iugiter.

O Maria!
Virgo pia,
Mater admirabilis!
Per Te Deus
Iudex meus
Mihi sit placabilis!

O Benigna!
Vere digna
Multis amatoribus,
In agone
Fer coronae
Praemium victoribus.

Mind dicsérjük,
Esdve kérjük
Szüntelen a szent Szülőt.

Minden gondom
Neki mondom:
Mindent megtehet, tudom.
Bízhatom már:
Ő kigyomlál
Mindent bennem, ami gyom.

Ő vezessen,
Hogy kövessem
Híven Fia nyomdokát,
Hogy ha éltem
Végit értem,
Bíriam boldog hajlokát.

Petrus Abelardus

(1079—1142)

Tuba Domini.

Tuba Domini, Paule, maxima,
De coelestibus dans tonitrua,
Hostes dissipans cives aggrega.

Doctor gentium es praecipuus,
Vas in poculum factum omnibus,
Sapientiae plenum haustibus.

Mane Benjamin praedam rapuit,
Escas vespere largas dividit,
Vitae ferculis mundum reficit.

Hic rhinoceros est indomitus,
Quem ad aratrum ligans Dominus
Glebas vallium frangit protinus.

Perpes gloria Regi perpeti,
Exercituum Christo principi,
Patri pariter et Spiritui.

Abelard

(1079—1142)

Isten harsonája.

Szent Pál, isteni harsány harsona,
Melynek mennyekből dördül szózata,
Hívek hívója, ellen ostora.

Minden nemzetek első doktora,
Választott edény, üdvnek pohara,
Szinig benned a bölcsesség itala.

Reggel Benjamin prédát ragadott,¹
Bőven osztogat este falatot,
Beteg világnak élet fakad ott.

Mint az orrszarvú, olyan féktelen,
S Isten ekébe fogván hirtelen,
Völgyek rögeit szántja kötelen.

Örök Királynak örök dicséret,
Seregek Ura, Krisztus, tenéked,
Veled áldassék Atya s Szentlélek.

¹ Móz. I. 49, 27.

Adamus a Sancto Victore

(1130--1192)

Hymnus de Beata Virgine.

Ave, Virgo singularis,
Mater nostri salutaris,
Quae vocaris Stella Maris,
Stella non erratica;
Nos in huius vitae mari
Non permittite naufragari,
Sed pro nobis salutari
Tuo semper supplica.

Saevit mare, fremunt venti,
Fluctus surgunt turbulenti
Navis currit, sed currenti
Tot occurrunt obvia;
Hic sirenes voluptatis,
Draco, canes cum piratis.
Mortem pene desperatis
Haec intentant omnia.

Post abyssos nunc ad caelum
Furens unda fert phaselum,
Nutat malus, fluit velum,
Nautae cessat opera;
Contabescit in his malis
Homo noster animalis,
Tu nos, Mater spiritalis,
Pereuntes libera.

Tu perfusa caeli rore
Castitatis salvo flore

Szentviktori Ádám

(1130—1192)

Nagyboldogasszony napi himnusz.

Udvözlégy, szűzek virága,
Udvösségünk olajága,
Tengerek szelíd világa,
Biztosságos csillaga!
Nézz le ránk a földi pályán,
Tengerünknek éjszakáján
El ne hadd süllyedni gályám,
Fényed óvhat egymaga.

Szél és tenger kavarnak,
Zúgásán a viharoknak,
Tornyos színén vad haboknak
Árva gályánk félve száll.
Itt szirének énekelnek,
Ott a sárkány toroka förmed,
Rabló rémít, vizi szörnyek:
Itt is, ott is csak halál.

Mélybe zúzza, égnek csapja
Csónakunk a szél haragja,
Szél a vásznat messze kapja,
Matróz karja dermedez.
Csügged ennyi gyötrelemben
És elfúl a testi ember:
Lelki Anyánk, ments meg engem,
Szárnyaiddal elfedezz!

Permetelt rád égi permet,
S tisztaságod új kegyelmet,

Novum florem novo more
Protulisti saeculo;
Verbum patri coaequale
Corpus intrans virginale
Fit pro nobis corporale
Sub ventris umbraculo.

Te praevidit et elegit,
Qui potenter cuncta regit,
Nec pudoris claustra fregit
Sacra replens viscera;
Nec pressuram nec dolorem
Contra primae matris morem
Pariendo salvatorem
Sensisti, puerpera.

O Maria, pro tuorum
Dignitate meritorum
Supra choros angelorum
Sublimaris unice.
Felix dies hodierna,
Qua conscendis ad superna;
Pietate tu materna
Nos in imo respice.

Radix sancta, radix viva,
Flos et vitis et oliva,
Quam nulla vis insitiva
Iuvit, ut fructificet;
Lampas soli, splendor poli,
Quae splendore praees soli,
Nos assigna tuae proli,
Ne districte iudicet.

In conspectu summi regis
Sis pusilli memor gregis,
Qui, transgressor datae legis,
Praesumit de venia;

Rejtelmes virágot termett,
Új csodát látott a föld:
Isten mása, Egyszülöttje,
Szennytelen öledbe jött le,
S méhed árnyán testet ölte,
Idők telje hogy betölt.

Eleitől kiszemelten
Választott a Véghetetlen,
S szüzességed-illetetlen
Vetted az örök Igét.
Kínnak, jajnak árnya sem volt:
Éva óta sohasem-volt
Isten-adta rejtelem-mód
E világra úgy szüléd.

Boldog érdemed fejében
Isten választottjaképen
Ulsz az Úrnak közelében
Minden angyalok felett.
Szép nap ez, kegyelmet áraszt,
Isten hogy egébe választ.
Szűz, esdünk, hogy ránk sugározd
Mennyekből tekinteted.

Szent gyökér, élő virágszál:
Hogy az ég harmatja rád szállt,
Egy hajnalra kivirágzál
Dús olajbokor gyanánt.
Csillagoknál csillag szebb vagy,
Napvilágnál fényesebb nap!
Hogyha jó az ítéletnap,
Fiad előtt légy anyánk!

Színe előtt a Királynak
Öre légy az árva nyájnak,
Mely bűnében borzadálynak
Gyötrelmétől lankad ott.

Iudex mitis et benignus,
Iudex iugi laude dignus,
Reis spei dedit pignus
Crucis factus hostia.

Iesus, sacri ventris fructus,
Nobis inter mundi fluctus
Sis via, dux et conductus
Liber ad caelestia;
Tene clavum, rege navem,
Tu procellam sedans gravem
Portum nobis da suavem
Pro tua clementia.

In Nativitate Domini.

Lux est orta gentibus
In umbra sedentibus
Et mortis caligine.
Gaudet miser populus,
Quia mundo Parvulus
Nascitur ex Virgine.

Ut ascendat homo reus,
Condescendit Homo-Dens
Hominis miseriae.
Quis non laudet et laetetur?
Quis non gaudens admiretur
Opus novae gratiae?

Quidnam iucundius,
Quidnam secretius
Tali Mystério?
O quam mirabilis,
O quam laudabilis
Dei dignatio.

Hogy a Bíró elé járul,
Ki jósága zálogául
Bűnösnek a keresztfáru
Szelíd biztatást adott.

Jézus, szüzi méh szülötte,
Jőjj el a vizek fölött te:
Lankad néped, járj előtte,
Légy te út és légy vezér,
Csendre intsd a szél dagályát,
Tartsd a kormányt, vidd a gályát,
Írj eléje biztos pályát,
Míg a boldog révhez ér.

Karácsonyi himnusz.

Nemzetekre fény hasadt,
Kik halálos árny alatt
Sötétségben ültenek.
Vigadozz szegény világ,
Mert a Szűz ma Kisfiát
Számolokra szülte meg.

Im, hogy bűnöst fölsegítsen,
Vállalja az Ember-Isten
Emberiségünk nyomorát.
Ki nem örvend, ki nem újjong,
S nem csodálja ezt az újdon
Új kegyelmet és csodát?

Mi volna édesebb,
Mi van mélységesebb,
Mint ez a nagy Titok?
Légy hát háládatos,
Mert oly csodálatos
Amit az Ūr adott.

Huius nodum sacramenti
Non subtilis argumenti
Solvit inquisitio.
Modum nosse non est meum,
Scio tamen posse deum,
Quod non capit ratio.

Quam subtile
Dei consilium,
Quam sublime
Rei Mysterium!
Virga florem,
Vellus rorem,
Virgo profert filium.

Nec pudorem
Laedit conceptio,
Nec virorem
Floris emissio,
Concipiens
Et pariens
Comparatur lilio.

O Maria, stella maris,
Post Deum spes singularis
Naufragantis saeculi.
Vide, quam nos fraudolenter,
Quam nos vexent violenter
Tot et tales aemuli.

Per te nobis virtus detur,
Per te, Mater, exturbetur
Daemonis superbia.
Tuae Prolis nos commenda,
Ne nos brevis et tremenda
Feriat sententia.

Föl nem fejtí kényes elme,
Amit itt az Úr kegyelme
Kötött nekünk, a bogot.
Megáll eszem a hogyanál,
Ám tudom: több Isten annál,
Mit eszemmel fölfogok.

Ó fölséges
Isteni gondolat!
Mindes véges
Emberit meghalad.
Rügy az Áron
Nyeste száron:¹
Szűz kelyhen fiú fakad.

Épségében
Nem érte bántalom,
Szépségében
Marad a szűz szirom,
Foganásban,
Fakadásban,
Fehér, mint a lilium.

Mária, tenger csillagfénye,
Hajótöröttek reménye
Isten után egymagad,
Nézz le hozzánk, kérünk téged,
Nézd az álnok ellenséget,
Mely dűnével ránk szakad.

Te adsz erőt, te töröd meg
Kevélységét az ördögnek
Fiad által, jó Anya.
Meg ne rontson, megoltalmaz,
Ama kurta, borzadalmas
Utolsó szentencia.

¹ Móz. III. 17, 8.

Hymnus Paschalis.

Zyma vetus expurgetur,
Ut sincere celebretur
Nova resurrectio,
Haec est dies nostrae spei,
Huius mira vis diei
Legis testimonio.

Haec Aegyptum spoliavit
Et Hebraeos liberavit
De fornace ferrea,
His in arto constitutis
Opus erat servitutis
Lutum, later, palea.

Iam divinae laus virtutis,
Iam triumphi, iam salutis
Vox erumpat libera:
Haec est dies, quam fecit Dominus,
Dies nostri doloris terminus,
Dies salutifera.

Lex est umbra futurorum,
Christus finis promissorum,
Qui consummat omnia,
Christi sanguis igneam
Hebetavit rompheam
Amota custodia.

Puer nostri forma risus,
Pro quo vervex est occisus,
Vitae signat gaudium;

Húsvéti himnusz.

Régi kovászt kiseperjünk,¹
Tiszta szívvel ünnepeljünk:
Itt az új feltámadás.
Ez a nap reményünk napja,
És az Irás megmutatja,
Hogy ereje mily csodás.

Egyiptomot kirabolta²
És a zsidókat eloldta
Rabságukból ez a nap,
Hol a vasas kemencében
Szolgaság munkájaképen
Sarat, téglát hordtanak.³

Azért Isten erejének
Szabad szívből hálaének
Törj elő és zengedezz!
Ezt a napot az Úr készítette,⁴
Fájdalmunknak végét ma vetette,
Az üdvösség napja ez.

Jövők árnya csak a törvény:⁵
Krisztusban minden betelvén
Az ígélet célbajut.
Már a tűzkard éle tompa,
És a szép paradicsomba
Örizetlen áll az út.

A fiú is nemünk képe,
Akinek a kost helyébe
Feláldozta Ábrahám.

¹ Kor. I. 5, 7.

² Móz. II. 12, 35.

³ Móz. II. 5, 7 sköv.

⁴ 117. zsolt. 20, 24.

⁵ Zsid. 10, 1.

Ioseph exit de cisterna,
Christus redit ad superna
Post mortis supplicium.

Hic dracones Pharaonis
Draco vorat, a draconis
Immunis malitia,
Quos ignitus vulnerat,
Hos serpentis liberat
Aenei praesentia.

Anguem forat in maxilla
Christus, hamus et armilla,
In cavernam reguli
Manum mittit ablactatus,
Et sic fugit exturbatus
Vetus hospes saeculi.

Irrisores Elisaei,
Dum conscendit domum Dei,
Zelum calvi sentiunt,
David arreptitius,
Hircus emissarius
Et passer effugiunt.

In maxilla mille sternit
Et de tribu sua spernit
Samson matrimonium,

József jó a vízveremből,⁶
Krisztus meg a mennybe ment föl
A kínos kereszt után.

Sárkányait Fáraónak
Sárkánynál erősb kígyónak
Nyíló torka nyeli be.⁷
Tűzkígyó kit megsebez,
Annak gyógyulást szerezh
A Rézkígyó ereje.⁸

Leviátán szörnyű száján
Átveri horgát a Bárány.⁹
A tejhagyott csecsemő
Kezet nyujt az áspiskígyó
Üregébe s a csábító
Elent így elúzi ő.¹⁰

Kik Bételben kigúnyolták
Elizeus kopaszvoltát,
Átka a fejükre száll,¹¹
Dávid a király elül,¹²
Bak a késtől menekül,¹³
Vadásztörből a madár.¹⁴

Állcsontjával a szamárnak
Sámson ezret ad halálnak,
És megveti otthonát,

⁶ Móz. I. 37, 28.

⁷ Móz. II. 7, 10 sköv.

⁸ Móz. III. 21, 6 sköv.

⁹ Jób. 40, 19—22.

¹⁰ Izaiás 11, 8.

¹¹ Kir. IV. 2, 23—24.

¹² Kir. I., több helyen.

¹³ Móz. III. 16, 5 sköv.

¹⁴ 123. zsolt. 7.

Samson Gazae seras pandit
Et asportans portas scandit
Montis supercilium.

Sic de Iuda leo fortis
Fractis portis dirae mortis
Die surgens tertia
Rugiente voce patris
Ad supernae sinum matris
Tot revexit spolia.

Cetus Ionam fugitivum,
Veri Ionae signativum,
Post tres dies reddit vivum
De ventris augustia;
Botrus Cypri reflorescit,
Dilatatur et excrescit,
Synagogae flos marcescit
Et floret ecclesia.

Mors et vita conflixere,
Resurrexit Christus vere,
Et cum Christo surrexere
Multi testes gloriae.
Mane novum, mane laetum,
Vespertinum tergat fletum,
Quia vita vicit letum,
Tempus est laetitiae.

Iesu victor, Iesu vita,
Iesu, vitae via trita,
Cuius morte mors sopita,

S asszonyért Gázába térve
Hord a hegy szemöldökére
Kapuszárnyat s kapufát.¹⁵

Sírból Juda oroszlánja¹⁶
Halál kapuit széthányva
Igy kél harmadnap elő.
Harsanván az Úr igéje,
Édesanyja kebelére
Zsákmányával száll fel ő.

Kiszállott Jónás is épen,
(Amaz Igaz jeleképen)
Ki a cethal börtönében
Rejtezett harmadnapig.¹⁷
Ciprus fürtjei rügyeznek,¹⁸
Sokadoznak, széledeznek:
Zsinagóga fonnyad, ernyed,
És az Egyház felvirít.

Élet-halál megharcoltak,
Mélyéből a siri boltnak
Fölkél Krisztus és a holtak
Tanú serge kél vele.¹⁹
Új reggel, víg reggel támad,
Szétfoszlik az esti bánat:
Ura élet a halálnak!
Ez az öröm ideje!

Jézus, élet, diadalmas,²⁰
Ki halállal vagy hatalmas
A halálon, légy irgalmas,

¹⁵ Bírák 14—16.

¹⁶ Jel. 5, 5.

¹⁷ Jón. 2, 1, 11.

¹⁸ Énekek én. 1, 13.

¹⁹ Mát. 27, 52 sköv.

²⁰ Ján. 14, 6.

Ad paschalem nos invita
Mensam cum fiducia.
Vive panis, vivax unda,
Vera vitis et fecunda,
Tu nos pasce, tu nos munda,
Ut a morte nos secunda
Tua salvet gratia.

De Sancta Cruce Sequentia.

Laudes crucis attollamus
Nos, qui crucis exsultamus
Speciali gloria,
Nam in cruce triumphamus,
Hostem ferum superamus
Vitali victoria.

Dulce melos tangat caelos,
Dulce lignum dulci dignum
Credimus melodia.
Voce vita non discordet,
Cum vox vitam non remordet.
Dulcis est symphonia.

Servi crucis crucem laudent,
Qui per crucem sibi gaudent
Vitae dari munera;
O quam felix, quam praeclara
Haec salutis fuit ara
Rubens agni sanguine!

Dicant omnes et dicant singuli:
Ave, salus totius populi,
Arbor salutifera
Agni sine macula,
Qui mundavit saecula
Ab antiquo crimine.

Nyisd meg nekünk bizodalmas
Szent húsvéti asztalod.
Élő kenyér,²¹ édességes,
Szőlővessző,²² üdvösséges,
Táplálj és tisztára égess,
S rontsa meg a szörnyüség
Második halált karod.

A kereszt dicsérete.

A Keresztet ünnepeljük,
A Keresztnak énekeljük
Ujjongó dicséretét.
Kereszt a mi győzedelmünk
Itt adatott letepernünk
Ellenségünk erejét.

Édes ének szálljon égnek.
Édes fáját illőn áldják
Édes szép melódiák.
Akkor édes a zsolozsma,
Hogyha méltón visszhangozza
Életünk is az imát.

Dicsérvék a szentkeresztet,
Akik általa szereztek
Gazdagságos életet.
Ó te üdvösséges oltár,
Mely tüzesen bíboroltál
A Báránynak verítől .

Mondjuk együtt: Udvözlégy drága fa,
Udvösségünk szerelmes záloga,
Áldjuk édes terhedet!
Rajtad a Feláldozott
Egy világot megmosott
Az ősbűnnek szennyitől.

²¹ Ján. 41, 81.

²² Ján. 15, 1.

Haec est scala peccatorum,
Per quam Christus, rex caelorum,
Ad se traxit omnia;
Forma cuius hoc ostendit,
Quod terrarum comprehendit
Quattuor confinia.

O crux, lignum triumphale,
Mundi vera salus, vale,
Inter ligna nullum tale
Fronde, flore, germine.
Medicina christiana,
Salva sanos, aegros sana,
Quod non valet vis humana,
Fit in tuo nomine.

Lépcső lett a szent keresztből,
Krisztus vonz azon keresztül
Magához mindeneket.
Összefogott itt a Bárány
A kerek föld négy határán
Minden emberszíveket.

Kereszt, immár Isten hozzád,
Győzedelem, világosság!
Nincs több ilyen virágos ág.
Ily koszorús földi tő.
Keresztényi medicina,
Kórnak, épnek üdvös írja,
Nincsen amit meg ne bírna
Te nevedben a hívő.

Anonymus auctor saec. XI.

Laus Romae.

O Roma nobilis, orbis et domina,
Cunctarum urbium excellentissima,
Roseo martyrum sanguine rubea
Albis et virginum liliis candida,
Salutem dicimus tibi per omnia,
Te benedicimus, salve per saecula.

Petre, tu praepotens caelorum claviger,
Vota precantium exaudi iugiter;
Cum bis sex tribuum sederis arbiter,
Factus placabilis iudica leniter
Teque petentibus nunc temporaliter
Ferto suffragia misericorditer.

O Paule, suscipe nostra precamina,
Cuius philosophos vicit industria,
Factus oeconomus in domo regia
Divini muneris adpone fercula.
Ut, quae repleverit te, sapientia
Ipsa nos repleat tua per dogmata.

Ismeretlen XI. századi költő

Róma dicsérete.

Ó nemes Róma te, úrnő vagy s egy világ,
Szépségben elhagyod föld minden városát,
Bíbor köntöst neked mártírok vére ad,
Szűzek lilioma fényes fehér ruhát.
Mindig és mindenütt áldást mondunk reád,
Udvözlünk, tisztelünk minden századon át.

Péter, hatalmas szent, mennyország kulcsosa,
Imádkozó szavunk ó meg ne vesd soha.
Ha áll majd a birák tizenkét trónusa,
Legyen ítéleted szelid, ne mostoha.
Kiknek most érdemed dicséri himnusza.
Légy majd a nagy napon kegyes pátrónusa.

Ó Pál, vedd szívesen könyörgő népedet,
Akinek bölcseket győzött tüzes hited.
Sáfárrá tett az Úr a szent udvar felett,
Az égi lakomán mutass nekünk helyet.
Hogy ama Bölcsesség, mely téged ihletett,
Betöltsön általad minden emberszivet.

Robertus II.

(971—1031)

Veni Sancte Spiritus.

Veni, sancte Spiritus,
Et emitte coelitus
Lucis tuae radium!

Veni, pater pauperum,
Veni, dator munerum,
Veni, lumen cordium!

Consolator optime,
Dulcis hospes animae,
Dulce refrigerium!

In labore requies,
In aestu temperies,
In fletu solatium!

O lux beatissima!
Reple cordis intima
Tuorum fidelium!

Sine tuo numine
Nihil est in homine,
Nihil est innoxium.

Lava, quod est sordidum,
Riga, quod est aridum,
Sana, quod est saucium!

II. Róbert francia király

(971—1031)

Jöjj Szentlélek.

Jöjj Szentlélek Istenünk,
Add a mennyből érzenünk
Fényességed sugarát.

Jöjj, szegények atyja te,
Bőkezűség Istene,
Fényed szívünk hassa át.

Édességes Vigaszunk,
Drága vendég, szomjazunk,
Édes lélekújulás!

Fáradottnak könnyülés,
Tikkadónak enyhülés,
Sírónak vigasztalás.

Boldogságos tiszta fény,
Szállj meg szívünk rejtekén,
Híveidnek napja légy!

Ihleted ha fényt nem ad,
Emberszívben ellohad
Minden erő, minden ép.

Mosd meg, ami szennyezett,
Asszúságra hints vizet,
Orvosold a sebhelyet.

Flecte, quod est rigidum,
Fove, quod est frigidum,
Rege, quod est devium!

Da tuis fidelibus
In te confidentibus
Sacrum septenarium!

Da virtutis meritum,
Da salutis exitum,
Da perenne gaudium!

Simogasd a darabost,
Felmelengesd a fagyost,
Útra vidd, ki tévelyeg.

Add, vegyék el híveid,
Kik hitük beléd vetik,
Hétszeres kegyelmedet.

Jónak adj jutalmazást,
Udvösséges kimulást,
Adj örökös örömet.

Innocentius Tertius

(1161—1216)

Hymnus in Assumptione Beatae Mariae Virginis.

Eja Phoebe, nunc serena
Luce pingem faciem:
Victrix redit ab arena
Belli dux post aciem.
Stygias Iudith
Phalanges fudit,
Maria, terror hostium,
Et serpentem
Invidentem
Pressit Rectrix coelitem.

Surge Victrix! et angusta
Terraelineque spatia;
Eleva te ad augusta
Coelorum palatia!
Tot proeliorum,
Tot meritorum
Parata sume praemia:
Tibi, mater,
Nati pater
Digna ferat gaudia.

Cinge currum triumphalem
Coelitem militia;
Duc ad coelos hanc ovalem
Pompam cum laetitia.
Lauros inflecte
Coronas necte,

III. Ince pápa

(1161–1216)

Himnusz Mária mennybevitelére.

Nosza Phoebus, tiszta fényed
Legszebb lángját hozd elő:
Imhol, győztes seregének
Élén a vezéri nő.
Poklokat Judit
Futásnak zúdít,
Ó ördögöknek iszonyal
Álnok kígyót
Eltaszított
Mária, mennyek Asszonya.

Fel, Győző, ne nézz a földre,
Szűk határát hagyd odal
Szállj fel, ahol tündökölve
Vár az égi palota.
Annyi siralmad
Égi jutalmat
És boldogságot ád neked.
Fiad Atyja
Megmutatja
Hozzád méltó székedet.

Te kísérd fel a magasba,
Mennyországi hadsereg,
Fogd ujjongva közre azt a
Diadalmi szekeret.
Fejére tűzzél
Borostyán fűzért,

Da rosas, sparge lilia;
Nam regina
Nunc divina
Haec subibit atria.

Festos ignes excitate
O ardores Seraphim;
Dulces hymnos personate,
O melliti Cherubim!
Io triumphel
Dux paranymphe,
Gabriel, laetus praecine:
Haec est verbi
Nuntiati
Mater, hanc suscipite!

Surge, Iesu! in occursum
Matri tende brachia,
Et ad patrem refer sursum
Casta inter basia.
Fili, felices
Repende vices,
Quae te lactavit, virgini;
Ad paratum,
Ad beatum
Duc hanc decus imperi.

Diva trias personarum,
Da coronam gloriae,
Praebe sceptrum auro clarum
Reginae victoriae.
Io, ter io,
Regina, pio
Consulatemus cantico;
Gratulamur,
Veneramur
Tanto dignam solio.

Rózsát hints és liliomot,
Székhelyére
Felkíséred
Égi Királyasszonyod.

Lobbantsatok örömlángot,
Lánggal égő Szerafok,
Édes dallal fogadjátok
Mézesajkú Kerubok!
„Éljen a Győző!
Imhol a Szűz Ő,
Kitől az Ige született!”
Kart előzvéen,
Égi vőfély,
Gábor mond ily éneket.

Kelj fel, Jézus, fuss elébe,
Ölelő karral fogadd,
Vidd Atyádhoz, kéz a kézbe
Váltván tiszta csókokat.
Becézni: boldog
Fiúi dolgod
A Szűzet, aki emtetett!
Mely rég várja,
Trónusára
Te légy, aki felvezesd.

Istenség Három Személye,
Add kezébe jogarát,
S fonj a Királynő fejére
Koronául glóriát.
Hozsanna, Hozsanna
Istennek Anyja,
Ímígy köszöntünk Tégedet.
Az Igétől
Elejétől
E trón Neked készítettet.

Nunc e terris semper ave,
O regina, subditis,
Nunc e coelis semper fave
Nobis usque miseris.
Fortis Bellona,
Clemens patrona,
Nos tuere servulos;
O Maria,
Mater pia,
Post te trahe filios.

Most a földön zeng az Ávé,
Igy köszöntünk szüntelen.
Most az égből, ó Királyné,
Könyörülj meg népeden!
Erős Bellona,
Kegyes Patróna,
Szolgáidat megsegítsd!
Isten Anyja,
Hozzád vonj a
Mennyországba minket is!

Sanctus Bernardus Claravallensis

(1090—1153)

Jubilus de sanctissimo Nomine Jesu.

I.¹

Jesu, dulcis memoria,
Dans vera cordis gaudia:
Sed super mel et omnia,
Eius dulcis praesentia.

Nil canitur suavius,
Nil auditur iucundius,
Nil cogitatur dulcius,
Quam Jesus, Dei Filius.

Jesu, spes poenitentibus,
Quam pius es petentibus!
Quam pius te quaerentibus!
Sed quid inventientibus?

Nec lingua valet dicere,
Nec littera exprimere;
Expertus potest credere,
Quid sit Jesum diligere.

Sis, Jesu, nostrum gaudium,
Qui es futurus praemium:
Sit nostra in te gloria,
Per cuncta semper saecula.

¹ Ad Vesperas.

Clairvauxi Szent Bernát

(1090—1153)

Szíve öröme tapsolása Jézus Szent Nevéről.*

I.²

Ó Jézus, rád emlékezés
Legigazabb örvendezés.
De édesebb vagy, mint a méz,
Ha édesen szívünkbe térsz.

Nincs szó a földön kedvesebb,
Nincs dallam zengőbb, édesebb,
Gondolni szebbet nem lehet,
Mint Jézus, édes szent neved.

A bűnbánó benned remél,
Mily jó vagy ahhoz, aki kér!
Mit nyer aki nyomodba tér,
De hát még aki el is ér!

A nyelv, a szó elégtelen,
Betű leírni képtelen,
Csak hogyha élem, érzem,
Jézust szeretni mit teszen.

Te légy, ó Jézus, örömünk,
Jövendő égi örökünk,
Tebenned nyerjük koronát
Századok századain át.

* A magyar cím a Kisdi Benedek-féle Cantus
Catholici-ból (1651.)

* Vecsernyére.

II.²

Jesu, Rex admirabilis,
Et triumphator nobilis,
Dulcedo ineffabilis,
Totus desiderabilis.

Quando cor nostrum visitas,
Tunc lucet ei veritas,
Mundi vilescit vanitas,
Et intus fervet caritas.

Jesu, dulcedo cordium,
Fons vivus, lumen mentium,
Excedens omne gaudium,
Et omne desiderium.

Jesum omnes agnoscite,
Amorem ejus poscite:
Jesum ardentem quaerite,
Quaerendo inardescite.

Te nostra, Jesu, vox sonet,
Nostri te mores expriment,
Te corda nostra diligant,
Et nunc, et in perpetuum.

III.³

Jesu, decus angelicum,
In aure dulce canticum,
In ore mel mirificum,
In corde nectar caelicum.

Qui te gustant, esuriunt,
Qui bibunt, adhuc sitiunt;
Desiderare nesciunt
Nisi Jesum, quem diligunt.

² Ad Matutinum.

³ Ad Laudes.

II.³

Jézus, király, csodálatos,
Győző, ki poklokon tapos,
Nincs édesség hasonlatos,
Mindenestől kívánatos.

Mikor szívünkbe költözöl,
Az igazság ránk tündököl,
Világ hívsága szétködöl,
S a szeretet belénk ömöl.

Jézus, édesség, boldogság,
Eleven forrás, napvilág,
Öröm, amelynél nincs tovább,
Hová nem ér el semmi vágy.

Ismerjétek meg, emberek,
Szerelméért esengjétek,
Őt keressétek s égjétek,
Lánggal lobogjon lelketek.

Jézust dicsérje szózatunk,
Kövessük mindig nyomdokát,
Szívünk szeresse mindig őt,
Most és örök időkön át.

III.⁴

Jézus, angyalok éke te,
A fülnek édes éneke,
A szájnak: méz, csodatele,
A szívre: nektár ihlete.

Ki téged ízlel, rád ehül,
Ki itt, új kortyra lelkesül,
Más vágyra többé nem hevül,
Csak Jézust óhajt egyedül.

³ Hajnali órára.

⁴ Dicséretre.

O Jesu mi dulcissime,
Spes suspirantis animae!
Te quaerunt piae lacrimae,
Te clamor mentis intimae.

Mane nobiscum, Domine,
Et nos illustra lumine:
Pulsa mentis caligine,
Mundum reple dulcedine.

Jesu, flos Matris Virginis,
Amor nostrae dulcedinis,
Tibi laus, honor nominis,
Regnum beatitudinis.

**Ó édes, édes Jézusom,
Lelkem reménye, vigaszom,
Szívemben ezt kiáltozom,
Könnyek között sóhajtozom.**

**Maradj Uram, maradj velünk,
Légy napsugárunk, légy derünk.
A lélek ködeit elűzd
És a világi keserűt.**

**Jézus, Szűzanya bimbaja,
Szívünknek édes óhaja,
Téged illet imánk dala,
S a boldog ország trónusa.**

Philippus de Grevia

(1165—1236)

Antiphona de mundi vanitate.

Cum sit omnis caro foenum
Et post foenum fiat coenum,
Ut quod, homo, extolleris?
Cerne, quid es et quid eris:
Modo flos es, sed verteris
In favillam cineris.

Per aetatum incrementa,
Immo magis detrimenta
Ad non esse traheris,
Velut umbra, cum declinat,
Vita fugit et festinat,
Claudit meta funeris.

O lex gravis, o sors dura,
O lex dira, quam natura
Promulgavit miseris!
Homo, nascens cum maerore,
Vitam ducis cum labore
Et cum metu moreris.

Ergo cum scis qualitatem
Tuae sortis, voluptatem
Carnis quare sequeris?
Memento te moriturum
Et post mortem id messurum,
Quod hic seminaveris.

Grèvei Fülöp

(1165—1236)

A mulandóságról.

Ember, tested fű a réten,
Ma réten, holnap szeméten,
Hát miben kevélykedel?
Vedd a véged gondolóra:
Ma virág, de fut az óra,
S holnap hamuvá leszel.

Eszteideid növekednek,
Vagy hogy inkább öregednek,
És a nemlét oly közell
Mint az árny, mely tovaszéled,
Fut az élet, fogy az élet,
S már a sírhoz érkezel.

Kemény vagy és könnyöretlen,
Természet, hogy ily kegyetlen
Egyetlen törvényt teszel:
Ember, sírva jössz világra,
Életed a munka rágja,
S borzalommal végezel.

Tudva hát, hogy ez a véged,
Mért hogy csak gyönyörúséget,
Testi jókat éhezel?
Emlékezzél: egy halál van,
S azt aratod a halálban,
Amit mostan elvetel!

Terram teris, terram geris
Et in terram reverteris,
Qui de terra sumeris.
Cerne, quid es et quid eris,
Modo flos es et verteris
In favillam cineris.

Föld a dolgod, földön boldog,
És a földbe tértí sorsod,
Ki a földből vétetel.
Vedd a véged gondolóra:
Ma virág, de fut az óra,
S holnap hamuvá leszel.

Arnulphus de Lovanio

(† 1250)

Hymnus ad Faciem Christi Patientis.

Salve, Jesu reverende,
Mihi semper inquirende,
Me astantem hic attende,
Accedentem me accende
 Praecordiali gratia.
Salve, cuius dulcis vultus
Immutatus et incultus
Immutavit suum florem,
Totus versus in pallorem,
 Quem coeli tremit curia.

Omnis vigor atque viror
Hinc recessit, non admiror,
Mors apparet in aspectu,
Totus pendens in defectu,
 Attritus aegra macie.
Sic affectus, sic despectus,
Propter me sic interfectus
Peccatore tam indigno
Cum amoris intersigno
 Appare carus hodie.

In hac tua passione
Me agnosce, pastor bone,
Cuius sumpsi mel ex ore,
Haustum lactis cum dulcore
 Prae omnibus deliciis.

Lőweni Arnulf

(† 1250)

A szenvedő Krisztus Arcához.

Áve Jézus, tisztelendő,
Mindörökké követendő!
Gyűjtsa fel hozzád esengő
Szívem új szívet teremtő
Kegyelmeidnek sugara.
Hadd köszöntöm összetépett
Elgyalázott drága képed!
Fonnyad im már sárgaságra
Arcod elkonyult virága,
Melytől remeg az ég kara.

Fogy az élet, fagy a véred!
Ne csodálkozz, jámbor lélek:
Arcán már a halál leskel,
Függ a fán elomló testtel,
Rajt a halál kéksége ül.
Így szeretett, így elesett,
Miattam így megtöretett!
Bűnösért, csak értem szenved!
Jőjj ma Uram és jelenj meg
Szerelmednek pecsétjeül.

E halálos lankadáskor
Ismerj rám, jóságos Pásztor,
Kinek teje mámorított
S ajkáról szám mézet szívott,
Mely minden jónál édesebb.

Non me reum asperneris
Nec indignum dedigneris;
Morte tibi iam vicina
Tuum caput huc inclina,
 In meis pausa brachiis.

Tuae sanctae passioni
Me gauderem interponi,
In hac cruce tecum mori
Praesta crucis amatori,
 Sub tua cruce moriar.
Morti tuae tam amarae
Grates ago, Jesu care,
Qui es praesens, pie Deus,
Fac quod petit tuus reus,
 Ut absque te non finiar.

Dum me mori est necesse,
Noli mihi tunc deesse;
In tremenda mortis hora
Veni, Jesu, absque mora
 Tuere me et libera.
Cum me iubes emigrare,
Jesu care, tunc appare,
O amator amplectende,
Temet ipsum tunc ostende
 In cruce salutifera.

Nézz rám Jézus kegyelemben:
Itt állok én bűnös ember!
Most, hogy halál árnyékoz már,
Hajtsd le Uram fejed hozzám,
S fogadd el ezt a két kezét.

Mily boldogság volna részem
Kivenni e szenvedésben!
Engedj Uram, ezért esdem,
Veled halni a kereszten,
Itt halni kereszted alatt.
Istenem, ki itt jelen vagy:
Úgy halhassak, hogy velem vagy.
Nagykeserves halálodon
Hálás szívvel gondolkodom:
Kínzód, ezért imádalak.

Hogyha meg kell halnom, hagyjám,
Csak Te akkor el ne hagyjál!
Ama borzadalmas órán
Jőjj el Jézus és hajolj rám,
Légy szabadítóm énnekem.
Majd ha menni hívsz el innen,
Édes Jézus légy jelennen!
Én szerető szerelmesem,
Nézz rám akkor kegyelmesen
Váltsághozó kereszteden!

Thomas de Celano

(1190—1253)

Sequentia de die iudicii.

Dies irae, dies illa,
Solvat saeculum in favilla,
Teste David cum Sibylla.

Quantus tremor est futurus,
Quando iudex est venturus,
Cuncta stricte discussurus.

Tuba mirum spargens sonum
Per sepulcra regionum,
Coget omnes ante thronum

Mors stupebit et natura,
Cum resurget creatura,
Judicanti responsura.

Liber scriptus proferetur,
In qua totum continetur,
Unde mundus iudicetur.

Iudex ergo cum sedebit,
Quidquid latet, apparebit,
Nil inultum remanebit.

Quid sum miser tunc dicturus,
Quem patronum rogaturus,
Quum vix iustus sit securus?

Celanói Tamás

(1190–1253)

Az utolsó ítéletről.

Ama végső harag napja
A világot tűznek adja,
Dávid így s Szibilla hagyja.

Reszket akkor holt meg élő,
Ha megjön a nagy Itélő,
Mindeneket lattal mérő.

Csodakürtök zengenek meg.
Sírok éjén átremegnek:
Ítéletre mindeneknek.

Csodájára a halálnak:
Aki rég por, talpra támad,
Számot adni bírójának.

Kézzel írt könyv nyílik ottan:
Világ terhe, minden, ott van,
Ítéletre felrovottan.

Bíró majd ha széket ül ott,
Minden rejtek felderül ott,
Zsoldot bűn el nem kerül ott.

Én szegény, ott mit beszéljek,
Pártfogómul kit reméljek,
Hol a szent is alig él meg?

Rex tremendae majestatis,
Qui salvandos salvas gratis,
Salva me, fons pietatis.

Recordare, Jesu pie!
Quod sum causa tuae viae,
Ne me perdas illa die.

Quaerens me, sedisti lassus.
Redemisti crucem passus.
Tantus labor non sit cassus

Iuste iudex ultionis!
Donum fac remissionis,
Ante diem rationis.

Ingemisco tamquam reus,
Culpa rubet vultus meus,
Supplicanti parce Deus!

Qui Mariam absolvisti,
Et latronem exaudisti,
Mihi quoque spem dedisti.

Preces meae non sunt dignae,
Sed tu bonus fac benigne,
Ne perenni cremer igne!

Inter oves locum praesta,
Et ab hoedis me sequestra,
Statuens in parte dextra.

Confutatis maledictis,
Flammis acribus addictis,
Voca me cum benedictis.

Oro supplex et acclinis,
Cor contritum, quasi cinis,
Gere curam mei finis.

Félelmetes Fejedelem,
Kinél ingyen a kegyelem:
Jóság kútja, légy jó velem!

Kegyes Jézus kérlek téged:
Értem álltál emberséget,
Ama nap ne adj rossz véget.

Munkád, könnyed értem vesztek:
Ennyi kínod, szent kereszted,
Ne maradjon kárbavesztett.

Bírája a bosszúlásnak,
Add kegyelmét tisztulásnak,
Mig itt nincs a számadásnap.

Bűneimben sóhajtozván,
Vétkemtől vet lángot orcám,
Légy kegyelmes, Uram, hozzám.

Magdolnához lehajoltál,
A latorhoz kegyes voltál,
Énbelém is reményt oltál.

Méltó imát nem tud ajkam,
Te könyörülj, Jóság, rajtam,
Ne veszíts el örök fajban.

Báránycáid közé végy föl,
Keríts el a gödölyéktől,
Jobbra állass ama széktől.

Ha a rosszak zavarodnak,
Fojtó lángok kavarnak,
Akkor engem hívj áldottnak.

Térden kérlek, görnyedetten,
Sír a lelkem megtörötten:
Ott a végnél, állj mellettem!

Lacrimosa dies illa,
Qua resurget ex favilla,
Iudicandus homo reus.

Huic ergo parce Deus,
Pie Jesu Domine,
Dona eis requiem.

De Sancto Francisco Assisiensi Sequentia

Sanctitatis nova signa
Prodierunt valde digna,
Mira valde, sed benigna,
In Francisco credita.
Regulatis novi gregis
Vita datur novae legis,
Renovantur iussa regis
Per Franciscum tradita.

Novus ordo, nova vita
Mundo surgit inaudita,
Restauravit lex sancita
Statum evangelicum;
Legis Christi pari formae
Reformatur ius conforme,
Tenet ritus, datur normae
Culmen apostolicum.

Chorda rudis, vestis dura,
Cingit, tegit sine cura
Panis datur in mensura,
Calceus abicitur;
Paupertatem tantum quaerit,
De mundanis nihil gerit,
Haec terrena cuncta terit.
Locus despicitur.

Könnyel árad ama nagy nap,
Hamvukból ha föltámadnak
A bűnösök s számot adnak.

Uram, nekik adj jó véget,
Kegyes Jézus, kérünk téged,
Add meg nekik békességed.

Assisi Szent Ferencről.

Életszentség új virága
Kél az ámuló világra,
Vajmi méltó, vajmi drága,
Mely Ferencre bízott.
Zsenge nyáj ez, új szövetség,
Hogy az új törvényt kövessék,
A királynak régi rendjét,
Mit nekünk Ferenc adott.

Új törvénynek új csodája,
Sose hallott regulája:
A világ újulni látja
Itt az evangéliumot.
Újra él a régi norma,
Krisztus adta életforma,
Mint a szentség régi orma:
Mint a szent apostolok.

Szörkötéllal jár övezten,
Durva köntös lóg a testen,
Kenyeret majd ad az Isten!
A sarut is elveti.
Szegénység a boldogsága,
Földiekre semmi vágya,
Lábbal tipor a világra,
Még lakása sincs neki.

Quaerit locum lacrimarum,
Promit voces cor amarum,
Gemit maestus tempus carum
Perditum in saeculo;
Montis antro sequestratus
Plorat, orat humo stratus,
Tandem mente serenatus
Latitat ergastulo.

Ibi vacat rupe tectus,
Ad divina sursum vectus
Spernit ima iudex rectus,
Eligit caelestia.
Carnem frenat sub censura,
Transformatum in figura,
Cibum capit de scriptura,
Abiicit terrestria.

Tunc ab alto vir hierarcha
Venit, ecce, rex monarcha,
Pavet ista patriarcha
Visione territus;
Defert ille signa Christi,
Cicatricem confert isti,
Dum miratur corde tristi
Passionem tacitus.

Sacrum corpus consignatur,
Dextrum latus perforatur,
Cum amore inflammatur
Cruentatum sanguine;
Verba miscent arcanorum,
Multa clarent futurorum,
Videt sanctus vim dictorum
Mystico spiramine.

Patent statim miri clavi,
Nigri foris, intus flavi,

Boldog, hogyha sírni lehet
Keseredett szíve helyet,
Zokogván világban tellett
Elvesztett szép idején.
Hegyek barlangjait bújja,
Imádkozik leborulva,
Mignem lelke megcsitúl a
Barlangbörtön rejtekén.

Ott időz a sziklarésben,
Mennyei elmélkedésben,
Szíve-lelke már egészen
Rajtavész az egeken.
Vet a testre szoros féket,
Már embernek sem néznének,
Csak az Irás neki étek,
E világnak idegen.

S ím a mennyből férfi jő le:
Főpap néz s király belőle.
Fél a pátriárka tőle
Megretten a vízión.
Krisztus jelét hozza néki,
Sebeit testébe vési,
Míg Ferenc könnyesre nézi
Szemeit a Passión.

Hord jelet már boldog teste:
Jobboldala átszegezve.
Tűzzel és vérrel sebezte
A szeretet és a vágy.
Szók és titkok összefolynak,
Lát mélyébe messze kornak,
S ihletén a sugalomnak
Éli, amit írva lát.

Négy csodás szög áll beléje,
Látszik fejük feketéje,

Pungit dolor poena gravi,
Cruciant aculei;
Cessat artis armatura
In membrorum apertura,
Non impressit hos natura,
Non tortura mallei.

Signis crucis, quae portasti,
Unde mundum triumphasti,
Carnem, hostem superasti,
Inclita victoria,
Nos, Francisce, tueamur,
In adversis protegatur,
Ut mercede perfruamur
In coelesti gloria.

Pater pie, pater sancte,
Plebs devota te iuvante
Turba fratrum comitante
Mereatur praemia;
Fac consortes supernorum,
Quos informas vita morum,
Consequatur grex Minorum
Sempiterna gaudia.

Rőt hegyük a húsba mélyre
Égő kínnal beleás.
Elválnak a gyenge részek,
Húsán, csontján szörnyű rések,
Nem nyitotta ezt természet,
Sem a kínzó kalapács.

Jeleivel a keresztnek,
Miket hordott drága tested,
Miknek árán megszerezted
Diadalmad ünnepét,
Oltalmaz, ó Ferenc minket,
Gyámolítsd szükségünket,
Hogy kinyíljon lelkeinknek
Majd a fényesség ég.

Állj mellettünk, szentek Atyja,
Hogy a jámborok csapatja
Testvérként együtt haladva,
Boldog útját lelje meg.
Vigy az égiek körébe,
Kiknek te vagy mintaképe,
Hogy a Kis Testvérek népe
Érjen örök örömet.

Sanctus Bonaventura

(1221—1274)

De Sancta Cruce Hymni.

I.

In passione Domini,
Qua datur salus homini,
Sit nostrum refrigerium
Et cordis desiderium.

Portemus in memoria
Et poenas et opprobria
Christi, coronam spineam,
Crucem, clavos et lanceam.

Et plagas sacratissimas,
Omni laude dignissimas,
Acetum, fel, arundinem,
Mortis amaritudinem.

Haec omnia nos satient
Et dulciter inebrient,
Nos repleant virtutibus
Et gloriosis fructibus.

Te crucifixum colimus
Et toto corde poscimus,
Ut nos sanctorum coetibus
Coniungas in caelestibus.

Laus, honor Christo vendito
Et sine causa prodito,
Passo mortem pro populo
In aspero patibulo.

Szent Bonaventura

(1221—1274)

A Szent Keresztről.

I.

Urunk kinszenvedései,
Mikben a föld üdvét leli,
Adjanak nékünk frissülést,
Szívünk vágyának enyhülést.

Éljen szívünkben szüntelen
E gyalázat, e gyötrelem,
A koronázó tövisek,
Kereszt és lándzsa és szögek,

És szentséges szent sebei.
Mily méltó ezt énekleni!
Ecet és epe italát
És ezt a keserű halált.

Ez az igazi lakoma,
Ez szívünk édes mámora,
Lelkünk erénnyel töltse el
S dicsőség gyümölcseivel.

Ó megfeszített Jézusunk,
Egész szívvel fohászkodunk,
Juttass mennyországodba el,
A szentek seregeivel.

Krisztusnak áldás, tisztelet,
Kit eladott a gyűlölet,
Ki népeért halt kínhalált
Kereszt keserves kárpodán.

II.

Christum ducem, qui per crucem
Redemit nos ab hostibus,
Laudet coetus noster laetus,
Exsulet caelum laudibus.

Poena fortis tuae mortis
Et sanguinis effusio
Corda terant, ut te quaerant,
Iesu, nostra redemptio.

Per felices cicatrices,
Sputa, flagella, verbera,
Nobis grata sint collata
Aeterna Christi munera.

Nostrum tangat cor, ut plangat,
Tuorum sanguis vulnerum,
In quo toti simus loti,
Conditor alme siderum.

Passionis tuae donis,
Salvator, nos inebria,
Qua fidelis dare velis
Beata nobis gaudia.

II.

Krisztus Mestert, ki kereszten
Váltotta meg a híveket,
Boldog nyája vígan áldja,
Dalunk bezengje az eget.

Nagy gyötrelme emberelme
S szív keménységét törje meg,
Hogy szeressen és kövessen,
Ó üdvözítő Szeretet!

Amaz ostor, vaskarmostól
S boldogságos sebhelyeid
Szerezzék meg minden népnek
Krisztus örök kegyelmeit.

Szívünk érje hulló vére,
Melyben tisztára mosdatál,
Sírva áldjunk, úgy imádjunk,
Ki csillagokat alkotál.

Szenvedésed adjon édes
Szent részegséget minékünk.
Hívj el Hozzád, s a mennyország
Meghozza boldog örömünk.

Sanctus Thomas Aquinas

(1224—1274)

Hymni de SS. Eucharistia.

Adoro Te.

Adoro Te devote, latens deitas,
Quae sub his figuris vere latitas.
Tibi se cor meum totum subiicit,
Quia te contemplans totum deficit.

Visus, gustus, tactus in te fallitur,
Sed auditu solo tuto creditur.
Credo quidquid dixit Dei filius,
Verbo veritatis nihil verius.

In cruce latebat sola deitas,
Sed hic latet simul et humanitas.
Ambo tamen credens atque confitens
Peto quod petivit latro poenitens.

Plagas sicut Thomas non intueor,
Deum tamen meum te confiteor,
Fac me tibi semper magis credere,
In te spem habere, te diligere.

O memoriale mortis Domini,
Panis vivus, vitam praestans homini,
Praesta meae menti de te vivere
Et te illi semper dulce sapere.

Pie Pelicane, Iesu Domine,
Me immundum munda tuo sanguine.
Cuius una stilla salvum facere
Totum mundum quit ab omni scelere.

Aquinói Szent Tamás

(1224—1274)

Himnuszok az Oltáriszentségről.

Rejtező Istenség.

Rejtező istenség, hittel áldalak,
Ki elrejteztél itt bor s kenyér alatt.
Szívem te előtted megalázkodik,
Mert ha téged szemlél, megfogyatkozik.

Szám, kezem, látásom, benned fennakad,
Bizton hitem mégis hallásból fakad.
Hiszem mind, amit szól Istennek Fia,
Nincs igazabb, mint az Igazság szava.

Rejté a keresztfá istenségedet,
Itt az emberség is elrejtezkedett.
Mind a kettőt vallván és hittel hívén,
Mit a jobb lator kért, azért esdek én.

Sebeid Tamással nem szemlélhetem,
Te vagy mégis, vallom, Uram, Istenem.
Add, hogy egyre jobban higgyek teneked,
Tebenned reméljek és szeresselek.

Uram halálának szent emlékjele,
Élő kenyér, nekünk élet kenyere!
Hogy belőled éljen, késztesd lelkemet;
Soha ne feledje édességedet.

Kegyess pelikánunk, égi szeretet,
Véredben, tisztátlant, moss meg engemet,
Egy cseppje elég, ha a mérlegbe hull,
Az egész világnak bűnváltságaul.

Iesu, quem velatum nunc adspicio,
Oro, fiat illud quod tam sitio,
Ut te revelata cernens facie
Visu sim beatus tuae gloriae!

Sacris solemnibus.

Sacris solemnibus iuncta sint gaudia,
Et ex praecordiis sonent praeconia,
Recedant vetera, nova sint omnia:
Corda, voces et opera.

Noctis recolitur coena novissima,
Qua Christus creditur agnum et azyma
Dedisse fratribus iuxta legitima
Priscis indulta patribus.

Post agnum typicum expletis epulis
Corpus Dominicum datum discipulis,
Sic totum omnibus, quod totum singulis
Eius fatemur manibus.

Dedit fragilibus corporis ferculum,
Dedit et tristibus sanguinis poculum,
Dicens: „Accipite, quod trado vasculum,
Omnes ex eo bibite.“

Sic sacrificium istud instituit,
Cuius officium committi voluit
Solis presbyteris, quibus sic congruit,
Ut sumant et dent ceteris.

Panis Angelicus fit panis hominum,
Dat panis coelicus figuris terminum,
O res mirabilis: manducat Dominum
Pauper, servus et humilis.

Jézus, most csak arcod leplét láthatom,
Add meg, Uram, amit úgy szomjúhozom,
Boldogan, lepletlen lássam színedet,
És dicsőségedben dicsérhesselek.

Ezen a szent napon.

Ezen a szent napon örvendjünk, emberek,
Szívben és ajkakon himnuszok zengjenek.
A régi múltjon el, újúlnak mindenek,
Szó és a tett, szív és kebel.

A végső vacsorát ünnepli e sereg,
Hol az Úr Krisztus ad bárányt és kenyeret
Testvérei elé, amint a régiek
Szentelt törvénye rendelé.

Bárány a lakomán amikor elfogyott,
Az előkép után testet és vért adott
Apostolainak, és egyformán jutott
Egy-egynek és mindannyinak.

Testét így adta át gyengék falatjakép,
Búsaknak így borát, vérének serlegét,
„Amit nektek adok” — hozzájuk így beszélt —
„Vegyétek mind és igyatok.”

E Szakramentomot ekként alapítá,
S egyedül a papok kezére bízta rá.
Előbb a pap vegye, hogy majd kiosztaná,
Mit rábízott Krisztus kegye.

Emberek étke lett az angyali kenyér,
Az előkép-jelek sora itt véget ér.
Ó milyen csodaszép, hogy Istenéből él
Szegény nyomorult szolganép!

Te, trina Deitas unaque, poscimus,
Sic nos tu visita, sicut te colimus:
Per tuas semitas duc nos, quo tendimus,
Ad lucem, quam inhabitas.

Verbum supernum prodiens.

Verbum supernum prodiens,
Nec Patris linquens dexteram,
Ad opus suum exiens
Venit ad vitae vesperam.

In mortem a discipulo
Suis tradendus aemulis,
Prius in vitae ferculo
Se tradidit discipulis.

Quibus sub bina specie
Carnem dedit et Sanguinem,
Ut duplicis substantiae
Totum cibaret hominem.

Se nascens dedit socium,
Convalescens in edulium,
Se moriens in pretium,
Se regnans dat in praemium.

O salutaris Hostia,
Qui caeli pandis ostium;
Bella premunt hostilia,
Da robur, fer auxilium!

Uni trinoque Domino
Sit sempiterna gloria,
Qui vitam sine termino
Nobis donet in patria.

Hármas-egy Istenünk, hozzád fohászodunk:
Urunkul tisztelünk, jőjj és légy gyámolunk
Vezess ösvényeden, hová iparkodunk:
A fénybe, mely körülveszen!

Isten igéje földre szállt.

Isten Igéje földre szállt,
Bár Atyja jobbján megmaradt,
S művének adta át magát,
Jövéen az életalkonyat.

Mikor halálnak adta őt
A csókkal áruló barát,
Az élet asztalán előbb
Itt hagyta ételül magát.

Két színben hagyta hogy vegyék
Testét és vérét a hivek,
Hogy Isten- s ember-lényegét
A teljes ember kapja meg.

Születvén, egy lett közülünk,
Lett e vacsorán ételünk,
Holtában váltságot lelünk,
Trónjától jutalmat nyerünk.

Ó üdvösséges áldozat,
Ki eget nyitsz néped előtt:
Ellenség hoz reánk hadat,
Küldj segítséget, adj erőt!

Egy-háromságos Istenünk,
Orök dicsőség teneked,
Ki a hazában minékünk
Adsz határtalan életet.

Pange lingua.

Pange lingua gloriosi
Corporis mysterium
Sanguinisque pretiosi,
Quem in mundi pretium
Fructus ventris generosi,
Rex effudit gentium.

Nobis datus, nobis natus
Ex intacta Virgine,
Et in mundo conversatus
Sparso verbi semine,
Sui moras incolatus
Miro clausit ordine.

In supremæ nocte coenæ
Recumbens cum fratribus
Observata lege plene
Cibis in legalibus,
Cibum turbae duodenæ
Se dat suis manibus.

Verbum caro, panem verum
Verbo carnem efficit,
Fitque sanguis Christi merum.
Etsi sensus deficit,
Ad firmandum cor sincerum
Sola fides sufficit.

Tantum ergo Sacramentum
Veneremur cernui,
Et antiquum documentum
Novo cedat ritui:
Praestet fides supplementum
Sensuum defectui.

Zengd a titkot.

Zengd a titkot, hangos ének,
Zengd a Testet és a Vért,
Mit gyümölcse szüzi méhnek
Ontott, mint királyi bért,
A világ minden bűnének
Bőséges váltságaért.

Lett az Isten egy közülünk,
Embertestbe öltözött,
Ige magvát (üdvözülünk)
Szórta szét a nép között
S e csodát szerezte úlnunk,
Mielőtt elköltözött.

Végső este megfogadta
Régi törvény szent szavát:
Mint a törvény tenni szabta,
Úgy rendelte asztalát,
Étekül hogy általadta
Enkezével önmagát.

Az Igének igéjére
Testté válik a kenyér.
Lesz a színbor Krisztus vére,
Bár szemed hozzá nem ér.
Ezt a hű szív hogy felérje,
Itt a puszta hit segít.

Hát e nagy szentség elébe
Hódolattal jöjjetek.
Ó bizonyságok helyébe
Új szer ad itt életet.
Érzék nem hat rejtekébe:
Itt csak élő hit vezet.

Genitori Genitoque
Laus et iubilatio,
Salus, honor, virtus quoque
Sit et benedictio,
Procedenti ab utroque
Compar sit laudatio.

Lauda Sion.

Lauda Sion Salvatorem,
Lauda ducem et pastorem
In hymnis et canticis.
Quantum potes, tantum aude,
Quia maior omni laude,
Nec laudare sufficis.

Laudis thema specialis
Panis vivus et vitalis
Hodie proponitur.
Quem in sacrae mensa coenae
Turbae fratrum duodenae
Datum non ambigitur.

Sit laus plena, sit sonora,
Sit iucunda, sit decora
Mentis iubilatio,
Dies enim solemnis agitur
Inqua mensae prima recolitur
Huius institutio.

In hac mensa novi Regis
Novum Pascha novae legis
Phase vetus terminat.
Vetustatem novitas,
Umbram fugat veritas,
Noctem lux eliminat.

Az Atyának és Fiúnak
Hajtsunk térdet és fejet,
Kettejüktől származónak
Egyenlőkép tisztelet:
Háromságban egy Valónak,
Földön és a föld felett.

Lauda Sion.

Dícsérd Sion, Udvöztöd,
Jó pásztorod, hú segítöd,
Áldja hangos éneked.
Himnuszt mondj, egész szíveddel,
Szóddal úgyis nem érhedd el,
Méltón nem dícsérheted.

Nagy dologról szól az ének:
Élet élő kútfejének,
A Kenyérnek hódolunk.
Estelén a Vacsorának
A tizenkét tanítványnak
Mit kiosztott Krisztusunk.

Hangosan hát fönnesengjen,
Ujjongjon és égre csengjen
Zengő lelkünk hangja ma.
Mert mit ajkunk most magasztal:
Amaz ünnep, amaz asztal,
Amaz első lakoma.

Ott új Húsvét napja támadt,
Új kötése új királynak,
Régi Húsvét bételett.
Új világtól fut az óság,
Árnyat oszlat új valóság
Fényesség úz éjfelet.

Quod in coena Christus gessit,
Faciendum hoc espressit
In sui memoriam:
Docti sacris institutis
Panem, vinum in salutis
Consecramus hostiam.

Dogma datur Christianis,
Quod in carnem transit panis
Et vinum in sanguinem.
Quod non capis, quod non vides,
Animosa firmat fides
Praeter rerum ordinem.

Sub diversis speciebus,
Signis tantum et non rebus,
Latent res eximiae:
Caro cibus, sanguis potus,
Manet tamen Christus totus
Sub utraque specie.

A sumente non concisus,
Non confractus, non divisus
Integer accipitur.
Sumit unus, sument mille,
Quantum isti, tantum ille,
Nec sumptus consumitur.

Sumunt boni, sumunt mali,
Sorte tamen inaequali,
Vitae vel interitus.
Mors est malis, vita bonis,
Vide paris sumptionis
Quam sit dispar exitus.

Fracto demum sacramento,
Ne vacilles, sed memento
Tantum esse sub fragmento.
Quantum toto tegitur.

S amit ott tett önkezével:
Emlékére nyílt igével
Hagyta Krisztus végzenünk.
Szent igéktől megoktatva,
Üdvösséges áldozatra
Kenyeret s bort szentelünk.

Ágazatja szent hitünknek:
Testté, vérré lényegülnek,
Bor s kenyér mi volt előbb.
Régi rend itt újnak enged,
Szárnya lankad észnek, szemnek,
Élő hitből végy erőt.

Színében bor és kenyérnek
(Jel csak ez, de más a lényeg!)
Drága nagy jók rejlenek.
Vér bár a bor, test az étel,
Egy is Krisztus, semmi kétely!
Két szín Őt nem osztja meg.

Aki veszi, meg nem osztja,
Meg nem töri, nem szakasztja,
Mindenek épen veszik.
Veszi egy és ezrek vészik,
S minden egyenlőn kapja részit,
Mégis: nem fogyatkozik.

Veszi jó és veszi vétkes,
Ám gyümölcse vajmi kétes:
Élet vagy elkárhozás.
Rossznak átok, üdv a jóknak:
Lásd, az együtt áldozóknak
Végül milyen szörnyű más!

S ha megtört az áldozatban,
Kétség, tudd meg, nincsen abban:
Úgy van ott minden darabban,
Mint a teljes szín alatt.

Nulla rei fit scissura,
Signi tantum fit fractura,
Qua nec status nec statura
Signati minuitur.

Ecce panis Angelorum,
Factus cibus viatorum,
Vere panis filiorum,
Non mittendus canibus!
In figuris praesignatur,
Cum Isaac immolatur,
Agnus Paschae deputatur,
Datur manna patribus.

Bone pastor, panis vere,
Jesu, nostri miserere,
Tu nos pasce, nos tuere,
Tu nos bona fac videre
In terra viventium.
Tu qui cuncta scis et vales,
Qui nos pascis hic mortales,
Tuos ibi commensales,
Cohaeredes et sodales
Fac sanctorum civium.

Öt törés nem törhető meg,
Csak a jelnek (köntösének!)
Színe tört meg, ám a lényeg
Változatlan egy marad.

Imhol angyaloknak étke,
Vándorútunk erőssége,
Édes fiak vendégségel
Ebeknek oda ne vesd!
Ósi manna ezt mutatja,
Ezt Izsáknak áldozatja,
Bárány vére csordulatja
Képpel írja régen ezt.

Kegyes pásztor, igaz éték:
Édes Jézus! kérünk téged,
Te legeltesd, védő a néped,
Te mutasd meg kegyességed,
Fönn az élők közepett.
Mindenható fejedelmünk,
Éltünk, éltetők, szerelmünk,
Engedj asztalodra lelnünk,
S testvérül engedd ölelnünk
Odafönn a szenteket.

Hugo Argentoratensis

(Saec. XIII)

Ave mundi domina.

Ave, mundi Domina,
Stella maris, Maria,
Ave, dulcis figella.

Ave, suavis cithara,
Nardus odorifera,
Gemma lucidissima.

Maria sole pulchrrior,
Omni luce clarior,
Omni dulcore suavior.

Rosis rubicundior.
Liliis floridior,
Paradiso dulcior.

Tu fons omnis gratiae,
Speculum munditiae,
Balsamus fragrantiae.

In aure suavissima,
In corde dulcissima,
In ore sapientissima.

Pulchritudo virginum,
Florens rosa Martyrum,
O dulcedo pauperum.

Strassburgi Hugó

(XIII. század)

Szűz Mária dicsérete.

Ave világ Asszonya,
Tengereknek csillaga,
Édes hárfa, Mária!

Ave zengő citara,
Drága nárdusz illata,
Gyöngyök legdrágábbika.

Mária, napnál ékeőbb,
Minden féynél fényesebb,
Édességnél édesebb.

Rózsaszirmnál bíborabb,
Liliomnál vidorabb,
Édennél kívánatosabb.

Minden kegyelem kútfeje,
Tisztaságnak tüköre,
Illatoknak fűszere.

Fülnek édes dallama,
Szívnek boldog balzsama,
Szájban bölcsesség szava.

Szűzi szépség, ifjuság,
Vértanúk közt rózsaaág,
Szegényeknek drágaság.

**In planctu laetitia,
In bello victoria,
In morte fiducia.**

**Nobis post exillum
Ostende tuum filium,
O Maria, pulcherrimum.**

Bánatomban örömem,
Háborúban győzelem,
Halálomban kegyelem.

Számkivetésünk után
Ő szépségében trónusán
Fiad mutasd meg, Szűzanyám.

Anonymus auctor

(Saec. XIII)

In Festo Fatuorum Sequentia.

Orientis partibus
Adventavit asinus
Pulcher et fortissimus,
Sarcinis aptissimus.
Hez, sir asne, hez!

Hic in collibus Sichen
Enutritus sub Ruben
Transiit per Iordanem,
Saliit in Bethlehem.
Hez, sir asne, hez!

Saltu vincit hinnulos
Dragmas et capreolos,
Super dromedarios
Velox Madianeos.
Hez, sir asne, hez!

Aurum de Arabia,
Tus et murram de Saba
Tulit in ecclesia
Virtus asinaria.
Hez, sir asne, hez!

Dum trahit vehicula
Multa cum sarcinula,
Illius mandibula
Dura terit pabula.
Hez, sir asne, hez!

Ismeretlen szerző

(XIII. század)

A Bolondok Unnepének szekvenciája.

Megérkezett a számár,
Küldte napkeleti táj.
Csupa erő, csupa báj,
Terhe alatt vígan jár.
Héj, csacsi úr, héj!

Szülőföldje volt Szikem,
Ott táplálta fel Ruben.
A Jordánon általkelt,
Betlehemben táncra kelt,
Héj, csacsi úr, héj!

Nincsen gida, friss csikó,
Ekkorákat ugrosó,
Mádiáni dromedár
Ilyen frissen egy se jár.
Héj, csacsi úr, héj!

Arábia aranyát,
Sába mirraolaját
S tömjénjét elhozta már
Ez a nagy darab számár.
Héj, csacsi úr, héj!

Türelmesen húzogat
Jól megrakott kocsikat.
Állkapcája rágogat,
Szúrós szalmát ropogat.
Héj, csacsi úr, héj!

Cum aristis bordeum
Comedit et carduum,
Triticum a palea
Segregat in area.
 Hez, sir asne, hez!

Amen dicas, asine,
Iam satur de gramine,
Amen, amen itera,
Aspernare vetera.
 Hez, sir asne, hez!

Árpakalászt eszeget,
Bogáncsot is eleget.
Ritkán akad, szűkösen
Pelyva között búzaszem.
Héj, csacsi úr, héj!

Mondd, hogy *amen*, jó számár,
Ha szénával jóllaktál.
Amen, amen, szaporázd,
Egyebeket meg se láss!
Héj, csacsi úr, héj!

Jacobus Tuders

(1230—1306)

Sequentia de compassione Beatæ Virginis.

Stabat Mater dolorosa
Iuxta crucem lacrimosa,
 Dum pendeat Filius.
Cuius animam gementem,
Contristatam et dolentem
 Pertransivit gladius.

O quam tristis et afflicta
Fuit illa benedicta
 Mater unigeniti!
Quae moerebat et dolebat
Pia Mater, dum videbat
 Nati poenas inclyti.

Quis est homo, qui non fleret,
Matrem Christi si videret
 In tanto supplicio?
Quis non posset contristari,
Christi Matrem contemplari
 Dolentem cum Filio?

Pro peccatis suae gentis
Vidit Jesum in tormentis
 Et flagellis subditum.
Vidit suum dulcem Natum
Moriendo desolatum,
 Dum emisit spiritum.

Eia Mater, fons amoris,
Me sentire vim doloris
 Fac, ut tecum lugeam.

Todi Jakab

(1230—1306)

A Fájdalmas Szűzről.

All a fájdalomnak anyja,
Kin az arcát könnybe vonja,
 Úgy siratja szent Fiát.
Gyász a lelkét meggyötörte,
Kin és bánat összetörte,
 Törnek éle járta át.

Ó mi nagy volt ama drága
Szűzanya szomorúsága,
 Egyszülött szent magzatán!
Mennyit sírt és hogy kesergett,
Látván azt a nagy keservet,
 Azt a nagy kínt szent Fián.

Ki ne sírna, melyik ember,
Hogyha ennyi gyötrelemben
 Látja lankadozni őt?
Ki nem sírna Máriával,
Hogyha látja szent Fiával
 Szenvedni a szent Szülőt!

Népét hogy megmossa szennytől,
Látta tenger gyötrelemtől
 Roskadozni Jézusát.
Látta édes egy szülöttét,
Halálos nagy elepedtét,
 Látta, hogy halálra vált.

Szeretnek szent kútfője,
Add, a fájdalomnak töre
 Járjon át a lelkemen.

Fac, ut ardeat cor meum,
In amando Christum Deum,
Ut sibi complaceam.

Sancta Mater, istud agas,
Crucifixi fige plagas
Cordi meo valide.
Tui nati vulnerati,
Tam dignati pro me pati,
Poenas mecum divide.

Fac me tecum pie flere,
Crucifixo condolere
Donec ego vixero.
Iuxta Crucem tecum stare
Et me tibi sociare
In planctu desidero.

Virgo virginum praeclara.
Mihi iam non sis amara,
Fac me tecum plangere.
Fac, ut portem Christi mortem,
Passionis fac consortem
Et plagas recolere.

Fac me plagis vulnerari,
Fac me cruce inebriari,
Et cruore Filii.
Flammis ne urar succensus,
Per te, Virgo, sim defensus
In de iudicii.

Christe, cum sit hinc exire,
Da per matrem me venire
Ad palmam victoriae.
Quando corpus morietur,
Fac ut animae donetur
Paradisi gloria.

Hogy szívemben lángra kelne
Krisztusomnak szent szerelme.
Segíts neki tetszenem.

Esdek, hogy szívembe véssed,
Szűzanyám, nagy szenvedésed
S az Átvertnek sebeit.
Gyermekednek, a sebzettnek,
Ki miattam szenvedett meg,
Osszam meg gyötrelmeit.

Add meg, kérlek, hogy mig elek,
Együtt sirjak mindig veled
S azzal, ki a fán eped.
A keresztnél veled állni,
Gyászban veled egygé válni:
Erre űz a szeretet.

Dicső szűze szent szűzeknek,
Hadd ízleljem kelyhedet meg:
Add nekem fájdalmaid:
Add tisztelnem, add viselnem,
S nem felednem: holt Szerelmem.
Krisztusomnak kínjait.

Sebeivel sebesítsen,
Szent mámorba részegítsen
Buzgó vérével Fiad.
Hogy ne jussak ama tűzbe,
Védj meg engem, drága Szűz te.
Ha az ítélet riad.

Krisztusom, ha jó halálom,
Anyád szeme rám találjon,
És elhívjon engemet.
S hogyha testem porba tér meg,
Lelkem akkor a nagy égnek
Dicsőségét lelje meg.

Sequentia de gaudiis Beatae Mariae Virginis.

Stabet Mater speciosa
Iuxta foenum gaudiosa,
Dum iacebat parvulus.
Cuius animam gaudentem,
Laetabundum ac ferventem
Pertransivit iubilus.

O quam laeta et beata
Fuit illa immaculata
Mater Unigeniti.
Quae gaudebat et ridebat,
Exultabat, cum videbat
Nati partum inclyti.

Quis iam est, qui non gauderet.
Christi Matrem si videret
In tanto solatio?
Quis non posset collaetari,
Christi Matrem contemplari
Ludentem cum Filio?

Pro peccatis suae gentis
Christum vidit cum iumentis
Et algori subditum.
Vidit suum dulcem Natum
Vagientem, adoratum.
Vili diversorio.

Nato Christo in praesepe
Coeli cives canunt laete
Cum immenso gaudio.
Stabat senex cum puella
Non cum verbo nec loquela
Stupescentes cordibus.

Az örvendező Szent Szűzről.

Áll az édes Istenanyja,
Öröm arcát fénybe fonja,
Úgy ringatja kisfiát,
A jászolra hajladozva,
Örvendezve, vígadozva,
Szent ujjongás hatja át.

Ó mi nagy volt ama drága
Szeplőtelen boldogsága
Egyszülött szent Magzatán!
Ó mi büszke, ó mi boldog,
Hogy repesett, hogy mosolygott,
Szívéből szakadt Fián!

Ki nem örül, melyik ember
Ilyen édes érzelemben
Látva olvadozni őt.
Ki nem vígad Máriával,
Hogyha nézi Szent Fiával
Játszani a Szent Szülőt.

Népe bűnét hogy lemossa
Látja barmok közt lakozva,
Gőgicsélni Jézusát.
És fogadni dideregve
Nyomorult alomba fekve
Pásztorok imádatát.

Ám a Jászol kisedének
Angyalajkon édes ének,
Boldog ének zengedez,
Ifjú lányok, roskadt vének
Állnak ottan, s nem beszélnek,
Csak a szívük gerjedez.

Eia Mater, fons amoris,
Me sentire vim ardoris
Fac, ut tecum sentiam.
Fac, ut ardeat cor meum
In amatum Christum Deum
Ut sibi complaceam.

Sancta Mater, istud agas,
Prone introducas plagas
Cordi fixas valide.
Tui Nati caelo lapsi,
Iam dignati foeno nasci
Poenas mecum divide.

Fac me vere congaudere
Iesulino cohaerere
Donec ego vixero.
In me sistat ardor tui
Puerino fac me frui
Dum sum in exilio.
Hunc ardorem fac communem,
Ne me facias immunem
Ab hoc desiderio.

Virgo virginum praeclara,
Mihi iam non sis amara,
Fac me Parvum rapere.
Fac, ut pulchrum Fantem portem,
Qui nascendo vicit mortem,
Volens vitam tradere.

Fac me tecum satiari,
Nato me inebriari,
Stans inter tripudio.
Inflammatum et accensus
Obstupescit omnis sensus
Tali de commercio.

Szeretetnek szent kútfője,
Add, hogy az öröm verője
Süssön át a lelkemen.
Hogy szívemben lángra kelne
Krisztusomnak szent szerelme,
Segíts neki tetszenem.

Kérlek, Szűzanyám, esengve,
Jól bevéssed én szívembe
Anyaságod sebeit,
Az egeből érkezettnek,
Ki széna közt született meg,
Osszam meg gyötreimeit.

Add meg kérlek, hogy mig élek,
Együtt örvendezzek véled
Kicsi Jézuskád előtt,
Hozzá bújjak, mig a földön
Száműzésemet kitöltöm,
S mint Te, úgy szeressem Őt.
Igy szeresse minden ember,
E szent vággyal olts be engem,
Ebből szívjak szent erőt.

Dicső Szűze szent szűzeknek,
Hadd ízleljem kelyhedet meg.
Add karomba kicsikéd,
Hadd ringassam Őt ölemben,
Ki azért lőn földi ember,
Hogy a halált zúzza szét.

Add hogy benne elmerüljek,
Szent mámorba részegüljek
Nála ülvén veled én.
Igy ha látnám, így ha égnék,
Elhallgatna minden érzék,
Már csak Jézust érzénem.

Fac me Nato custodiri,
Verbo Dei praemuniri,
Conservari gratia.
Quando corpus morietur,
Fac, ut animae donetur
Tui Nati visio.

Omnes stabulum amantes,
Et pastores vigilantes
Pernoctantes sociant;
Per virtutem Nati tui
Ora ut electi sui
Ad patriam veniant.

De vanitate mundi.

Cur mundus militat
Sub vana gloria,
Cuius prosperitas
Est transitoria.
Tam cito labitur
Eius potentia
Quam vasa figuli,
Quae sunt fragilia.

Plus crede literis
Scriptis in glacie,
Quam mundi miseri
Vanae fallaciae.
Fallax in praemiis
Virtutis specie,
Quae nunquam habuit
Tempus fiduciae.

Credendum magis est
Vitris fallacibus;
Quam mundi miseris
Prosperitatibus.

Szent Fiadnak tarts meg engem,
Hogy a hitben, kegyelemben
Végig állandó legyek.
Hogyha testem halni mégyen,
Lelkem akkor a nagy égben
Fiad Arcát lássa meg.

Szeretői jászolodnak
Mind a jámbor pásztoroknak
Népével virrasztanak.
Kérd hatalmát szent Fiadnak,
Minden választottaidnak,
Hogy elébe jussanak.

A világ hiúságáról.

Hívságos fény után
A világ mért lohol,
Amely ma még ragyog,
S holnap már nincs sehol,
Oly könnyen elhasad,
Oly gyorsan szétomol,
Mint fazekas műve,
A rossz agyagcsupor.

Megbízhatóbb a jég
Hátára írt betű,
Mint a világi fény,
Ha még oly gyönyörű.
Édeseket ígér
De magja keserű.
Hogy bízzál benne, hisz
Arasznyi idejű!

Törékeny üvegen
Lépdelni biztosabb,
Mint a hitvány világ
Amikkel csalogat.

Falsis insomniis
Et voluptatibus,
Falsisque studiis
Et vanitatibus.

Dic ubi Salomon
Olim tam nobilis?
Vel ubi Samson est
Dux invincibilis?
Vel pulcher Absalon
Vultu mirabilis?
Vel dulcis Jonathan,
Multum amabilis?

Quo Caesar abiit
Celsus imperio?
Vel Xerxes splendidus
Totus in prandio?
Dic ubi Tullius
Clarus eloquio?
Vel Aristoteles
Summus ingenio?

Tot clari proceres,
Tot retro spatia,
Tot ora praesulum,
Tot regna fortia;
Tot mundi principes,
Tanta potentia:
In ictu oculi
Clauduntur omnia!

Quam breve festum est
Haec mundi gloria!
Ut umbra hominis
Sic eius gaudia.

Csak illanó gyönyört,
Csak üres álmokat,
Csak hazug szenvedélyt,
Csak hiúságot ad.

Mondd, hol van Salamon.
A hajdan glóriás?
Hát Sámson hova lett,
A bajnok óriás?
S az ékes Absolon,
Aki szép volt, csodás?
S a nyájas jóbarát,
A kedves Jonatás?

Mondd, Caesar hova tünt,
Császárok elseje?
Hát Xerxes hova lett
S a lakomák vele?
Hova ment Tullius,
A szónokok feje?
És Aristoteles,
Mesterek mestere?

Olyannyi századok,
Oly sok nagyúr, kevély,
Erős birodalom
És büszke hadvezér,
Gőgös világnagyok
És annyi szenvedély:
Csak egy szemvillanás,
És mindez véget ér.

Világi pompa, fény,
Jaj, kurta ünnepély!
Öröme, mint a test
Árnyéka, annyit ér.

Quae semper subtrahunt
Aeterna praemia,
Et ducunt hominem
Ad dura devia.

O esca vermium,
O massa pulveris,
O ros, o vanitas,
Cur sic extolleris?
Ignoras penitus
Utrum cras vixeris:
Fac bonum omnibus
Quamdiu poteris.

Haec carnis gloria
Quae magni penditur,
Sacris in literis
Flos foeni dicitur.
Ut leve folium
Quod vento rapitur,
Sic vita hominum
Hac via tollitur.

Nil tuum dixeris
Quod potes perdere,
Quod mundus tribuit
Intendit rapere.
Superna cogita,
Cor sit in aethere;
Felix qui potuit
Mundum contemnere.

Attól von el, ami
Örökös jót ígér.
Nyomában életed
Rossz tévutakra tér.

Férgek falatja te,
Egy markolásnyi por,
Harmatcsepp, semmiség;
Miért fuvalkodol?
Hogy holnap élsz-e még,
Ennyit sem tudhatol:
Addig míveld a jót,
Mig itt sáfárkodol!

Mi néked oly becses,
A test hát ennyit ér.
Mint a mezők füve:
Az Irás így beszél,
Úgy elsodortatik,
Ha jó könnyűcske szél,
Az emberélet is,
Akár a falevél.

Ne mondd, hogy a tiéd,
Mi elveszíthető.
Mit a világ adott,
Vissza is kéri ő.
Hát fölfelé legyen
Szíved reménykedő:
Csak egy a boldog itt,
A világmegvető.

Johannes Pechamus

(1240—1292)

Philomena.

Philomena, praevia
Temporis amoeni,
Quae recessum nuntias
Imbris atque coeni,
Dum mulcescis animos
Tuo canto leni,
Ave prudentissima,
Ad me, quaeso, veni.

Veni, veni, mittam te,
Quo non possum ire,
Ut amicum valeas
Cantu delinire,
Tollens eius tristia
Voce dulcis lyrae,
Quem heu modo nescio
Verbis convenire.

Ergo pia suppleas
Meum imperfectum,
Salutando dulciter
Unicum dilectum,
Eique denunties,
Qualiter affectum
Sit cor meum iugiter
Eius ad aspectum.

Quod si quaerat aliquis,
Quare te elegi

Peccham János

(1240—1292)

A Fülemile.

Fülemile, hírnöke
Tavasz eljöttének,
Ki jelented, hogy eső
S lucsok eltűnének,
Édes-lágyan hízeleg
Szájadból az ének.
Okosságos kismadár,
Gyere hozzám, kérlek!

Jőjj hamar, magam helyett
Barátomhoz küldlek,
Simogató zenéddel
Nála települj meg,
Dalaiddal bánatát,
Könnyeit törüljed,
Jaj hogy még az én szavam
Oda nem repülhet!

Hát jó szívvel megsegítsd
Az én gyarlóságom.
És köszöntséd édesen
Egyetlen barátom.
Mondd el neki: a szívem
Széles e világon
Nyugodalmat nem talál
Míg viszont nem látom.

Ha valaki kérdené,
Miért éppen téged

Meum esse nuntium,
Sciat, quia legi
De te quaedam propria,
Quae Divinae legi
Et optato munere
Placent summo Regi.

Igitur charissime,
Audi nunc attente,
Nam si cantus volucris
Huius serves mente,
Eius imitatio,
Spiritu docente,
Te coelestem musicum
Faciet repente.

De hac ave legitur,
Quod cum deprehendit
Mortem sibi properam,
Arborem ascendit,
Summoque diluculo
Rostrum sursum tendit,
Diversisque cantibus
Totam se impendit.

Cantilenis dulcibus
Praeviat auroram,
Sed cum dies rutilat,
Circa *primam horam*,
Elevat praedulcius
Vocem insonoram
In cantando nesciens
Pausam sive moram.

Circa vero *tertiam*
Quasi modum nescit,
Quia semper gaudium
Cordis eius crescit;

Választalak, hogy értem
Ezeket elvégezd,
Tudja meg: olvastam én
Rólad oly ígéket,
Hogy törvényt vagy tisztelő
És tetsző az égnek.

Azért édes jóbarát,
Jól figyelmezz kérlek:
Mert ha e madár dalát
Szívvel jól fölérted,
Ha példáját követed,
És sugall a Lélek:
Leszel immár mestere
Mennyei zenének.

E madárról írva van:
Amikor halála
Közeledtét érezi,
Fölrepül egy fára,
Torkát dalra nyitja meg
Hajnal virradtára,
És a lelkét teszi rá
Sokszerű dalára.

Megelőzi éneke
Hajnal hasadását,
Ám ha látja *prima*-tájt
Nappal pírulását,
Édesebb hang váltja fel
Dala harsogását,
Nem ismeri pihentét,
Sem elfáradását.

Mikor jó a *tertia*,
Nem hogy csendesedne,
Inkább még nagyobbra nő
Szíve dalos kedve,

Vere guttur rumpitur,
Sic vox invalescit,
Et quo cantat altius,
Plus et inardescit.

Sed cum in meridie
Sol est in fervore,
Tunc dirumpit viscera
Nimio calore;
Oci! oci! clamat
Illo suo more,
Sicque sensu deficit
Cantans prae labore.

Sic quassata organa
Huius Philomenae,
Rostro tamen palpitans
Fit exanguis pene;
Sed ad *nonam* veniens
Moritur iam plene,
Cum totius corporis
Dirumpuntur venae.

Ecce dilectissime,
Breviter audisti
Factum huius volucris;
Sed si meministi,
Diximus iam primitus,
Quia cantus isti
Mystice conveniunt
Legi Iesu Christi.

Restat (ut intelligo),
Esse Philomenam
Animam virtutibus
Et amore plenam,
Quae dum mente peragrat
Patriam amoenam,

Torka szinte kiszakad,
Mégis egyre szebbre,
Magasabbra tör dala
Neki tüzesedve.

Ám a forró déli nap
Izzó sugarával
Majd a szívét veti szét,
Szinte tűzhalált hal.
„Óci, óci” — így kiált
Ő szokott szavával,
S elhagyják érzékei
Éneke fogytával.

Szegény fülemile így
Elfogy énekestül
Egy hang tör még remegő
Kis csőrén keresztül.
De mikor a nőna jó,
Többé meg se rezdül,
Szívecskéje meghasad,
Meghal mindenestül.

Meghallottad, jóbarát,
A fülemilének
Milyen szép szokása van.
Szómban egy a lényeg:
Ez a kis dalos madár,
Ez az édes ének
Misztikus példázata
Krisztus törvényének.

Nos, a Fülemile hát
(Mindenek belátják):
Lélek, akit az erény
S a szeretet átjár,
Ki ha szívben szemléli
Mennyei hazáját,

Satis delectabilem
Texit cantilenam.

Ad augmentum etenim
Suae sanctae spei
Quaedam dies mystica
Demonstratur ei:
Porro beneficia,
Quae de manu Dei
Homo consecutus est,
Horae sunt diei.

Mane vel diluculum
Hominis est status,
In quo mirabiliter
Homo est creatus.
Hora prima, quando est
Deus incarnatus,
Tertiam dic spatium
Sui incolatus.

Sextam, cum a perfidis
Voluit ligari,
Trahi, caedi, conspui,
Dire cruciari,
Crucifigi denique,
Clavis terebrari,
Caputque sanctissimum
Spinis coronari.

Nonam dic, cum moritur,
Quando consummatus
Cursus est certaminis,
Quando superatus
Est omnino Zabulus,
Et hinc conturbatus;
Vespera cum Christus est
Sepulturae datus.

*

Ép eléggé tetszetős
Dalra nyitja száját.

Szítani a szent reményt
Mely lelkében támad,
Egy titokzatos napot
Gondol el magának,
S nagy jótéteményeit
Isten irgalmának
Képzeli e drága nap
Órái sorának.

Hajnal, avagy szürkület
Az a boldog öltő,
Mit összülnök az Isten
Kegyelmében töltött,
Príma: mikor az Isten
Embertestet öltött,
Tertiának mondatik:
Amig élt a földön.

Sexta: hogy a gonoszság
Kötelet vet rája,
Gyötri, veri, pökdösi,
Húzza, taszigálja,
Átszegezi tagjait,
Feszíti a fára,
Vérbe vonja szent fejét
Töviskoronája.

Haldoklik a keresztfán
Krisztus: ez a Nóna.
Mondja: „Beteljesedett”
Mí megírva róla.
Megzavarta a pokolt,
S a Sátánt ez óra.
Vecsernyére: Urunkat
Teszik nyugovóra.

*

Diem istum anima
Meditans in hortis,
Suae facit terminum
Spiritalis mortis,
Scandens Crucis arborem,
In qua leo fortis
Vicit adversarium,
Fractis portis mortis.

Statim cordis organa
Sursum elevando,
Suum a *diluculo*
Cantum inchoando
Laudat et glorificat
Deum replicando
Sibi quam mirificus
Fuit, hanc creando.

„Die (inquit) Conditor,
Quando me creasti,
Quam sit tua pietas
Larga, declarasti,
Nam consortem gloriae
Tuae cogitasti,
Facere gratuito,
Gratis quam amasti.

O quam mira dignitas
Mihi est concessa,
Cum imago Domini
Mihi est impressa,
Sed crevisset amplius
Dignitas possessa,
Nisi iussum Domini
Fuisset transgressa.

Nam tu summa charitas
Tibi cohaerere,

Jutván órájára így
Napja végszakának,
Veti végét immáron
Lelki halálának,
S keresztjére száll amaz
Erős Oroszlánnak,
Ki megtörte kapuit
Immár a halálnak.

S íme tüstént fölzeneg
Szíve muzsikája:
Hajnal-órán kezdve el,
Buzgón intonálja,
Ő teremtő Istenét
Áldja és imádja,
Kinek létrehozta őt
Kegyelmes csodája.

„Én kegyelmes Alkotóm,
(Töri meg a csendet)
Engem a Te jóságod
Bősége teremtett.
Dicsőséged fényében
Sorsossá teszen meg,
Engem, boldog részesét
Ingyen szerelmednek.

Ó mily csoda méltóság
Lőn kiszabott sorsom:
Lelkemben az Istennek
Képe mását hordom.
Sőt ez a nagy méltóság
Még nőtt volna folyton,
Ha az Isten törvényét
Láb alá nem oldom.

Mert akartad, örökre
Megsimúljak hozzád,

Me volebas iugiter,
Sursumque habere
Dulce domicilium,
Tecumque manere,
Et me velut filiam,
Alere, docere.

Ex tunc disposueras,
Me coadunare
Coelicis agminibus,
Teque mihi dare,
Sed pro tanta gratia
Quid recompensare
Possum, prorsus nescio,
Nisi te amare.

Unica suavitas,
Unica dulcedo,
Cordium amantium
Salutaris praedo,
Totum quicquid habeo,
Vel sum, tibi dedo,
Denique depositum
Meum tibi credo."

Oci, cœtat tale cor,
Gaudens in pressura,
Dicens, quia dignum est,
Ut a creatura
Diligatur opifex
Talis mente pura,
Ei cum extiterit
De se tanta cura.

*

Sic hoc mens diluculum
Transit meditando,

Ó te legfőbb Szeretet,
S ama boldog Ország
Legyen édes otthonod,
Ahol csak Te oltád
Gyermekednek testi és
Lelki éhe-szomját.

Gyermekekről továbbá
Azt végzéd kegyesen,
Hogy az égi seregek
Közé jusson egyszer.
Ekkora kegyelmekért
Hálás hogy lehessen?
Nincsen erre módja más,
Csak egy: hogy szeressen.

Ó egyetlen édesség,
Életünk zamatja,
Üdvös Rabló, ki szívünk
Magához ragadja!
Ami vagyok, amim van,
Lelkem neked adja,
Mindenestül magamat
Bízával egymagadra!"

Óci! — mondja ez a szív
Szorongás közt zengvén
Örvendező éneket.
Érzi, úgy van rendjén,
Hogy szeresse Istenét
A szegény teremtmény,
Aki annyi gonddal őt
Óvta, mint a szemfényét.

*

Igy a lélek medítál
Hajnalvirradóra.

Sed ad primam tranferens
Vocem exaltando,
Tempus acceptabile
Pie ruminando,
In quo venit Dominus,
Carne se velando.

Tunc liquescit anima
Tota per amorem,
Pavida considerans
Omnium auctorem
Vagientem puerum,
Iuxta nostrum morem,
Et curare veterem
Velle se languorem.

Plorans ergo clamat:
„O fons pietatis,
Quis te pannis induit
Dirae paupertatis,
Tibi quis consuluit
Sic te dare gratis,
Niſi zelus vehemens,
Ardor charitatis?

Digne zelus vehemens
Est hic ardor dictus,
Cuius est dominio
Rex coelorum victus,
Cuius sanctis vinculis
Captus et constrictus,
Pauperis infantuli
Pannis est amictus.

O praedulcis parvule,
Puer sine pari!
Felix, cui datum est,
Te nunc amplexari,

De mikor a *Prima* jó,
A kellemes óra,
Akkor a nagy dolgokat.
Veszi fontolóra:
Hogy az Ige testet ölt
S lesz a föld lakója.

Átjár rajta tüzesen
A szeretet töre.
Szíve-lelke megremeg,
Néz a Csecsemőre:
Embermódra sirdogál
A világ szerzője.
Igy tiporja le a bűnt,
S megszabadít tőle.

„Ó, kegyelmek kútfeje”,
Sírva ezt kiáltja,
„Hogy került rád a kemény
Szegénység gúnyája?
Ki mondta, hogy lealázd
Magad a világra?
Semmi más: a szeretet
Olthatatlan lángja.

Olthatatlan szeretet
Lángol itt lobogva!
Szeretetnek lett az ég
Fejedelme foglya,
Körülveszi szentséges
Kötelei bogja:
Szegény ember fiának
Pólyácskáit hordja.

Édes, édes kisfiú,
Kinek nincsen párja!
Boldog, aki testecskéd
Karjaiba zárja,

Pedes, manus lambere,
Flentem consolari,
Tuis in obsequiis
Iugiter morari.

Heu me, cur non licuit
Mihi demulcere
Vagientem parvulum,
Et cum flente flere?
Illos artus teneros
Sinu confovere?
Eiusque cunabulis
Semper assidere?

Puto, pius parvulus
Hoc non abhorreret,
Immo more parvuli
Forsan arrideret,
Et flenti pauperculo
Fletu condoloret,
Et peccanti facile
Veniam praeberet.

Felix, qui tunc temporis
Matri singulari
Potuisset precibus
Ita famulari,
Ut in die sineret
Semel osculari
Suum dulcem parvulum,
Eique iocari.

O quam libens balneum
Ei praeparassem,
O quam libens humeris
Aquam apportassem,
In hoc libens Virgini
Semper ministrassem,

Kezed-lábad csókolja,
S ha valamid fájna,
Becézgetve melletted
A reggelt kívárja.

Jaj, hogy mért nem szabadott
Jászolánál lennem,
Sírva, hogyha sírdogált,
Karjaimba vennem,
Gyöngé teste tagjait
Melengetve mellen,
Betakarni, védeni
Mind a világ ellen.

Nem húzódná tőlem Ő,
Bizony, én úgy vélem,
Tán még mosolyogna is,
Sőt ha szerencsétlen
Árva, sírni kezdenék,
Még ő sírna vélem,
S bűnöm megbocsátaná,
Erősen remélem.

Boldog lettem volna én,
Hogyha akkorában
Sűrűgöttem volna ott
Ő szolgálatában
Segíteni Máriát,
Csak egyszer napjában
Megcsókolnom engedné
Jutalom fiában.

Szorgoskodtam volna, ha
Füüdőjét csinálják,
Vitettem volna vállamon
Kútra kis kannáját,
Könnyítgetném boldogan
Mária munkáját,

Pauperisque parvuli
Pannulos lavassem."

Sic affecta pia mens
Sitat paupertatem,
Cibi parsimoniam,
Vestis vilitatem,
Labor ei vertitur
In iucunditatem,
Vilem esse saeculi
Dicit venustatem.

*

Ergo sic infantiam
Christi retexendo,
Horae primae canticum
Strenue canendo,
Transitum *ad tertiam*
Facit recolendo,
Quantum Christus passus est,
Homines docendo.

Tunc cum fletu recitat
Illius labores,
Sitim famem, frigora,
Aestus et sudores,
Quae dignanter pertulit
Propter peccatores,
Dum illorum voluit
Innovare mores.

Vox amoris flatibus
Tota concremata,
Oci, oci clamitat
Avis haec beata,
Mundo mori cupiens,
Cuius via lata,
Cui foetet saeculum,
Sic est delicata.

Ó de mosnám szívesen
Pici pelenkáját."

Kél a jámbor szivben így
A szegénység vágya.
Szűkös kosztra éhezik
És hitvány ruhákra,
Gyönyörűség lesz neki
Munka izzadsága,
S e világnak ékei:
Hívságok hívsága.

*

Igy a Prima énekét
Buzgón recitálva
Az Úr Jézus kiskorát
Szépen végigjárja,
S hangot váltva átmegy
Már a *Tertiára*:
Krisztus szenvedése jő,
Szív okulására.

Sírva veszi sorra most
Annyi fáradását,
Éhét, szomját, hév-fagyot,
Arca izzadását,
Mindezt: hogy a bűnösök
Példa gyanánt lássák,
S ne késsenek kezdeni
Éltük jobbulását.

Tüzesítvén szavait
A szeretet lángja,
Óci, óci, zengedez
E boldog madárka,
Kívánczik meghalni
Erre a világra,
Szemét immár szemében
Annak minden csábja.

Clamans ergo: „Domine
Dulcis praedicator,
Exulum refugium,
Pauperum amator,
Qui es poenitentium
Pius consolator,
Post te debent currere
Iustus et peccator.

Iusti quippe regula,
Vitaeque doctrina,
Peccatorum speculum,
Miti disciplina,
Fessis et debilibus
Efficax resina,
Aegris et languentibus
Potens medicina.

Primus in hoc saeculo
Charitatis scholam
Instaurasti, quaerere
Docens Dei solam
Gloriam, deponere
Gravem mundi molam,
Et sic posse perditam
Rehabere stolam.

Sed hanc scholam temere
Mundus irridebat,
Spernens et annihilans
Quicquid promittebat;
Tua vero bonitas
Vices non reddebat;
Immo poenitentibus
Totum ignoscebat.

Quippe cui proprium
Erat misereri,

Zengi azért: „Én Uram,
Édes prédikátor,
Atyja vagy a szegénynek,
Száműzöttnek sátor,
El nem fordulsz bűnbánók
Könnyhullatásától.
Fusson Uram, utánad
Bűnös és a jámbor.

Mérték vagy az igaznak,
Élete zsinórja,
Tükre vagy a bűnösnek,
Szelíd megrovója,
Fáradtaknak, gyengéknek
Felfrissítő sója,
Orvosság vagy, hathatós
Betegségre, kórra.

Megnyitád a szeretet
Első iskoláját:
Ne keressünk semmi mást:
Isten glóriáját,
Hajítsuk el e világ
Malomkő-igáját;
Lelkünk vissza így nyeri
Hófehér ruháját.

Iskolád az esztelen
Világ csúfra vette,
Udvös tanításait
Megvetvén felette;
Mégsem fizettél neki
Rosszal rossz helyett Te,
Sőt a bűnöst Atyáddal
Még kibékítetted.

Mivelhogy tulajdonod
Irgalmas ítélet,

Diligi desiderans,
Magis quam timeri,
Neque dura verbera
Proferens, austeri
Praeceptoris noluit
More revereri.

Haec in adulterio
Novit deprehensa,
Quam sit tua pietas
Scilicet immensa.
Magdalena sensit hoc
Cum ei offensa
Est dimissa, multiplex
Gratia impensa.

Et quid ego dicerem,
Quot sunt consecuti
Eius magisterium?
A suis abluti
Vitiis, sunt moribus
Optimis imbuti,
Et ab hostis invidi
Fraude facti tuti.

Felix, cui licuit
Sub hoc praeceptore
Conversari iugiter,
Et ab eius ore
Mel coeleste sugere,
Cuius prae dulcore
Amarescunt caetera,
Plena sunt foetore."

Haec et multa talia
Dum mens meditatur,
Ad reddendas gratias
Tono praeparatur,

Szereted, ha szeretnek,
Jobban, mint ha félnék.
Szépszerével szereted
Ha tehozzád térnek,
Nem ha vesszőzés alatt
Hajlítanak térdet.

Irgalmadnak részesült
Véghetetlenében,
Kit házasságtörésnek
Érték rajt bűnében.
S Magdolna is, akinek
Bánata fejében
Annyi megbocsáttatott
S adatott helyében.

De hogy is számláljam el
Valamennyit végül,
Ki elindult szavadon
S bűnéből kiszépült,
Akinek kegyelmeden
Jobb erkölcsse épült,
S kiszabadult a kaján
Ellenség cselébül.

Boldog, akit a Mester
Maga mellé híván,
Lábainál ülhetett,
Mint buzgó tanítvány,
S ajakáról mennyei
Édes mézet szíván,
Lőn számára minden más
Keserű és hitvány." —

Ezeket és ilyeket
Mikor végigéli,
Már a lélek hangjait
Nagyobbakra méri,

Ad laudandum Dominum
Magis inflammatur:
Sicque horae tertiae
Cantus terminatur.

*

Oci, oci, anima
Clamat in hoc statu,
Crebro fundens lacrymas
Sub hoc incolatu
Laudans et glorificans
Magno cum conatu
Christum, qui tot pertulit
Suo pro reatu.

In hac hora anima
Ebria videtur,
Sed circa meridiem
Calor cum augetur,
Ut amores stimulis
Magis perforetur,
Mox ab illa passio
Christi recensetur.

Plorans ergo respicit
Agnum delicatum,
Agnum sine macula,
Spinis coronatum;
Lividum verberibus,
Clavis perforatum,
Per tot loca lateris
Fossa cruentatum.

Tunc exclamat pia mens
„*Oci*“ cum lamentis,
„*Oci, oci, miseram,*
Quia meae mentis

Egyre tisztább tűzre gyúl
Az Urat dicséri:
Igy aztán a Tertia
Véget is fog érni.

*

„Óci, óci” — kiáltoz
Már a lélek aztán,
Nagykeserves könnyeket
Hullatván a Sextán,
Dicsőítő dalával
Krisztust siratozván,
Aki annyit szenvedett
Ő bűnét lemosván.

Szinte részeggé teszi
A lelket ez óra,
Buzgósága délre hág
Déli fordulóra.
S hogy szerelme lángjait
Szítsa lobogóra,
Elmélkedni átmegyén
Már a Passióra.

Könnyhullatva kesereg
Ama drága Bárány:
A Szeplőtlen Áldozat
Töviskoronáján,
Átszegezett tagjain,
Ostortépte vállán
És a tátongó seben
Átvert szíve táján.

„Óci” — hangzik újra fel
Jámbor zokogása,
„Óci, óci, nyomorult
Lelkemet megrázza

Turbat statum pallidus
Vultus morientis,
Et languentes oculi
In cruce pendentis.

Siccine decuerat
(Inquit) te benignum
Agnum, mortis exitum
Pati tam indignum?
Sed sic disposueras
Vincere malignum,
Et hoc totum factum est
Ob amoris signum.

Haec amoris signa sunt,
Ut postremo primis
Copulans associat,
Summa figens imis,
Monstras tu sic moriens,
Quod nos amas nimis,
Dum te totum funderes
Tot apertis rimis.

Tu amicus novus es,
Tu es novum mustum,
Sic te vocat Sapiens,
Et est satis iustum,
Novum enim vinum es
Reddens dulcem gustum,
Fundens carnis dolium,
Licet vas venustum.

Tantis signis poenitens
Monitus iam credat,
Quod praecordialiter
Christus ei se dat,
Ista signa recolam,

Megfeszített Istenem
Arca sápadása
S megtört drága két szeme
Végső hervadása.

Igy kellett hát teneked,
Kegyesszívű Bárány,
Ily méltatlan halni meg
A gyötrelmek fáján!
Te akartál győzni így,
Ilyen kínok árán!
A szeretet nagy Jele
Ez a véres látvány!

A szeretet jele az,
Szeretet szokása,
Hogy a legnagyobbat is
Semmiségnek lássa.
Szeretéből így magad
Adod pusztulásra:
Tanúsítja sebeid
Sűrű vérhullása.

Új barát vagy, gyengé must,
Új szőlő virága;
Megmondotta már a Bölcs
Igaz tanúsága,
Új bor vagy Te valóban:
Édessége lángja
Drága tested szétveti:
Nem fér hordajába.

Aki bánja bűneit,
Mindebből láthatja,
Hogy az Úr Jézus magát
Szívből neki adja.
E jelektől menekül

Ne me Satan laedat,
Nam peccati rabiem
Nihil ita sedat.

Ista signa recolens
Oci, oci, clamo,
Dulcis Iesu, querulor,
Quod te minus amo,
Stringi tamen cupio
Disciplinae chamo,
Sicut pro me captus es
Charitatis hamo.

Charitatis hamum cor
Tibi praesentavit,
Mori cum pro homine
Te sollicitavit,
Sed et esca placida
Hamum occupavit,
Cum lucrari animas
Te per hoc monstravit.

Te quidem aculeus
Hami non latebat,
Sed illius puncto te
Non deterruebat,
Immo hunc impetere
Tibi complacebat,
Quia desiderium
Escae attrahebat.

Ergo pro me misera,
Quam tu dilexisti,
Mortis in aculeum
Sciens impegisti,
Cum te Patri victimam
Sanctam obulisti,
Et in tuo sanguine
Sordidam lavisti.

A Hazugság Atyja,
És lohad a lázadó
Bűnnek indulatja.

Óci, óci, kiáltok
Láttán e jeleknek.
Édes Jézus, jaj de fáj,
Hogy csak így szeretlek!
Bár a béklyó fegyelem
Fogná lelkemet meg,
Hiszen értem foglya vagy
Te is szeretetnek.

Halászhorgot így vetett
A szeretet néked;
Hogy a bűnös emberért
Megszenvedni készített.
Tűzött horga hegyére
Tetszetős csalétket:
Hogy a bűnös lelkeket
Ez szerzi meg néked.

Nem volt e horog hegye
Néked ismeretlen,
Téged elriasztani
Nem elég kegyetlen.
Sőt elébe siettél,
Kívánván szívedben
E csalétket, mivelhogy
Drága volt szemedben.

Mivel tehát szerettél
Engem nyomorultat,
A halálos nyílhegyet
Öntestedbe szúrtad,
Áldozatul ajánlván
Magadat az Úrnak,
S tetted így, hogy bűneim
Láncai lehulltak.

Quis miretur igitur
Pro te si suspiro,
Iuncta sine meritis
Tam zelanti viro,
Nam affectum alit is
Meum modo miro,
Pro me vitam finiens
Exitu tam diro.

Vere iam non debeo
Tantum suspirare,
Immo, iuxta verbum Iob,
Crines lacerare,
In caverna lateris
Nidulum parare,
Et extremum spiritum
Illic exhalare.

Plane nisi moriar
Tecum, non quiescam,
Oci, oci, clamitans
Nunquam conticescam,
Ab hoc desiderio
Vere non tepescam,
Quantumcunque saeculo
Propter hoc vilescam."

Tunc, ut demens clamitat:
„Veniant lanistae,
Qui affigant miseram
Cruci tuae Christe,
Erit enim exitus
Mihi dulcis iste,
Sic amplector moriens
Propriis ulnis te.

Vere sic, non aliter,
Rabies doloris,

Persze, hogy sóhajtozom,
Sóvárgok utánad,
Ki méltatlan szívemet
Oly nagyon kívánod.
Egyre égőbb vágyra gyújt
Érettem kiállott
Embertelen passiód
S gyötrelmes halálod.

Bizony immár nem elég
Sóhajokban égnem,
De sőt Jób igéjeként
Hajamat kell tépnem,
Raknom kell már fészkeket
Oldalad sebében,
S kilehelni lelkem ott
Szeretet tüzében.

Míg veled meg nem halok,
Nincs számomra béke,
Óci, óci — jajomnak
Soha nem lesz vége,
Vágy nyilától szívemnek
Soha menedéke,
Legyek érte balga bár
A világ szemében."

S kiált, mint az eszelős:
„Nosza, hóhér, jöszte,
Odaszögezz engem is
Ahol az Ő teste!
Édes halál énnekem
Krisztusom keresztje,
Csak haldokló két karom
Általölhelhesse.

Semmi ádáz kínjaim
El nem símogatja,

Qua cor meum singulis
Terebratur horis,
Deleriri poterit,
Nisi tu dulcoris
Fons abundans, medicus
Mei sis doloris.

Plane dulcis medicus
Es, qui nunquam pungis,
Sed a corde vitium
Leniter emungis,
Nam quos tibi firmiter
Per amorem iungis,
Tuis charismatibus,
Amore inungis.

Heu, quam damnabiliter
Mundus est coecatus,
Qui cum sit ab hostibus
Dire vulneratus,
Hunc declinat medicum,
Cum adsit paratus,
Languido aperiens
Suum dulce latus.

Heu, cur beneficia
Christi passionis
Penes te memoriter
Homo non reponis,
Per hanc enim rupti sunt
Laquei praedonis,
Per hanc Christus maximis
Te ditavit bonis.

Suo quippe corpore
Languidum te pavit,
Quem in suo Sanguine
Gratis balneavit,

De sőt minden óra még
Mélyebbre maratja;
Egy csak ennek orvosa:
Hogyha megáztatja
Szíved buzgó kútfeje
Édes áradatja.

Édes orvos, szívemet
Nem késsel riasztod,
Bűnök daganatjait
Szépen lelohasztod,
És magadhoz öleled,
Benne felgyulasztod
A szeretet szent tűzét,
Gyógyító malasztot.

Jaj, halálos hályog ült
A világ szemére:
Nincsen írja bűn-ütött
Végzetes sebére,
Mégsem adja életét
Orvosa kezére,
Pedig átvert oldalán
Érte csordul vére.

Jaj, hogy ezt a szenvedést,
S amit kaptál tőle,
Balgá ember, nem veszed
Már elméledőre!
Hiszen itt szaggattatott
Szét a Rabló tőre,
S ezer áldás származott
Számodra belőle.

Testét adta, hogy legyen
Feltápláló étked,
Kicsorduló vérivel
Mosogatta vétked,

Demum suum dulce cor
Tibi denudavit,
Ut sic innotesceret,
Quantum te amavit.

O quam dulce balneum,
Esca quam suavis,
Quae sumenti digne fit
Paradisi clavis,
Et ei, quem reficis,
Nullus labor gravis,
Licet sis fastidio
Cordibus ignavis.

Cor ignave siquidem
Minime perpendit,
Ad quid Christus optimum
Suum cor ostendit,
Super alas positum
Crucis nec attendit,
Quod reclinatorii
Vices hoc praetendit."

Hoc reclinatorium
Quoties monstratur
Piae menti, toties
Ei glutinatur.
Sicut et accipiter
Totus inescatur
Super carnem rubeam,
Per quam revocatur.

Post hoc clamat anima
Quasi dementata:
„O reclinatorium!
Caro cruentata
Per tot loca propter me,
Cur non vulnerata

Édes szíve belsejét
Feltakarta néked,
Bizonytságot így adott,
Hogyan szeret téged.

Drága fürdő ez a vér,
Ez az étel édes.
Aki méltón ízleli,
Kulcs annak az éghez.
Munka annak nincs nehéz,
Aki benne részes.
Hitvány lélek, kinek ez
Nem gyönyörűség.

Hitvány lélek az, aki
Könny nélkül megállja,
Hogy jószágos szent szívét
Krisztus így kitárja,
Hogy öleli karjait
A kereszt két szára,
Hogy lehajtja szent fejét
Ily ágy vánkosára."

Jámbor lélek valahány
Nézi ezt az ágyat,
Tüstént rája szállani
Érez égő vágyat.
Mint az éh sólyommadár
Zsákmányára rácsap:
Véres hússal fogja meg
Madárfogó rácsa.

Itt a lélek felkiált,
Szinte esztét vesztvén:
„Ó te véres bíboragy!
Ó szerelmes testén
Értem vérző szent sebek!
Hogy nem érzem ezt én?

Tecum sum? dum moreris,
Cur non colligata?

Licet tamen miserae
Sit istud negatum,
Mihi quidem eligam
Novum cruciatum,
Gemitum videlicet,
Iugemque ploratum,
Donec mundi deseram
Gravem incolatum."

Post haec dulcis anima
Plus et plus fervescens
Sensu toto deficit,
Corpore tabescens,
Iam vix loqui sufficit,
Sed affectu crescens,
Suo lecto decubat,
Utpote languescens.

Ergo dulcis gutturis
Organo quassato,
Lingua tantum palpitans
Sonitu sublato,
Sed pro verbis pia mens,
Fletu compensato,
Lamentatur Dominum
Corde sauciato.

Sic languenti siquidem
Nil nisi plorare
Libet, et satagere
Corde suspirare,
Suos enim oculos
Nescit revocare
A Christi vulneribus,
Aut cor separare.

Mért nem függök én is itt
Halálos keresztjén!

Már ha megtagadtatott
Tőlem e halál itt,
Szegény szívem legalább
Más keresztet áhít:
Sóhajtozni Krisztusért,
Sírni mindhalálig,
Míg lelkem e keserű
Világtól elválik." —

Érez egyre édesebb,
Egyre égőbb vágyat,
Minden érzet lankadoz,
Egész teste bágyad.
Már alig hogy szólni tud,
De érzelme árad,
S mint ki már végsőre jut,
Feksz meg az ágyat.

Édes sípja meghasadt,
A szózatot gége,
Meg-megremeg nyelve még,
De a dalnak vége,
Csak zokogni tud szegény
A szép szó helyébe,
Úgy siratja Istenét
Megsebzett szívében.

Másra nincs is vágya már
Csak sírni zokogva,
És a lelkét adni ki
Forró sóhajokba.
Két szemét a keresztről
Immár el se oldja:
Lett a szíve Krisztusa
Sebeinek foglya.

Sic est autem animus
Illius illectus,
Quasi ei praesens sit
Moriens dilectus,
Et a Cruce minime
Retrahit aspectus,
Quia ibi oculus,
Ubi est affectus.

Gemitus, suspiria,
Lacrymae, lamenta,
Sibi sunt deliciae,
Cibus, alimenta,
Quibus noxa Martyr est
Interim intenta,
Sic suo martyrio
Praebens incrementa.

In hoc statu respuit,
Quidquid est terrenum,
Mundique solatium
Reputat venenum,
Sed *ad nonam* veniens
Moritur ad plenum,
Cum amoris impetus
Carnis rumpit frenum.

Nam cum, consummatum est,
Recolit clamasse
Hora nona Dominum,
Et sic expirasse,
Quasi simul moriens
Clamat penetrasse
Vocem istam suum cor,
Atque lacerasse.

Ferre tandem impotens
Iaculum tam forte,

A haldokló kedvesnek
Rabja már halálíg:
Szinte testben látja őt,
Hogy halálra válik.
E látványtól szeme már
Többé meg se válik:
Azt szereti a szem is,
Amit a szív áhít.

Sóhajtozás, nyögdelés,
Könny és keserűség:
Kenyere lesz már neki
S édes gyönyörűség.
Vértanúvá teszi már
A lelket a hűség,
Egyre jobban érezi
Annak keserűjét.

Ekkor mindent, ami föld,
Mevet immár végkép,
Mert méregnek érzi már
Világ édességét.
De a *Nóna* hozza el
Életének végét;
A testnek a szeretet
Kettétöri fékét.

Mert már: „Elvégeztetett”
Hallja a keresztrül:
Nónakor az Úr végső
Sóhajtása rezdül.
Mintha vele halna meg
Ő is mindenestül,
Szívét veri mint a nyíl
Ez a szó keresztül.

Ezt a gyilkos nyíllövést
Immár ki nem állja:

Moritur (ut dictum est)
Sed felici morte,
Nam panduntur protinus
Ei coeli portae,
Dignam ut intelligat
Se sanctorum sorte.

Requiem pro anima
Tali non cantamus,
Immo est introitus
Missae: Gaudeamus,
Quia si pro Martyre
Deum exoramus,
Ut Decretum loquitur
Sancto derogamus.

Eia dulcis anima,
Eia dulcis rosa,
Lilium convallium,
Gemma pretiosa,
Cui carnis foeditas
Extitit exosa,
Felix tuus exitus
Morsque pretiosa.

Felix, quae iam frueris
Requie cupita,
Inter sponsi brachia
Dulciter sopita,
Eiusque spiritui
Firmiter unita,
Ab eodem percipis
Oscula mellita.

Iam quiescunt oculi,
Cessant aquaeductus,
Nam aperte percipis
Spei tuae fructus,

Érte jó (mint mondva volt)
Boldogok halála.
Kapuit a mennyország
Azonnal kitárja,
Láttatja már, hogy övé
Szentek koronája.

Rékviem nem illeti,
Sem sirató ének:
„Vigadozzunk” kezdete
Az ő miséjének.
Mert, akik egy mártírért
Istent esdenének,
— A Dekrétum mondja így —
Méltatlant tennének.

Édes lélek, üdvözlégy,
Üdv te édes rózsza,
Üdvözlégy, szép lilium,
Kies völgy lakója!
Földi szenny és rothadás
Visszapergett róla.
Boldog halál, szent halál
Lett a búcsúzója.

Az óhajtott nyugalom
Immár boldog részed.
Jegyessednek karja közt
Van a pihenésed.
Átadhatod magad e
Lelki ölelésnek
S édes ajka csókjából
Szívhatod a mézet.

Szemed csatornái már
Nedvüket ne öntsék,
Szedheted már szabadon
Reményed gyümölcsét,

Quia per quem saeculi
Evasisti fluctus,
Tuos inter oscula
Consolatur luctus.

Dic, dic dulcis anima,
Ad quid ultra fleres?
Habes coeli gaudium
Tecum, cur lugeres?
Nam solus est omnium,
Cui tu adhaeres,
Et si velles amplius,
Certe non haberes.

*

Sed iam metrum finio,
Ne sim taediosus,
Nam si vellem scribere,
Quam deliciosus
Sit hic status animae,
Quamque gloriosus,
A malignis dicerer
Fallax et mendosus.

Quidquid tamen alii
Dicunt, frater chare,
Istam novam Martyrem
Libens imitare,
Cumque talis fueris,
Christum deprecare,
Ut te cantus Martyrum
Doceat cantare.

Frequentemus canticum
Istud, soror pia,
Ne nos frangat taedio
Vitae huius via,
Nam laetantem animam

Mert akivel megúszta
Világ vízőnjét,
Csókjaival mossa le
Fájdalmaid könnyét.

Édes lélek, ugyan mondd,
Tovább miért sírnál?
Itt vagy már a mennyei
Boldogságos célnál.
Tied az Egyetlenegy,
S te övé vagy immár,
Ennél többet, különbet
Kívánni se bírál.

*

De már végzem versemet,
Ne legyek unalmas.
Mert ha mind elmondanám,
Milyen nyugodalmas,
Milyen édes ott a lét,
Milyen diadalmas,
A kaján még csalónak
S hazugnak szidalmaz.

Drága testvér, higgy nekem:
Mondjon bárki bármit:
Te szívedből, szorgosan
Kövesd ez új mártírt.
És ha útag mind az ő
Nyomaiban járt itt:
Megtanulhadd zengeni
Vértanúk dalát is.

Sűrűn mondjuk ezt dalt,
Én jámbor nővérkém,
Igy az élet útjait
Megláboljuk békén,
Mert, aki e dallamnak

In hac melodia,
Post hanc vitam suscipit
Iesus et Maria.

Ergo soror tuum cor
Ita citharizet,
Se baptizet lacrymis,
Planctu martyrizet,
Christo totis viribus
Sic nunc organizet,
Ut cum Christo postea
Semper solennizet.

Tunc cessabunt gemitus
Et planctus dolorum,
Cum adiuncta fueris
Choris Angelorum,
Nam cantando transies
Ad caelestem chorum,
Nupta felicissima
Regi saeculorum.

Orvend édességén,
Befogadja Jézus és
Mária a végén.

Hát a szíved, nővérkém,
Úgy citarizáljon,
Könnyel keresztelődjék
És mártírizáljon,
Egész szívvel Krisztusnak
Addig muzsikáljon,
Hogy vele majd örökké
Együtt jubiláljon.

Panasz ott már véget ér,
És a könny leszárad.
Mert választott tagja léssz
Angyalok karának.
A mennyei kórusba
Énekelve szállhatsz,
Boldog szép menyasszonya
Az örök Királynak.

Anonymus Auctor

Hymnus, de Nativitate Domini.

Lilium floruit
Arvis vernantibus,
Quae fons de Libano
Lymphis rigantibus
Fovet et relevat
Zephyris flantibus.

Eja, eja, eja!
Grex in pascuis
Alludat uberrimis,
Et sequantur agmina
Agnum inter lilia;
Qui factus est opilio,
Assumpto carnis pallio,
Et per crucis mysterium
Elisit fauces daemonum,
Elisit fauces daemonum,
Ferens reis remedium.

Revisit thalamum
Sponsi praesentia,
Qui super cherubim
Mira potentia
Volavit praevidens
Cuncta latentia.

Eja, eja, eja!
Grex in pascuis
Alludat uberrimis,

Ismeretlen költő

Himnusz Krisztus születéséről.

Kinyílt egy liliom
Tavaszi tájakon,
Öntözte fakadó
Folyókkal Libanon.
Hűvös szellők alatt
Kifejlett szabadon.

Eja, eja, eja!
Nyáj a legelőn
Falatozzon szökdelőn,
És kövesse mindenütt
Bárányt a liliom között.
A Bárányt, ki pásztornak állt,
Testét felöltvén mint subát,
Titkos kereszten áldozott,
Tárttorkú démont szétzuzott,
Tárttorkú démont szétzuzott.
S a hűnösöknek írt hozott.

Ágyasházába tért
Az érkező Jegyes,
Aki a kerubok
Röpte fölött repes,
S mindent előre lát,
Amit titok fedez.

Eja eja, eja!
Nyáj a legelőn
Falatozzon szökdelőn,

Et sequantur agmina
Agnum inter lilia;
Qui factus est opilio,
Assumpto carnis pallio,
Et per crucis mysterium
Elisit fauces daemonum,
Elisit fauces daemonum,
Ferens reis remedium.

Electri species
Tandem emicuit
Et mare vitreum¹
De Sion exiit,
Anguis taeterrimus
Nunc jam interiit.

Eja, eja, eja!
Grex in pascuis
Alludat uberrimis,
Et sequantur agmina
Agnum inter lilia;
Qui factus est opilio,
Assumpto carnis pallio,
Et per crucis mysterium
Elisit fauces daemonum,
Elisit fauces daemonum,
Ferens reis remedium.

¹ Apoc. 4, 6.

És kövesse mindenütt
Bárányt a liliom között.
A Bárányt, ki pásztornak állt,
Testét felöltvén mint subát,
Titkos kereszten áldozott,
Tárttorkú démont szétzuzott,
Tárttorkú démont szétzuzott,
S a bűnösöknek írt hozott.

A nemes borostyán
Immár felragyogott,
A kristály tengere¹
Sionból távozott.
A förtelmes kigyó
Már eltiportatott.

Eja. eja, eja!
Nyáj a legelőn
Falatozzon szökdelőn,
És kövesse mindenütt
Bárányt a liliom között.
A Bárányt, ki pásztornak állt,
Testét felöltvén mint subát,
Titkos kereszten áldozott,
Tárttorkú démont szétzuzott,
Tárttorkú démont szétzuzott,
S a bűnösöknek írt hozott.

¹ Jelenések 4, 6.

Aegidius Colonna

(† 1316)

Patris Sapientia.

Patris sapientia,
Veritas divina,
Deus-homo captus est
Hora matutina;
A nois, discipulis
Cito derelictus,
Iudaeis est venditus,
Traditus afflictus.

Hora prima ductus est
Jesus ad Pilatum;
Falsis testimoniis
Multum accusatum
In collo percutiunt,
Manibus ligatum,
Vultum Dei conspuunt,
Lumen caeli gratum.

Crucifigeli clamitant
Hora tertiarum,
Illus induitur
Veste purpurarum,
Caput eius pungitur
Corona spinarum,
Crucem portat humeris
Ad locum poenarum.

Hora sexta Jesus est
Cruci conclavatus
Et est cum latronibus
Pendens deputatus,

Colonna Aegidius

(† 1316)

Hóra-ének Krisztus kínszenvedéséről.

Az isteni Bölcsesség,
Világ Megváltója,
Jézus elfogattatott;
Éjfél volt az óra.
Elárulták hivei,
S oda hagyták tüstént,
Durva kézzel a zsidók
Rabkötélre fűzték.

Pilátushoz cipelték
Első óra tájon,
Hamis tanúk keverték
Bűnbe minden áron.
Megkötözték kezeit,
Ostorokkal tépték,
Ossze-vissza köpdösték
Arca fényességét.

Harmad órán: *Feszítsd meg!*
Uvöltik feléje.
Bíbor köpenyt adnak rá,
Csúfság hull fejére.
Vérrel sebzi homlokát
A tövis füzére,
Viszi vállán keresztjét
Kivégzés helyére.

Keresztfára szegezik
Hatod óra táján.
Függ a két lator között
A gyalázat fáján.

Prae tormentis sitiens
Felle saturatus;
Agnus crimen diluit
Sic ludificatus.

Hora nona Dominus
Jesus exspiravit,
Heli clamans animam
Patri commendavit,
Latus eius lancea
Miles perforavit,
Terra tunc contremuit
Et sol obscuravit.

De cruce deponitur
Hora vespertina,
Fortitudo latuit
In mente divina,
Talem mortem subiit
Vitae medicina;
Heu, corona gloriae
Iacuit supina.

Hora completorii
Datur sepulturae
Corpus Christi nobile,
Spes vitae futurae,
Conditur aromate,
Complentur scripturae,
Iugis sit memoriae
Mors haec mihi curae.

Has horas canonicas
Cum devotione
Tibi, Christe, recolo
Pia ratione,
Ut, qui pro me passus es
Amoris ardore,
Sis mihi solatium
Mortis in agone.

Epe csorog italul
Szomjúhozó száján.
Igy mossa le bűneink
A megcsúfolt Bárány.

Utolsót lehelt az Úr
Kilenced órára.
Éli! kiált s a lelkét
Atyjának ajánlja.
Általveri oldalát
A katona-dárda,
Föld reng és homály borul
A szép napvilágra.

Keresztről levéttetik
Teste vecsernyére.
Az isteni erősség
Elrejtett mélyre.
Ilyen halált szenvedett
Az élet reménye,
Igen megaláztatott
Glóriája fénye.

Komplétára tétetik
Drága teste sírba,
Eljövendő életünk
Igérete s írja.
Batzsamozzák fűszerek,
Amint meg van írva:
Mindig erre gondolok
Elmélkedve, sírva.

E órákat, Krisztusom,
Neked recitálom
És kezedbe leteszem
Életem, halálom.
Kit szerelmed megváltott
Olyan drága áron,
Légy nekem vigasztalás
Halálos tusámon.

Thomas Kempensis

(1380—1471)

Rhythmus de Angelorum Choris.

O qualis quantaque laetitia
Resonat in caelesti patria,
Ubi Jesus gaudet cum Maria
Laeto vultu, dulci melodia.

Assunt Angelorum chori,
Laudes cantant Creatori,
Regem cernunt in decore.
Amant corde, laudant ore.

Tympanizant, citharizant,
Volant alis, stant in scalis,
Pulsant nolis, fulgent stolis
Coram summa Trinitate.

Clamant: Sanctus, sanctus, sanctus,
Fugit dolor, cessat planctus,
Omnes laetos reddit cantus
In superna civitate.

Concors vox est omnium
Deum collaudantium,
Fervet amor mentium
Clare speculantium
Beatam Trinitatem in una deitate.

Kempis Tamás

(1380—1471)

Ének az angyalok karairól.

Ó, milyen öröm az és mekkora,
Melytől visszhangos az égi haza!
Hol Jézus örvend és Szűz Mária
Zengvén nekik édes melódia.

Angyalkarok körülállják
A Teremtőt s dallal áldják,
Trónján szemlélik Királyuk,
Szívük szeret, dalol szájuk.

Dobot ráznak, citeráznak,
Szárnyra kelnek, térdepelnek,
Szól a csengő a teremtő
Fölséges Szentháromságnak.

Énekelnek *Szent, szent, szent!*-et
Fájdalom fut, gyász fölenged,
Az énekre megörvendez
Népe Isten városának.

Mindjük ajkán egy a szó,
Az Urat magasztaló;
Lelkük lángja lobogó,
Mert előttük a Való:
A Háromságos Isten, kit színről-színre
[látanak.

Quam adorant Seraphim
Ferventi cum amore,
Venerantur Cherubim
Ingenti cum honore,
Mirantur nimis throni de tanta maiestate

Dominationes hos sequuntur,
Summo bono plene perfruuntur,
Quibus principatus coniunguntur
Laetabunda semper caritate.

Potestates cum virtutibus
Micant signis, tonant nubibus
Malos arcent,
Bonis parcent
Admiranda semper pietate.

Archangeli cum Angelis
Alte iubilant in caelis,
Vigilant, custodiunt,
Visitant, erudiunt
Pusillos cum maioribus.

Preces Deo offerunt,
Dona eius referunt,
Defendunt humiles,
Confortant debiles,
Exsultant cum cantoribus.

Hos ergo honorare
Nos decet et amare
Sinceris mentibus,
Votis ferventibus,
Lingua, doctrina, moribus.

O quam praeclara Regio
Est, quam decora legio
Et Angelis et hominibus!

Imádják a szerafok
Lobogó szeretettel,
Udvarolják kerubok
Borzongó tisztelettel.
Ily fölséget a trónok álmétkodottan
[áldnak.

Melléjük az Uraságok lépnek,
Élvezik a legfőbb édességet.
Velük együtt Fejedelemségek,
Vigadoznak, szeretnek, imádnak.

Igy Hatalmasságok és Erők,
Dörgő fellegekben székelők,
Bűnt levervén, jót emelvén,
Szolgálnak az örök Igazságnak.

Arkangyalok Angyalokkal
Zengnek boldog kardalokkal.
Felettük virrasztanak,
Jönnek és tanítanak
Kicsinyeket és nagyokat.

Égbe viszik az imát,
Lehozzák, mit Isten ad.
A gyengét és kicsit
Óvják, erősítik
Dallókkal együtt dallanak.

Őket hát tisztelnünk kell,
Őszinte hű szívünkkel,
Őket szeresse is,
Buzgón kövesse is
Hit és erény, szív és ajak.

Ó milyen ékes, csillogó
Hely ez, mi fényes légió:
Angyal, ember együtt boldogok.

O gloriosa Civitas,
In qua summa traquillitas,
Lux et pax in cunctis finibus!

Cives huius Civitatis
Veste nitent castitatis,
Legem tenent caritatis,
Firmum pactum unitatis,

Non laborant, nil ignorant,
Non tentatur nec vexantur,
Semper sani, semper laeti,
Cunctis bonis sunt repleti.

O quam beata Societas,
Ubi regnat Deus trinitas!
Abundat ibi pietas,
Cunctos illustrat veritas.

Laudem ergo Deo dicite,
Omnes sancti, simul psallite,
Qui nos per suam gratiam
Ad tantam duxit gloriam.

Ó felséges birodalom,
Ahol a végső nyugalom,
S béke őrzi a határokat.

A polgárok ez országban
Ültözködnek tisztaságba,
Törvényüknek egy az ága:
A szeretet igazsága.

Semmi kín már, látnak immár.
Nincs kísértés, semmi sértés.
Mindig vígan, mindig épen
Töltözködnek jóval, széppel.

Ó mily tényes és boldog sereg,
Amely az Isten körül lebeg.
Elárad itt a kegyelet,
S az igazságban fénylenek.

Mondjatok hát dicséréteket,
Minden szentek, zsoltárt zengjetek,
Az Úrnak, ki malasztot ad
S készít nekünk ily glóriát.

III.

NÉHÁNY KÉSŐBBI HIMNUSZ

Jacobus Aegidius

(† 1456)

In festo Transfigurationis Domini nostri Jesu Christi ad Laudes.

Lux almæ, Iesu mentium,
Dum corda nostra recreas,
Culpaefugas caliginem
Et nos replet dulcedine.

Quam laetus est, quem visitas!
Consors Paternae dexteræ,
Tu dulce lumen patriæ,
Carnis negatum sensibus.

Splendor Paternae gloriæ,
Incomprehensa caritas,
Nobis amoris copiam
Largire per praesentiam.

Iesu, tibi sit gloria,
Qui te revelas parvulis,
Cum Patre et almo Spiritu
In sempiterna saecula!

Aegidi Jakab

(† 1456)

Urunk színeváltozásáról.

Lelkünk szép fénye, Jézusunk,
Szívünk szerelmes vigasza,
Ki bűn ködét eloszlatod,
S édességgel árasztasz el.

Mily boldog, kit meglátogatsz,
Atyádnak jobbán trónoló,
Hazánknak édes fénye Te,
Kit ember-érzék el nem ér.

Atyád fényének fénye vagy,
Mégfoghatatlan szeretet!
Jelenléted árassza át
Szerelmed bőségét reánk.

Aldunk Jézus, ki a kicsik
Előtt jelented meg magad,
S az Atyát és Szentlelket is
Most és örök időkön át.

Silvius Antonianus

(1540—1603)

Mulieris fortis laudes. *

Fortem virili pectore
Laudemus omnes feminam,
Quae sanctitatis gloria
Ubique fulget inclyta.

Haec Christi amore saucia,
Dum mundi amorem noxium
Horrescit, ad coelestia
Iter peregit arduum.

Carnem domans ieiuniis,
Dulcique mentem pabulo
Orationis nutriens,
Coeli potitur gaudiis.

Rex Christe, virtus fortium,
Qui magna solus efficis,
Huius precatu, quaesumus,
Audi benignus supplices.

Deo Patri sit gloria,
Eiusque soli Filio,
Cum Spiritu Paraclito,
Et nunc et in perpetuum.

* Ad Laudes et Vesperas SS. nec Virg. nec Mart.

Antoniano Silvius

(1540—1603)

Az erős asszony dicsérete.*

A férfias szívű, erős
Asszonyt dicséri énekünk.
Dicsőségét, erényeit
Mind a világon hirdetik.

Krisztus szerelmétől sebes,
S a föld ártalmas élvei
Bosszantják és meredeken
Az égnek törnek léptei.

A testet bőjttel fékezi,
Imádság édes étele
Táplálja lelkét szüntelen,
Így nyeri meg a mennyeket.

Krisztus, erősek ereje,
Minden nagy dolgok kútfeje,
Az ő szavára légy kegyes
És halld meg esdő énekünk.

Dícsérjük az örök Atyát,
Dícsérjük egyszülött Fiát,
És velük a Vigasztalót,
Most és örök időkön át.

* Szent nők Vecsernyéjére és Laudesére.

Urbanus VIII.

(1568—1644)

Salutis humanae Sator.*

Salutis humanae Sator,
Iesu, voluptas cordium,
Orbis redempti Conditor
Et casta lux amantium:

Qua victus es clementia,
Ut nostra ferres crimina?
Mortem subires innocens,
A morte nos ut tollereres?

Perrumpis infernum chaos,
Vinctis catenas detrahis,
Victor triumpho nobili
Ad dexteram Patris sedes,

Te cogat indulgentia,
Ut damna nostra sarcias,
Tuique vultus compotes
Dites beato lumine.

Tu, dux ad astra et semita,
Sis meta nostris cordibus,
Sis lacrimarum gaudium,
Sis dulce vitae praemium.

* In Ascensione Domini ad Vesperas.

VIII. Orbán pápa

(1568—1644)

Ember-üdvösség Kútfeje.*

Ember-üdvösség Kútfeje,
Jézus, szívünknek gyönyöre,
A megváltott világ körén
Szerető szívnek tiszta fény,

Hogy vitt rá végtelen kegyed,
Hogy bűneink magadra vedd,
Ártatlanul halálba menj,
Halálból minket hogy kiments.

Elrontod a pokol-ködöt,
Rabok bilincset eltöröd,
S győzelmed örök ünnepén
Trónolsz atyádnak jobbfelén.

Irgalmasságod rávegyen,
Hogy könnyíts bűnös népeden,
Lássuk meg kincses arcodat,
Boldog világosságodat.

Út az egekbe és vezér,
Légy szíveinknek drága cél.
Légy könnyeink után öröm,
Boldog jutalmunk örökön.

*Áldozócsütörtöki vecsernyére.

Clemens XI.

(1649—1721)

In festo Sancti Ioseph.

I.¹

Te, Ioseph, celebrent agmina Caelitum
Te cuncti resonent Christiadum chori,
Qui, clarus meritis, iunctus es inclytae
Casto foedere Virgini.

Almo cum tumidam germine coniugem
Admirans, dubio tangeris anxius,
Afflato superi Flamini Angelus
Conceptum Puerum docet.

Tu natum Dominum stringis, ad exteras
Aegypti profugum tu sequeris plagas;
Amissum Solymis quaeris et invenis
Miscens gaudia fletibus.

Post mortem reliquos sors pia consecrat,
Palmaque emeritos gloria suscipit:
Tu vivens, Superis par, frueris Deo,
Mira sorte beatior.

Nobis, Summa Trias, parce precantibus,
Da Ioseph meritis sidera scandere,
Ut tandem liceat nos tibi perpetim
Gratum promere canticum.

¹ Ad Vesperas. *

XI. Kelemen pápa

(1649—1721)

Szent József zsolozsmájából.

I.¹

Téged, József az ég rendei áldjanak,
Téged mind a hívők ünnepi éneke,
Mert Isten kiszemelt érdemedért a Szűz
Tiszta hitvese s társaul.

Látván hitveseden drága teher jelét,
Rádront aggodalom s kételyek ostora.
Ám angyal kitanít: itt a fogantató
Szentlélek lehelése volt.

Véded s ápolod a megszületett Urat,
Megjárod vele a távol Egyiptomot.
Elvesztvén, kutatod s templom ölen leled,
Sírván is, meg örömmel is.

Mást csak holta után szentel a sorsa meg.
S elmúlt életeért várja a glória;
Angyal-módra te már élve ölelheted
Istent, ó öröm, ó csoda!

Háromságos Urunk, nézz kegyesen reánk,
József érdemeért csillagaidba hívj,
Hogy végül teneked zengjen örök szavunk
Hálás mennyei éneket.

¹ Vecsernyére.

II.²

Caelitum, Ioseph, decus atque nostrae
Certa spes vitae, columenque mundi,
Quas tibi laeti canimus, benignus
Suscipe laudes.

Te Sator rerum statuit pudicae
Virginis sponsum, voluitque Verbi
Te patrem dici, dedit et ministrum
Esse salutis.

Tu Redemptorem stabulo iacentem,
Quem chorus vatū cecinit futurum,
Adspicis gaudens, humilisque natum
Numen adoras.

Rex Deus regum, Dominator orbis,
Cuius ad nutum tremit inferorum
Turba, cui pronus famulatur aether,
Se tibi subdit.

Laus sit excelsae Triadi perennis,
Quae tibi praebens superos honores,
Det tuis nobis meritis beatæ
Gaudia vitæ.

² Ad Matutinum.

III.³

Iste, quem laeti colimus fideles,
Cuius excelsos canimus triumphos,
Hac die Ioseph meruit perennis
Gaudia vitæ.

³ Ad Laudes.

II.²

Égnek ékesség, minékünk reménység
S biztonság, József, s a világnak oszlop;
Jóságosan vedd, amikor dicsérünk
Boldog örömmel.

Téged választott a világ vetője
A szemérmes Szűz jegyeséül és hogy
Atyjaként szolgálj az Igét s az üdvnek
Útat egyengess.

Istálló almán te az Üdvözítőt
Akinek zengték jövetét a Látók,
Szemléled, s földet megalázva, boldog
Szívvel imádod.

A királyoknak Ura és királya,
Aki csak bölint, s remeg a pokolhad,
S trónja a mennybolt: te utánad indul
Engedelemmel.

Szentháromságnak örökös dicséret,
Aki tégedet fölemelt magához,
Adjon éretted minékünk is boldog
Égi jutalmat.

² Hajnali zsoltosmára.

III.³

Kit minden hívők e napon dicsérünk,
Boldogan zengvén diadalma fényét:
E nap lón méltó bevonulni József
Ég örömébe.

³ Dicséretre.

O nimis felix, nimis o beatus!
Cuius extremam vigiles ad horam
Christus et Virgo simul adstiterunt
Ore sereno.

Hinc stygis victor, laqueo solutus
Carnis, ad sedes placido sopore
Migrat aeternas, rutilisque cingit
Tempora sertis.

Ergo regnantem flagitemus omnes
Adsit ut nobis, veniamque nostris
Obtinens culpis, tribuat supernae
Munera pacis.

Sint tibi plausus, tibi sint honores,
Trine, qui regnas Deus, et coronas
Aureas servo tribuis fideli
Omne per aevum.

Ó nagyon boldog, nagyon ó szerencsés!
Végső órán teveled virrasztott
Édes arcával — kezéd a kezükben —
Mária s Jézus.

Styxen így győzvén, s szabadulva testtől,
Édes álomban lebeg immár lelked
A boldog hajlék örömébe, fődön
Fénykoszorúval.

Kérjük hát együtt a Király kegyelmét:
Álljon mellettünk, bűneink lemossa,
S adja meg nekünk örök égi béke
Drága jutalmát.

Áldás, dicséret neked és imádás,
Hármasegy Isten, ki uralkodó vagy
S hűséges szolgád koronával áldod
Mindörökétig.

Anonymi auctores

In Ascensione Domini ad Matutinum.

Aeterne Rex altissime,
Redemptor et fidelium,
Cui mors perempta detulit,
Summae triumphum gloriae.

Ascentis orbis siderum,
Quo te vocabat coelitus
Collata, non humanitus,
Rerum potestas omnium:

Ut trina rerum machina
Coelestium, terrestrium
Et inferorum condita,
Flectat genu iam subdita.

Tremunt videntes Angeli
Versam vicem mortalium;
Percat caro, mundat caro,
Regnat Deus Dei caro.

Sis ipse nostrum gaudium,
Manens Olympo praemium;
Mundi regis qui fabricam,
Mundana vincens gaudia.

Hinc te precantes quaesumus,
Ignosce culpae omnibus,
Et corda sursum subleva
Ad te superna gratia.

Ismeretlen költők

Áldozócsütörtökre.

Magasságos örök Király,
Ki üdvözíted híveid,
Kinek a megtiport halál
Hirdeti győzedelmedet!

Fölszállasz most a csillagok
Fölébe, hív a mennyei
Uralom, mit nem emberi
Erő: az Istenség adott.

Lásd a levők hármasság körét,
Égieket, földieket
S az alvilág rejtelseit
Eléd alázni térdeit.

Megrendülnek az angyalok
A földi sors fordulatan:
Bukott a test, segít a test,
Isten trónján isteni test.

Te maradj, Jézus, örömünk,
Te Olympuson örökünk,
Világ gépét ki forгатod,
Mik hozzád a világi jók!

Hozzád imádkozunk tehát,
Hogy nézd el bűneink sokát,
Küldd el magas kegyelmedet
S emeld hozzád a szíveket.

Ut cum repente coeperis
Qui victor in crelum redis,
Cum Fatre et almo Spiritu
Reddas coronas perditas.

Iesu, tibi sit gloria,
Qui scandis super sidera,
Cum Fatre et Sancto Spiritu
In sempiterna saecula.

In festis Confessoris Pontificis, ad Laudes.

Jesu, Redemptor omnium,
Perpes corona Praesulum,
In hac die clementius
Indulgas precibus.

Tui sacri qua nominis
Confessor almus claruit,
Huius celebrat annua
Devota plebs solemnia.

Qui rite mundi gaudia
Huius caduca respuens,
Aeternitatis praemio
Potitur inter Angelos.

Huius benignus annue
Nobis sequi vestigia;
Huius precatu servulis
Dimitte noxam criminis.

Sit Christe, Rex piissime,
Tibi Patrique gloria
Cum Spiritu Paraclito
Nunc et per omne saeculum.

Hogy majd ha eljössz hirtelen
Fényei az ég felhőiben,
Légy elnéző kegyes bíránk
S add vissza vesztett koronánk.

Dicsőség neked Jézusunk,
Ki győzelmesen égbe szállsz,
Atyának s Szentléleknek is
Most és örök időkön át.

Egy hitvalló püspökről.

Világ megváltó Jézusa,
Papok örök koszoruja,
Nézz kegyesebben e napon
Végig könyörgő nyájadon.

E nap tett nevedről e Szent
Tündökletes hitvallomást,
Áhítattal üli a nép
Ma ennek évi ünnepét.

Világ esendő élveit
Ez megvetette józanul
S az égi angyalok között
Szolgált jutalmát éli most.

Jóságosan bölints reá,
Hogy ennek járjuk nyomdokát,
S hogy kedveért elengeded
Kis szolgálóidnak vétküket.

Kegyes Király, Krisztus, neked
És az Atyának tisztelet,
S a Vigasztalónak veled,
Most és örök időkön át.

Dominica ad Laudes in aestate.

Ecce iam noctis tenuatur umbra,
Lux et aurorae rutilans coruscat,
Supplices rerum Dominum canora
Voce precemur:

Ut reos culpae miseratus omnem
Pellat angorem, tribuat salutem,
Donet et nobis bona sempiternae
Munera pacis.

Praestet hoc nobis Deitas beata
Patris ac Nati, pariterque Sancti
Spiritus, Cuius resonat per omnem
Gloria mundum.

Vasárnapi Dícséretre, nyáron.

Sápadoz lassan köde már az éjnek,
Kél a hajnalfény remegő sugára.
Forduljunk immár a világ Urához
Hangos imával.

Minden bűnöshöz legyen Ő kegyelmes.
Aggódásunkat kegyesen elűzze
S adja meg nekünk soha el nem múló
Béke jutalmát.

Adja meg mindezt Atyaisten nekünk,
Adja meg nekünk örök Egyszülöttje,
És a Szentlélek, kit imád az ének
Mind a világon.

Benedictus XIV.

(1675—1758)

In festo Conceptionis Immaculatae B. M. V ad Matutinum.

Praeclara custos virginum,
Intacta mater Numinis,
Coelestis aulae janua,
Spes nostra, coeli gaudium.

Inter rubeta lilium,
Columba formosissima,
Virga e radice germinans
Nostro medelam vulneri.

Turris draconi impervia,
Amica stella naufragis,
Tuere nos a fraudibus,
Tuaque luce dirige.

Erroris umbras discute,
Syrtes dolosas amove,
Fluctus tot inter, deviis
Tutam reclude semitam.

Jesu, tibi sit gloria,
Qui natus es de Virgine,
Cum Patre, et almo Spiritu,
In sempiterna saecula.

XIV. Benedek pápa

(1675—1758)

Szeplőtelen Fogantatás ünnepére.

Ki szüzek őrizője vagy,
Istennek Anyja, folttalan,
Az égi udvar ajtaja,
A Mennyországnak öröme,

Liliomszál tövis között,
Szépséges szép fehér galamb,
Szűz virág, melynek gyökerén
Sebünkre gyógyír sarjadoz.

Megvihatatlan vártorony,
Hajóöröttek csillaga;
Álnokság ellen légy erőnk,
Fényed legyen útmutatónk.

Tépd el a tévelygés kódét
Zúzz el lappangó szirteket,
Segítsd az úttalan hajóst
A biztonságos part felé.

Dicsőség teneked Urunk,
Kinek a Szűz szülőanyád,
Atyának s Szentléleknek is,
Most és örök időkön át.

Anonymus auctor

(Saec. XVII)

In festo Sacratissimi Cordis Jesu.

I¹

En, ut superba criminum
Et saeva nostrorum cohors
Cor sauciavit innocens
Merentis haud tale Dei!

Vibrantis hastam militis
Peccata nostra dirigunt,
Ferrumque dirae cuspidis
Mortale crimen acuit.

Ex Corde scisso Ecclesia,
Christo iugata, nascitur;
Hoc ostium arcae in latere est
Genti ad salutem positum.

Ex hoc perennis gratia,
Ceus septiformis fluvius,
Stolas ut illic sordidas
Lavemus Agni in sanguine.

Turpe est redire ad crimina,
Quae Cor beatum lacerent!
Sed aemulamur sordibus
Flammas amoris indices.

Hoc, Christe, nobis, hoc, Pater,
Hoc, Sancte, dona, Spiritus,
Quibus postestas, gloria
Regnumque in omne est saeculum.

¹ Ad Matutinum.

Ismeretlen szerző

(XVIII. század)

Jézus Szentséges Szívéről.

I.¹

Im gőgös bűneink dühe
Mily ádáz sebbel verte át
Az Isten ártatlan Szívét!
Bizony nem ilyet érdemelt!

A lándzsarázó katona
Kezét vétkeink vezetik,
A kelevéz gonosz vasát
Halálos bűn hegyezte meg.

Ez átvert Szívből születik
Az egyház, Krisztus jegyese.
Ez a seb a mentő kapu
Noé bárkája oldalán.

Innen csorog a kegyelem,
Hétágú örökös folyó.
Beszennyezett ingünket itt
A Bárány vére mossa meg.

Vétkezni szégyen volna már:
A boldog Szívet vérzené!
Próbáljuk fellobbantani
Szívünkben Szíve lángjait.

Jézus tenéked glória!
Szívedből kél a kegyelem.
Atya s Szentlélek, néked is.
Most és örök mindenkoron.

¹ Hajnali zsoltosmára.

II.²

Cor, Arca legem continens
Non servitutis veteris,
Sed gratiae, sed veniae,
Sed et misericordiae.

Cor, sanctuarium novi
Intemeratum foederis,
Templum vetusto sanctius,
Velumque scisso utilius —

Te vulneratum caritas
Ictu patenti voluit,
Amoris invisibilis
Ut veneremur vulnere.

Hoc sub amoris symbolo
Passus cruenta et mystica,
Utrumque sacrificium
Christus sacerdos obtulit.

Quis non amantem redamet?
Quis non redemptus diligit,
Et Corde in isto seligat
Aeterna tabernacula?

Decus Parenti et Filio
Sanctoque sit Spiritui,
Quibus potestas, gloria,
Regnumque in omne est saeculum.

² Ad Laudes.

II.

Szív, mely a frigy szekrénye vagy,
Nem ama régi szolgáló-frigy,
De kegyelem, de, irgalom,
Bocsánat és bizodalom!

Szív, amely a szeplőtelen
Új szövetség szentélye vagy,
Templom, szentebb a réginél,
Kárpit, jobb, mint a meghasadt!

Általütött a szeretet,
És úgy akartad: Megnyitott,
Hogy tisztelhessük sebeid
Oh, láthatatlan szerelem.

Két szenvedésről szól e Jel:
Vérontó és titokzatos.
Kétfélekép áldozza fel
A főpap Krisztus itt magát.

Ki ne szeretné azt, aki
Szereti és megváltja őt?
Ki ne vágnék választani,
E Szívben örökös lakást?

Jézus tenéked glória!
Szívedből kél a kegyelem.
Atya s Szentlélek néked is,
Most és örök mindenkoron.

² Dicséretre.

III.³

Auctor beate saeculi,
Christe, Redemptor omnium,
Lumen Patris de lumine,
Deusque verus de Deo,

Amor coegit te tuus
Mortale corpus sumere,
Ut novus Adam redderes
Quod vetus ille abstulerat.

Ille amor, almus artifex
Terrae marisque et siderum,
Errata patrum miserans,
Et nostra rumpens vincula.

Non Corde discedat tuo
Vis illa amoris inclyti;
Hoc fonte gentes hauriant
Remissionis gratiam.

Percussum ad hoc est lancea,
Passumque ad hoc est vulnera,
Ut nos lavaret sordibus
Unda fluente et sanguine.

Decus Parenti et Filio
Sanctoque sit Spiritui,
Quibus potestas, gloria,
Regnumque in omne est saeculum.

³ Ad Vesperas.

III.³

Világnak boldog Mestere,
Krisztus, megváltó Istenünk,
Fény az Atyának fényiből,
Igaz Isten az Istenből!

Szerelmed volt a késztetőd,
Halandó testet ölteni,
Hogy új Ádámként visszaadd,
Amit elvesztett amaz ő.

A szerelem, mely átölel
Földet, tengert és csillagot,
Atyák vétkein könyörül
S bilincseinket eltöri.

Ó el ne hagyja Szívedet
Ez a nagyságos szerelem:
E forrásból merítsenek
A népek bűnbocsánatot.

Ezért nyitotta lándzsa meg,
Ezért a tátongó sebek,
Hogy bűneinket mossa el
Csorgó vizével s vérivel.

Jézus tenéked glória!
Szívedből kél a kegyelem.
Atya s Szentlélek, neked is,
Most és örök mindenkoron.

³ Vecseryére.

Leo XIII.

(1878—1903)

In festo Sanctae Familiae.

I.¹

Sacra iam splendent decorata lychnis
Templa, iam sertis redimitur ara
Et pio fumant redolentque acerrae
Thuris honore.

Num juvet Summo Geniti Parente
Regios ortus celebrare cantu?
Num domus David, decora et vetustae
Nomina gentis?

Gratius nobis memorare parvum
Nazarae tectum, tenuemque cultum;
Gratius Jesu tacitam referre
Carmine vitam.

Nili ab extremis peregrinus oris,
Angeli ductu, propere remigrat
Multa perpressus Puer, et Paterno
Limine sospes.

Arte, qua Joseph, humili excolendus
Abdito Jesus iuvenescit aevo,
Seque fabrilis socium laboris
Adiicit ultro.

¹ Ad Matutinum.

XIII. Leó pápa

(1878 - 1903)

A Szent Család ünnepére.

I.¹

Már a templomban lobog a szövétnek,
Zöld füzérekkel koszorús az oltár,
S jámbor ünneplés nemes illatával
Füstöl a tömjén.

Zengjük-é az Úr örök Egyszülöttét,
S földreszálltának gyönyörű kegyelmét?
Zengjük-é Dávid fejedelmi házát
S nagy neme díszét?

Édesebb nekünk el-elemlegetni
Názáret házát, kicsiny élte módját,
Édesebb Jézus fiatalkorának
Hallgatag életét.

Nilusnak hagyván tova messze táját
Jó zarándokként a sokat-túrt Gyermekek,
Angyal-kísérők igazítják Atyja
Házküszöbére.

S felnő rejteztvén kicsi műhely árnyán,
József kézművét gyakorolja buzgón,
Onként így szolgál, felajánlva karját
Házi dologra.

¹ Hajnali zsoltosmára.

Irriget sudor mea membra, dixit,
Antequam sparsa madeant cruore:
Haec quoque humano generi expiando
 Poena luatur.

Assidet Nato pia Mater almo,
Assidet Sponso bona nupta, felix,
Si potest curas relevare fessis
 Munere amico.

O, neque expertes operae et laboris,
Nec mali ignari, miseros iuvate,
Quos reluctantes per acuta rerum
 Urget egestas.

Demite his fastus, quibus ampla splendet
Faustitas, mentem date rebus aequam:
Quotquot implorant columen, benigno
 Cernite vultu.

Sit tibi, Jesu, decus atque virtus,
Sancta qui vitae documenta praebes,
Quique cum Summo Genitore et almo
 Flamine regnas.

II.²

O gente felix hospita,
Augusta sedes Nazarae,
Quae fovit alma Ecclesiae
Et protulit primordia.

Sol, qui pererrat aureo
Terras iacentes lumine,
Nil gratius per saecula,
Hac vidit aede, aut sanctius.

² Ad Laudes

„Hadd ázzék testem veritékben” — úgymond,
„Vér fog egykor így előmőlni rajta:
Áldozat légyen ez is a veszendő
Emberiségért.”

Ott sűrög buzgón Fia mellett Anyja,
Ott a jó hitves ura oldalánál,
Gyengédségével neki szent öröm, ha
Gondjuk elúzi.

Terhet és munkát kitapasztalt Három,
Sok csapást tűrtek, legyetek mivélünk,
Kik nehéz sorral keseredve küzdünk
S kínoz a szükség.

Hogyha jómód jár, ne legyünk pazarlók,
Áldjátok lelkünk meglegedéssel,
Keggyel nézzétek, kiki bízva kéri
Pártfoglalástok.

Jézusunk, áldás neked és imadás,
Életszentségben ragyogó Előkép,
Aki trónon ülsz s Atya és Szentlélek
Véled a mennyben.

II.²

Ó boldog tűzhely, Názaret,
Meleg otthon, királyi ház:
Megszülted és melengeted
Az Egyház drága kezdetét.

Az aranyos napfény soha
Világkerengő útjain
Édesebbet nem láthatott
S szentségesebbet, mint e Ház.

² Dicséretre.

Ad hanc frequentes convolant
Coelestis aulae nuntii,
Virtutis hoc sacrarium
Visunt, revisunt, excolunt.

Qua mente Jesus, qua manu,
Optata patris perficit!
Qua Virgo gestit gaudio
Materna obire munera!

Adest amoris particeps
Curaeque Joseph coniugi,
Quos mille iungit nexibus
Virtutis auctor gratia.

Hi diligentes invicem
In Jesu amorem confluunt,
Utrique Jesus mutuae
Dat caritatis praemia.

Sic fiat, ut nos caritas
Iungat perenni foedere,
Pacemque alens domesticam
Amara vitae temperet!

Jesu, tuis oboediens
Qui factus es parentibus,
Cum Patre summo ac Spiritu
Semper tibi sit gloria.

III.³

O lux beata Coelitum
Et summa spes mortalium,
Jesu, o cui domestica
Arrisit orto caritas;

³ Ad Vesperas.

Ide sűrűn szállonganak
Ég udvarából hírhozók,
Erény e szentelt csarnokát
Nézik, becézik, tisztelik.

Hogy végzi szívvel-kézzel itt
Jézus, amit az Atya vár!
Mily boldogan a drága Szűz
Édesanyai dolgait!

Mellette a Hítves sűrög,
Szerelme s gondja felese,
Eggyéfván kettőjüket
Erények atyja: kegyelem.

Szeretetük egymás iránt
A Jézuséban egybefoly,
Mindkettőjüknek Jézus ád
Édes díjat szerelmeért.

Igy kössön egybe minket is
Örök friggyel a szeretet,
S a házi béke oldja fel,
Mi az életben keserű.

Dícsőség teneked, Urunk,
Kinek a Szűz szülőanyád,
Atya, s kegyes Lélek, neked,
Most és örök időkön át.

III.³

Ó, boldogságos égi Fény,
Halandóknak legfőbb remény,
Jézus, kit mosolyogva várt
A szép családi szeretet, —

³ Vecsernyére.

Maria, dives gratia,
O sola, quae casto potes
Fovere Jesum pectore,
Cum lacte donans oscula;

Tuque ex vetustis patribus
Delecte custos Virginis,
Dulci patris quem nomine
Divina proles invocat;

De stirpe Jesse nobili
Nati in salutem gentium,
Audite nos, qui supplices
Vestras ad aras sistimus!

Dum sol redux ad vesperum
Rebus nitorem detrahit,
Nos hic manentes intimo
Ex corde vota fundimus.

Qua vestra sedes floruit
Virtutis omnis gratia,
Hanc detur in domesticis
Referre posse moribus.

Jesu, tuis oboediens
Qui factus es parentibus,
Cum Patre summo ac Spiritu
Semper tibi sit gloria.

Malasztok telje, Mária,
Ki tiszta melled melegén
És tejeden és csókodon
A gyermek Jézust ápolod,

S te, tisztos ősatyák közül
Választatott Védelmező,
Akit az Isten-sarjadék
Ez édes névvel hív: atyám —

Kik Jessze királyi tövén
Üdvösségül fakadtatok:
Hallgassátok meg, amikor
Oltártoknál imádkozunk.

Az elhanyagló esti nap
Sápasztja már a tárgyakat,
Hozzátok nem lankadva száll
Mély szívünkől az áhitat.

Melytől virágzott házatok:
Minden erény, minden malaszt,
Szülessen újra otthonunk
És szívünk szép erkölcssein.

Dícsőség teneked, Urunk,
Kinek a Szűz szülőanyád,
Atya, s kegyes Lélek, neked,
Most és örök időkön át.

IV.

MAGYARORSZÁGI LATIN
HIMNUSZOK

Anonymi auctores

Officium Rhythmicum Sancti Stephani Regis.*

Invitatorium.

Regem regum venerantes adoremus Dominum,
Qui in celo coronavit sanctum regem
Stephanum.

In primo nocturno.

Antiphona:

Adest festum uenerandum
sancti regis stephani,
multa laude celebrandum
omni die seculi:
gaudeant qui sunt heredes
per hunc facti domini,
et sanctorum coheredes
meruerunt fieri.

A. Iste sanctus predicator
hungarorum primitus,
cristiane legis lator
factus est diuinitus
pro binis tradens bis bina
duplicato precio:
uel pro quinque dans bis quina
reportando domino.

A. Mundi reges moriendo
regno finem faciunt,

* A latin szöveget a Dankó-kiadás írásával adjuk.

Ismeretlen szerzők

Verses zsolozsma Szent István királyról.

Meghívó-ének.

A királyoknak Királyát áldjuk, az Egek Urát,
Aki Szent István királynak adott égi koronát.

* *Első éjjeli hórára.*

Antiphona:

Megjött Szent István királynak
Tisztelendő ünnepe,
Illik pedig a világnak
Mindennap tisztelnie.
Mindenek örömmel áldják,
Kik az Isten örökét
És a szentek társaságát
Óáltala megnyerék.

A. E szent első prédikátor
A magyarok közepett,
Irt az Isten hagyásából
Keresztény törvényeket.
Két talentumért cserébe
Kétszer kettőt forgatott,
Hoz Urának öt helyébe
Kétszer-öt talentumot.

A. Királyok királyságának
A halállal vége jár,

sed hic sanctus terminando
terrenam potenciam
sumpsit regnum inchoando
sempiternam gloriam.

Responsorium:

Jam cum celos ascendisset
nostra salus dominus,
atque suis transmisisset
dona sancti spiritus.
Repleuerunt partes mundi
duodeni proceres,
seminantes verbum dei
ad saluandos homines.

Versus.

In omnem apostolorum terram sonus exiit
Et in fines orbis terrae verbum horum
[prodiit.

R. Gaudebat ergo patrono
suo queque regio,
et grates pro tanto dono,
referebat domino.
Restabat pannonicorum
plebs sine consilio,
clausa tenebris errorum
in mundi naufragio.

V. Et dum cresceret in orbe fidei religio,
et credentes puro corde nascerentur
[domino.

R. Genti tamen deuianti
per mortis illecebras
et procaciter amanti
cecitatis tenebras:

Ám e nagy Szent hatalmának
A halál nem szab határt:
Fönn az égben nyer magának
Multhatatlan glóriát.

Felelet:

Már mióta üdvösségünk
És Urunk egekbe szállt
S onnan elküldötte nekünk
Szentlélek ajándokát,
Szétszéledtek a világra
Ama tizenkét nagyok,
Az emberek váltságára
Hintegetni a magot.

Vers:

Minden földet bejárt az apostolok szózata
És az Ige elhatott a föld végső határra

F. Orvendett már Mesterének
Minden földi tartomány,
És az Úrhoz hálaének
Zengedezett ajakán.
Csak Pannóniának népe
Nem talált még segítőt,
S ült a tévelyek kódében,
Mint szegény hajótörött.

V. Míg az igaz hit vallása a világon egyre nőtt
S tiszta szívvel új-új hívek születtek az Úr
[előtt.

F. Ám a népnek, mely a tévely
És halál csábját nyögé
És oly céda szenvedéllyel
Járta a vakság kódét:

Ideo differebatur
salutis preconium,
vt post moras assequatur
maius beneficium

- V. Ore namque doctor quanto datur illi
[serior
dono dei missus tanto venit excellencior.

In secundo nocturno.

- A. Valde felix es dicenda
a cunctis pannonia,
qui tibi non preceptorem
de plebe discipulum,
sed regem predicatorem
misit et apostolum.
- A. Nam ut athila sub rege
hungarorum populus
tyrannidis lata lege
seuiit incredulus:
sic sub stephano regnante
vertitur crudelitas,
quo figuras transmutante
formatur credulitas.
- A. Dudum namque desolatam
dominus hungariam
penitusque nulli datam
predicandum per viam:
per hunc sanctum evocavit
ad baptismi gratiam,
et cum suis heredauit
dans celorum patriam.
- R. Geyse namque duci sancto
sanctus puer nascitur,
qui diuina matris ventre
gracia perfunditur.

Azért jött csak oly sokára
Az üdvösség-hirdető,
Hogy ha sorját így kivárja:
Annál jobbat nyerjen ő.

- V. Minél később jő az óra, hogy hozzájuk
[küldetik,
Annál különb lesz a Doktor, akit Isten ad
[nekik.

Második éjjeli hórára.

- A. Mondja bizony minden ember:

Boldog vagy Pannónia!
Mert nem alja nép sorából
Küldött Isten nevelőt:
Királyod lett prédikátor,
Apostolod, magvetőd.

- A. Vad volt a magyar s hitetlen

Attila király alatt,
S mint zsarnok-szokás, kegyetlen
Dúlta az országokat.
Ám Istvánnak idejében
Hitből új világ terem,
S a kegyetlenség helyében
Urrá lesz a kegyelem.

- A. Mert az Úr a régen árva

Elhagyott Hungáriát,
Ahol addig prédikálva
Még apostol egy se járt:
A keresztség kegyelmére
E szent által hozta ki
És meghívta örökére
Adván égi hont neki.

- F. Gézának, a szent vezérnek

Szent gyermeke származott,
Kin a kegyelem már anyja
Méhében eláradott,

Et stephano premonstrante
qui post cristum passus est:
iam antequam nasceretur
stephanus vocatus est.

- V. Iste deo se deuouit
ab adolescentia,
nilque lubricum cognouit
ipsius infanciam.
- R. Sed cum iuuentutis metas
sanctus primum posuit,
atque iam virilis etas
in eo inualuit.
Ex tunc factum est famosus
eximiis laudibus,
in bellis victoriosus,
prudens et fortissimus.
- V. Sub mundanis armis dei
miles erat strenuus
nam in bonis erat ei
affectus precipuus.
- R. Corde deo credens erat,
quod monstrabat opere,
omnibus sufficebat
ipse solus munere.
Rex erat et predicator
dupla dans stipendia:
Unde corpore preceptor
gauderet et anima.
- V. In diuinis studiosus
vir fuit operibus:
forma quidem speciosus
magis tamen moribus.

S amaz István intésére,
Ki elsőül szenvedett:
Mikor meg sem született még,
Istvánnak neveztetett.

V. Magát zsenge kora óta
Az Istennek szentelé
S útjait tisztán megóta
Gyermeksége idején.

F. Ám mikor szent ifjúsága
Korlátaiból kinőtt,
És a férfikor virága
Erőssé edzette őt,
Attól fogva dicsőséges
Híre hét országot ér,
Bátor, okos, erősséges,
Győzedelmes hadvezér.

V. Evilági fegyverekkel
Isten katonája volt,
Minden jókat szeretettel,
Szenvedéllyel fölkarolt.

F. Hitt az Úrnak szíve mélyén
S tett volt ennek záloga.
Mindeneknek mindenévé
Vágyott lenni egymaga.
Király volt és prédikátor,
Kettős adót fizetett,
Nyer azért jutalmazáskor
Testi-lelki örömet.

V. Ami Isten dicsősége,
Nagy volt abban és serény,
De legnagyobb ékessége
Mégis egy volt: az erény.

In tertio nocturno.

- A. Vir beatus pardum nempe
fert ad caulas ouium
et leonem ad praesepe
bouis ferocissimum:
minis precibus et donis
terret mulcet incitat
prauos mites vanos bonis
cristi quos deificat.
- A. Si pleba ista suscepisset,
alium discipulum
forsitan ei misisset
deus quendam alium:
sed rebellis gens et fortis
gens grandis audacie,
per eundem virum fortis
danda fuit graciae.
- A. Magnus sampson ad domandum
leonem immittitur
ad vngaris predicandum
rex fortis eligitur;
ex leonis fauce mellis
faus gratus nascitur,
ex vngari ore dulcis
deo laus exprimitur.
- R. Inter cetera laudanda
virtutis insignia,
paciencie miranda
fuit illi gracia
Emonstrat quod depilata
pauperum proteruia
eius barba, dum collata
sunt hijs beneficia.

Harmadik éjjeli órára.

- A. Boldog férfi: juhakolba
Cipeli a párducot,
Vad oroszlánt felkarolva
Jászol mellé állított.
Kér is, ad is, fenyeget is,
Hívja, vonja, kergeti,
Gonoszat is, szelídet is:
Krisztusban megszenteli.
- A. Ha e nemzet mesterének
Mást is bírna vallani,
Tetszett volna Istenének
Más apostolt küldeni.
Am e nyakas, délceg fajta,
Kardos markú nemzetet,
Nem más, csak egy magafajta
Harcos téríthette meg.
- A. Az oroszlánt megigázni
A nagy Sámson kelletik:
Magyaroknak prédikálni
Erős király küldetik.
Torkából az oroszlánnak
Drága lépesméz csepeg:
Száján a magyar királynak
Édes, szép dicséreték.
- F. Erénynek és kegyelemnek
Fénylett benne sok jele,
Csodálatos türelemnek
Malasztjával volt tele.
Bizonyoság rá a szegénység,
Kiket jóval halmozott,
Aki szakállát megtépték,
Szentségtelen koldusok.

- V. Et ille tunc fuit letus
dare deo gracias;
pro quo dignus est inuentus
pati contumelias.
- R. Nobilis stirpe rex sanctus
sed fide nobilior
caritate roboratur,
et spei non immemor
postquam cursum consummavit
presens spernens seculum,
ihesu cristo commendavit
gloriosum spiritum.
Offerunt quem ad superna
angelorum agmina
regnaturum in eterna
beatorum patria.
- V. Rege sibi pro sublato
pii merent hungari:
sed collega pro collato
ciues gaudent celici.
- R. Regia vrbs alba gaude
tanto digna principe,
decorata quidem laude,
re simul et nomine:
eo quod tam preciosi
corporis egregium
possidere meruisti
felix facta precium.

- V. S ő ezt jókedvvel viselte
 S Istennek hálát adott,
 Hogy az Úr méltónak lelte
 Szenvedni gyalázatot.
- F. Nagy szent, jeles törzs szülötte,
 De hitével jelesebb;
 Szorgos benne a reménység
 És szilárd a szeretet.
 Hogy végére ért a pálya,
 Megvetvén a föld színét
 Jézus Krisztusnak ajánlja
 Dicsőséges szellemét.
 Angyalok kíséretében
 Lelke a magasba száll.
 Fenn a boldogok körében,
 Ott lesz örökös király.
- V. Gyászolják, hogy elvesztették,
 Szegény jámbor magyarok,
 Ám fogadják az új testvért
 Ujjongó égi karok.
- F. Örvendezz, királyi város,
 Székesfehérvár, nagyon,
 E nagy király valóságos
 Székhelye benned vagyon.
 Mert te őrzöd dicsőséges
 Boldogságos tetemét:
 Ő nevével vagy te ékes.
 Boldog város, büszke légy!

Hymnus in Adventu.

Veni Jesu, veni amor,
Ad te tendit mentis clamor
Exspectatus Orbi datus
Veni Sol illabere.

Tu es Coeli Jesu lumen,
Veni charum, veni Numen:
Exardesce, illucesce,
Veni Jesu propera.

Sine te est nulla quies,
Tristis in tenebris dies:
Suspiramus expectamus,
Veni Sol illabere.

O affulge nostra vita,
Tota spes est in te sita
Recreari, animari,
Per te volunt pectora.

Ecce tibi pando sinum,
Veni decus o Divinum:
Date cito, cito date,
Dulce pondus didera.

Veni ergo expectatus,
Jesu sol Mundo donatus:
Veni cito ad me vita,
Veni, curre, propera.

Úrjöveti himnusz.

Jöjj el, Jézus, én szerelmem,
Vár a világ türelmetlen,
Téged, édes, szomjaz, éhez
Jöjj el Napfény, tündökölj!

Te vagy égnek édessége,
Jöjj el, földnek fényessége!
Fellobogni, ránk ragyogni
Jöjj, siess már, Jézusunk.

Nincs nyugalmunk te kívüled,
Nappalunkon ködök ülnek,
Lelkünk óhajt, hozzád sóhajt,
Jöjj el, Napfény, tündökölj!

Életünk és segedelmünk,
Engedj nálad melegednünk.
Elcsitólni, megújulni
Csak Tebenned akarunk.

Imhol eléd keblet tárunk,
Istennek szépsége, várunk.
Gyorsan, gyorsan, esőzzétek
Drága terhét, csillagok!

Jöj el immár, várva-vártunk,
Jöjj, megígért Napvilágunk,
Jöjj körünkbe, életünk te,
Futva jöjj le, ránk ragyogj!

Hymnus de Nativitate Domini.

Coelo rores pluunt flores,
Et terras inebriant;
Dulce melos implet Coelos,
Angeli conjubilant.

Rident sata, virent prata,
Nato Regi parvulo;
Gaudent montes, saltant fontes,
Magno mundi Domino.

Mater plorat, cum adorat
Deum factum hominem,
Natus ridet, quando videt
Charam Matrem Virginem.

Vitant caulam, petunt Aulam
Regis nati Coelicam,
En pastores sunt cantores,
Jesu cantant Eclogam.

Ridet foenum inamoenum,
Et ridet praesepium,
Sic innectens, sic amplectens
Universi Dominum.

En adstantes animantes
Fuso foveant spiritu,
Admirantes, salutantes
Parvulum cum gemitu.

Karácsonyi himnusz.

Égi kertek permeteltek
Mámorító harmatot.
Mind a mennyek daltól zengnek,
Ujjongnak az angyalok.

Köszöntsétek, szántók, rétek,
Kik most kizöldeltetek,
Fürge csorgó s ti mosolygó
Nagy hegyek, a Kisdedet.

Sírva nézi, úgy becézi
Egyszülöttét Mária,
Néz ragyogva, mosolyogva
Szűz Anyjára szent Fia.

Jön a pásztor barikástól:
Jézus szentebb aklot ad.
A Fiúnak sípot fúnak
S énekelnek eklogát.

Még a néma ócska széna,
Még a jászol is nevet,
Úgy karolja, úgy apolja
A megváltó Kisdedet.

Ottan állván, édes álmán
Jó barmok virrasztanak,
Ráhajolnak, udvarolnak
És fel-felsóhajtanak..

Cum nivalis hiemalis
Casam inflat Boreas,
En tenella mollicella
Membra tremunt choreas.

Crasso filo rupto lino
Virgo ligat parvulum,
Et argentem et trementem
Mater fovet Filium

Nostrum pectus Christo lectus,
Et sit cor Praeseptum,
Deo plenum caro foenum,
Et sit pectus stabulum.

A kis házra havat rázva
Rárohannak a szelek.
Jaj puhácska kis babácska
Testeckéje didereg!

Édesanyja rácsavarja
Durva pólyarongyait,
Avval ójja Alkotója
Ázó-fázó tagjait.

Lelkem vágya: Krisztus ágya
Szívem immár hadd legyen,
Testem szalma, jászol alma
S istállója kebelem.

**Cantio animae devotae,
in persona Mariae Magdalenae Christum
suspirantis.**

Magdalena, mortuo
Jesu et sepulto,
Mane dum non reperit
ipsum in sepulcro,

Flendo currit clamitans,
neque scit effari,
Jesu amisso, qualiter
possit consolari.

„Ubi quaeram dilectum
Jesum, quem amisi,
Dic, non neges, quisquis scis?
peccare desivi.

Per silvas te montium,
Jesu inclamabo,
Odor florum ubi es?
Cor tibi sacrabo.

Vel erravi forsitan,
desertum intrando,
Procul ab amabili
Jesu divagando?

Cursu navis in mari
ipsi propinquabo,

**Jámbor lélek éneke,
aki Mária Magdolna képében sóhajtozik
Krisztus után.***

Szent Magdolna elmene
ama reggel sírva,
S az Úr Jézust nem lelé
a kinyíltott sírban.

Erre-arra sírva jár,
nincsen nyugovása:
Elvesztette Jézusát,
nincs vigasztalása.

„Én szerelmem Jézusom
hol lelem fel immár?
Mondd, ne tagadd, ha tudod,
nincsen bennem bűn már!

Erdőkön és hegyeken
Jézus! ezt kiáltom,
Virágillat, merre vagy?
Szívemet ajánlom.

Vagy hogy útat vesztettem
tán a sivatagban?
Én szerelmes Jézusom
messze jaj elhagytam?

Tengerekre indulok,
Már hajóra szálllok,

* A cím a Náray-féle *Lyra coelestis*-ből (1695.)

Saevos maris vortices
nec multum curabo.

Transeundo maria,
in portum intravi.
Ubi, ubi Jesus est,
necdum penetravi.

Ejus sancta gratia
animae dulcedo,
Non me sinit stertere;
sed ultra procedo.

In sanctam Jerusalem
cupio redire,
Potero fors citius
Jesum invenire.

Coelo fulgens dic o Sol,
ubi vides eum?
Tibi non absconditur
Jesus lumen meum.

Stella felix, quae magos
ad Jesum duxisti,
Et mihi compare nunc,
ipsis quae luxisti.

In horto reperiam,
Jesum inter flores,
Fors ibi est, postquam tot
passus est dolores.

Gratis in Calvariae
locum desolatum
Irem, unde vidi jam
dominum ablatum.

Tenger mélye mit nekem,
ha nyomodban járok!

Átkeltem a tengeren,
itt vagyok a révben.
Hol van, hol van Jézusom?
Mégis, el nem értem!

Ő szentséges malasztja,
lelkem édes bűja
Szundikálnom nem enged,
indulok már újra.

Jeruzsálem városát
keresem fel újra,
Hátha ottan hamarább
találok az Úrra.

Mere láttad Őt, felelj,
fényes nap az égen?
Te tudod tán, merre jár
az én fényességem.

Három-király csillaga,
mutass nekem utat,
Mert amíg föl nem lelem,
szívem meg nem nyughat.

Tán a kertben találom,
köztetek, virágok:
Annyi szenvedés után
enyhülést talál ott.

Már a Golgota sivár
csúcsára is mennék.
De láttam, hogy elvitték
az én Uram innét.

O si alas aquilae,
haberem, volarem!
Ubi dulcis Jesus est,
aethera lustrarem.

De Cruce depositum
scio, et sepultum;
Sed dum ivi, vacuum
reperi sepulcrum.

Et hoc ipsum deleo,
me non reperisse
Jesum, sed hunc Angelus
dixit surrexisse.

Revidebo denuo
locum sepulturae,
Quis scit, forsán rediit
ab urbe vel rure.

Et ecce dum video
illic hortulanum,
Quaero num sustulerit
ipse Jesum charum.

Sed dum ille conversus,
Vocat me Mariam,
O! o! o! ter beatam
me! agnosco Messiam.

O quantus me coelitus
amor inflammavit,
Illico medullitus
totam penetravit.

Nil est cordi dulcius,
quam Jesum videre,

Volna bár a vállamon
szárnyam, mint a sasnak,
Édes Jézus, utánad
szállnék a magasnak.

Levették a keresztről,
eltemették sírba,
Ah, de üres már a sír,
s elgördült a szikla.

Még ott sem találhatom,
újul ott a kínom:
Feltámadott! hirdeti
az angyal a síron.

Mégis újra visszahív
sírjához a lélek,
Hátha mégis visszajő,
oda visszatérek.

S míg a kertészt keresem,
s „Uram hol van?” kérdem:
Ő megszólít: „Mária!”
s megroskad a térdem.

Ó háromszor boldog én!
Uram megismertem.
Mennyei szent szeretet
elárasztja lelkem.

Jézust hogyha láthatom,
semmi sincs oly édes,
Nincs boldogság fogható
lelkem öröméhez.

Semmi a föld gyönyöre,
(nagyon ismerem már!)

Ejus in praesentia
beata gaudere.

Nil mundi deliciae
sunt, quas degustavi,
Corporis blanditiae,
quas repudiavi.

Cum Jesum habuero,
omnia habebō:
Spretis cunctis aliis,
soli adhaerebo.

Quam libenter, quidquid est
gratum et amoenum,
Propter Jesum deseram,
reputans venenum.

Poenitere gaudeo,
et peccata flere,
Mori, et nil aliud
scire vel videre.

Da nobis o Jesu mihi
noxis liberari;
Post mortem in aethere,
tibi sociari.

Testnek édességei,
(vissza-megvetem már):

Hogyha Jézus az enyém,
enyém akkor minden:
Csak Hozzá ragaszkodom,
egyéb vágyam nincsen.

Minden édest, kedveset
odahagyok érted.
Jézus nélkül énnekem
még a méz is méreg.

Sírás lesz az örömöm,
bánat és alázat.
És a halál, — egyebet
ne tudjak, ne lássak!

Végy el rólam, Jézusom,
mindent, ami véték.
Holtom után odafönn
egyesüljek Véled.

**Sequentia de Domina nostra Virgine
Maria.**

Florens Yesse regula:
Vera veris primula
Salutem nuntians.

Rosa semper vernula,
Tota sine macula:
Maculas expians.

Uterus virgineus
Fons ortorum puteus:
Aquarum viventium.

Immo thronus aureus:
In quo rex aethereus
Coronavit filium.

Domus aromatica:
Quam arte mirifica
Fecit summus artifex.

In qua Christus unica
Sumpta carnis tunica:
Consecravit pontifex.

Szekvencia Asszonyunk Szűz Máriáról.

Jessze bimbós vesszeje,
Tetsző tavasz elseje,
Udvösség-hirdető.

Teljes rózsza, nincs tele,
Nincs egyetlen szepleje,
Szeplőt eltüntető.

Forrás lett a szűzi méh,
Paradicsom kertjeé,
Amely élő vizet ad.

Sőt aranytrón, Istené,
Hol az Atya fölkené
Királyságra egy Fiát.

Illatoknak hajloka,
Csoda-templom csarnoka,
A nagy Mester remeke,

Melynek Krisztus volt maga
— Rajt a test a tunika —
Fölszentelő püspöke.

Hymnus ad Magnam Dominam Hungarorum.

Gaude Virgo gloriosa Mater Christi,
Quia nobis Salvatorem genuisti,
Quam a Deo concepisti,
Gabrieli Archangelo dum credidisti.

Rosa virens tu es Virgo sine fine,
Peccatorum libera tuos ab igne,
Et conserva nos benigne,
Ut in tuo servitio laetemur digne.

Evae lapsum o Maria restaurasti,
Toto corde quando te humiliasti,
Et devote respondisti,
Dum Ancillam Trinitatis te nominasti.

Gratiosa restauratrix peccatorum,
Et benigna consolatrix afflictorum,
Miserere pupillorum
Et repelle insidias inimicorum.

O quam felix qui te semper veneratur,
Et quam sanctus, qui te semper deprecatur,
Ab hostibus liberatur,
Et tuo dulci Nato corroboratur.

Regnum ergo Ungariae te honorat,
Et pro suo auxilio te implorat,
Nam eius populus orat,
Qui Turcarum iugo pressus valde laborat

Himnusz a Magyarok Nagyasszonyához.

Boldogságos Krisztus Anyja, vigadozzál,
Mert a földre fényességet, vigaszt hoztál,
Boldogságot harmatoztál,
Drága bokor, édes bimbót virágoztál.

Nyíló rózsza, kérjük téled, örök Szűztől,
Szabadítsd meg népedet a pokoltűztől,
S ha szívedből el nem űzöl,
Szolgálhassunk örvendezve, tiszta Szülőt.

Éva bűnét, melyért rajtunk sír adója,
Helyrehoztad, üdvösségünk ringatója,
Amikor az angyalszóra
Alázattal mondtad: „Isten szolgálója“.

Bűnösöknek boldogságos menedéke,
Keseredett, beteg szívek édessége,
Légy az árvák segítsége,
Ellenségtől biztos, boldog égi béke.

Boldog, aki Téged szüntelen magasztal,
Szentté lesz, kit elhalmozol szent malasztal.
Krisztus olyat megvigasztal,
S vendégségre várja boldog égi asztal.

Esedezik színed előtt Magyarország,
Fáradt kezét segítségért nyújtja Hozzád.
Te kezedbe teszi sorsát,
Törököknek rabságából hogy kihoznad.

In te totum Hungarorum genus sperat,
Quia quondam commendatum tibi erat,
Dum sanctus Rex obierat,
Et Regnum post Deum tibi soli dicarat.

Ora Virgo tuum natum pro hac gente,
Ut superet inimicum te juvante,
Et dispergat te orante,
Triumphemus super hostes te obtinente.

Sis tu Regni Pannoniae reparatrix,
Paganorum validorum enervatrix,
Ungarorum Consolatrix,
Postque mortem ad aeterna gaudia ductrix.

Előtted sir Magyarország könyörögve,
Hiszen tied századoktól minden rögje,
István király szent örökje
Isten után benned bízok mindörökre.

Szent fiadat, Boldogasszony, kérd e népért,
Győzelemmel verje vissza ellenségét,
Rabságának vesse végét,
Adja neki égen-földön üdvösségét.

Légy azért Pannóniának újíója,
Erősséges pogányoknak megrontója,
Magyarok vigasztalója,
Holtunk után mennyországnak megnyitója.

Petrus Cardinalis Pázmány

(1570—1637)

De Magna Hungariae Regina et Patrona.

O gloriosa, a speciosa,
Stella luminosa;
Domina mundi, mater gratiosa!

Vox angelica, stirps prophetica,
Proles Davidica,
Tibi concinit Salomon cantica.

Regina caeli, medela mali,
Fortitudo poli:
Virgula plena colore vernali.

Aurora surgens, lucerna lucens,
Sol radiis fulgens;
Illuminatrix, tenebras excludens.

Pulchra lunaris, fuga languoris,
Fer opem revinctis,
Qui puniuntur carcerum catenis.

Solis aemula, fumi virgula,
Pulchra puellula,
Te cuncupivit rex sine macula.

Torques aurea, regis vinea,
Turris eburnea,
Sis pauperibus salutis galea!

Pázmány Péter

(1570—1637)

Magyarország Nagy Királynőjéről és Patronájáról.

Ó dicsőséges, ó te szépséges,
Hajnalcsillag, ékes,
Világ Úrnője, Anya, édességes!

Angyal hirdete, s látók zengzete,
Ó, Dávid gyermeke,
Terólad dalolt Salamon éneke.

Menny királynője, seb kötőzője,
Sarkcsillag erője,
Bimbós ágacska, tavasz hirdetője.

Hajnala fénynek, lángos szövétnek,
Napsugara égnek,
Földérítője sivatag sötétnek.

Szépségnek holdja, ki a bajt oltja,
S a rabot eloldja.
Aki a börtön bilincseit hordja.

Új nap világa, füst karcsúsága,
Leányok virága,
A makulátlan Király szíve vágya.

Nyaklánc, sárarany, kert, romlástalan,
Elefántcsont torony,
Udvnek sisakja légy te a jámboron.

Palma virtutum nectar caelicum,
Odor aromatum,
Reduc errantes ad regnum paratum!

Granum excussum, jubar effusum,
Sidus animosum,
Nostrum exaudi carmen sonorosum!

Dux militiae, fons laetitiae,
Flos pudicitiae:
In te confluunt caeli divitiae,

Lilium candens, rosa rubescens,
Viola redolens,
Sidus aureum gremio recondens.

Virgo Maria! mundi gloria,
Duc ad caelestia
Hic exulantes, ut sint in patria!

O sacrum lumen, sanctum solamen,
Spiritus juvamen:
Tuis famulis vitam confer. Amen.

Mennyei pálma, nektárcsepp lángja,
Illat fűszerszámja,
Bolygókat vígy el készített hazánkba,

Földrehullt friss mag, fény, ami biztat,
Eleven csillag,
Legyen e dallam neked édes illat.

Hadak zászlója, öröm csorgója,
Szemérem bimbója,
Mennyei szépség egy-összefogója.

Völgyek lilioma, rózsza bíbora,
Illatos ibolya,
Arany csillagot rejt kebled fátyola.

Szép Szűz Mária, világ vígasza,
Az égbe vígy haza,
Száműzöttetek: ott lelkünk városa.

Napfény, kegyelem, boldog fegyelem,
Szívbeli súlyegyen,
Adj szolgálóidnak életet, úgy legyen!

Jegyzetek a himnuszokhoz

Te Deum. A legrégebb egyházi szövegek egyike. Formája még nem verses, hanem a latin zoltárfordítások gondolatrítmusos prózája. Egyes részei a legrégebb időkből valók. Ebben a formájában valószínűleg Szent Nikétász alkotta. A legenda hagyomány szerint Szent Ambrus és Ágoston együttesen költötték, mikor a milánói püspök Szent Ágostont megkeresztelte, azért sokszor mint Szent Ambrus hálaadását emlegetik. — A magyar fordítás formailag eltér az eredetitől — rímes és ritmikus —, mert annak idején a mai éneklés céljaira készült és zenei szempontokhoz alkalmazkodott, az énekeskönyvek pedig ebben a formában terjesztették el. (L. Harmat—Sík: Szent vagy, Uram. Ősi és újabb egyházi énekkincsünk tára; számos kiadás, egy milliónál jóval nagyobb példányszám.)

Szent Hilárus. Három hiteles himnusza közül ez a legteljesebb. Az eredeti ábécés himnusz: minden versszaka a latin abc egy-egy következő betűjével kezdődik; az utolsó betűk strófái hiányzanak. Stílusa nehézkes, itt-ott homályos, éppen nem költői, az asklepiadesi verssorok ritmusa gyenge, meglátszik rajta a nehéz mértékkel való küzdelem: egy nagyjövőjú költészet első szent dadogása.

Szent Ambrus himnuszainak jellegzetes formája (*Hymnus Ambrosianus*) a nyolcstrófás ambrusi vers, a strófák mindegyike négy, egyenkint nyolcszótagos jambusi sor, rímtelenül, — itt-ott valószínűleg nem szándékos, de a hangzást mégis árnyékoló rímmel. A fordítás az apró részletekig követni próbálja az eredeti árnyalatait, kivéve a két elsőt, amelyek régebbi rímes fordítások. — Az adventi himnusz utóbb a Breviáriumban a második strófától kezdődik, (*Veni Redemptor gentium*). A következő négy himnusz, és a Szent Szűzekről szóló, ebben a rövid formában szerepel a Bre-

viáriumban. A *Szent Gervasius és Protasiusról* írt himnusz megkapóan érezteti a szemtanu megilletődését, aki jelen volt a leírt csodálatos eseményeknél. A *Szent Ágnes*-hymnus a szent szűz születésnapjára szól: az Egyház így nevezi a vértanuk halála napját, melyen az igazi életre születtek meg. A szent vértanukról szóló himnuszt a Breviárium két részletben használja fel, az egyiket *Christo profusum sanguinem* kezdettel a vértanuk ünnepén, a másikat *Apostolorum gloriam* kezdettel a szent apostolok ünnepének matutinumában, — természetesen az utolsó strófa is e szerint alakul. — A következő öt himnuszt *ambróziánus hymnuszok* neve alatt hozzuk, mert egészen a legújabb időkig Ambrusnak tulajdonították őket. A *Iam lucis orto sidere* kezdetű gyönyörű reggeli imádság fordítása rimes. — Az ambrusi himnuszok hitelességére nézve I. Dreves kitűnő könyvét: Aurelius Ambrosius, der Vater des Kirchengesanges. Freiburg. i. B. 1893. — ahonnan az ambróziánus himnuszoknak és Szent Ambruséinak is szövegét vettem.

Prudentius himnuszainak szövege L. G. Sixt kitűnő kiadásából: Die lyrischen Gedichte des Aurelius Prudentius Clemens. Stuttgart 1889. A *Hajnali himnuszt* teljes szövegében adom (Cathemerion II. — Ezt rimesen), a többiből csak részleteket, a *Temetési himnuszon* kívül valamennyit abban a terjedelemben, amelyben a Breviárium alkalmazza. Az *Aprószentekről* szóló két kis himnusz az eredetiben egy hosszabb költeménynek két része. A *Salvete flores martyrum* kezdetűnek két remek magyar fordítását ismerem: Mindszenty Gedeonét (*Üdvözlégy, kis mártír-sereg*) és Babitsét (*Mártírbimbók, köszöntelek*.)

Szent Paulinus zsoltárfeldolgozása jellegzetes példája egy kedvelt műfajnak; első sora tudatosan Horatius egyik legismertebb versének (*Beatus ille qui procul negotiis*) szavaival indul, első harmadában szorosán követi a zsoltár gondolatmenetét, utóbb azonban kiszélesül és teljesen eredeti módon fonja tovább a finomultabb keresztény erkölcsstan és dogmatika szellemében a zsoltár adta témát. — A *Feleségéhez* írt himnuszt ragyogó klaszikus nyelve, tökéletes verselése és tartalmának mély lírája az egész latin költészet egyik legmegragadóbb darabjává teszik. A fordítás némi rövidít-

téssel adja a szöveget. A költeményt bevezető kis adonisi formájú dalról a bevezetésben szóltam. Ez a költemény nem szorosan vett himnusz, azért nem szokott szerepelni a himnuszgyűjteményekben. A szöveget a bécsi Akadémia nagy gyűjteményéből vettem (*Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum*). Hartel: *S. Pontii Meropii Paulini Nolani Opera*, 1894.

Sedulius. A Krisztus életéről szóló himnuszt (az eredetiben ábécés himnusz) teljes alakjában adjuk. A *Breviárium* két részletet tartalmaz belőle: az első három strófát, doxológiával (a Szentháromságot dicsőítő záróstrófa), a karácsonyi zsolozsma laudesában, a *Hostis Herodes impie* kezdetű strófát az öt következővel együtt (*Crudelis Herodes Deum* kezdettel) Vízkeresztkor. — A *Salve sancta Parens* *Sedulius* nagy *Carmen Paschaléjából* való; ennek a nagy költeménynek nem egy sora, mint antifona és responsorium szerepel a liturgiában, így a *Salve sancta parens* kezdetű rész is.

Venantius Fortunatus himnuszeit — a jelzett okokból — az elterjedt rímes fordításban hozzuk; különben az eredeti is sok helyen alkalmazza a rímet.

A Szeretet himnusza formája és egyes részei szerint ősréginek látszik. Ebben az alakban azonban — a refrén szokatlan volta miatt — valószínűleg későbbi, a korai középkorból való. Tartalom és forma tekintetében egyaránt egyedülálló a himnuszok közt.

Nagy Szent Gergely neve alatt egy sereg himnuszt hozunk, melyeket a hagyomány neki tulajdonít. A *Fényalkotó kegyelmes Úr* és az utána következő hat himnusz szemmel láthatólag egy szerzőtől való: jól átgondolt, egységes koncepciójuk (valamennyi a teremtés gondolatából indul ki), szerkezetük, körmondatos stílusuk, még verselésük is rokon.

En clara vox redarguit. Rímes fordítás.

Quid tyranne, quid minaris? Szerző és kor bizonytalan. A stílus középkori eredetre mutat, de a hagyomány Szent Ágostonnak tulajdonítja.

Beda Venerabilis. A *Hat Nap himnuszá*-nak főérdekessége a formai játék: a strófák első és utolsó sora azonos, de más-más értelemben.

Sancti venite. A legrégebb ismert eucharisztikus himnusz. Primitívtségében és egyszerű áhítatában megható.

Tristes nunc populi. A mozarab (l. Bevezetés) költészet egyik legmegragadóbb darabja.

Ave Maris stella. Paulus Diaconus szerzősége nem teljesen bizonyos. Ennek a kis éneknek egészen sajátos bája van: naiv áhítat és bensőség (Babits népies ízt érez benne) és tudós szójátékköltészet egyesül benne, édesen esetlen, kezdetleges rímeléssel.

Veni Creator Spiritus. Az ismert pünkösdi himnuszt az elterjedt rimes fordításban adjuk.

Victimae Paschali. A húsvéti mise szekvenciája. A fordítás szabadon követi az eredeti prózaritmust.

Decora lux aeternitatis auream. Ez és a következő himnusz (*Beate pastor Petre*) egy nagyobb költemény két részlete. Szerzője ismeretlen; egy meg nem okolható hagyomány Elpisnek, a filozófus és költő Boethius feleségének tulajdonítja.

Hermanntól való a Boldogságos Szűz ismeretes négy időszaki antifonája közül kettő; a *Salve Regina* és az *Alma Redemptoris Mater*. Az előbbi prózában van írva, az utóbbi kissé botorkáló középkori hexameterekben, ezt adjuk, az eredeti formában.

Damiani Szent Péter. Mennyország-himnusza kétségtelenül a himnuszköltészet egyik csúcspontját jelenti. Lendületessége, formájának faragatlan ereje miatt egyesek Szent Ágostonnak tulajdonították.

Lavardini Hildebert nagy éneke a Szentháromságról, első felében csodálatos szabatosságú dogmatikai összefoglalása a kereszténység legmélyebb hittitkának. Érdekes összehasonlítani

gyűjteményünk két másik nagy dogmatikus himnuszával: Hilárius nehézkes énekével és Szent Tamás *Lauda Sion*-jának pompás tömörségű, lendületes strófaival. Mint költőé, kétségtelenül Hildeberté a pálma. Igazán páratlan remekművé az éneket második fele teszi, ahol a bensőséges áhitat és a lelki mélység hasonlíthatatlan hangjait szólatatja meg. Azt lehetne mondani, hogy amilyen magasra szárnyal Isten felé a himnusz első fele, olyan mélyre nyúlik a lélekbe a második rész.

Morlasi Bernát strófái *Mariale* című hosszabb költeményéből valók; ezek a legismertebb részei. A himnusz nagy kedveltségét mutatja, hogy többnyire Szent Bernátnak tulajdonították; mások Szent Anzelmet, vagy Szent Kázmér lengyel királyt tartották szerzőjének. Népszerűségét kétségtelenül csilingelő rímelésének is köszönheti; zeneisége feledtette a gondolatnak helyenkint kissé bágyadt haladását.

Szentviktori Ádám nagy himnuszai közül négy jellegzeteset választottunk ki. Az *Ave Virgo singularis* fogalmat ad ennek a nagy költőnek páratlan formaművészetéről, amely a rímcsilingelésben is megőrzi nagylélekzetű lendületét. A *Húsvéti himnusz* talán legjellegzetesebb példája a középkori költészet egyik kedvelt eljárásának, az ószövegségi előképekkel való játéknak.

Veni Sancte Spiritus. Szerzője ennek a kedves, mindnyájunk szívében élő himnusznak ismeretlen. A gyanítható szerzők közül Róbert királyt emlegetik a legtöbben; mások másoknak (köztük III. Ince pápának) tulajdonítják. Mindenesetre a himnuszköltészetnek középkori legjobb idejéből való.

Jesu dulcis memoria. A középkor áhitatának ezt az egyik legmegragadóbb énekét sokáig Szent Bernát művének tartották. Szent Bernát azonban, mint Hauréau kimutatta, néhány formailag és tartalmilag jelentéktelen himnuszon kívül (Szent Viktorról és Malakiásról) nem írt költeményeket. Ez a himnusz, mint fejlett rímelése mutatja, aligha régibb a XIII. századnál. Májig a legkedveltebb himnuszok egyike. A hosszú énekből azt a három

részletet választottuk ki, amelyeket a Breviárium vett fel a Jézus Szent Nevének zsolozsmájába.

Löweni Arnulfnak a Megfeszített Krisztushoz írt himnuszait is Szent Bernátnak tulajdonította a középkor. Ezen a néven hozza verses magyar fordítását a középkori Czech- és Thewrewk-kódex is. Gyűjteményünk a himnusz ötödik részét adja.

Dies irae. Valószínűleg Celanói Tamás műve, de az sem lehetetlen, hogy régebbi. Az utolsó hat sor későbbi hozzátétel, ami meg is látszik rajta. Az utolsó két sor formailag is elüt a többitől. Mint-hogy a fordítás az egyházi ének céljaira készült, végig megtartja az eredeti formát.

Szent Bonaventura II. Kereszt-himnuszá-nak érdekessége, hogy a versszakok végső sorai egy-egy ismert egyházi himnusz kezdősorai.

Adoro te devote. Aquinói Szent Tamás legbensőségesebb himnusza: ebben legkevesebb a dogmatikai tartalom, legmélyebb a misztikus elmerülés. A másik négy himnusz az úrnapi liturgia céljaira készült: a *Lauda Sion* az ünnep miséjének szekvenciája, a többi három breviáriumi himnusz. A *Lauda Sion* utolsó strófái klasszikus példái a gótikus virágkor egy kedves költői fogásának: a kettős rím, az érzelem egyre hevesebb áradását követve, hármas, majd négyes rímcsilingelésé gazdagodik.

A Szamárének. A Bolondok Ünnepe (január elején) Franciaországban fejlődött ki a Szent Család egyiptomi menekülésének emlékével kapcsolatban; eredetileg a *szubdiákonusok ünnepe* nevet viselte. Utóbb nagyon elfajult (volt hely, ahol a diákonus az oltártól az *Ite missa est* helyett számárhangot utánozott), azért erélyes intézkedéseket hoztak ellene. Ez a himnusz a Sens-i egyházmegyének már megtisztított bolondünnepi liturgiájából való. A refrén ófrancia nyelvű. Az ének népies, dévaj kedvessége megkapó. (A Bolond-ünnepet érdekesen írja le Tarczai György, *Vitus mester álma c. regényében.*)

Stabat Mater. A XV. század óta foglal helyet a liturgiában, költője egyéni áhitatból írta.

Jacopone szerzősége nem egészen biztos, mert a kortársak és a ferences hagyomány sokáig hallgatott róla — más szerzővel azonban sohasem hozták kapcsolatba. A *Stabat Mater speciosán* minden kedvessége mellett is megérzik a kiszámítotttságot, amellyel az elsőt követi.

A Fülemlé. Meghatóan egyesül benne a kedves tudákosság, amellyel mondanivalóját a zsolozsma órái szerint rendezzi, és a bájos, szinte naiv — Fra Angelico képeire emlékeztető — áhitat. E szempontból a költemény legregebb részei a karácsonyi strófák.

Lilium floruit. Kora és szerzője ismeretlen. Népies ízű naiv ujjongás egyesül benne egészen modernül ható, szinte impresszionista-szimbolista ízű gondolatszökdeléssel.

Anonymi auctores. Ez a három himnusz eredeti alakjában még középkori.

Szent István zsolozsmája. Az 1484-ben másolt Pozsonyi Antifonáriumból; tartalmi és formai okokból egyaránt jóval régebbinek látszik. Szépségeiről a Bevezetésben szóltam.

Veni Jesu, veni amor. Kájoni János *Cantionale Catholicum*ából. (1676.) Az ádventi vágyak megragadó erejű kifejezése. — A tizenhetedik századi lelőhely nem jelenti azt, hogy a himnusz nem sokkal régiebb. A tizenhetedik századi énekeskönyvek u. i. sok bizonyosan régi éneket tartalmaznak. Ez vonatkozik a következő himnuszokra is.

Coelo rores pluunt flores. Kájoni *Cantionaléjából.* A legszebb karácsonyi énekek méltó barokk párja. Szépségéről a Bevezetésben szóltam.

Florens Jesse regula. Egy 1495-ből származó kéziratos zágrábi misekönyvből. Tartalmilag, formailag, szerkezetileg egyaránt a legregebb Mária-himnuszok méltó párja.

Magdalena mortuo. Náray György *Lyra coelestiséből.* (1695.) A kedvelt Magdolna-motívumnak a legnagyobbakkal versenyző magyar fel-

dolgozása. A költemény menetén valami balladás lüktetés ereje érzik. A fordítás egy helyen az eredetinek két versszakát eggyé tömöríti.

Saude Virgo gloriosa Mater Christi. A Kisdi Benedek-féle Cantus Catholiciból. (1651. Újabban kiadták a Budapesti Ranolder Intézet növendékei a Vajthó László szerkesztette Irodalmi Ritkaságok sorozatában.) A strófák utolsó sora egy szótaggal hosszabb a többinél. A fordítás, minthogy éneklésre készült, végig megtartja az első sorok ritmusát.

O gloriosa. A hagyomány a nagy Pázmány nevéhez fűzi, mert abban a Rorate-misében szerepel szekvenciaként, amelyet ő rendelt el. Megtalálható Kájoninál is, némi változatokkal. Érett és gazdag barokk szépsége, meglepő formai értékei, elragadó áhitata nem méltatlanok Pázmányhoz.

Tartalom

	Oldal
Bevezetés	5
I. Az ókeresztény Nyugat lírájából.	
<i>Szent Nikétász:</i>	
Téged Isten dicsérünk	42
<i>Szent Hilarius:</i>	
A Szentháromságról	48
<i>Szent Ambrus:</i>	
Himnusz kakasszóra	54
Hajnali himnusz	56
Esti himnusz	58
Ádventi himnusz	60
Himnusz a Harmadik Hórára	62
Himnusz a Hatodik Hórára	64
Himnusz a Kilencedik Hórára	64
Szent Ágnes ünnepére	66
Szent Gervasius és Protasius vértanuk tetemének feltalálására	68
Szent vértanuk ünnepére	70
A szent szűzekről	72
<i>Ambróziánus himnuszok:</i>	
Első Hórára	76
Éjjeli zsolozsmára I—III.	78
Dicséretre	82
<i>Prudentius:</i>	
Hajnali himnusz	84
Himnusz kakasszóra	90
Temetési himnusz	92
Isten Bárányáról	96

	Olda
A Minden órára való himnuszról.....	98
Aprószentek ünnepére I—II.....	100
Vízkereszti himnusz	102
Urunk színváltozása ünnepére	104
<i>Szent Paulinus:</i>	
Az első zsoltár	108
Köszöntő vers feleségéhez	110
<i>Sedulius:</i>	
Krisztus életéről	118
Szűz Mária köszöntése	124
<i>Venantius Fortunatus:</i>	
A kereszt himnusza	126
Nagy-pénteki himnusz	128
A Szaplótelen Szűzről	132
A Boldogságos Szűz Mária-ról	132
<i>Ismeretlen szerző:</i>	
A szeretet himnusza, (A nagycsütörtöki lábmosásra)	136
<i>Nagy Szent Gergely:</i>	
Halld meg jószágos Alkotó	140
Titokzatos szokás szerint	142
Fényalkotó kegyelmes Úr	144
Ég mérhetetlen Mestere	146
Földnek teremtő Istene	146
Egek szentséges Istene	148
Ó, nagyhatalmas Istenünk	150
Nagyságos emberalkotó	152
Ki csillagokat alkotál	152
A minden napok elsején	154
Ó, Háromság egysége te	158
A napvilág leáldozott	160
Száll a tüzes nap lefelé	160
Fekete éjszaka fedez	162
Mártírok királyi Ura	162
<i>Ismeretlen szerzők (IV—VIII. század):</i>	
Világmegváltó Jézusunk	166
Égnek örökös glória	168
Fölséges Ige	170

	Oldal
Im harsan feddő égi szó	172
Udvösség napja, Jézusunk	172
Kegyes jósnak Istene	174
Már Krisztus mennybe költözött	176
Ég városa, Jeruzsálem	178
Olymp magas tetőiről	180
Zsarnok, mit fenyegetőzől!	182

II. A középkor himnuszköltészetéből.

A tiszteletreméltó Béda:

A Hat Nap és a Hat Világkorszak	188
---------------------------------------	-----

Ismeretlen ír költő:

Áldozási ének	192
---------------------	-----

Ismeretlen gót költő:

Háborús veszedelemben	196
-----------------------------	-----

Pál diákonus:

Tengernek Csillaga	202
Keresztelő Szent Jánosról	204

Alkuin:

Az ember méltóságáról	208
-----------------------------	-----

Szent Teodulf:

Virágvasárnapi himnusz	210
------------------------------	-----

Rabanus Maurus:

Püskösdi himnusz	212
Mindenszentek himnusza	214
Himnusz a szent vértanúkról	216

Boldog Notker:

Püskösdi szekvencia	218
---------------------------	-----

Az ifjabbik Hartmann:

Az Evangéliumról	224
------------------------	-----

Wipo:

Húsvéti szekvencia	228
--------------------------	-----

Ismeretlen szerzők (IX—X. század):

Búsultak az apostolok	230
O, mennyei örök király	232

	Oldal
Hajnalbitorban ég a menny	234
Földszerte Húsvét örömét	236
Örömtől hangos a világ	238
Uljuk körül fehérben	240
Jézus, a Szűznek Fia s alkotója	242
Emlékezzél meg, Alkotó	244
Im a hitvalló, kit a föld határán	244
Jézus, felséges korona	246
Az öröklétnek fényessége önti el	248
Ó, boldog pásztor, Péter	250
Isten, jutalma, otthona	250
Kis szolgálidnak megbocsáss	252
Éjjel serkenvén, közösen virrasszunk	254
Meghozta boldog örömünk	256
Ó, győzhetetlen vértanu	258
<i>Damiáni Szent Péter:</i>	
A halálról	260
A mennyországról	264
<i>A béna Hermann:</i>	
Adventi antifóna	272
<i>Lavardíni Hildebert:</i>	
A Szentháromságról	274
<i>Morlasi Bernát:</i>	
A Mariáléből (Kázmér király himnusza)..	286
<i>Abelard:</i>	
Az Úr harsonája	294
<i>Szentviktori Ádám:</i>	
Nagyboldogasszony napi himnusz	296
Karácsonyi himnusz	300
Húsvéti himnusz	304
Szekvencia a Szent Keresztről	310
<i>Ismeretlen költő (XI. század):</i>	
Róma dicsérete	314
<i>II. Róbert király:</i>	
Jöjj Szentlélek (Veni Sancte)	316
<i>III. Incze:</i>	
Szűz Mária mennybevitelére	320

	Oldal
<i>Szent Bernát:</i>	
Jézus Szent Nevéről I—III.	326
<i>Grèvei Fülöp:</i>	
A mulandóságról	332
<i>Löweni Arnulf:</i>	
A Szent Archoz	336
<i>Celanói Tamás:</i>	
Az utolsó ítéletről	340
Assisi Szent Ferencről	344
<i>Szent Bonaventúra:</i>	
A szent keresztről I—II.	350
<i>Aquinói Szent Tamás:</i>	
Rejtező Istenség hittet áldalak	354
Ezen a szent napon	356
Isten igéje földre szállt	358
Zengd a titkot hangos ének	360
Dícsérd Sion	362
<i>Strassburgi Hugó:</i>	
Szűz Mária dícsérete	368
<i>Ismeretlen szerző:</i>	
A Bolondok Unnepének szekvenciája	372
<i>Todi Jakab:</i>	
A Fájdalmas Szűzről	376
Az Örvendező Szűzről	380
A világ hiúságáról	384
<i>Peccham János:</i>	
A Fülemile	390
<i>Ismeretlen szerző:</i>	
Himnusz Krisztus születéséről	434
<i>Colonna Aegidius:</i>	
Hóra-ének Krisztus szenvedéséről	438
<i>Kempis Tamás:</i>	
Az angyalokról	442

III. Néhány későbbi himnusz.		Oldal
<i>Aegidi Jakob:</i>		
Urunk színeváltozására		450
<i>Antoniano Silvius:</i>		
Az erős asszony himnusza		452
<i>VIII. Orbán:</i>		
Urunk mennybemenetelére		454
<i>XI. Kelemen:</i>		
Szent Józsefről I—III.		456
<i>Ismeretlen költők:</i>		
Áldozócsütörtökre		462
Egy hitvalló-püspökről.....		464
Vasárnapi Dícséretre, nyáron		466
<i>XIV. Benedek:</i>		
Szeplőtelen Fogantatás ünnepére I—II. ..		468
<i>Ismeretlen költő (XVIII. sz.)</i>		
Jézus Szent Szívéről I—III.		470
<i>XIII. Leó:</i>		
A Szent Család ünnepére I—III.		476

IV. Magyarországi himnuszok:

<i>Ismeretlen szerzők:</i>		
Verses zsolozsma Szent István királyról..		486
Úrjöveti himnusz		498
Karácsonyi himnusz		500
Szent Magdolna siralma		504
Szekvencia asszonyunk Szűz Máriáról		512
Himnusz a Magyarok Nagyasszonyához ..		514
<i>Pázmány Péter:</i>		
Magyarország Nagy Királynőjéről és Patro- nájáról		518

A latin himnuszok kezdősorai

	Oldal
Adoro Te devote latens deitas	354
Ad perennis vitae fontem	264
Ad regias Agni dapes	240
Aeterna coeli gloria	168
Aeterna Christi munera	70
Aeterne rerum Conditor	54
Aeterne Rex altissime	462
Age iam precor mearum	110
Agnes, beatae virginis	66
Ales diei nuntius	90
Alma Redemptoris Mater	272
Alpha et O, magne Deus	274
Alto ex Olympi vertice	180
Ante saecula qui manens	48
Apostolorum gloriam	523, 70
A solis ortus cardine	118
Auctor beate saeculi	474
Audi benigne Conditor	140
Audit tyrannus anxius	100
Aurora caelum purpurat	234
Aurora iam spargit polum	82
Ave maris stella	202
Ave mundi Domina	368
Ave Virgo singularis	296
Beata nobis gaudia	256
Beate Pastor Petre clemens accipe	250
Beatus ille qui procul vitam suam	108
Caelestis urbs Jerusalem	178
Caeli Deus sanctissime	148
Caelitum Ioseph decus atque nostrae	458
Caelo rores pluunt flores	500
Christo profusum sanguinem.....	523, 70
Christum ducem qui per crucem	352
Congregavit nos in unum Christi amor ..	136

	Oldal
Consors Paterni luminis	78
Cor Arca legem continens	472
Corde natus ex parentis	98
Creator alme siderum	152
Crudelis Heródes Deum	524, 120
Cum sit omnis caro foenum	332
Cur mundus militat	384
Decora lux aeternitatis auream	248
Deus Creator omnium	58
Deus tuorum militum	250
Dies irae, dies illa	340
Ecce iam noctis tenuatur umbra	466
Eja Phoebe nunc serena	320
En clara vox redarguit	172
En ut superba criminum	470
Ex more docti mystico	142
Exsultet orbis gaudiis	238
Florens Yesse regula	512
Fortem virili pectore	452
Gaude Virgo gloriosa Mater Christi	514
Gloria, laus et honor	210
Grates tibi Jesu novas	68
Gravi me terrore pulsas	260
Hominis superne Conditor	152
Hostis Herodes impie	120
Iam Christus astra ascenderat	176
Iam lucis orto sidere	76
Iam moesta quiesce querela	92
Iam sol recedit igneus	160
Immense caeli Conditor	146
In passione Domini	350
Intende qui regis Israel	60
Invicte Martyr unicum	258
Iste Confessor Domini sacratus	244
Iste quem laeti colimus fideles	458
Jesu corona celsior	246
Jesu corona virginum	72
Jesu decus angelicum	328
Jesu dulcis memoria	326
Jesu Redemptor omnium, quem lucis	166
Jesu Redemptor omnium, perpes corona ..	464
Jesu Rex admirabilis	328

	Oldal
Lauda Sion Salvatorem	362
Laudes crucis attollamus	310
Lilium floruit	434
Lucis Creator optime	144
Lux alma Jesu mentium	450
Lux est orta gentibus	300
Magdalena mortuo Jesu	504
Magnae Deus potentiae	150
Memento rerum Conditor	244
Nocte surgentes vigilemus omnes	254
Nox atra rerum contegit	162
Nox et tenebrae et nubila	84
Nunc Sancte nobis Spiritus.....	62
O gente felix hospita	478
O gloriosa virginum	132
O gloriosa, a speciosa	518
O lux beata Caelitum	480
O qualis quantaque laetitia	442
Omni die dic Mariae	286
Orientis partibus	372
O Roma nobilis, orbis et domina	314
O sola magnarum urbium	102
O Sol salutis intimis	172
Pange lingua gloriosi corporis	360
Pange lingua gloriosi lauream	128
Paschale mundo gaudium	236
Patris Sapientia	438
Philomena praevia temporis amoeni	390
Placare Christe servulis	252
Praeclara custos virginum	468
Prima creator saeculi	188
Primo dierum omnium	154
Quem terra, pontus, sidera	132
Quicumque Christum quaeritis	104
Quid Tyranne, quid minaris	182
Rector potens verax Deus	64
Regem regum venerantes	486
Rerum Creator optime	80
Rerum Deus tenax vigor	64
Rex gloriose Martyrum	162
Rex sempiternae Caelitum	232
Sacra iam splendent decorata lychnis	476

	Oldal
Sacrata libri dogmata	224
Sacris solemniis	356
Salutis aeternae dator	214
Salutis humanae Sator	454
Salve Jesu reverende	336
Salve sancta Parens	124
Salvete flores Martyrum	100
Sancti Spiritus assit nobis gratia	218
Sanctitatis nova signa	344
Sancti venite Christi corpus sumite	192
Sanctorum meritis inclyta gaudia	216
Somno reffectis artubus	78
Sperne Camoena leves hederas	96
Splendor paternae gloriae	56
Stabat Mater dolorosa	376
Stabat Mater speciosa	380
Summae Deus clementiae	174
Te Deum laudamus	42
Te homo laudet	208
Te lucis ante terminum	160
Te Joseph celebrent agmina Caelitum ..	456
Telluris ingens Conditor	146
Tristes erant Apostoli	230
Tristes nunc populi	196
Tuba Domini Paule maxima	294
Tu Trinitatis Unitas	158
Ut queant laxis resonare fibris	204
Veni Creator Spiritus	212
Veni Jesu veni amor	498
Veni Redemptor gentium	60
Veni Sancte Spiritus	316
Verbum supernum prodiens e Patris	170
Verbum supernum prodiens nec Patris ..	358
Vexilla regis prodeunt	126
Victimae paschali	228
Virginis Proles opifexque Matris	242
Zyma vetus expurgetur	304

A magyar himnuszok kezdősorai

	Oldal
A férfias szívű, erős	453
A húsvéti Barányt	229
A Keresztet ünnepeljük	311
A királyoknak Királyát áldjuk	487
Alfa és Ómega, Isten.....	275
Ama végső harag napja	341
A minden napok elsején	155
A nappal szárnyas hírnöke	91
A napvilág leáldozott	161
A sarkon már hajnal remeg	83
Atyaisten dicsfénye te	57
Atyja szíve szülte őt	99
Az isteni Bölcsesség	439
Az öröklétnek fényessége önti el	249
Ágnes, a boldog szűzleány	67
Áldjon az ember, drága Teremtő.....	209
Áll a fájdalomnak anyja	377
Áll az édes Istenanyja	381
Áve Jézus, tisztelendő	337
Áve világ Asszonya	369
Boldog ki távol elrekeszti életét	109
Boldogságos Krisztus Anyja vigadozzál....	515
Búsultak az apostolok	231
Dícsérd Sion Üdvözítőd	363
Dobd le Camoena a könnyű babért	97
Egek szentséges Istene	149
Ember, tested fű a réten	333
Ember-üdvösség Kútfeje	455
Emlékezzél meg Alkotó	245
Este-reggel énekekkel	287
Ezen a szent napon.....	357
Égi kertek permeteltek	501
Ég mérhetetlen Mestere	147
Égnek ékesség, minekünk dicsőség	459

	Olda
Égnek örökös glória	169
Ég városa, Jeruzsálem	179
Éj és homály és fellegek	85
Éjjel serkenvén közösen virrasszunk	255
Életemnek végső napja	261
Életszentség új virága	345
Élő minden idők előtt	49
Fekete éjszaka fedez	163
Fényalkotó kegyelmes Úr	145
Figyelmezz Izrael Ura	61
Földnek teremtő Istene	147
Földszerte húsvét örömét	237
Főlséges Ige, ki Atyád	171
Frissült tagokkal ébredünk	79
Fülemile, hírnöke tavasz eljöttének	391
Gonosz Heródes mit remegsz	121
Győzedelmes harc babériját	129
Hajnalbíborban ég a menny	235
Hald meg jóságos Alkotó	141
Hallja a zsarnok és remeg	101
Hívságos fény után	385
Hogy könnyült szíved csoda tetteidnek	205
Hódolat és áldás néked	211
Igaz Isten, hatalmas Úr	65
Im a hitvalló kit a föld határán	245
Im gőgös bűneink dühe	471
Im harsan feddő égi szó	173
Imhol a szentséges tanok	225
Isten igéje földre szállt	359
Isten, jutalma, otthona	251
Isten, világot alkotó	59
Jessze bimbós vesszeje	513
Jézus, angyalok éke te	329
Jézus, a Szűznek fia s alkotója	243
Jézus, felséges korona	246
Jézus, király, csodálatos	329
Jézus, szűzek koszorúja	73
Jőjj el Jézus, én szerelmem	499
Jőjj Szentlélek Istenünk	317
Jöszte kérlek életemnek	111
Kegyves jóságnak Istene	175
Ki csillagokat alkotál	153

	Oldal
Kinyílt egy lilium	435
Királyi zászló jár elől	127
Kis szolgálidnak megbocsáss	253
Ki szüzek őrizője vagy	469
Kit minden hívők e napon dicsérünk	459
Kit tenger, föld és csillagok	133
Krisztus Mestert, ki kereszten	353
Krisztus örök kegyelmeit	71
Legelsején az Alkotó	189
Lelkünk szép fénye, Jézusunk	451
Magasságos örök Király	463
Már a templomban lobog a szövétnek ..	477
Már kél a fénynek csillaga	77
Már Krisztus mennybe költözött	177
Mártírok királyi Ura	163
Megérkezett a számár	373
Meghozta boldog örömünk	257
Megváltónk kegyes Anyja	273
Mindent hordozó őserő	65
Mindnyájan Krisztus-keresők	105
Minket itt Krisztus szerelme összegyűjtött	137
Most szállj le Szentlélek reánk	63
Nagyságos Ember-alkotó	153
Naptámadat mesgyéitől	119
Nemzetek Megváltója jöjj	61
Nemzetekre fény hasadt	301
Nézz ránk Udvözítőnk	197
Nosza Phoebus, tiszta fényed	321
Olymp magas tetőiről	181
Ó alkotó Lélek jövel	213
Ó boldog Pásztor Péter, kegyesen fogadd	251
Ó boldogságos égi Fény	481
Ó boldog tűzhely, Názáret	479
Ó dicsőséges, ó te szépséges	519
Ó győzhetetlen vértanú	259
Ó Háromság Egysége te	159
Ó Jézus, rád emlékezés	327
Ó mennyei örök Király	233
Ó milyen öröm az és mekkora	443
Ó nagyhatalmas Istenünk	151
Ó nemes Róma te, úrnő vagy s egy világ	315
Ó szüzek legdicsőbbike	133

	Oldal
O te páratlan Betlehem	103
Ó virágocska vértanuk	101
Örök élet kútfejére	265
Örömtől hangos a világ	239
Rejtező Istenség, hittet áldalak	355
Régi kovászt kiseperjünk	305
Sápadoz lassan köde már az éjnek	467
Száll a tüzes nap lefelé	161
Szent Anya, üdvözlégy	125
Szentek, Krisztusnak testét venni jöjjetek	193
Szentlélek Isten, kegyelmeddel	219
Szent Magdolna elmene	505
Szent Pál, isteni harsány harsona	295
Szív, mely a frigy szekrénye vagy	473
Szűnjél szomorú panasz immár	93
Társak, zengje szavunk szentek erényeit	217
Tengernek csillaga	203
Téged Isten dicsérünk	43
Téged, József az ég rendjei áldjanak	457
Titokzatos szokás szerint	143
Urunk kinszenvedései	351
Új háladalt mondok neked	69
Üdvösség napja, Jézusunk	173
Üdvösségszerző Jézusunk	215
Üdvözlégy szűzek virága	297
Uljuk körül fehérben	241
Világ megváltó Jézusa	465
Világmegváltó Jézusunk	167
Világnak boldog Mestere	475
Világosság, Atyáddal egy	79
Világszerző jóságos Úr	81
Világ teremtő Mestere	55
Zengd a titkot, hangos ének	361
Zsarnok, mit fenyegetőzöl	183